

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

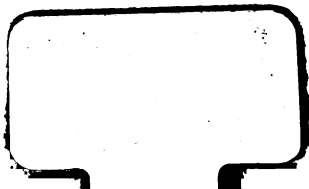
About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

Confined to Library

PC 33897. 1252.

T.-E. Eriksson

- velvoittava lauska -

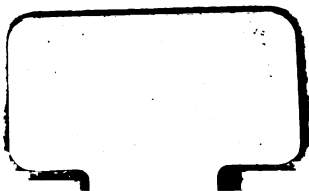
130 Suomen

26.1.49

Confined to Library

PC 33897. 1852.

T.-E. Eriksson

- velvittare latta -

130 Sungfuar

26.1.45

СЛОВАРЬ

ЖИВАГО НАРОДНАГО, ПИСЬМЕННАГО и АКТОВАГО ЯЗЫКА

РУССКИХЪ ЮЖАНЪ

Россійской и Австро-Венгерской имперіи.

СЛОВНИКЪ

ЖИВОИ НАРОДНЕИ, ПИСЬМЕННОИ І АКТОВОИ МОВИ

РУССКИХЪ ЮГІВЦАНЪ

Россійської і Австрійсько-Венгерської цесарії.

Составилъ

Фортунатъ Пискуновъ.

Изданіе второе,

исправленное и значительно пополненное.

К І Е В Ъ

Типографія Е. Я. Федорова, Крещатицкая площадь собств. домъ.

1882.

Дозволено цензурою. Київъ, 26 марта 1882 г.

ПРЕДИСЛОВІЕ.

Скорая распродажа первого изданія моего южно-русскаго словаря изданнаго въ 1873 г. одесскимъ книгопродавцемъ г. Распоповымъ дала мнѣ смѣлость выпустить въ свѣтъ и второе изданіе моего труда, который я совершенно передѣлалъ и пополнилъ большимъ количествомъ словъ собранныхъ мною въ продолженіи двухъ слишкомъ лѣтъ со времени перваго изданія моего словаря. Всѣхъ словъ находящихся въ столбцахъ моего вышшняго словаря нѣсколько больше 15 тысячъ. Словарь мой содержитъ въ себѣ слова живаго и мертваго языка; слова южно-русскія и иностранныя — польскія, нѣмецкія, латинскія и проч. — которыя получили, такъ сказать, право гражданства, натурализовались въ устахъ Южно-Русовъ и употребляются ими наравнѣ съ туземными или же содержатся въ древнихъ разнаго рода актахъ: универсалахъ, грамотахъ, записяхъ и прочихъ актовыхъ документахъ, а также въ лѣтописяхъ, мемуарахъ и другихъ письменныхъ памятникахъ: польскаго владычества, казачества и гетманскаго правленія, а также и другихъ эпохъ исторической жизни русскаго — юга.

Материалами при составленіи и пополненіи моего труда послужили: (кромя моего словаря перваго изданія и собранія словъ записанныхъ мною непосредственно изъ устъ народа) а) Записки Юго-западнаго Отдѣла Императорскаго Русскаго Географическаго Общества. Томъ I за 1873 г., б) книга Н. Заирекаго Старосвѣтскій Бандуриста, в) южно-русскіе журналы Основа и Правда, г) всѣ изданныя до сего времени въ Россіи и Австро-Венгріи сборники южно-русскихъ народныхъ нѣсень (Жигота Паули, Олескаго, Метлинскаго, Булиша, Максимовича, Цертелова, Лукашевича, Гатцука, Чубинскаго, Лисенко, Рубца, Едлички, Антоновича и Драгоманова и прочихъ, собирателей и издателей), а также сборники пословиць, загадокъ (Сементовскаго, Шишацкаго — Ильича, Номиса, Гатцука, Ильковича и другихъ); южно-русскія сказки Рудченко и д) сочиненія южно-русскихъ писателей: Ботляревскаго, Устияновича, Бвитки, Шевченка, Кухаренка, Марка-Вовчка,

Кулиша, Стороженка, Максимовича, Гребенки, Боровиковскаго, Глѣбова, Бѣлецкаго-Носенка, Метлинскаго, Ю. Федьковича, Гулака-Артемовскаго, Галки (Костомарова), Гречуловича, Цисся, братьевъ Карпенко, Лозицкаго, Ганны Барвинокъ, Номиса, Стеценка, Левицкаго, Старицкаго, Раевского, Подушки, Правды, Кузьменка, Кулиба, и всѣхъ другихъ дѣятелей южно-русской литературы въ Россіи и Австро-Венгріи; но тѣмъ не менѣе мой словарь еще очень далекъ, отъ той полноты, какую бы я желалъ ему сообщить и на составленіе котораго я надѣюсь посвятить всю мою жизнь въ надѣждѣ издать въ будущемъ возможно полный трудъ для силъ одного человѣка, а теперь я пока. ограничиваюсь изданіемъ въ свѣтъ, того что уже сдѣлалъ и чѣмъ отъ души радъ буду услужить дѣлу южно-русской лексикографіи.

Южно-русскій языкъ по сію пору ожидаетъ еще филологической работы; онъ не нарѣчье происшедшее отъ искаженія русскаго языка, какъ это утверждаютъ крутые невѣжды, а самобытный языкъ *) въ которомъ нужно искать древнѣйшихъ элементовъ русскаго слова; онъ существовалъ на русскомъ югѣ прежде чѣмъ зародилась историческая жизнь въ Русской Землѣ и сама земля эта пошла отсюда съ юга на сѣверъ, доказательствомъ чему могутъ служить тотъ весьма общезвѣстный фактъ, что новгородское нарѣчье почти тождественно съ южно-русскимъ языкомъ и есть какъ бы его отрасль; люди знающіе хорошо Новгородцевъ говорятъ, что слушая Новгородца, кажется будто слушаешь рѣчь Южно-Руса натурализованнаго на сѣверѣ. Южно-русскій языкъ въ древнія времена былъ универсальнымъ языкомъ всей Руси и отъ него произошелъ современный русскій языкъ, который образовался по мѣрѣ того какъ сѣверъ колонизировался южанами эмигрировавшими туда и ожившимися съ туземцами въ одну массу изъ которой сформировалось великорусское племя поглотившее немало чужеземныхъ элементовъ, современемъ славянская филологія докажетъ это такъ, какъ доказано въ ариематикѣ, что $2 \times 2 = 4$. Южно-русскія слова и формы оборотовъ рѣчи свойственныя южно-русскому языку находятъ въ древнѣйшихъ памятникахъ славянской письменности: въ Остромировомъ Евангеліи 1057 г. обояхъ Сборникахъ писанныхъ черноморцами Іоанномъ 1073 и 1076 г. и Несторовой Лѣтописи, въ житіяхъ Св. Феодосія, Бориса и Глѣба, въ Крыловскомъ Евангеліи 1143 г. Общія же XII-го столѣтія, хранимые въ Вѣнѣ, въ сочиненіяхъ Кирилла Туровскаго, Данила Заточника, въ путешествіи Игумена Данила, въ Словѣ

*) См. начатки Рус. филологіи М. А. Максимовича.

о полку Игоря, Ипатіевои Летописи и во многых другихъ памятникахъ письменности XI и XII вѣка; въ древнихъ быляхъ; въ рукописи Ефрема Сирина 1370 г. въ грамотахъ князей Володимирскихъ и Галицкихъ XIV в. Вотъ въпрямь въ нѣсколько южно-русскихъ словъ часто встрѣчаемыхъ наряду въ церковно-славянскихъ книгахъ безъ всякаго измѣненія: *злужимъся, треба, чуты, яко, бовитство, тым, наса, укутѣ*. Г. Гатцуекъ въ сборникѣ своемъ *Ужинокъ рідного поля* говоритъ: *Тым же часом* (т. е. въ XVI вѣкѣ) *Ляшки добре жнвились коло нас достотню нашою мовою,.... перетягли з неї до себе богато слов і наші одяжний посполодній споряд і наші пісні*. Это правда; но правда и то, что южно-русскій языкъ принялъ въ свою очередь много словъ и польскихъ; впрочемъ вопросъ объ томъ кто больше у кого позаимствовалъ Поляки ли у насъ или мы у Поляковъ, а также принадлежитъ ли какое либо данное слово къ польскому или южно-русскому языку, можетъ рѣшить только будущая славянская филологія; но теперь этотъ важный вопросъ по неволѣ долженъ оставаться открытымъ, Богъ вѣсть какое время, по недостатку точныхъ филологическихъ изслѣдованій въ области славянскихъ языковъ.

Южно-русскій языкъ главнымъ образомъ распадается только на два нарѣчія: западное и восточное: т. е. австрійско-украинское или червоно-русское галицкое и русско-украинское или малороссійское; разница между ними самая незначительная во всѣхъ отношеніяхъ.

Привожу для примѣра образцы червоно-русской и малорусской рѣчи.

Червоно-русское.

Як ся пабуло, так ся ізбуло.

Свій хоч не заплаче, то ся скривить; хоч ся не скривить, то не висміе.

Та скажи мні, дівко, правду в кім ты ся кохавш?

Най ся твоє меле—не вибірай.

Кому ся веде, тому ся і когутнесе.

Кому ся змело, тобі ся скрутить.

Навби го чорт на глибоко не носив, то би він ся не втопив.

Де ся двоє варить, третій ся поживить.

Добре ся ширіти в чужім.

Малорусское.

Як набулося, такъ ізбулося.

Свій хоч не заплаче, то скривиться; хоч не скривиться, то не висміе.

Та скажи мені, дівко, правду в кім ти кохалася?

Хай твоє мелеться—не вибірай.

Кому ведеться, тому і когут несеться.

Кому змелеться, тобі скрутиться.

Хай би его чортъ на глибоко не носив, тоб він не втопивсь.

Де двоє вариться, третій поживиться.

Добре ширітєся въ чужім.

Въ обоихъ главныхъ нарѣчіяхъ малороссійскомъ и червоно-русскомъ различаютъ еще говоры, которыхъ есть по нѣскольку въ каждомъ изъ нихъ; малороссійское нарѣчіе содержитъ въ себѣ три главныхъ говора: а) *пересловско-чигиринскій*, *украинско-слободской* и *волыно-подольскій*; пересловско-чигиринскій говоръ распространенъ между жителями Украины обѣихъ сторонъ Днѣпра (т. е. въ губерніяхъ: Полтавской Черниговской, южной части Курской и Кіевской), въ бывшей Землѣ Войска Запорожскаго, переименованной въ Новороссійскій Край (т. е. въ губерніяхъ Екатеринославской и Херсонской) и въ Землѣ Войска Черноморскаго. Говоръ этотъ мягче другихъ, чище, отъ того пріятнѣе для слуха и занимаетъ средину между всѣми прочими вѣтвями общаго языка.

Украинско-слободской употребляемый въ Харьковской губерніи или теперьшней Слободской Украинѣ. Этотъ говоръ относится къ пересловско-чигиринскому говору также, какъ тверской и владимірскій говоръ относится къ московскому. Главная особенность слободско-украинскаго говора состоитъ въ полномъ и усиленномъ произношеніи гласныхъ буквъ, особенно *i* вмѣсто *o* и *u* вмѣсто *i*, и проч. Волыно-подольскій почти что и чигиринско-пересловскій, но содержитъ въ себѣ много польскихъ словъ.

Червоно-русское нарѣчіе сообразно разновидностямъ своего племени дѣлимаго: на *Бойковъ*, *Галичанъ*, *Гривняковъ*, *Гуцуловъ*, *Доловъ*, *Крайняковъ*, *Кутовъ*, *Лемковъ*, *Ополовъ*, *Подгорцевъ*, *Русиновъ*, *Русняковъ* и *Чеваковъ* имѣетъ почти столько же и говоровъ различающихся одинъ отъ другаго очень незначительно да и то лишь въ формахъ оборотовъ рѣчи; но не въ самой лексикѣ. Кромѣ того Южно-Русы живущіе въ Венгріи: въ округахъ Верагскомъ, Угварскомъ, Угоцкомъ, Мармарошскомъ, въ Польшѣ въ Люблинской губерніи *Постольницы* и въ Сибири имѣютъ свои говоры, въ которыхъ отразились отчасти говоры ихъ сосѣдей.

Въ письменномъ языкѣ Южно-Русовъ также нужно различать языкъ мертвый, актовъ или приказный, употреблявшійся въ древности, начиная съ извѣстной грамоты Ягайла 1410, почти до 1764 года или до отреченія отъ гетманской булавы послѣдняго гетмана Графа Кирилла Разумовскаго. Этотъ языкъ современники называли *Рускимъ письмомъ* (*Упысуючи до книгъ письмомъ Рускимъ*. Чинъ Львовскаго Братства, 1668 г.), хотя это была смѣсь языковъ южно-русскаго, польскаго, церковно-славянскаго, на которомъ отъ начала XV-го до половины XVIII вѣка, писались грамоты, универсалы, привилегіи, трактаты, лѣтописи проповѣди и проч. и языкъ

литературный выработанный въ XIX вѣкѣ трудами: Котляревскаго, Квитки, Шевченка, Стороженка, Марко-Вовчка, Кулиша, Максимовича, Левицкаго и проч. который есть ни что иное какъ тотъ же самый народный языкъ Южно-Русскаго племени въ полной своей чистотѣ отъ засоривающей его чужеземщины.

Южно-русская азбука отличается отъ своей родной сестры азбуки сѣверно-русской лишь отсутствіемъ буквъ *ы, ъ, ҃, ѿ*, прибавкою лишней буквы *г*, которая употребляется почти исключительно лишь въ словахъ заимствованныхъ изъ иностранныхъ языковъ и въ словахъ актоваго языка и инымъ произношеніемъ нѣкоторыхъ буквъ, такъ на примѣръ буква *з*, произносится какъ *h*, буква *г* какъ *г*, буква *и*, какъ *ы*, только немного мягче, такъ что она есть нѣчто среднее между сѣверно-рускимъ *и* и *ы*; она произносится тверже чѣмъ *и* и мягче чѣмъ *ы*, на примѣръ слово *воли*, слѣдуетъ прочесть такъ какъ бы было написано *volу*; буква *і* произносится какъ *и*, а *ї* съ двумя точками, какъ Латинское *j*; буква *ѣ* съ двумя точками, какъ *іо*; буква *ѣ* какъ *хв*, вотъ и вся разница южно-русской азбуки отъ сѣверно-русской; въ составъ южно-русской азбуки входятъ 31 буква и 2 знака *ъ* и *ь*; первый изъ нихъ употребляется лишь въ срединѣ словъ, напр. *підвїзд*, *підвїхати*, а второй въ срединѣ и въ концѣ словъ напр. *бїль*, *кїнь*, *дзїнькатор*, *Гетьман*, *вїльний*, *мїдь*, *червїнець*, *хлопець*,

Южно-русская азбука.

А, а.

Б, б.

В, в.

Ґ, ґ. — Г. г.

Г, г. — Н. н.

Д, д.

Е, е. ё. — Е. е. *ю*.

Ж, ж.

З, з.

И, и. — ы.

Й, й.

І, і. — И. и.

К, к.

Л, л.

М, м.

Н, н.

О, о.

П, п.

Р, р.

С, с.

Т, т.

У, у.

Ф, ф. — хв.

Х, х.

Ц, ц.

Ч, ч.

Ш, ш.

Щ, щ. — сч.

Ъ, ъ.

Ь, ь.

Э, э, е, последняя форма е употребляется лишь въ концѣ словъ, на-
примеръ *синѣ море, сіре гусиня*.

Ю, ю.

Я, я.

А.

А—союз -п, да, или, но, даже.

1.

*Ой біжить, біжить да дівчинонька.
А як рибонька вѣтця.*

2.

*Ти мене да додержала,
А до білого світа.*

3.

*А чи ти ж не бачиш, що він вже
переставився.*

4.

*А не дай Боже ще вітру, той горо-
бина ніч буде.*

5.

*Усі добре по ярмаркували, а Ярема
купив бриль.*

Абаз—прочь! (на ягнятъ)

Абахта—гауптвахта.

Абѣтка, абѣточка—азбука, азбучка.

Абѣтло—алфавить.

Абѣтловий—алфавитный.

Абетний—азбучный.

Абецадло—абѣтло. См. выше.

Абецадловий—абѣтловий. См. выше.

Аби—союзъ лижбы, чтобы.

*Аби були побрязкачи, то будуть и пос-
лухачи. Посл. Аби лиха на знати,
треба своїм плугом та своїй ниви
орати Погов.*

Абиб—лижбы-бъ.

Абиде—гдѣ-нибудь, лижбы гдѣ.

Абим—нар. развѣ. *Або ти старий, абим
тя просив.* Погов.

Абир!—прочь! (на овецъ).

Абисмо—(Австр. Укр.) дабы.

Абисьте—(Австр. Укр.) чтобы вы.

Абито—чтобы, только бы.

Аби-то-де—лижбы то гдѣ, гдѣ-нибудь.

Аби-то-хтѣ—кто-нибудь.

Аби-то-як—лижбы то какъ, какъ-нибудь.

Аби-хтѣ—это-нибудь.

Аби-шо—лижбы что, что-нибудь.

Абишо—аби-шо. *Да відчетися гасиде,
хай тобі абишо.*

Аби-як—какъ-нибудь, на скорую руку.

Аби-який—какой-нибудь.

Абѣ—союзъ или, либо. *Або край або
проши відай. Або зиськ, або страта.*

*Або зелене жати, або нічого не мати.
Погов.*

Абѣ-шо, абѣ-що—что-ли, что-иное. *Цур
тобі від мене йди вже додому або що.*

Абреунціация—(акт. сл. abrenuntiatio)
отказъ, отреченіе отъ правъ.

Абрикоз—дерево Prunus Armeniaca L;
иначе еще—*дзарзари*

Авдотки, удотки—растение Trollius eu-
goraeus L.

Авизія—вѣдомости, газета.

Аврукати—воревтатъ по голубиному.

Голубки сизі тоді прилітали.

Калинки віти кружм обсеідали,

На еі віточках авруками мило,

Чудовну казку мені говорили.

И. Верхратській.

Авентик—(акт. сл. autentyk) дипломъ
на должность Вознаго.

Автентичний—(акт. сл. authenticus, autentyczny) подлинный.
Авулом—нар. олтомъ, разомъ, съ-обща.
Авульний—огульний. См. О.
Авшинург—Аугсбургъ.
Авшинурскій—Аугсбургскій. *Авшинурскої роботи тарілка*. Марковичъ.
Агрус, **агрус**—крыжовникъ Ribus grossularia L.
Агрусний, **агрусовий**—крыжовничный.
Ага—(съ татарскаго) дворянинъ, баринъ.
Агиля—прочь! (на гусей),
Агу!—междоиметіе ау!
Агуш!—крикъ на курей, мухъ, воробьевъ и на публичныхъ женщинъ въ Подольской губерніи.
Адалі—на конецъ, далѣе.
Адамашка, **адамашок**—дамаская матерія, весьма плотная съ узорами того же цвѣта; въ старину бывшая въ великомъ уваженіи.
Адамашковий—сдѣланный изъ дамаской матеріи.
Адамова голова—растеніе Eryngium campestre L. *Пьютъ и обкурюють, коли трудно родять*. Пов.
Адамове ребро—растеніе Thysellinum palustre L.
Адверсор—(акт. сл.) противникъ.
Адвиталя—(акт. сл. advitalitas) право пожизненнаго владѣнія имуществомъ.
Адѣлі, = адалі. См. выше.
Адже—вѣдь.
Аджѣ—вѣдь-же, однако, но.
Администрація—(акт. сл.) королевская грамота о назначеніи какого-либо лица завѣдывающимъ епископскими, митроподичьими или архимандритскими имѣніями.
Администратор—(акт. сл.) управляющій.
Адуз!—кишь! (на голубей).
Аер—трава Asogus salamus; иначе по Южно-русски—*идеяр, шувар, ле-*

пеха, татарське зилле, жидівська лепеха.

Аерів, **аерний**—аерный.

Аж—союзъ даже, пока.

Долина глибока, камина висока.

Аж додолу віття тутьця.

А в тій дівчині, а в тій молодой.

Аж на землю слези лютця. Пѣс.

Ажѣ—а какъ, же, притомъ.

Аже не статечная приязнь вовку

збараном, так християнинові збу-сурманом. Лѣт. Самов.

Ажѣж—нар. безъ сомнѣнія, именно, по-длинно.

Аж'-ось, **аж-осьде**, **аж-осьдечки**—какъ

вдругъ, какъ вотъ, вотъ гдѣ. *Про*

вовка помовка аж-ось і він. Погов.

Аж-нокі—докудова, до какихъ поръ.

Аж-поті—по сюда, до сихъ поръ, по это мѣсто.

Азѣж, **азѣлі**—союзъ развѣ, такъ-ли, или

Азали не велику славу мав Князь

Острозський? Азаж не був утихою і підпорою всіх правовірних? Ис. Копинскій.

Азѣсі, **азѣсь**—не мѣшайся, не суйся.

Азась тобі до неї понебрате!

Азіят—азіать, изувѣрь.

Після Азіята піде Царь на могойда.

Раевскій.

Азѣк—буква А, уменьшительно въ дѣтскомъ говорѣ.

Азусь—атпрусь! См. выше.

Азіям—цѣнная восточная вещь: коверъ,

сѣдло, кинжалъ и проч.

Азіямскій—восточный.

Айва—растеніе Cydonia vulgaris Pers.

Акаж—дерево Anacardium occidentale

L. съ рода тарпентиновыхъ; ина-

че по—Южно-русски—*нирочник*.

Акація біла—робивія Robinia Pseudo—

Asacia L.

Акація жовта—желтая акація *Caragana arborescens* L.
Акці!—проч! вонь! (на телять).
Аккорд—(акт. сл.) капитуляція, примиріє. *Варшава три штурми отразила, але звонивши на аккорд здалася.* Величко.
Акт протестації—краткая жалоба заносимая на первых порахъ, чтобы не пропустить срока.
Акт ексекutorialный—актъ составлявшийся судомъ освоихъ дѣйствіяхъ для приведенія въ исполненіе судебного рѣшенія или объ оказанномъ ему при этомъ сопротивленіи.
Акти—аста, книги присутственныхъ мѣсть для записыванія въ нихъ документовъ, которые такимъ только образомъ получали законную силу. Актковыя книги были: 1) *Акти метраки Литовської і коронної*, находившіяся въ вѣдѣніи канцлера. 2) *Акти трибунальскій*; 3) *Акти градський* п 4) *Акти земський*—находившіяся въ судахъ тѣхъ же названій; кромѣ того города и мѣстечки, имѣвшія самостоятельное управленіе, имѣли и свои 5) *Акти містський*.
Активане—пріобщеніе къ актамъ.
Активати—пріобщать къ актамъ.
Актор—(акт. сл. actor) истецъ.
Акторат—(акт. сл. Actoratus actoratus) участіе лица въ дѣлѣ въ качествѣ истца.
Акулька—растение *Scutellaria hastatafolia* L.
Аксессуаря—(акт. сл. Accessorium.) такъ называлась всякая формальность, которою та или другая сторона обязана была исполнить предварительно разсмотрѣніа дѣла по существу, и несоблюденіе которой могло повести къ отказу суда отъ таковаго разсмо-

трѣніа. Если же несоблюденіе истцомъ аксессуарій было доказано отвѣтчикомъ, послѣ судебного рѣшенія, то съ истца взыскивался штрафъ. Аксессуаріями были: опредѣленіе компетентнаго суда, т. е. такого, которому дѣло подсудно, доставленіе позова въ законный срокъ, предъявленіе законной довѣренности, если дѣло велось чрезъ повѣреннаго и, т. под.
Але—союзъ но; и чтожь, какъ бы не такъ.
Алѣр—безпорядокъ, неурядица.
Алѣрний—безпорядочный.
Алѣрничати—производить безпорядокъ.
Алес—(Австр. Укр.) да вѣдь ты.
Алеута—лютня.
*На ганочку малеванім
Цар-цесарь ходив
На залотій алеути
Дві пісні він грав,
Всего личко кривавее.
Він го утерав.* Ю. Федьковичъ.
Алешто!—вотъ ужъ! какъ же!
Аломий—лимонъ *Citrus medica* Riss.
Алуни—орѣшина *Coryllus avellana* L.
Альбо—абб. См. выше.
Альбовім—союзъ п такъ, ибо, развѣ.
*Альбовім як тоє можетъ статися?
Мазепа.*
Альборацей—(акт. сл.) нар. скорѣе, справедливѣе.
Альботеж—союзъ или и то.
Алькоба—альковъ.
Альтана—веранда, балконъ.
Альтей—растение *Alhpaea officinalis* L; иначе по—Украински—*проскурняк, рожка.*
Альтебас—родъ парчи. ✓
Альтебасовий—парчевый.
Аляр—алѣр. См. выше.
Алярний—алерний. См. выше.
Амбитний—гордый, высокомерный.

Амбитность—гордость, високомѣріе.
Амбона—трибуна, кафедра, амвонъ.
Анахтема—отверженный, анафема
Анахтемський—анафемскій.
Ангелія, Ангеліянія,—Англія.
Ангелянецъ, Ангелянинъ—Англичанинъ.
Ангелянка—Англичанка.
Ангеляньскій—Англіійскій.
Ангелія—Ангелія. См. выше.
Ангельскій—Ангеляньскій. См. выше.
Ангельчик—(аѣт. сл.) Англичанинъ.
Анис—растеніе *Pimpinella aromatica* М. В.
Ані—нар. не, ни. *Ані до ради ані до зади*. Погов.
Анікогісінько—нар. совершенно никого.
Анімуш—(аѣт. сл. *animus*) духъ, мужество.
Анічогісінько—нар. совершенно ничего.
Аннуата—(аѣт. сл. *Annuaia*). 1) Сумма годовичнаго дохода; 2) годовичный доходъ, получаемый съ капитала, подареннаго кому—нибудь подъ условіемъ выдачи дарителю такого пожизненнаго паісіона.
Анолем—(аѣт. сл.) лишь только.
Антал—Венгерская мѣра вина. *Венгерське продавалось 1755 р. антал по 20 рублів*. Марковичъ.
Антецессор—предшественникъ.
Антико—1) бѣсъ; 2) дерево *Prunus Mahaleb L.* иначе еще оно называется—*куг, кушина*.
Антиповий—бѣсовскій; сдѣланный изъ антиповаго дерева.
Ануко—нука, нужъ.
Ануко пий!-хоть на силу!
Ю. Федьковичъ.
Анумо—а путе, давайте, станемъ.
Апарамѣнт—(аѣт. сл. *Aparament*) церковныя одежды.
Апараментарь—шьющій церковныя одежды.

Аппаритор—(аѣт. сл. *apparitor*) Возный состоявшій при извѣстномъ судѣ и исполнявшій его порученія иазывался аппаратормъ этого суда.
Апробата—(аѣт. сл. *aprobatio*) подтвержденіе судомъ прежняго своего рѣшенія; подтвержденіе такого-жѣ рѣшенія судомъ высшей инстанціи.
Апроте—нар. между тѣмъ.
Аранда, оранда—1) Арендное пользованіе имѣніемъ. 2) Откупъ на право торговли въ имѣніи горячими напитками.
Арандарь, рандарь—Откупщикъ права пропинаціи, т. е. продажи спиртныхъ напитковъ въ имѣніи.
Арѣп—1) Негръ. 2) Черная собака.
Арапія, Арапська Земля—Негританская страна.
Арѣпка—1) Негретянка. 2) Черная сука.
Арапскій—Негританскій.
Арголь—нива, поле.
Аргѣт, аргѣт—батракъ.
Аргатовати—батрачничать.
Арендовець—арендаторъ.
Арѣндове—арендная плата.
Арешт—1) наложеніе ареста, запрещенія на имущество 2) Отдача на поруки.
Арешт справи—Если при неавкѣ отвѣтчика, состоялось заочное судебное рѣшеніе, то оно не считалось еще окончательно состоявшимся до вечера, <до godziny zwyklej areztowey>, въ этотъ промежутокъ времени отвѣтчикъ имѣлъ право явиться и <areztować sprawe>, и дѣло вслѣдствіе этого откладывалось для вторичнаго разбирательства въ присутствіи отвѣтчика.
Арештант—арестантъ.

Арештантка—арестантка.
Арештанський—арестантський.
Арештовати—вооружить. *Галера гармата арештована.* Д. про Кішку.
Аркуш, аркущень, аркушник—листь, листокъ.
Армата, гармата—(акт. сл. armata) пушка.
Арматний—артиллерійскій.
Арматниця—1) Артиллерійскій дворъ, гдѣ хранятся пушки. 1) Артиллерія.
Арматований—вооруженный.
Арматоване—вооруженіе.
Арматовати—вооружать.
Армистиціум—(акт. сл.) перемиріе.
Арнаута—пшеница арнаутка *Triticum vulgare vill.*
Артикул—членъ, пунктъ, статья, параграфъ, отдѣлъ.
Артикули військові Гетьманські—дисциплинарные и уголовные законы, постановленные для войскъ сеймомъ 1609 года.
Артус—антидоръ.
Архимандрита—архимандритъ.
Ардёмникѣс—нар. отлично, превосходно.
Арци—(отъ Греческ. архе) главный.
Арцибіскуп—католическій Архіепископъ.
Арцибіскупський—архіепископскій.
Арцибіскупство—архіепископство, архіепископія.
Арцибіскупщина—архіепископское владѣніе или помѣстіе.
Арцирабин—старшій раввинъ.
Арцирабинський—архираввинскій.
Арцишахрай—первѣйшій плутъ, мошенникъ.
Аршинник, арсенник—мышьякъ отъ Латинскаго *Arsenicum*.
Арья!—прочь! (на свиней).
Арэшт—нар. баста, довольно.
Аса—абир! См. выше.

исправностью въ козацкомъ войскѣ
Асаул Генеральный—блюститель исправности и порядка во всѣхъ полкахъ гетманіи.
Асаул Полковий—блюститель въ Полковой Области.
Асаул Компанійскій—блюститель въ конницѣ.
Ассаул сотенний—младшій офицеръ въ Сотнѣ.
Асаула, осаула—штабъ, свита.
*Крикнув Швачка та на осаулу:
 „Из коней додому.
 Ох не даймося, панове молодці,
 Ми москалям у неволю! Пѣс.*
Ассекуратор—поручитель, обезпечитель.
Ассекурація—(акт. сл. *assecuratio*) обязательство что либо исполнить, или чего-либо не дѣлать.
Ассессорскій суд—высшій королевскій судъ для мѣщанъ, королевскихъ городовъ и для бояръ.
Ассистенція—1) свита, спутники, *Во всею своею ассистенціею рушившии, Гетьман, прибув...* Ханенко. 2) *Assistentia de jure debita*. Лица, находившіеся въ какой-либо юридической зависимости отъ другихъ не имѣли права вести дѣлъ, совершать документовъ и вообще являться въ судъ, безъ разрѣшенія тѣхъ отъ кого они зависѣли. Присутствіе при нихъ въ судѣ этихъ послѣднихъ лицъ и составляло для нихъ *«assistentiam jure debitam»*. Такъ, жена или дѣти должны были являться *cum assistentia* отца семьи, врестяне, при помѣщикахъ, монахи при игуменѣ, малолѣтніе—при опекунахъ и т. д. Въ такой формулѣ они призывались въ судъ (въ позвахъ).
Ассистовати—присутствовать, находиться, быть при чемъ.

★ **Асаул, осаул**—чиновникъ смотрѣвшій за

Ассисторія — резиденція, присутствіе, мѣсто пребываніе.

Ассигнація—(акт. сл. Assignatio, assignasua.) распоряженіе гетмана о назначеніи мѣста квартированія для извѣстнаго отряда войскъ.

Астерія—вокзаль, гостинница.

Астерскій—вокзальный.

Атаман, отаман,—предводитель, глава начальниѣ.

Атаман Гемеральный—начальниѣ артиллеріи при гетманахъ.

Атаман Полковий—смотритель за пушками въ полковой области.

Атаман Сотенний—первый человекъ послѣ Сотника.

Атаман жолдатеьскій—начальниѣ гетманской дворцовой стражи.

Атаман Кошовий—глава козаковъ бывшей Земли Войска Запорожскаго.

Атаман Куріиний—начальниѣ Сѣчеваго Курія. См. К.

Атаман Городовий—полиціймейстеръ.

Атаман сільскій—сельскій начальниѣ.

Атаман чумацький—предводитель чумацкаго каравана.

Атаманія, отаманія—(собирает.) предводителя.

атаманувати — предводительствовать, главенствовать.

Атась!—акинъ! (на утокъ.)

Атгерѣнт—(акт. сл. отъ adhaereo, прилипать) послѣдователь, поддипало. *Вшовський до адгерентов своїх писав.* Величко.

Атѣни—городъ Афины.

Атерника—родъ рыбы въ родѣ Красноперокъ.

Атестация—(акт. сл. Atestatio, atestasia) удостовѣреніе. свидѣтельство.

Атласики—растеніе бархатцы.

Атласовий—атласный.

Атирусъ—прочъ! (на кошекъ).

Атра—невѣстка; иначе по—Украински *—невѣжна, невѣстка.*

Атрамент—чернила.

Атраментовий—чернильный.

Атрии — невѣстчинъ, принадлежащій невѣсткѣ.

Аужѣж, авжѣж—разумѣется, вотъ уже; но ужъ; да. *Авжѣж: не все битимуть, комись і перестануть. Авжѣж мені сля морква!*—Буде за що моркву скромадити

Афектовати—(акт. сл. Effectus) уважать.

Ацари—еленъ Acer platanus.

Ацарновий—еленовый.

Ацѣт, оцѣт—уксусъ.

Ацетове древо—уксусное дерево.

Ацѣба!—прочъ, вонъ (на собакъ.)

Ач!—ишь! смотри!

Ачѣй!—авось, можетъ быть.

Струни мої, струни золоті!

Заграйте мнѣ стиха,

Ачѣй козак нетяжнице позабуде лиха.

Пѣс.

Ачкѣльвек—(акт. сл.) хотя, нѣсколько.

Ачкѣльвек хорий на тілі; але здоровий на умислі.

Ач-як—ишь какъ.

Ач-який—ишь какой.

Ашб? а-щб?—а что? и что?

Аште—союзъ если.

Аще—еще.

Б.

Баба—1) старуха, нищая, повивальная бабка, акушерка. 2. Трусъ. 3. Родъ большихъ грушъ. 4. Орудія для вколачиванія свай. 5. Куча снѣжныхъ шаровъ наваленныхъ одинъ на другой.

Баба—шаранина—родъ аладій.

Бабак—сурокъ.

Бабах!—междом. бубухъ!

Бабешки—потроха, внутренности.

Бабини—бабушкинъ, принадлежащій бабушкѣ.

Бабиница—паперть, женское отдѣленіе въ церкви.

Бабине літо—лѣтающая въ воздухѣ баутина.

Бабити—акушерствовать.

Бабишник—растение *Berteroa incana* Des; иначе по Южно-русски-*толань*, *ікавка*.

Бабка—желѣзная петля на платьѣ. 2) Маленькая наковальня, которой набиваютъ косы. 4, Стрекоза. 4. Родъ рыбы. 5, Попутникъ (Славян, трюскотъ) *Plantago*. 6, Игра камышками и черепками. 7, Извѣстная косточка изъ ноги вола, свиньи и проч. 8) Растение *Boletus Scaber* Bull. 9) Мать отца или матеря, уменьшит. *бабуня, бабуся, бабушенька, бабусячка*.

Бабки—растение *Nuphar luteum* Smith. *Саму квітку називають бабки, глечики жовті, лататте жовте, водяний мак; плід називають збанок, а листя капемоші, корінь називається у Києві товстун.*

Бабувати—бабити. См. выше.

Бабчук—растение *mygdalus pappa* L, иначе по—Южно-русски—*дівоча кров, заячі орішки, черсаки*.

Бавелна—хлопокъ.

Бавеляний—хлопчато-бумажный.

Бавелянка—бумаза.

Бавити—занимать; нянчить.

Бавитися—тѣя—забавляться, проводить время въ чемъ, медлить.

Бавка—занятіе, забава.

Бавольна, бавон, бавовна, бавуна—хлопчатая бумага.

Бавуний—бавеляний См. выше.

Багатій вечор, Святій вечор—24-е Де-

кабря, канунъ предъ Рождествомъ Христовымъ.

Багатиръ—богатый человекъ.
Его багатиремъ славлять.

Багатирка—богачка.

Багато, багацько—нар. много, вдоволь.

Багатоличній—многочисленный.

Багатоличность—многочисленность.

Багаття—огонь, костёръ.
*Вели багаття розводити,
Щоб Троянський флот спалити.*
Котляревскій.

Багатство—нар. множество, сила.

Багач—1) огонь. 2) Богачъ.

Багачка—багатирка. См. выше.

Багай—лѣнь. *Багай напам, байдики бити..*

Багливий—лѣнивый, нерадивый.

Багливик, багливецъ—лѣнтый.

Багнет—(Австр. Укр.) штыкъ.
*Стулимся він на багнеті,
На хвилку заснув. І. Федькович.
Завтра рано поточуться
Червоні, червоні,
Три думай!... одна кулька
Оде багнет в груди—
Щастя, доля, лихо, горе,
Піска, тал, моде,
Усе, усе закопають,
Ув одну могилу. Ю. Федькович.*

Багнетий—пльстий, грязный, болотный.

Багно, багнока—1) размокшій гной, или навозъ, большая вязкая грязь. 2) *Багно, багун, душистий багун*—растение *Ledum palustre* L.

Багновица—грязная лужа, болото.

Багнаний—багнетий. См. выше.

Баговіня—водоросли.
Рибалка несе на сорочку баговіня зеленого. Т. Шевченко.

Багр—яркоокрасный, багровый цвѣтъ.
*Далі, далі, одне небо
Багром румяніє. І. Федкович.*

Багрий—красный, багряный.

Пояс, багрий шовковий.

Багрий—свѣтлобурый вель.

Багрий—пурпуръ; пунсовая краска.

Багуд—тюеъ'

Бадѣ—помѣка.

Бадѣ, бадѣ—батюшка, батяшка.

Бадѣристий—молодцоватый.

Бадѣритися—тыця — мужаться, храбриться, удавать съ себя молодца.

Бадѣриий—ловкій, смѣтливый, проворный.

Бадилна, бадилника—стебель, стебелѣкъ

Бадилас—я—усохшіе травянистые стебли.

Басвий—байковый, изъ байки сдѣланный.

Бажаний—желанный.

Бажане—я—страстное, сильное желаніе.

Бажати—страстно желать, сильно хотѣть.

Базалучча—хламъ.

Базар—рынѣкъ.

Базарника—1) взятка, пеня, штрафъ, за причиненное увѣще, раны. 2) Пустяки, пустой подарокъ, игрушки.

Базкати—болтать, переливать изъ пустого въ порожнее.

Базник—растеніе изъ ягодъ, котораго добывается сокъ, употребляемый на окрашиваніе тканей въ черный цвѣтъ.

Базувати—калнати, болтать.

Бай—сказочникъ.

Байбак—бабак. См. выше.

Байбарак—крытый тулупъ.

Дав байбарак з покриттям кидяковим. Маркович.

Байда—кряжа хлѣба.

Байдак—барка, одно-мачтовое рѣчное судно.

Байдуже!—нар. нужды нѣтъ, всё равно; горя мало; Сравнит. ст. *байдужіше*.—

Байдужний—равнодушный, безучастный.

Байдужність—равнодушіе, безразличіе, безучастность.

Байка—басня, легенда, сказка.

Байківниця—баснословъ, сборникъ басень и легендъ.

Байрак—лѣсная долина, оврагъ покрытый лѣсомъ; иначе по-Южно-руски—*лу*.

Ой не шуми луже,

Зелений байраче:

Не плач, не журися,

Молодий козаче. Пѣс.

Байрачок хорошецький був, потім затустим. Хіба хто не хотів то не рубав, або не пас. Хазяїн потім байрачок гарненько вычистив на садивце дерева и обкопав ще ровом.

Номис.

Байстрик—сынъ прижитый внѣ брака.

Байстричка—не законно-рожденная дочь.

Байстрия—(общ. рода) не-законно-прижитое дитя.

Байще!—еще бъ!

Бак, пак—ка, же, то, бы, бѣ.

Дивись бак чого їй заманулося.

Хіба пак не бачиш, яка fuga.

Бакій—яма въ болотѣ.

Бакалея, бакалия—(Лат. *Bassalia*) овощи.

Бакалийий—овощный.

Бакалийщик—продавецъ овощей.

Бакалийщица—продащица овощей.

Бакаляр—1) бакалавръ. 2) Педантъ-учитель. 3) Дякъ. 4) Школьникъ.

Бакалярка—1) учительница-педантка. 2) Школьярка. 3) Дьячиха.

Бакалярство—1) степень бакалавра. 2) Педанство. 3) Званіе дячка. 4) Школьничество.

Баки—ротъ (въ насмѣшкѣ)

Дни ему не в чѣм не поворачивать, баки ему забѣе. Квитка.

Бакір—на бакір—т. е. на бакрень.

Баклажан—патлажаны *Lycopersicon esculentum* Mill.

Бакун, батюн—очень крѣпкій табакъ *Nicotiana rustica* L.

Балаболка—бубѣнчикъ.

Балабух, балабушок—комъ, комокъ.

Балабухи—галушки съ чеснокомъ.

Балабушка—малая слобная булочка.

Балагула—крытый еврейскій фургоны.

Балаканье—я—разговоръ, говоръ.

Балакати—бесѣдовать, разговаривать.

Балакливнй—говорливый.

Балаклй—говорунъ.

Балакучй—балакливнй См. выше.

Баламут—возмущеніе, возстаніе, мигежъ волненіе.

Баламута—1) возмутитель, бунтовщикъ, 2) Родъ карточной игры.

Баламутити—возмущать, мѣшать, волновать.

Бали—рассказы.

Балия—1) кадъ для моченія бѣлья. 2) Въѣстилище для мельничнаго камня.

Балка—стенной оврагъ, образованный теченіемъ рѣки.

Балувати—пировать, веселиться.

Балыка—бестолковый разговоръ.

Баландраси, баландраси—тары-бары, болтовня, чепуха, вздоръ.

Баласе—шумъ.

Баласи—1) перила. 2) Вздоръ, болтовня; *баласи точити*—болтать вздоръ; *баласи підтукати*—обманывать.

Баласник—шалунъ, проказникъ, говорунъ.

Баласниця—проказница, болтуня, шалунья.

Баласувати—шумѣть.

Банбиза—(общ. рода) неуклюжий и возрастной.

Банда—гурьба, шайка, домъ терпимости.

Бандор—глава банды.

Бандура—музыкальный инструментъ въ родѣ торбана, съ металлическими струнами; иначе по—Южно-руски—*кобза*.

Бандурство—раксодъ, женестрель, трубадуръ; иначе по—Южно-руски—*кобзарь*.

Банелюк—пустая книга.

Банелюки—околесина, чухъ, исторія, вздорный вымысль, глупая рѣчь.

Банційнй—изгнанный, отчужденный, преданный анафемѣ, проклятію, безчестію. *Що завжди в утисажжені банційнім вічнім перебувають.* Пасивиль на Мазепу 1691 г.

Банція—изгнаніе, остракизмъ; отъ Латинскаго *banitio* и Польскаго *banicua*.

Банни—(Австр. Укр.) страшный жалкій.

Банно—нар грустно, жалко, страшно. *Мині банно за ним друже.* Ю. Федькович.

Банта, бантина—поперечный брусь (лентень) связывающій два стропила.

Банувати—грустить, жалѣть. *Тай стали над убитим вони банувать.* Ю. Федькович.

Банька—стекляной шаръ, которымъ разглаживаютъ *намитки* т. е. покрывало изъ грубой киски.

Банькатй—глазастый человекъ.

Банькач—банькатй. См. выше.

Баньки—1) глаза. 2) Глазные орбиты.

Баня—1) куполь, 2) Шаръ. 3) Небольшой кувшинъ.

Баняк—выпуклый мѣдный сосудъ.

Бараболи—картофель *Solanum tuberosum* L; иначе по—Южно-руски—

бараболя, бульба, вортонля, картонля, картофій.

Іхав Лялюк морквянний,

А кін бураковий....

Пістолята з качана,

Кумі з бараболі. П'єс.

Баранець—1) бекась. 2) Снарядъ для подъема тяжести. 2) *Баранець, борзіле*—растение *Lycopodium complatanum* L.

Баранок—1) врендель. 2) Родъ теплой одежды.

Баранця—барашекъ.

Барасул—большое желто-цвѣтное монисто.

Барбак—гарусь (?)

Барбара—кнутъ.

Барбарис, байбарис—дерево *Berberis Vulgaris* L; иначе по—Южно-руски —*мокриш*.

Барва—1) краска. 2) Одежда для солдатъ. 3) Ливрея для прислуги:

Краль Собієський барву и плату грошевуо Сердюкам давши, удержав при собі. Величко.

Барвинтий—яркоцвѣтний.

Барвінець, барвінка—1) вѣнокъ изъ барвинка. 2) Грядка, гдѣ растѣтъ барвинокъ.

Барвінковий—сдѣланный изъ барвинка

Барвінок—растение *Vinca minor* L; ко-
ему Южно-Русы присвоили названіе *хрищатого*. по звѣздистому расположенію стеблей, и *зеленого*, по причинѣ неувыдаемости, стелется по во всѣ стороны, отличается густою зеленью своихъ листьевъ и служить въ пѣсняхъ символомъ брака.

Барда—1) маленькая желѣзная сѣвѣра съ изогнутою ручкою. 2) Краяха хлѣба. 3) Затормъ, растворъ хлѣба съ водою на винокуренныхъ заводахъ для выгонки водки; 4) Оста-

токъ отъ перегонки. 5) Какъ питьѣ для скота. 6) Также родъ пивнаго питья изъ ячменной или житней муки для бѣдныхъ людей.

Бардичка—не большой топоръ.

*То тожъ тобі, дівко, разъ буде наука;
Гей Боже, якъ затну бардичку до бука,
Та далі до дівки, та в личенько: цям!
Рцїт самі: не треба огрози: дівкамъ?*

I. Федькович.

Барзі, бардзі—нар. болѣе, особенно.
А барзі своего здоровья же можеш певен бути. Мазепа.

Барзо—нар. очень.

Барн—(иносказазат.) волки.

Барило, барля, барильце, барилечко—(отъ французск. *Le baril*) бочка, бочонокъ, бочоночекъ.

Барити—медлить, задерживать.

Баритися—тѣця—медлиться, останавливаться.

Баришовати—барышничать.

Барішнє—я—замедленіе, остановка.

Баркан, наркан—заборъ, ограда.

Барлога—лука грязи.

Барложитися—тѣця—валятся въ лужѣ, прохладяться, говорится о свиньяхъ.

Барма—1) жалаванье подчиненнымъ состоящее въ деньгахъ и вещахъ Марковичъ. ст. I. 66, 254, т. II. 300 и пр. 2) Одежды. 3) Рыба барма

Барма—городъ Варна.

Барок—мѣсто прикрѣпленія посторонокъ пристяжки.

Барса—барсъ.

Бартоломій—Вареоломѣй.

Бас—виліончель.

Басѣ—нар. басомъ.

Басаманъ—синякъ, слѣдъ отъ удара.

Басаманити—производить синяки, бить до синяковъ.

Баса́н—(отъ Французск. la basane) вычи-
ненная овечья кожа.

И пояси шалеві и басани зелені.

I. Галка.

Басистий—вилончелисть.

Баска́лится—тьця—артачиться, метать-
ся, рваться.

Баский—ретивый. *Прутко один про-
тив другого коні баській понали.*

Галка.

Басбани коні—галопируюція лошади.

Басова́ти—становиться на дыбы, арта-
читься и рѣзвиться (о лошадях) гор-
до выступать, надуту вести себя.
*Будка проїхала,.... коні басували і
лакизка ззаду куняв.* Номис.

Басок—металлическая струна.

Басоля—бас. См. выше.

Тепер мені не до солі.

Комі грають на басолі. П'єс.

Баталія—сраженіе: иначе по—Южно-
русски—*боїще, плік.*

Батіг, батіг, батожок, батюга—плеть,
плетка; внуть.

Батова, батова—фаланга, баталіонъ де-
каре; строй въ 3 шеренги въ За-
порожскихъ войскахъ.

Батовати—1) строить батаву или фа-
лангу. 2) Связывать лошадей по-
водами.

Батовня—нѣсколько лошадей связан-
ныхъ одна съ другою поводами и
на вьюченныхъ.

Батіги—растеніе *Chondrilla juncea* L.

Батіжити—бить плетью.

Батьківство—отечество.

Батьківщанець—патріотъ.

Батьківщина—отцѣвщина.

Батько—стець, батюшка.

Батьковбивство—отцеубійство.

Батьковбивця—отцеубійца.

Бахматий—неуклюжий, неповоротливый.

Бахур—любовникъ.

Бахурка—любовница.

Бахурова́ти—таскаться, возочиться,
заводитъ любовныя интрижки.

Бацнути—хлопнуть, сильно ударить.

Бацькати—стрѣлять.

Бач!—ишь! смотри!

Ба́ча—видѣніе.

Баченне—я—вниманіе; зрѣніе.

*В превесокоє монаршее полцаєм
баченне і призрїніе.* Самойлович.
1686 р.

Ба́чити—зрѣть, увидѣть.

Ба́читися—тьця—видѣться,

Ба́чний—осмотрительный, осторожный;
видимый.

Бачность—осмотрительность, осторож-
ность, видимость.

Ба́чия—сдаѣтся, кажется.

Ба́ша—паша.

Башловка—раздача, дѣлежь добычи.

*З скотів і овець кримських на всі
курені Січовіи довольную учинивши
башловку...* Величко.

Ба́шта, башточка—башня, башенка.

Баштан—бакша, огорождь, плантація. *besten*

Баштанний дід—чучело, выставлюемое
на огородахъ, чтобы отвадить воро-
бьевъ и другихъ птицъ.

Баштанник—огородникъ.

Ба́штанниця—огородница.

Баштановий—бакшевой.

Ба́штівий—тюремный, башенный.

Баштовий—тюремщизь, башенный
стражь.

Бажора, бажора—бугоръ, выбой, рыт-
вина.

Хто ж заснув тут сиротою

Під бажорою сиротою? Щоголеві.

Ба́ти—слетать; подгибать, загибать,
(говорится преимущественно о хлѣ-
бѣ):

Ніхто не вадає

Хто в нас шитики бас. Посл.

Бджола—пчела.

Бджоляве очкѣве—подать съ улынъ,

Бджоляжик—садъ гдѣ разводять пчель.

Бѣбеки—1) подушки, сила, внутренности, кишки. 2) Подушки и перины; *бебехи насадити*—отбить, отвалить бока.

А Хома знай его бѣбехами году.

Бѣбехнути—сильно ударить.

Бѣбехнутись—тъця—сильно удариться, упасть со всего размаку.

Бѣвъ—простофиля, дуракъ.

Бѣвка—мучной растворъ, которымъ нормяютъ обыкновенно собаку, а иногда и телятъ.

Бѣвкати—звонить протяжно въ колоколь

Бѣдра—(иносказат.) коза.

Бѣдренець—оборванецъ.

Бѣдринець—растение *Cicuta vertosa* L.; иначе по—Южно-русски—*сѣмъ, сомига*.

Бѣз—сирень.

Бѣзбѣтченко—байстрюк. См. выше.

Бѣзвѣжний—невѣсомый.

Бѣзвѣжнѣсть—невѣсомость.

Бѣзвѣргий—безгубый.

Бѣзверку—нар. безъ кровли, безъ крыши.

Бѣзвершки—растение *Veronica chamaedrys* L.; иначе по—Южно-русски—*клад, приворотни*.

Бѣзвѣдлуду—нар. безъ отдыха.

Бѣзвѣддѣ—безводіе.

Бѣзвѣтъ—неизвѣстная страна; пустыня.

Бѣзвѣсти—нар. безслѣдно.

Бѣзвѣстий—неизвѣстный, неизвѣданный, безслѣдный.

Бѣзвѣтрія—безвѣтріе.

Бѣзвѣтливый—несомнѣнный.

Бѣзвѣтливѣсть—несомнѣнность.

Бѣзглуздый—глупый, безумный, безтолковый.

Бѣзглуздя—глупость, безуміе, безтолковость.

Бѣзголдѣя—1) бѣда, мука, несчастіе

2) Анархія, безначаліе.

Бѣздольный—несчастливый.

Бѣздольнѣсть—отсутствіе счастья или удачи.

Бѣзѣщный—безчестный, подлый.

Бѣзживный—омертвѣлый, безжизненный.

Бѣзживнѣсть—омертвѣлость, безжизненность.

Бѣзжурный—беззаботный.

Бѣзжурно—нар. беззаботно.

Бѣзклубый—безъ бедра.

Бѣзконечник—родъ писани.

Бѣзкрай, бѣзкрій—безконечный, безпредѣльный.

Бѣзкрій—нар. безпредѣльно.

Бѣзкрійный—безвѣрный.

Бѣзличный—безстыдный, развратный, безсовѣстный.

Бѣзличник—безстыдникъ, развратникъ.

Бѣзличница—безстыдница, развратница.

Бѣзлік—нар. множество, безъ счету.

Бѣзлічий—неизчислимый.

Бѣзлюдя—безлюдье, пустыня.

Бѣзмаль—нар. почти, безъ малаго.

Бѣзмір, бѣзміря—безпредѣльное пространство,

Бѣзмірный—безпредѣльный, безмѣрный.

Бѣзнадѣнный—непорочный.

Бѣзнадѣйный—безнадежный.

Бѣзнадѣнѣсть—безнадежность.

Бѣзнаміру—нар. нечаянно, неамѣренно, случайно.

Бѣзнапасный—безпечальный.

Бѣзнапасно—нар. безпечально.

Бѣзневинный—невинный, невиновный.

Бѣзневинность—невиновность, невиновность.

Бѣзневинис—нар. безъ вины, безневинно.

Бѣзоборбинный—беззащитный.

Бѣзодный—бездонный.

Бѣзодня—бездна.

Безосязлий—необъемлемый, неизмѣримый.
 Безошкульный—безобидный.
 Безперестанді, безперестало — нар. постоянно, во всякое время не переставая.
 Безпереч—нар. безрекословно.
 Безпеший—безопасный.
 Безпешно—нар. безопасно.
 Безправья, безправия—анархія, безначаліе, беззаконіе, несправедливость, правосудіе.
 Безпреминий—непремѣнный.
 Безпреминно — нар. непремѣнно, безотлагательства.
 Безпритулку—нар. безъ прюта; безъ мѣста или пристанища.
 Безпритульный—безпріютный.
 Безпутя—нар. наъ рукъ вонъ глуло; безъ смысла, безъ границъ.
 Безпуття—с—безпутница, северная дорога.
 Безрик—вѣчность.
 Безрода—сирота.
 Безсерки—растение *Xeranthemum glandatum Lam.*
 Безсоронітний—безстыдный.
 Безсоронітис—нар. безстыдно.
 Без'сорому—нар. не стѣсняясь прядичіями.
 Безсумліий—безсовѣстный.
 Безсумліия—нар. безсовѣтно.
 Безсумний—беззаботный, безпечальный.
 Безсумність—беззаботность, безпечальность.
 Безсумис—нар. беззаботно, безпечально.
 Безталанний—несчастный.
 Безталанис—я—несчастіе.
 Безтравця, безтравья — недостатокъ въ травѣ, неурожаѣ травы.
 Безтямий — бесмыслящій, непонимающій.
 Безтямость—безмысліе, непониманіе.

Безу — бузина *Sambucus nigra L.*
 Бейкатиса—тыця — шляться, лезигься, ломать голову, тратить время попусту.
 Бекѣт—пнеть.
 Бекѣша—родъ кафтана или сюртука.
 Белобеш—устороше, выгонъ; *зимъ на белобені*—значить жить на вонцѣ села или хутора.
 Белець—(акт. сл. *beles*) мѣра жидкости въ 8 квартъ.
 Бель—1) бѣлыя нитки. 2) Вѣлизна.
 Бельбахи—бехеи. См. выше.
 Белькот—ленетаніе, кипѣніе, шумѣніе.
 Белькотати — бормотать, шумѣть, занываться, ругать, говорить на непонятномъ (иностранномъ) языкѣ.
 Бельмес—болванъ.
 Бемс—(съ цыган. яз.) чортъ, злой духъ.
 Бемсѣнція—(акт. сл. *Beneficium juris*) льгота, по которой лицо занятое отправленіемъ какой либо должности, имѣло право, въ случаѣ требованія явки его въ судъ требовать отсрочки дѣла.
 Бенкель—родъ сукна. *Купис шткуу бенкелю за 8 рублів.* Маркович.
 Бенкет—пир, балъ, пирушка, банкетъ.
 Бенкетарь—гуляка, сластолюбецъ.
 Бенкетарка—разгульная женщина, сластолюбца.
 Бенкетуванис—я—пированіе, веселіе.
 Бенкетувати—пировать, веселиться.
 Бенкарт—байстрия. См. выше.
 Бемьмаги—ропуски, родъ певозка лошавыхъ извожиковъ въ Петербургѣ и Москвѣ.
 Бера—большая груша.
 Бервено—бревно.
 Бердо—1) гребень въ машинѣ ткачей.
Тобі мати, нити й бердечко.
Мен давай полотечко. Пѣс.

2) Крикъ часовыхъ соотвѣтствующій крику: *слушай*.

Бердовати—кричать: *слушай*, переключаться. Говорится о часовыхъ.

Берег—край, обрѣзь; подолъ женскаго платья.

Берега нуститися—взлемагать, потерять надежду.

Берегти—беречь, сохранять.

Бережа—жерѣбая.

Бережений—осторожный, осмотрительный, остерегающійся. *Береженою й Бог береже*. Погов.

Бережина—берегъ, береговая линия, земля покрывающаяся водою во время половодія.

Береза, березина—берѣза *Betula alba* L.

Берѣзка—полевая повелюка *Convolvulus arvensis*; L; иначе по—Южно-русски—*берізка, повійка*.

Берѣзка болотня—растение *Betula humilis* Schrank.

Берека—растение *Primus torminalis* Ehrh.; иначе по—Южно-русски—*богшник, богорожник*.

Беремя—бремя.

Бересклет—растение *Evonymus verrucosus* Scop.; иначе по—Южно-русски—*бересклен, бризлемина, бруслевина, бруслина, проскураина*.

Берест, берестина—дерево *Ulmus campestris* L.; иначе по—Южно-русски—*ульм*.

Беркий—всасывающій, вбирающій, втягивающій.

Беркиць—междом. выражающее моментъ паденія.
Та беркиць йй у ноги щоб помилувала.

Берли—карега; вагонъ.

Берло—1) власть. 2) Скипетръ, держава

Берловладця—государь, скипетродержецъ.

Беседа—1) название украинскаго свадебнаго обычая, отбывающагося на второй или третій день послѣ брака и состоящаго въ томъ, что толпа женатыхъ мужчинъ и замужнихъ женщинъ съ музыкою ходитъ по улицамъ, поя пѣсни и танцуетъ по дорожкамъ; при чемъ заходитъ по очереди въ дома всѣхъ членовъ *беседи* за угощеніемъ. Хожденіе *беседи* по домамъ называется *перезвою*. 2) Карнавалъ. 3) Пирושка. 4) Приятный разговоръ.

Бесиво—растение *Hyosciamus niger* L.; иначе по—Южно-русски—*блекота*.

Бескѣда, безкѣда, бескѣт—пустое мѣсто; пропасть, ярь. *Блукати по скелямъ і бескѣдам*.

Беспереч—нар. сплошь да рядомъ, безпреставно.

Бета—умѣніе.

Бетонька—буквица отъ Латинскаго *betonica officinalis*.

Бѣх—растение *Cicuta verosa* L.; иначе по—Южно-русски—*віага, вомига*.

Про це зилле різні ходять розкази. Про него так розказували: Раз чорт щось провинуватися Савці козаку от він ёго кажуть взяв та й посадив у той комиш, що коло ставу; прив'язав до пенька, до гори ногами, да й каже: от сатане будеш сидіти, поки міні чого не зробиш. Просився, просився лихий, а Савка і слухати не хоче. Сиди, сатано, каже: дай годі. Не довго лихий сидів, як тільки стало смеркати найшла ляхів страшенна сила. Походили кругом погляділи, дай давай по своєму гуляти. Ось перед світом о других півнях, чорт прикликав до себе другого чорта та й посилае ёго до Савки. Скажи, каже ему, що я можу вчинити добре діло. Пішов чорт за Савкою. Приходить Савка, от

чорт ёму й говорить: „Хоч, каже, пусти мене, щось цікаве скажу.“—„Ну, кажи!“ „Ні, перше пусти.“—„Ні, перше кажи, що ти мині зробиш.“—От чорт і починає ёму розказувати. „От тут, каже, каже, за байраком гуляють ляхи, а коні їх в яру. Хоч до ідного всіх, переловим, та вже й погулаєм!“—„Чи не брешеш? каже Савка, підожди віду подивлюся.“ Тижком-нишком, та повід байраками пробрався до самісіньких ляхів, бачить правда, музика грає, а у ляхів лядське гуляння. Ну, дума собі Савка, справлюсь я й безъ него, гадав зібрати своїх, та одігнати воней, а тоді й на ляхів. Аж не не ёго вишло: приходять до коней, аж стережуть добре; тоді він до чорта. Ну, сатана, що хоч роби, а щоб ляхи були наші. „Я все зроблю, чорт говорить, тільки відпусти на волю.“ Савка добре знав чортову натуру збрешеш, каже, і не пустив ёго, а дучче сважи своїм чортам, нехай вони діло зроблять, а як зроблять, тоді я тебе пушу. Нічого робити, пін свиснув, алетілись чортами, от він і послав їх до самої чортихи у самісіньке пекло, а Савці загадав зібрати своїх. Недовго барились чорти, принесли зідже, посіяли оттам у бальді на над ставом; де паслися ляхівські коні, і як бачини поросло це саме зілля. Коні йдуть, а воно стогне: бех, бе-ех, бе-ех, бех, і тепер як конява на ёго наступить, абб почнеш рвати ёго, то воно дума, що це ляхівські коні, та й стогне: бе-ех. Через те ёго і звуть *бех*, а коні ляхівські наймались доволі повниричувались. Тоді Савка зкозаками на ляхів, ті до коней, глядь аж вони лежать, а животи як колоти ім порозпірало. Тоді козаки лишків повъязали та назбитувавсь добре—став ними загатили, а сами гарно погуляв-

ши задумали по тім і чорта відпустити.
Проце зілля різні ходять розказані; сливе в кожному повіті инші; їх можно звести до того, що народ дуже гарно знає, що це отрута і що мабуть сила скоту вже пропала, а може ним частесенько користуються авахари, а може в війнах чи не погребдали ёго. Кажуть, що воно говорить і скликує худобу. Зап. Юго-Запад. От. Рус. Импер. Географ. Общества т. I. 1873 г.
Беханис-я—сильная ступотня.
Бехати—сильно стучать.
Бецман—лѣнивѣй здоровякъ.
Бецманна—лѣнивѣя здоровячка.
Бецманський—болванскій.
Бечіака—верѣвка, бичева.
Бешиха—рожа (накожная болѣзнь).
Бешинник—растение *Chenopodium hybridum*.
Бѣшкет—сумбурь, страхъ, перетруска, передрыга, насмѣшка.
Бештати—ругать, бранить.
Бешесте—безчестіе.
Бжѣла—бджѣла. См. выше.
Бзюк—дерево *Sambucus Ebulus L.*; вѣрче по-Южно-русски—*ялова бузина*.
Би—союзъ чтобы.
Коби зовѣть тільки частя в Бога жинѣ, Би можна було, — вже ми доста шимѣ.
I. Федькович.
Бидло—рогатый скоть.
Бидлячий—скотской, животный.
Бикове—(ает. сл. bykowie) штрафъ налагавшійся помѣщникомъ на крестьянина, если въ домѣ послѣдняго дѣвушка оказалась беременною.
Бикус—родъ соуса; вспрошенное и въ квасу варенное мясо.
Билина, Билинка, Биливошка—стебель, стебелѣкъ.
Билинаръ—ботаникъ.
Билинарія—ботаника.

Билгиско—травянистая нива.

Билгича—1) былъ. 2) Растеніе *Artemisia campestris* L.

Билгиче—перья, край у колыбели, спивка у кровати и т. под.

Бим—союзъ бы.

Радниаий бим був перед сім умерти. Хотіе бим спитатися. Кочубей

Бимаймий—(акт. сл.) нар. нисколько, рѣшительно ничего; пи мало; тѣмъ менѣе, по крайнѣй мѣрѣ, по меньшей мѣрѣ.

Бинда, биндица—лента, ленточка.

Биндик—связка или пучекъ лентъ.

Биржаник—городской извозчикъ.

Бирка—1) овца. 2) Неряха. 3) Баранья шапка.

Шатка бирка,

Зверху дїрка,

Травою пошита,

Вітромъ тдбита.

Куди віе, туди й провіває,

Козака молодого прохолощає. Дума.

Бирчий—(акт. сл.) сборщикъ податей.

Бирючина—растеніе *Legistram vulgare* L.

Бисъ—(Австр. Укр.) чтобы ты.

Бисьмо—(Австр. Укр.) чтобы мы.

Бисьте—(Австр. Укр.) чтобы вы.

Битумар—(акт. сл. *Bitumarg*) войсковой: чиновникъ, распредѣлявшій военную добычу между солдатами.

Бичаха трава—растеніе *Oponis spinosa* L.

Бичивикъ—барокъ.

Бичивича—верѣвочная лавка.

Бичия—загонъ для воловъ.

Бичовий—преставной.

Бичок—родъ рыбы водящейся въ устьяхъ большахъ рѣкъ Южной Руси: Днѣстра, Бога и Днѣпра *Gobius et Soffus*. 2) Родъ танца.

Бичувати—поганять воловъ бичемъ.

Бібки—1) родъ пряностей. 2) Овечій или козыный помѣтъ.

Бібула—макулятурная, завѣрточная бумага.

Біг—Богъ.

Біг—Ме!—ей Богу!

Біга, бігацька—ломъ, ломикъ.

Біганина—суматоха.

Біганис—я—бѣготня.

Бігати—бѣгать.

Біглець—расторопный, способный.

Біглець, сказано, во всіхъ рїчахъ.

Бігма—божба, клятва.

Бігматися—тѣя—божиться, клясться.

Біговиско—гипподромъ, мѣсто для бѣговъ или скачекъ.

Бігось—родъ кушанья.

Бігти—бѣжать.

Бігуи—1) полюсь. 2) Веревя или косякъ у дверей.

Бігуика—1) паровозъ. 2) Поносъ, дисентерія. *Військо велику трудність мало от хороб великихъ, а найбільше от бігуики.* Лѣт. Самов. 74.

Бігцем—нар. бѣгомъ.

Біда—1) несчастіе. 2) Повозка о 2-хъ колѣсахъ. 3) Женскій половой органъ.

Бідаха—бѣдняга.

Бідити, бідкати—бѣдствовать.

Бідкатися—тѣя—печалиться, скорбѣть, нуждаться, бѣдствовать.

А я бідкаюся деб мені молотка взяти.

Бідниця—несчастливая.

Где есть бідниця такая.

Як я Россія Малая. Вірша 1718 р.

Бідолаха, бідолѣха—бідѣха. См. выше.

Бідолѣшний—несчастный, бѣдствующій.

Бідота—пролетаріатъ.

Бідетник—пролетарій.

Бідѣтниця—пролетаріатка.

Бідувати—бѣдствовать.

- Біждеревочок**—(Австр. Укр.) Божье дерево.
- Бізуи**—(съ Цыганск. яз.) плеть.
- Бійзько**—нар. страшно.
- Бійка**—драка, ссора.
- Бік**—бокъ, сторона, партія.
- Біла буквиця**—растение *Primula officinalis* L.; иначе по-Южно-руски—*Божья ручка, медяник—зілля, медяничка, сорочі латки; Var. duplex. лифтерія.*
- Біла короґва**—бѣлое національное знамя, бывшего Украинско-Запорожскаго Казачества, при гетманахъ.
- Біла кропива**—растение *Lamium album* L.; иначе по-Южно-руски—*муха кропива, мертвяк.*
- Біла куряча салпота**—растение *Anemone sylvestris* L.
- Біла річка**—такъ называлась прежде рѣка Ворскла.
- Біла смородина**—смородина. *Rhus rubrum* L.; иначе по-Южно-руски—*алба, помушор.* Бессарабія.
- Білий буркуи**—растение *Melilotus alba* Lam.
- Білий залізняк**—растение *Marrubium perigrinum* L.; иначе по-Южно-руски—*перекон.*
- Білий маточник**—растение *Parnassia palustris* L.
- Білий мох**—растение *Cetraria rangeferina* L.
- Білий тиждень**—седьмая или страстная недѣля Великаго поста.
- Білі ягоди**—*Symphoricarpos racemosus* Mich.
- Білити**—бѣлить, дѣлать бѣлымъ.
- Білиця**—непостриженная монахиня, бѣлица.
- Білізна**—бѣльѣ.
- Білісінький**—совершенно бѣлый.
- Білісінько**—нар. совсѣмъ бѣло.
- Білка**—1) бѣлка. 2) Растение *Juripaea cyanoides* Des.; иначе по Южно-руски—*наголоватки.*
- Білоголовник**—растение *Achillea Millefolium* L.; иначе по Южно-руски—*деревій, кравник, серпоріз.*
- Білозор**—1) блондинъ. 2) Растение *Parnassia palustris* L.; иначе по-Украински—*білий маточник, задай зілля.*
- Білозорець**—родъ сокола.
- Білозорий**—свѣтлоглазый.
- Білоок**—родъ рыбы *Abramis zora* Pall.
- Білувати**—снимать кожу съ животнаго.
- Білуха**—бѣлянка, блондинка.
- Більшати**—увеличиваться.
- Більший**—больший.
- Біля**—нар. около, возлѣ.
- Білявий**—блондинъ, бѣлый.
- Білявина**—блондинка.
*Ідем коню у-юстину,
До дівчини—білявини.*
- І. Верхратський.**
- Біляк**—родъ зайца.
- Білянка**—растение *Agaricus subdulcis* Bull.
- Бімбувати**—пыхтѣть, гордиться, чваниться.
- Біс**—бѣсъ, дьяволь.
- Біс-дерево**—растение *Datura stramonium* L.
- Бісерне-дерево**—дерево *Tamarix tetrandra* Roll; иначе; по-Украински—*тамарикс.*
- Біска пускати**—куры стронть; соблазнять.
- Бісів**—бѣсовскій, дьявольскій.
- Бісове ребро**—растение *Valeriana officinalis* L.; иначе по Южно-руски—*смердючка, столя.*
- Бісурка**—бѣсовка.
- Біжк**—большой деревянный молотъ.
- Блаватас**—голубая шелковая матерія.
- Благіаіе-я**—мольба, молитва, просьба.

Благати—просить, упрасивать, умолять, угодать, улаживать.
Благач—проситель, молителъ.
Благачка—упрашивающая, умоляющая, просительница.
Благовѣстник—Архангелъ Гавриилъ.
Благовѣститель—Іоаннъ Предтеча.
Благовѣщеніе—праздникъ Благовѣщенія, 25-е Марта.
Благодій, благодіач—благодѣтель, благочестивый человекъ.
Благодійка, благодіачка—благодѣтельница, благочестивая, добродѣтельная.
Благодійство, благодіа—добродѣтель, благостыня, доброе дѣло или поступокъ.
Благушій—умоляющій.
Блазень—1) молокососъ. 2) Баловень, баловникъ, глупецъ.
Блазеньскій—ребяческій, шутовской.
Блазеньство—блажь, шалость, глупость, ребячество.
Блакѣть—синева, лазурь.
Блакѣтний—голубой, лазуревый.
Блакѣтисть—голубой цвѣтъ.
Блакѣтновій—голубоватый.
Блакѣс—свинцовыя бѣла.
Блакѣть—растение *Conium maculatum*.
Блакѣлий—увядшій.
Блакѣнути—увядать, поблекнуть.
Блакѣт, блэкѣта—растение *Hyosciamus niger*.
Блакѣтати—медленно идти съ трудомъ, тащиться.
Блакѣче, блэкѣченько—нар. ближе.
Блакѣчий—близжайшій.
Блакѣза—рубецъ, слѣды, рапы.
Блакѣтати—мигать глазами со стыда; не смотрѣть прямо.
Блакѣтати—мигать глазами. *Одним оком блима*. Т. Шевченко.
Блакѣць, блэкѣць—аладь, млинокъ.

Блакѣт—блескъ.
Блакѣвка—молнія.
Блакѣвица—зарница.
Блакѣтати—блистать, сверкать. Показываться и исчезать (объ огнѣ).
Блакѣтучий—блестящій.
Блакѣца—1) блѣтца. 2) Сіяніе.
Блакѣцак—свѣтящійся жучекъ.
Блакѣтати—блистать.
Блакѣвий, блэкѣдий, блэкѣлий—блѣдный.
Блакѣвинк—растение *Mentha Pulegium* L.; иначе по-Южно-руски—*полий*.
Блакѣщия—клопъ.
Блакѣд—зблужденіе.
Блакѣтити—зблуждать, сбиться съ дороги, плутать.
Блакѣжка—зблудница, зблуждающая.
Коси рѣзали зблуждакам, другѣ у коня стояли. Макаровскій.
Блакѣвий—зблуждающій.
Чому душі зблуждавіи шукають покоя?
 М. Устиянович.
Блакѣнина, зблужданье—зблужданье, шлянье.
Блакѣтати—шляться, таскаться, сбиться съ пути; бродить безъ цѣли.
Блакѣвати—рвать, зблуждать.
Блакѣвоти—рвоты. *У его зблуждоти з окою*.
Блакѣвотина—выблеванное вещество.
Блакѣзник—кощунъ, богохуль,
Блакѣзити—кощунствовать, богохульствовать.
Блакѣзинця—кощунка, богохулка.
Блакѣзитство—кощунство, богохульство
Нехай будетъ проклят, поки аж зблуждѣства свого перестанеть.
 Уст. Луц. Брат. 1623.
Блакѣтати—чавкать.
Блакѣзкати—1) нескладно говорить.
 2) Врать, наговаривать. *Велику ду-же неситилицю він зблуждає*.
Блакѣдка—растение *Meretrix scortum*.
Блакѣвз—зблуждаць. *Козаки Турецкій*

бляказ відкопани. Лѣт. Самов. 85.
Блякувати—поблекнуть, потерять цвѣтъ.
Бляха—металлическая дощечка.
Бляхар—1) жестяныхъ дѣлъ мастеръ.
 2) Торговецъ жестью и листовымъ желѣзомъ.
Бляхарня—мастерская или заводъ жестяныхъ вещей.
Бляхований—чеканенный, покрытый жестью.
Блякувати—покрывать жестью, или листовымъ желѣзомъ.
Бляшаний—жестяной.
Бляшанка—жестяное издѣліе.
Бо—союзъ потому что, ибо.
Боб, бѣб—бобы, *Vicia Faba* L.
Бобовник—растеніе *Menyanthes trifoliata* L.; иначе по-Украински—*трифолія*.
Бованѣти—виднѣться вдали; казаться въ видѣ призрака. *Як чорне бованіло море.*
Бовван—волна.
*Шалений вихор завиває,
 Шумлять сердито боввани.*
 I. Верхратський.
Бовдур—1) рыбацій длинный шесть съ булавою. 2) Дымовая труба выплетенная отъ полу сѣней до крыши.
 3) Болванъ; велпканъ.
Бовім—(акт сл.) союзъ ибо, потому что.
Бовкнути—ударить въ волоколь.
Бовкуи—вольъ запряженный въ одиночку
Бовтатися-тѣця—полоскаться въ водѣ, болтаться; шляться.
Богатітися-тѣця—обогащаться.
Богдан—суженый, Богомданный.
Богданка—суженная.
Богівниця—модельня.
Богівський—божескій.
Богелюдина—Богочеловѣкъ, Іисусъ Христосъ.

Богомаз—плохой ивонный мастеръ.
Поки Бога змаює, а чорта зѣсть.
Богородицька трава—Богородичная трава *Thymus serpyllum* L.
Богородишина коса—растеніе *Astragalus Cicer* L.
Богоник—берека. См. выше.
Бодай! богдай!—Дай Богъ! О если бы!
Бодай тобі Ієго з твоєю правдою. Квітка.
Бодіарь—обручникъ, бочаръ.
Бодіаренко—сынъ бочара.
Бодіариха—жена бочара.
Бодіарівна—дочь бочара.
Бодня—кадь съ крышкою и замкомъ.
Олеся у комору та хутчий до бодні.
 Шишацький.
Бодяга—растеніе употребляемое противъ ревматизма *Spongia fluviatilis* L.; иначе по-Южно-русски—*водляна губка, надошник*.
Бодяк—сорная трава *Carduus nutans* L.; иначе по-Южно-русски—*рителья, скин*.
Бодян—бодьянь Stern Anis, *Pimpinella Anisum*.
Бобванне-я—турниръ.
Божа благодать—растеніе *Gratiola officinalis* L.
Божа ручка—растеніе *Primula officinalis* L.
Божевільний—шалый, сумазбродный
Божевільня—домъ умалишенныхъ.
Боже дерево—дерево *Artemisia procera* W.
Боженько, бозя—(дѣтское) Богъ.
Божник, божинця—кіотъ для образа; полки на которыя ставятъ образа.
Божо—нар. по-божески.
Божок—малый идолъ.
Боз білий—бѣлые бобы.
Боз Турецький—цвѣтушіе турецкіе бобы.

Бок, бік—1) бокъ, сторона, партія. 2) Особа. *Писан лист о видоной госпо-ді для особ при Памьском боку об-рїтающихся.* Ханенко.
Бокатка—(Австр. Укр.) ведро, ушатъ. *В кожній хатцї по бокатцї.* Посл.
Боклѣг—боченокъ въ которомъ носятъ сбитень и у котораго дво больше чѣмъ его длина.
Болбохвальці—идолопоклонники.
Болесний, болістний—болѣзненный.
Бблесть, боліеть—1) болѣзнъ. 2) Чув-ство скорби.
Боліголов—растение *Conium macula- tum L.*; иначе по-Южно-русски—*бу-лав, омег, сикавка, свистюля, бле-кота.*
Болѣзко, болесно—нар. больно.
Болона—выросшее дерево, брусъ.
*Прибѣжи коню, до двору;
Та вдаръ копитом в болону.* Пѣс.
Болоничейко—поле находящїеся вблизи города.
Вийшли в чисте поле, в болоничейко.
Галиц. пѣс.
Болоня—дугъ.
Болотні орїхи—растение *Taraxac- tans L.*; иначе по-Южно-русски—*водянї орїхи, котелки, рогульки, чор-товї орїхи.*
Болотні півники—растение *Iris Pseudo- Acorus L.*; иначе—*лепешняк, ужа-чки.*
Болотний пух—растение *Eriophorum lati- folium Норре.*
Болотня жеруха—растение *Cardamine pratensis. L.*
Белотяна сосенка—растение *Hippuris Vulgaris L.*; иначе по-Южно-русски—*хвостняк.*
Болотяний—болотный.
Белючий, болячий,—боляцій, больной.

Болючка, болячка—чирей, золотуха, струпь.
Бомѣга—документъ, бумага.
Бондарь—боднѣрь. См. выше.
Бор, бір—сосна, сосновый лѣсъ.
Бор-зілля—растение *Lycorodium com- platanum L.*
Ббра—боря.
Ббрва—Борей, сѣверный холодный ве- теръ.
Борвій—ураганъ; иначе по-Южно-рус-ски—*хурія.*
Бор—(отъ нѣмец *Borg, Borgen*) ссуда, одданіе, или взятіе взаймы. *Бор- умер, зачекай не жие.* Посл.
Борецъ—1) борець, боксѣрь. 2) Растение *Aconitum Napellus L.*; иначе по- Южно-русски—*тоя.*
Боржій—нар. скорѣе; отъ церковно-сла- вянскаго *борзо.* *Дак боржій покитъ- те.*
Борзо—нар. скоро, быстро; сравнит. ст. *боржій, борше.* *Боржій обїдати хотуй. Хто борше насипле той бор- ше змеле.*
Борїкати—бодать рогами.
Боровий—сосновый, лѣсной.
Боровий богун—растение *Daphne sper- gum L.*
Боровий підбіл—растение *Centaurea Marschaliana Spr.*; иначе по-Южно- русски—*порушник.*
Боровик—грибъ *Boletus edulis L.*; а также растение *боровий підбіл.* См. выше.
Борѣве зілля—растение *Setaria italica P. de Beau.*
Борода лісова—растение *Usnea bar- bata L.*
Борода чортова—растение *Vincetoxicum officinale L. Moench.*
Бородавник—растение *Clematis vitab- la L.*

Бородата трава — *Andropogon Ischaemum* L.

Бородач — борода чортова, См. выше

Борозённый — 1) дѣлающій борозды т. е. волъ. *Понав, як в ярмоборозенный.* Посл.

Борбна — анологія, защита, диспутъ. 2) Соха, борона.

Борбиць — защитникъ.

Боронити — 1) защищать, охранять. 2) Воспрещать. 3) Пахать сохою.

Бороти — бороть.

Бороття — бория. См. выше.

Бѣрстися-тѣця — метаться въ разныя стороны.

Бортяник — пасѣшникъ.

Борше — нар. скорѣе.

Борщ — растение *Heracleum Sibiricum* L.

Борюкати — борікати. См. выше.

Босака, босаком, босоніч, босонож — нар. босикомъ.

Босий — босой.

Босѣрка — низшая степень вѣдьмы.

Бось — (Австр. Укр) ты еси.

Приголублю ты серденько;

Бось козана, бось миленька,

Ти зоре моя. I. Верхратський.

Ботва, ботвина — свежловичный листъ.

Бѣзон, бѣзия — цапля.

Бочалка — бывшая мѣра жидкостей, отъ слова бочка. *Бочалка меду по 2 р. 15 к. вѣдерко.* Маркович.

Боя, болше — сраженіе, битва.

Боягуз — трусь.

Боягузка — трусиха.

Боязкій, боязний — пугливый, боязливый.

Боязко, боязно — нар. робко, страшно, пугливо.

Бояри — 1) женихова свята на сватѣбѣ.

2) Разсылные казаки прошлаго столѣтія.

X **Бояри** — (акт. сл.) боярами назывались служилые люди, не пользовавшіеся

правами дворянства, а только лич-
ной свободой; сверхъ обязанности яв-
ляться на военную службу, они въ по-
слѣдствіи были обложены нѣкото-
рыми повинностями въ пользу зам-
ка, а иногда и въ пользу старосты;
нѣкоторые бояре, въ замѣнъ службы,
обязаны были ѣздить съ письмами
и т. под. и такіе назывались бояра-
ми путными.

Бояришник — дерево *Crathaegus mono-
gyna* Jacq.

Боярія — аристократія московская.

Боясь — боязнь, трусость.

Брага — родъ квасу дѣлаемаго изъ проса.

Браговар — котель, въ которомъ кипитъ
затерь.

Бражний — свойственный брагѣ, кураж-
ный.

Бражник — 1) чанъ для барды. 2) Ку-
тила.

Бражничати — кутить, гулять.

Бразолія — 1) Бразилія. 2) Родъ кра-
ски фернамбуку, темносиній сандалъ.

Брак — 1) недостага. 2) Взаимный гла-
голь недостаесть, нѣтъ.

Брама — крѣпостныя городскія или мо-
настырскія ворота.

Брама славутия — триумфальныя ворота
М. Старицькый

Брамний — привратникъ.

Брамурт — красная краска.

Брандюши, брандюшки — растение *Crocus
reticulatus* L.; иначе по-Южно-рус-
ски — *просурилка, просурень, просе-
рень, сиротень, дрискокоз.*

Брандюши білі — растение *Ornithogalum
umbellatum* L.

Бранецъ — 1) плѣнникъ. 2) Рекрутъ.

Бранецкый — плѣнническій; рекрутскій.

Бранка — 1) плѣнница. 2) Рекрутскій
наборъ: *Либонь бранка у нас буде
сю зиму.* Народ. погов.

Брань трава—растение *Polemonium coeruleum* L.

Браскнути—1) зазвучать. 2) Разбухнуть.

Брат-у других—двоюродный братъ, кузень.

Братак, братач—приятель, другъ.

Братанич—племянникъ по брату.

Братачка—приятельница, подруга.

Братерство—братскій союзъ, товарищество.

Братерскій—братскій, товарищескій.

Братина, братова—братняя жена.

Братися-тьця—соединяться, вступать въ бракъ.

Братишек—(съ презрѣніемъ) братецъ.

Братівщина—1) наслѣдство послѣ брата. 2) Военная дружина.

Братки, братіки—растение *Viola tricolor* L.

Браткѣ—братецъ.

Братовбивство—братоубійство.

Братовбисскій—братоубійственній.

Братовбивця—братоубійца,

Братовизна—братівщина. См. выше.

Браток лісовий—растение *Viola sylvestris* Lam.

Бревкало—(общ. рода.) прожора.

Бревкати—жрать.

Брезговати—брезгать, пренебрегать.

Бренькач—мѣдная монета.

Брехати—1) лгать, врать. 2) Лаять (о собакахъ и лисцахъ),

Брѣхатися-тьця—барахтаться, пробираться. *Пийшов чавкати і брѣхатися осеками та очеретами до лоз і до лісів.* Номис.

Брехачка—лгунья, врунья.

Брѣхнути—бросить, кинуть. *Брѣхнув обережок об земаю.* Номис.

Брехнути—соврать.

Брехня—ложь, вранье.

Брехун—лжець.

Брехунівка—нимя вымышленной деревни, въ которой живутъ одни только лгуны. *Ащо моде добрі, чи не з Брехунівки ви?* Квітка.

Брехунка, брехуха—брехачка. См. выше.

Брид—стыдъ, страмъ.

Бридити—гнушаться, опротивѣться.

Бридкий—гадкій, сверный, отвратительный.

Бридко—нар. гадко, сверно, отвратительно.

Бридность—гадость, омерзѣніе.

Бридливий—брезгливий

Бридливати—надоѣсть, оностыть.

Бридня, бредня—пустыки, вздоръ, мелочь, побасѣнка, вранье, вымыселъ, бредни; уменьш. *бриденька.* *Не що дня-бридня.*

Бризелина—растение *Evonimus verrucosus* Scop.; иначе по-Южно-русски—*проскуринна, брусиллина, бруселина, бересклет, вересклет.*

Брикати—лягать ногами.

Брикливость—ляганіе задними ногами, въ переносномъ смыслѣ: капризы, причуды.

Брила—глиба.

Бриль—круглая шляпа съ большими полями изъ соломы, войлока и т. п.

Бризня, бридзя—соленый овечій смръ.

Бринити—созрѣвать, темнѣть,

Бринтал—1) колокольный языкъ. 2) Большой гвоздь.

Брита—кусокъ холста въ три полотнища.

Бринкати—чваниться.

Бровѣ—бровь.

Броварник—пивоварь.

Броварь, броварня—пивоварня.

Бровенята—бровки, брови.

Бровкѣ—одна изъ самыхъ употребительныхъ кличекъ собаке.

Брѣти—колобродить, причинять безпорядокъ.

Брѣск—звукъ.

Броскати—звучать.

Броскитѣ—звучность.

Бростѣтисѣ-тѣця—развѣтвляться, разростаться; выбрасывать почки (одерев).

Брѣсток—почка, отпрыскъ.

Бруд, бруда—гуща, нечистота.

Брудити—пачкать, грязнить.

Брудний—грязный, нечистый.

Брузумѣнт—позумѣнтъ.

Брукати—играть зубами.

Бруква—брюква *Brassica Napus rapifera*.

Брунделька—растѣніе *Brunella vulgaris* Benth.

Брунька—древесная почка.

Брус—дѣчидо.

Брусилна—растѣніе *Evonimus europaeus* L.; иначе по-Южно-русски—*вовче мико, вовчі серезки, саклак*.

Брускина—дерево *Persica vulgaris* Mill.

Брусилна—бризлелница. См. выше.

Брусилця—брусника *Vaccinium vitis idaea* L.

Брусовѣти—пировать на свадьбѣ, Квѣтка.

Брусувати—точить.

Брязкало, бряцкальце—побрякушка, гремушка, дѣтская игрушка съ колокольчикомъ.

Брякати—бряцать, шумѣть.

Брякити—бряцалки.

У дудки грами

І в брякити бряжчалми. Пѣс.

Брякит—бряцаніе, звонъ, трескъ.

Брякотати—брякати. См. выше.

Брякотило—брякало. См. выше.

Брякати—стучать.

Брянний—бравный.

Бряск—блескъ.

Розлетѣлись орла сизі—

Де ражесий сѣе бряск.

І. Верхратъкий.

Бряски—абрикоз. См. А.

Бряскиновий—абрикосовый.

Буба—(дѣтск. сл.) 1) ягода. 2) Рана.

Бубец—горохъ.

Як бубен сина стала вся.

Котларевський.

Бублѣйница, бублѣйници—булочница.

Бублики—баранки.

Бублиця, біблиця—рыба *Leusciscus guttilis* L.

Бубни—котлы, литавры.

Бубнити—бить въ литавры.

Бубнявити—1) бухнуть какъ горохъ. 2) Говорить въ носъ.

Бубовник—растѣніе *Rhinanthus major* Ehrh.

Бубонь—(Австр. Укр.) турецкій барабанъ, бубень.

А синички-бубівнички в бубонь вибивають. Пѣс.

Бубоньці—бубѣнчики.

Бувалець—бывалый.

Бувальщина—быль, былина, былое.

Бувалити—бованити. См. выше.

Бувати—бывать.

Буга—плакса.

Бугай—1) быкъ-птица. 2) Быкъ.

А бугай буу ме чайку в дуу. Пѣс.

Запряжу я бугая,

Куди люде, туди й я. Пѣс.

Буглав—растѣніе вонючка *Corium maculatum*.

Буда—заводъ для выдѣлки поташа.

Буда—1) шатерь, шалашъ. 2) Крытая повозка.

Будар, будара—крытый фургонъ, вибитка, тарантасъ.

Буддєнь—будній день.

Будє—1) нар. довольно. 2) Глаголь будеть.

Будєний—будній.

Буджєтѣя—копченное мясо, соленая свинина.

Будинок—домъ, замокъ, теремъ.
Будівля—зданіе, строеніе.
Будка—кибитка.
Будова, будозанис-я—зданіе, строеніе.
Будовництво—архитектура.
Будовниця—строительница.
Будовничий—архитекторъ, строитель, зодчій.
Будра—растеніе *Glichoma hederacea* L.; иначе по-Южно-руски—*котики, кошачья мята, кошачки, кошачник, рощідник*.
Будучій—существующій, находящійся.
Будяк—1) чортополохъ *Xanthium spinosum* L. 2) Растеніе *Carduus*. 3) Все колючее на растеніи.
Будяк жовтоцвітний—растеніе *Senecio vernalis* L.
Буза—осадохъ.
Будзгария—пустаа неопрятная комната
Будзидан—татарскій кинжалъ.
Бузина—дерево *Sambucus nigra* L.
Бузюок—перезплованный телёнокъ.
Бузок, без—сирень *Syringa vulgaris* L.
Бузувр—бусурманъ.
Бузуврів, бузуврівскій—бусурманскій.
Бузуврка—бусурманка, тиранка.
Бузько—ангъ *Cicopia*.
На одній сіножаті і віл пасетьця і бузько жаби ловить. Посл.
Бузю—(Австр. Укр.) поцѣлуй.
Буйнестер—буйный вѣтеръ.
*Гулящий вітер Буйнестер
 Заніс по-над море
 Той пісні скарпи, тую скорбь
 У дикі пущі—гори.* I. Верхратський.
Буйний—сильный, вѣпкій, крупный, непокорный.
Буйно—нар. сильно, непокорно.
Буйность—буйство, дерзость, наглость, плодовитость, крайняя свобода.
Буість—духъ непокорности.

Бук, фог—дерево *Fagus Sylvatica* L.
Буквиця—бетонька. См. выше.
Буквиця біла—растеніе *Primula officinalis* L.
Буки—буквы, азбука.
Буки—барабан—банта—вздоръ, нелѣпость, ложь. Погов.
Букіер—бакір. См. выше.
Буковий—сдѣланный изъ буковаго дерева
Букѣвина—Южно-русская провинція носящая титулъ воеводства и принадлежащая нынѣ вмѣстѣ съ Галиціею и Лодомиріею Австро-Венгрии; названіе свое получила отъ множества роспихъ въ ней въ старину буковыхъ лѣсовъ, а прежде она называлась *Покутьемъ*.
Була, було, був—была, было, былъ.
Булава—атрибутъ гетманскаго сана; она состояла изъ серебрянной, позолоченной палки съ яблокомъ на верху. На яблокѣ была надпись, обозначающая имя гетмана, а также годъ и число ея полученія отъ народной ради. Яблоко украшалось бирюзой и лапами, а на верху его ставился крестъ. Въ Москвѣ въ Оружейной палатѣ хранятся булавы нѣкоторыхъ гетмановъ.
Букшина—буксъ *Vicus sempervirens*.
Булдима, буддимок—родъ короткаго ружья употреблявшагося запорожскими пастухами.
Булка—бѣлый хлѣбъ, а также мячъ.
Булоба—болванъ.
Бульба—бараболя. См. выше.
Бульбаха, бульбашка, булька—водяной пузырьъ.
Булькот—шипѣніе, клокотаніе.
Булькотати—клокотать шипѣть.
Аж бульбаики забулькотіли. Пье горілочку з барилля; горілочка буль, буль, а такому-то сім думь.—Погов.

Бундючний, бундячий—надутый, роскошный.

Бундячитися-тьця—чваниться, гордиться, дуться. *Він такє бундячнє весілля уджимє що ну.* Котляревський.

Бунтовливий—мятежный, непокорный, бунтующий.

Бунтовливость—мятежность, непокорность.

Бунтовник—бунтовщикъ, мятежникъ.

Бунтовниця—бунтовщица, мятежница.

Бунтовничий—мятежническій.

Бунчик—1) 12 нитокъ мониста. 2) Связка бисеру.

Вс! **Бунчук**—знакъ гетманскаго сана; онъ состоялъ изъ длиннаго древа съ насажденнымъ на него золотымъ яблокомъ съ бѣлымъ султаномъ изъ конскаго волоса, какъ знакъ гетманскаго сана, бунчукъ во время походовъ ставился передъ палаткою гетмана. Во время сражений и торжествъ. они возились передъ гетманомъ. Въ полкахъ бунчукъ употреблялся въ числѣ знаменъ.

Бунчужний—блюститель гетманскаго бунчука, бунчугоносецъ.

Бунчуковий Товариш—чиновникъ при Гетманскомъ штандартѣ.

Бунчукове товариство—гетманская свита или штабъ.

Бурграбій—(акт. сл. burgrabia) урядникъ назначавшійся градскимъ старостою, и въ случаѣ отсутствія послѣднѣго, исполнявшій его должность.

Бург, борг—употребляется въ формѣность. — *На бург, набор*—т. е. въ долгъ, въ кредитъ.

Бургомистр, бурмистр—(акт. сл. burmister) высшій урядникъ въ королевскихъ городахъ избравшійся мѣщанами и вѣдавшій дѣла, мѣщанскаго городского общества.

Бурграбство—градоначалство, комендантство.

Бургувати, борговати—выдавать на бург.; давать взаймы, давать въ кредитъ.

Бурдей—домъ терпимости.

Бурдейка—дѣвушка изъ дома терпимости.

Бурдюк—пастушья котомка.

Буремний—революціонный.

Бурити—волновать.

Буритися-тьця—волноваться.

Буриння-с—волненіе.

Бурк—мощная улица.

Бурка—эпанча, валеная изъ шерсти, отъ дождя.

Буркований—мощенный.

Буркованіе—мощеніе, выкладка.

Бурковати—разсуждать, бранить.

Бурковина—плащъ, бурка.

Буркуи—ворчунъ

Буркуи-зілля—растеніе *Melilotus caerulea* Lam.; иначе по-Южно-русски—*чуньба*.

Буркутити—ворковать.

Бурлак—бурлакъ.

Бурлаковати—бродяжничать.

Бурсак-спудея—ученикъ. *Для справовання школи ректор маєт як дидаскала такі спудея постерегати.* Уст. Луц. Брат. 1624 г.

Бург—огорожа. 3) Край чего-либо. 3) Костѣръ.

Бурти—нашни изъ воли.

Буртись!—междом., бульбъ!

Бурулька—1) малый горшокъ. 2) Соулька изъ лѣду.

Буруи—валь, волна.

Бурудук—растеніе *Medicago falcata* L.

Бурханна—штурмъ морской.

Бурхати—1) бросать, нивирять. 2) Пролить, лить.

Бурхливий—бушующій.

Бурчанис—ворчаніс.
Бурчати—ворчать.
Буршти—бруштин. См. выше.
Бурьма—революція
Бурьмак, бурьмі—революціонеръ.
Бурьмачка—революціонерка.
Буряк—свекла *Beta vulgaris* L.
Буряки, бурячки—растение *Polygonum orientale* L.
Бурячник—растение *Borrago officinalis* L.
Бусел, бусоль, бусько, буська, бусько, бушля—цапля.
Буськи—растение *Erodium cicutarum* L.
Бута—молдавскій возъ.
Бути, быть—глаголь вспомогат. быть.
Бути—сапожки, ботинки.
Бутилочня тиква—растение *Lagenaria vulgaris* Ler.
Бутирня—хлябъ.
Бутиги—усиливаться, увеличиваться.
*Іде він аж монує страшенний слаав,
 Ріка надъ море шуміє,
 А носить все тіше бутіє.*
Буте-я—жизнь, существованіе.
Буханець, боханець—маленькій, хлѣбъ.
Буханка, бухника—пухлій пшеничный хлѣбъ.
Бухкати—каплять.
Будім—союзъ какъ будго, словно.
Буча, бута—содомъ, кутерьма.
Бучий—пышный, важный громкій.
Бучно—пышно, славно важно.
Бучок—большая палка.
Бучуля—(Австр. Укр.) корова.
Буара—большая рѣчная лодка.

В.

В—предлогъ въ, у.
Ваба—1) красота, красота. 2) Родъ матеріи. Величго.
Вабити—привлекать, прельщать, манить

Вага—тяжесть, вѣсъ.
Вага—вниманіе, значеніе, достоинство; цѣна, почтеніе.
Вагадо—майтникъ въ часахъ.
Ваган, вагадок—ворытце употребляемое вмѣсто миски.
Вагаться-тыця—колебаться.
Ваги—большіе вѣсы; иначе по-Южно-руски—*терези*; а малые вѣсы, называются—*шамки*.
Вагови дзигари—стѣнные часы.
Ваговий—продаваемый на вѣсъ.
Вагом дати—отвѣсить; дать извѣстное количество вѣсомъ; дать на вѣсъ.
Ваготѣ—тяжесть, вѣсъ.
*Земліє водѣм зримадитисъ на шдѣрах.
 Івагоми не чують, не пѣрауца.*

П. Ратай.

Вада—вредъ
Вадити—вредить.
Вадко—нар. тошно, вредно.
Вадливий—вредный, дурной.
Важенія-є—взвѣшиваніе.
Важити—взвѣшивать, вѣсить уважать, считать.
Важитися-тыця—осмѣливаться, дерзаять, отваживаться.
Важний—тяжелый.
Важко—нар. тяжело, тягко.
Важливий—тяжеловѣсный.
Важниця—1) большіе вѣсы для взвѣшиванія соли. 2) Ричагъ для лодкама тяжестей.
Важня—мѣсто на торговой площади гдѣ находилось магистратіе вѣсы.
Вайда—растение *Isatis Tinctoria* L.
Вакаціовий—вакантный.
Вакація—(агт. сл.) освобожденіе отъ чего; свободное время.
Ваксований—вычищенный ваксой.
І острои побѣллі і чоботи ваксовані, П.
Вал—1) несученныя нитки, опряденныя, чѣз охдонковъ, шнурокъ. 2) Воз-

вншеніе, бастіонъ) 3) Сношенное сѣно, первоначально лежащее *в валах* собираемое послѣ *в котми*.

Валадаться-тъця—барахтаться, повертаться, прогибаться, бродить.

Валатанне-я—медленность.

Валататися-тъця—медлить, вяло работать.

Валасатися-тъця—странствовать.

Валець—цилиндръ.

Валѣчний—(акт. сл. *wałeczny*). 1) Прилагательное, означавшее лицо *военнаго* званія. 2) Славный, храбрый, воинственный.

Валиги—1) разрушать. 2) Изготавливать *сала* см. выше.

Валк, валка—1) борьба. 2) Комъ, 2) 3) Партия, артель, кучка людей идущихъ *выстѣ*. 4) Чумацкій *обозъ*, въ которомъ всегда на первомъ возѣ *помѣщается* *лѣтухъ*, замѣняющій чумакамъ барометръ и часы.

Валовий—сдѣланный изъ грубого *нитокъ* т. е. *вала*.

Валька—комъ.

Валькований—смазанный, вымазанный (о хатахъ и печахъ).

Вальковати, валькувати—1) катать, выкатывать. 2) Бить, колотить. 3) Смазывать, вымазывать.

Валькою нестися—ѣхать во весь *огоръ*.

Вальний—главный, общій.

Послали депутатів в Варшаву на сейм вальний. Конисський.

Валыва—1) нар. сила, куча, множество. 2) Развалины, мусоръ. 3) Полое сраженія съ *неубранными тѣлами*.

Валый—праденый.

Валдри—(Австр. Укр.) бродяжество, *тлянье*, *мочеваніе*; иначе по-Украински—*мандри*.

Валдрати—бродяжничать, *кочевать*, путешествовать.

Валики—растеніе *ландышъ*.

Валенник—торговецъ *извѣстью*.

Вална—извѣсть; отъ *церковно-Славянскаго*—*валн*, краски.

Валнецъ—валъ.

Валновий, валняний—извѣстковый.

Валнярка—извѣсть.

Вар—книжтокъ; иначе по-Южно-руски—*окрин*.

Варѣлики—родъ *Малоросійскихъ* и *Червоно-Русскихъ макароновъ*; на *прѣсномъ тѣстѣ* варенины съ *твердымъ* *пирожки*, подаются съ *масломъ* и *сметаной*, а также и съ *ягодамп*.

Варениці—родъ *галушекъ*, *варѣнья* *лепѣшки*.

Варенуха, варѣня—водка или *наливка* съ *сухими* *плодами*, *медомъ*, *прянымъ* *кореньемъ* и проч. *Поставленая* въ *горшки* на *цѣлую* *ночь* въ *горячую* *ночь*. *Наварили доброї варенюї; як то вона вишетця.* Посл.

Вариво, вариво—сваренная *нища*.

Варистий—предметъ для *варенья* и *мѣсто* гдѣ *варятъ*.

Варія—армія.

Варнак—*клеяменный ваторожникъ*.
Старий подобиток варнак
Мені розказував оттак. Шевченко.

Варнованіе—(акт. сл.) *предостереженіе*.

Варнякати—разглагольствовать, *несладно* *говорить*.

Варовати—остерегаться, *условливаются*, *предупреждать*, *просить*.

Вароватися-тъця—1) *дожидаться*. 2) *Беречься*, *остерегаться*, *медлить*.
Козаченьку, сватай, не варуйся. Цѣс.
Варував ся кня, та палкою дістав. Посл.

Варт—стоитъ, *достоинъ*, *заслуживаетъ*.

Варта—*сторожа*, *конвой*, *вараулъ*.

Вартовати—стеречь, *беречь*, *хранить*.

Вартовий—*часовой*, *сторожевой*, *вараулный*.

Варуватися-тьця — наміриватися, жевати, собиратися.

Варунок — (акт. сл.) предостереженіє; условіє.

Варяниця — варениці. См. выше.

Васильки — цвѣты *Sentaurea Cyapus*.

Вастокротне — нар. многократно.

Вастокротне моде убоми воплять і ускаржасяютьця. Орлик.

Ватаг, ватажѣк — предводитель, руководитель, зачинщикъ.

Ватажка — пастухъ стада, а также старшина, начальникъ.

Ватра — горня печной, печь.

Вахлѣй — болванъ.

Вашецъ — (акт. сл.) сударь, Ваша Милость

Вбагнути — понять, разрѣшити.

Вбачѣти — усматривать, предвидѣть.

Вбачливий — осмотрительный, внимательный, старательный.

Вбачливо — нар. осмотрительно, внимательно, старательно.

Вбивѣтися-тьця — заботитися, пектися,

Вбивство — убійство.

Вбивця — убійца.

Вбитки — бить яйца о Святой.

Хлопці на битки бились крашанками.

Вбір, вбрѣне-я — одѣваніє.

Вбірати — 1) одѣвать, убирать, парляжать. 2) Всасывать, втягивать.

Вбіратися-тьця — одѣваться.

Вблагѣти — умилюстивлять, примирять.

Вбрѣтися-тьця — 1) нарядитися. 2) Удалитися.

Ввага — вниманіє.

Вважѣти — уважать, считать важнымъ.

Ввѣлнути — уйти, ударить.

Ввѣчливий — привѣтливый, льстивый, любезный.

Ввѣлти — исполнить чью либо волю или желаніє.

Вгав — воздержаніє, усталость, покой, задержаніє.

Вгавѣти — отдыхать, уставать, переставать.

Вгадѣти — угадать.

Вгамова — усмиреніє, улокоеніє.

Вгамбвати — усмирить, угомонить, успокоить.

Вгамовѣтися-тьця — утихнуть, успокоитися, перестать, удерживать, задержать.

Вгидля, вгоддя — условіє.

Вглядѣти — высмотрѣть, увидѣть.

Вгнобѣти — устроить, уладить, дѣлать что хорошо.

Вдѣвати — доносить, выдавать, выставлять, притворяться, казаться.

Вдѣватися-тьця — *вдѣватися сви-що* — предаваться чему-либо; удаваться.

Вдали — разстояніє, отдаленіє.

Вдѣне — стеченіє обстоятельствъ, поводъ, причина.

Вдѣти — представить, изобразить, приспособить.

Вдатися-тьця — сходствовать.

Вдатний — способный.

Вдѣха — (общ. рода) способный, удавшийся.

Вдѣча — характеръ.

Вдивлятися-тьця — всматриваться.

Вдивовижу — *наддивовижу* — наудивленіє; *неддивовижу* — нар. неувидительно, не диковина.

Вдирѣтися-тьця — вмѣшиваться, неправильно овладѣвать, втѣсняться.

Вдираючись до угодій наших. Мазепа.

Вдѣти — сдѣлать, совершить.

Вдѣж — нар. вдоль.

Вдовця, удова — вдова.

Вдовиченко — сынъ вдовы.

Вдовѣна — дочь вдовы.

Вдовольнитися-тьця — удовольствоваться, удовлетвориться.

Вдовушки — растеніє *Knautia sylvatica* Dub.

Вдруге—нар. въ другой разъ.
Вдягѣнис-я—вбѣрашя-с. См. выше.
Вдягѣти—одѣвать, надѣвать.
Вдячннй—благодарный.
Вдячностъ, дяка—благодарность, благодареніе.
Вдячнс—нар. съ благодарностью, признательно.
Вегѣра, векгеря—родъ танца.
Ведеркѣвнй—мѣряемый ведромъ.
Ведеркѣве—пошлина отъ ведра.
Вѣдлуг—(акт. сл.) нар. по силѣ, въ силу.
Ведмѣдъ, вѣдмѣдъ—медвѣдь.
Ведмеже вухо—растение *Salvia Aethiops* L.
Ведмежина—растение *Rubus corylifolius* Bess.
Вѣжа, вѣза—башня, тюрьма; иначе по Южно-русски—*бакшта, башта*.
Вѣлст—великанъ, исполинъ.
Вѣлсти—разрѣзные въ журанахъ рукава.
Вѣлстннй—грандіозный.
Великденъ—Свѣтлое Христово Воскресеніе.
Вѣліко—нар. много, дорого, сильно, крѣпко.
Великоднн Свѣта—Недѣля Пасхи.
Великодннй—пасхальный,
Великомѣвннй—многогрѣбннй.
Великомѣвннстъ—многословіе, многогрѣбннвость.
Великѣвнннй, величѣвнннй—очень большой.
Вѣлнтель—великанъ атлетъ—иногда геній.
Величѣвнннй—огромный, громадннй.
Величннй—величественннй.
Велькнй—(Австр. Укр.) великій.
Вельмн—нар. очень, весьма.
Вельможннй—знатннй, превосходнтельннй.
Вельможностъ—знатностъ, именнтностъ;

Ваша Вельможностъ—Ваше Превосходнтельство.
Вѣльце—нар. весьма, очень.
Вендровѣти—путешествовать.
Венерѣцнѣ—(акт. сл. *veneratio*) почтеніе.
Венеря—Венера.
Верба—ветла, ива *Salix fragilis* L.
Вербнч, вербнцнѣ—суббота 6 недѣли Великаго поста.
Вербннй тнждель—6-я недѣля Великаго поста.
Верболнз, верболѣз—ива *Salix Capraea* L.
Вербунка, вербунок—собраніе солдатъ посредствомъ разнаго рода приманокъ.
Верѣдлнвнй—капризннй.
Верѣдннк—растение *Thlaspi arvense* L.; иначе по-Южно-русски—*талабан, чорне ребро*. 2) Капризннкъ.
Верѣдннцнѣ, верѣдлнвнцнѣ—капризннцнѣ.
Верѣдуваннѣ—капризы.
Верѣдувати—капризннчатъ, прихотннчатъ, пренебрегать.
Веремнй, веремнѣ—1) вздоръ, колобродъ. 2) Дождь, вихоръ, буря; *крутнтъ веремнѣ*—дѣлать быстрыя атаки; дѣлать ловкіе маневры.
Верес, веріс, верос—растеніе *Calluna vulgaris* Salisb.
Верск—шумъ, крикъ.
Вересклен—растеніе *Evonimus verrucosus* Scop.
Верещѣти—пронзнтельно кричать,
Верженнй—устремленннй, направленннй
Та за думн сумненькнй
Верженн в облоки
Та за жалн горенькнй
Слѣзавн тотоки. М. Устннновнч.
Верлѣнъ—крикунъ.
Вермнннннй—краснощекнй.
Вернутн—возвратнтъ, воротнтъ, отдатъ, повернутъ.

Вернутій—возвращенный, вороченный.
Вернутися-тъця—возвратиться.
Верпякати—болтать.
Верстать—верстакъ.
Верства—верста.
Вертати—возвращать, отдавать обратно.
Вертатися-тъця—возвращаться.
Вертеи—1) пещера, уединенное мѣсто, пуша, пустыня. 2) Кукольная комедія.
Вертіло—блокъ.
Верть—междоименіе выражающее моментъ вращенія чего нибудь, или быстрый поворотъ. *Круть, верть в черепочку смерть*. Загадка.
Весь—село, поселеніе.
Веселка—радуга.
Веселка чортова—растеніе *Phallus capinus* L.
Веселка воноча—растеніе *Phallus impudicus*.
Веселле-я—свадебное пиршество.
Весільний—свадебный.
Весняк—поселянинъ, крестьянинъ.
Веснянки—весеннія пѣсни, которыя поютъ дѣвушки, собираясь по вечерамъ, начиная съ Марта до Троицына дня.
Веспол—(акт. сл.) нар. обще, вмѣстѣ.
Весполочний—общій, соединенный, дружный.
Вет за вет—соотвѣтствуетъ выраженію какъ аукнется, такъ и откликнется.
Ветхій дельми—очень старый.
Вжѣ—союзъ уже.
Вживати—употреблять, пользоваться, наслаждаться.
Вжинок, ужинок—прибыль жатвы, получаемой сверхъ посѣва. Гатдук.
Вжиток—употребленіе, потребление.
Взаводи—*назаводах*—во всё поведѣ, во весь опоръ, сколько мочи.

Взаміт—нар. сплоскъ да рядомъ, безъ разбору.
Вглядом—нар. по поводу. *Небійтесея взглядом Шведіа*. Мазепа т. е. въ отношеніи Шведовъ будьте покойны. *Сѣлож числа був сам Ясновельможный у Грапа Головкина взглядом присланного вчора мста о Помковнику Лубенському*. Ханенко.
Взгоржати—презирать.
Вздогоньці—доганяя.
Вздріти—узрѣть.
Вздрячка—сказать или сдѣлать, что либо въ глаза.
Взмінка—упоминаніе, проиминаніе. *О томъ зась трупі Золотарѣнка взмінку положу, що ся стало на погребі оною*. Лѣт. Самов.
Взмішковати—намекать, поминать.
Взміряти—намѣреваться, направлаться. *Рушив ку Паволчі, взміряючи на поле Гончариха*. Величко.
Взнак—наѣзнак. См. Н.
Взрушити—нарушить.
Взрушоний—нарушенный.
Взяти—взять. Плеоназмъ. *Взяв заплакав тай пішов*. Пѣ. *Взяв да й смер мѣочки*.
Взятися-тъця—сдѣлаться, стать; *взявся водю*—покрылся водою.
Вывава—выводъ, истребленіе, уничтоженіе.
Вывавити—вывести, истребить, уничтожить.
Вывадѣс—изысканіе, изслѣдованіе.
Вывадѣтися-тъця—(акт. сл.) доискаться, узнать.
Вывандурити—выливать, вычистить.
Вывачати, вывачити—извинять, прощать, снисходить, смотрѣть съвозъ пальцы, недосматривать.
Вывѣкатися-тъця—вылѣзть, выкарабкаться.

Виболтнути — выболтать, выплести, выболтать.
Выборный — 1) избранный, избирательный. 2) Сельский атаманъ, регистровый козакъ.
Вибрикувати — бригать, бить задними ногами; здравствовать.
Вибрудок — грязный осадокъ.
Вибувати — выживать, выживать.
Вибудований — подвигнутый; выстроженный.
Вибудовати — выстроить, воздвигнуть, построить.
Вибухнути — 1) взойти, распухнуть. 2) Открыться, лопнуть, развалиться.
Вивага — выручка, помощь.
Виважати — выругать, избавлять, помогать.
Виважений — 1) вырученный, избавленный. 2) Взвѣшенный, вывѣшенный.
Виважувати — выручать, взвѣшивать.
Виважчик — избавитель, выручитель.
Виважниця — избавительница.
Вивалений — выблennyй извѣстью.
Вивалювати — блыть, щекагурить.
Виверт — отворотъ, а чаще вылетъ.
Вивертати — выворачивать; отсчитывать, вычитывать.
Вивертатися-тьця — изворачиваться.
Вивидач — шпионъ, лазутчикъ.
Вивішник — растенію *Scilla urbalans L.*; иначе по-Южно-русски: *тростолова, гребітник*.
Виволокни, виволкни — 1) когда соблаки, или волки, на кого кругомъ нападутъ. 2) Утонить, плавать, надѣваться надъ кѣмъ.
Вивчити — выучить, научить.
Вигад, вигадка — вымысль, содержащій въ себѣ повѣсть, шутку и прочее; фабула.
Вигаданий — выдуманный, придуманный, изобрѣтённый.
Вигадати — выдумать.

Вигадовати — выдумывать, разсуждать.
Вигляд — видъ.
Виглядати — всматривать.
Виглянець — изгнанникъ.
Виговор — изъятіе.
Вигодовати — вскорять, расчитать.
Вигойковати, вигойкувати — прогнать, гнать съ крикомъ.
Вигон — усторонье, пастбище.
Вигортатися-тьця — освобождаться, разрываться.
Виготовати — приготовить.
Вигравати — выигрывать что, парировать на чѣмъ, гарцовать на конѣ.
Вигриватися-тьця — выбирать, убираться.
Вигребти — отыскать, выгорнуть, очирожить.
Вигромляти — издавать громы, греметь.
Вигромляти — выгрести, собирать въ кучу.
Вигукнути, вигукувати — позвать, крикнуть, выкрикивать.
Вид — 1) лице, фюзіомія. 2) Паспортъ.
Видаванія — выдача.
Видаваця — издатель, издаватель.
Видаваця — издѣніе.
Видавати — выдавать, выдать.
Видаватися-тьця — выдаться, выйти, выдаться, случиться.
Видачик — издатель.
Видачниця — издательница.
Видибати — выходить, восходить.
Видибуляти — выходиться, учиться ходить.
Видина — (съ Чешск. яз.) идеаль.
Видирати — забирать, отсчитывать, накопить, добывать.
Видля — оудѣль, учрежденіе, видѣль вильвові.
Виділ Товариства Імєни Шевченка.
Видкий — видный, видный.
Видко — нар. видно.
Видомко — зрѣлище.
Видок — (агт. сл.) видъ, предметъ, про-

спекть, міѣніе.
Хоч не для потужної війни; але так
для самого видоку. Самолович 1886 р.
Видоптати—вытоптать, вытолочь.
Видрюковати—отпечатать.
Видрябати—выцарапать.
Видужати—выздоровѣти.
Видумованіе — (Авст. Увр.) вымысль,
выдумка.
Видурювати—выманывать.
Видючий—очевидный, видимый; видящій
Видюща смерть страшна. Погов.
Вижей—(авт. сл.) нар. выше.
Вижей писателіе і мислей реченое.
Вижилеце—содержаніе, прокормленіе.
Вижлукіти—съ жадностью випить.
Вижмок—выжимки.
Визви—вызовъ.
Визвідати—выговаривать, укорать, бранить.
Визвіритися—тыця—озлобиться.
Визволеній—освобожденный, отпущенный, свободный.
Визволити—освободить, спасти.
Виздатка—предположеніе, произведеніе.
Виздоза—растение *Tegetes exsecta* L.
иначе—по-Южно-русски — *мушкетъ*;
зводики.
Визерунок—виньетка, маленькая гравюра
Визирати—высматривать, выглядывать.
Визитовати—посѣщать, дѣлать визиты.
Визнавки віри—догматы вѣры, исповѣданіе.
Визнака—означеніе, знакъ.
Визнати—разузнать, развѣдать.
Визнаття—развѣды.
Визначѣтися—тыця—обнаруживаться, показываться.
Виймати—вынимать.
Вийте, вийоти, вийте—1) выходъ. 2)
Происхожденіе.
Викалючити—вымольтъ, униженно выпросить.

Викидка—шутка, угара, шарлатанство.
Виклик—вызовъ.
Викликованій—вызванный.
Викликати—вызывать, кликать.
Виконати—исполнить, сдѣлать; оцѣночить.
Викорнати—выковырять.
Викоханий—залелѣянный.
Викохати—залелѣять, хорошо воспитать; выкормить.
Викочая—воспитатель.
Викощувати—выпить, испробовать, отведать.
Викощувати—выкашивать.
Викрочати—извиваться, уклоняться; уступать.
Викрутас—вихляс. См. ниже.
Вила—рогатина.
Вилаги—выбранить.
Вилѣти—пробѣжные откѣднє русава; контуша.
Вилизнутися—тыця—усвользнуть, исчезнуть.
Вилинати—вылетать, появляться; прилетать.
Вилчій—величественный.
Вилчність—величественность, величіе.
Вилки—ухвать.
Вилунити—произвестъ на свѣтъ. Говорится о животныкъ.
Вилуск—трескъ.
Вилучати—отлучать, исключать.
Вилуштити—очистить отъ шелухи.
Вилушувати—уничтожать, убавлять.
Виляти—высматривать, выжидать, устраняться.
Вимагати—домогаться, вынуждать, требовать.
Вимазати—1) вымазать, окрасить. 2)
Истребить, изгладить.
Вимечаний—изгнанный, исключенный.
Вимик—исключеніе, выдѣлъ.

Виникати—выключать, исключать, выдѣлять.
Виникнутий—исключенный, выдѣленный.
Вимірятися-тьця—1) измѣрять. 2) Оправдываться.
Вилічати—отмѣчать, выдѣлять, класть замѣтки.
Вимова—1) произношеніе, выговоръ, акцентъ. 2) Ограниченіе, изъятіе.
Вимовити—произнести, выговорить, сказать.
Вимовка—отговорка, предлогъ.
Вимовлений—выговоренный, произнесенный, сказанный.
Винувляти—выговаривать, упрекать.
Вина—1) см. *заклад*; 2) вина, проступокъ; 3) Выясненіе, наказаніе. „*Попасти в вини правни*“—навлечь на себя наказаніе.
Винагорода—награда.
Винайдовати—отыскать, найти.
Винайтися—(гл. средн.) найтись.
Випець—алкоголь.
Випицати—разорить.
Виний—виновный, должный.
Виник—винокуръ.
Виниця—винокурня.
Винуватець, винуватник—виновный, преступникъ.
Винувати, винуватити—обвинять, винить.
Винуватниця—виновница.
Винувачений—обвиняемый.
Винувувати—выносить, вытаскивать.
Виняти—вынуть.
Випадок—случай, приключеніе.
Випал—выжга.
Випадений—выжженный, выгорѣвшій.
Випалювати—выжигать, ожигать.
Випередити—гонять; *бігати на випередки*—бѣгать взапуски.
Виперти—изгнать, выжить.
Випестити—взлелѣвать.
Випиється-тьця—выпягиваться.

Випис—выпись, засвидѣтельствовавшая копія документа выданная изъ актовъ книги.
Випит, випитанне-я—вывѣдъ.
Випитаний—вывѣданный.
Випитати—вывѣдать.
Випитовати—выспрашивать.
Випікати—выжигать, укорять.
Виплодок—отренокъ, дурной плодъ.
Винувляти—испомянуть, напомянуть.
Винувлятися-тьця—исполняться, выражаться, наполняться.
Виногодитися-тьця—распогодиться, выясниться.
Винореток—негодяй, человекъ прошлаго происхожденія.
Виправ—армянское, преимущественно движимость, гардеробъ ж. т. п.
Виправити—1) выправить, сдѣлать прямымъ. 2) Отправить, отослать. 3) Выговорить, рассказать, описать, подстрелать. 4) Возвратить свое, выхлопотать.
Виправляти—отправлять, провозжать; выражаться.
Виправний—выстиранный, вымытый.
Випровадити—1) провезти. 2) Избавить. 3 *під тяжкого на тот час панування Польского випровадив*. Орляк.
Випростаннє—освобожденіе, изъятіе.
Випростати—высвободить.
Випростатися-тьця—выпрямиться.
Випрочувати—ускользнуть, вырваться.
Випучити—пучить глаза.
Випляти—выгнать, натянуть.
Виражати—оказывать.
Виразний—явственный, выразительный.
Вираховати—вычислить, высчитать, вычесть, исключать.
Вирачковати—ползати на кобѣняхъ.
Моді всю хату стара вирачкує. Номас.
Вирей, вирей, вирій—прій. См. И.
Вирівняти—выровнять.

Виродок — пучеглазый.
Виробля — робляня. См. В.
Виробщик — производитель, фабрикантъ, заводчель.
Виродок — чудакъ, уродъ. *В. жемі не без виродка.* Погѳв.
Вироти — произвеси прои; породити, почивити на свѣтъ.
Вирок — (1) приговоръ, рѣшеніе. (2) Отреченіе отъ правъ на имущество.
Вирокотий записъ — (акт. сл.) документъ, по которому дочь, вышедшая замужъ и получившая достаточное приданое, отказывалась отъ своихъ правъ на участіе въ наследованіи отъ тального родительскаго имущества.
Виресток — выдѣланная телачья кожа.
Вираюватися тѣля — происходить, рождаться, выводить.
Вирюа — вытѣсненіе, (познаніе, остракизмъ.
Вирювати, вирюговувати — вытѣснять, подвергать остракизму, исключать. *Аби віра Римська з Швейцї вирюгована, знову була примата і впроважена.* Величко.
Да той же Балмер вирюгована тана Осаула, з двора їго. Ханенко.
Виражати — отправлять, провожать, брать, давать все нужное для путешествія.
Вирюговувати — смасать, исключать.
Вирювати — выучити. См. выше.
Вирюковатий — бѣльшеслазый.
Висвідчити — выдѣдять, изоблачить.
Висектовий — висекосный; языкъ. Латинскаго — *Bissectatus.* *Лито — було ассекторе.* Величко.
Висси, виспи — острѳвъ.
Вискака — висколка, бойшій, дерацій.
Виспидатися тѣля — высидаться, выспираться.
Висіти — висѣть.

Вислѳбоздати — высказать, вымѣнить.
Вислѳбовити — освободить.
Висложж — изображение чего, словами. *Важко ковизити над усїма шам. висловками.* Гатцук.
Вислуга — (акт. сл.) имѣніе кому либо пожалованное за военные заслуги.
Вислухач — слушатель.
Висмикати — выдѣрживать.
Висмократи — высосать.
Високодумний — гордый.
Високость — вина. См. ниже.
Висолонити — выказати, извести.
Виспа — (акт. сл.) островъ. *Черезъ динуши море достигнути виспа.* Величко.
Виспидатися тѣля — усовершенствоваться въ пѣніи. Говорится о пѣвчихъ цричкахъ.
Виспівувати — распѣвать.
Вистачати — поставлять, возобновлять, доставлять, провозвождати, обдѳвляться.
Вистачѳне — поставка, доставка, наданіе.
Вистигати — вырубать, истреблять, рубить.
Вистраштити — устранить.
Вистриб — скачокъ.
Вистрибувати — скакать, прыгать, находиться въ добромъ здравіи.
Вистрочити — вышить.
Вистраждити — вытрахать.
Виступ — проступокъ, преступленіе.
Виступний — виноватый, преступный, порочный.
Виступок — проступокъ, вина, проступленіе.
Виступцем — нар. поступью; штыкомъ.
Виступити, **виступити** — до (дверей) а далѣй выити; зайти.
Виступити — тупити; *показати двері.*
Висякатися тѣля — висморкати носъ.
Витальня — гостиница.
Витикати — вынимать, вытаскивать.

Витивати — истребить, снести голову.
Витника — фокусъ, штука.
Витивати — затѣвать.
Витівки — затѣи.
Витратити — истребить, издрать.
Витребельки — выдумки, выговоры, закуски.
Витребельковати — капризничать, прихотничать.
Витрикуш — гасильщикъ. *Скербиння зазабрідася, а неосторожності витрикуша, же там саїми каав ма, полимі, не зацисивши добре.* Дѣт. Самовида.
Витримати — удержать, вытерпеть.
Витришки — витрищики, продавать, гнѣвать, рогозѣдничать.
Витрищковати — витрищувати. См. вище.
Витрищати — высовывать, высказывать, выщучить.
Витривати — выдержать, выждать.
Витрусити — отыскать, открыть.
Витручати — отрицать, вычитать. *Жиднак йому пожиття, невимовляючи, і невитручавши, усьє наклад Єоимутти немає.*
Витуцѣвати — топтать ногами.
Витуряти, витуряти — выгонять, выжигать.
Витягти — вытащить.
Витяжки — экстрактъ.
Вия, війя — дышло въ доловьємъ вовѣ.
Вива — оверыіє.
Видя — Евдоія.
Вівсюг — растение *Avena fatua* L.
Вівтарь — алтарь жертвенникъ.
Вівтарий — алтарный, жертвенный.
Вівторок — вторникъ.
Вівця — овца; *внале овця, бивка, рачла.*
Вичарик — 1) бекасъ. 2) Овеній пастухъ.
Вид — предлогъ отъ.
Віда, відство, відомство — відомство.

Відборона — задница, оборона.
Відбрехватися-тѣця — вывѣртываться.
Відвѣлити — отвѣдять.
Відволати, відволодити — привести дѣ чувство, спасти.
Відгадати — отгадать.
Відгомон — отголосокъ.

*I протяжний тій вої,
 I розчлмивий той стон—
 В сколиханій груді мойї
 Вічний найдуть відгомон.*
 I. Верхратський.

Відлюбарити — покарать, наказать.
Віддячити — отблагодарить.
Відѣска — вилка.
Відень, Відня — городъ Вѣна.
Уступаючи позад до Відня столиці Цесарської. Величко.

*Де ж ти нічку заночував
 Сердевинній Іване,
 Чи у полі, чи у домі,
 Чи на марошній брамі.
 Серед Відня, на шемааху—
 Заплакани очі!* Ю. Федькович.

Відимус — (акт. сл. *Vidimus, Vidimusz*)
 1) цензурская подпись, судейское позволеніє. 2) Засвидѣтельствованная копія, списокъ, противанъ. *Відимус тими киродскими Замку Господарською, повіту Пимскою.* Чинъ Львов. Брат. 1668 г.

Сей відимус від печатю вєтського Воєводста Мильского, сторони потрібуючий, сємъ видан. Репротест. на Тишковича 1619 року.

Відки, відкіль-я — откуда, откуда.
Відкрутити — извѣстити, извѣстить.
Відлага — родъ карюшона, прищитаго къ кобеняку. См. Ъ.
Відьма — вѣдьма, *Киласка, відьма* — бранное слово.
Відьмак — оборотень.

Відмено зілля—растевіе *Circaea lutiflora* L.

Відмувати—заниматися колдовствомъ.

Відношення-я—отношеніе.

Відпочити—отдыхать.

Відпочівка—отдыхъ.

Відрадісний—отрадный.

Відрадісно—нар. отрадно.

Відро, відерце—ведро, ведерко.

Відсі, відсіль-я—нар. отсюда, отсюда, отъ этого мѣста.

Відсолити—отвязать.

Відти, відтіль-я—нар. о томъ, оттуда.
*Ой не відти місяць світить,
Відтіль ясни зірки.* Пѣсн.

Відтикати—отступоривать открывать.

Відусіль-я—нар. со всѣхъ сторонъ, отовсюду.

Відутіль—нар. оттудова.

Віж—урядникъ, которому поручались разнаго рода освидѣтельствванія, осмотра на мѣстѣ, разслѣдованія и т. под. Вози послыавшіеся отъ суда съ этою цѣлю, а равно для предъявленія позововъ и т. под., назывались *віжами*—*поїздниками*, или просто—*поїздниками*. Позднѣ обязанности вишей исполняли возные.

Віжки, віжечки—возжи, возжечки.

Віжливий—вѣдущій, знающій.

Віз—1) возъ. 2) Созвѣздіе. В. Медвѣдцы

Візія—(акт. сл. visio) донесеніе урядника о произведенномъ имъ осмотрѣ или освидѣтельствваніи, если этотъ осмотръ касался убытковъ, грабежа и т. под.

Вій—фантастическій чародѣй, начальникъ гномовъ, у котораго вѣи на глазахъ простираются до самыхъ ногъ. См. повѣсть Вій у Гоголя.

Війско, військо—войско, армія, рать.

Війсковий—войскскій, войсковой.

Війсковий-товариш—унтеръ-офицеръ.

Війсковик—солдатъ, военный человѣкъ.

Війсте—війсте. См. выше.

Війся—ободъ у колеса.

Віі—рѣсницы, вѣи.

Вікно, вікничко, віконце—окно, оконце, окошечко.

Віко—крышка; *віко трунис*—гробовая крышка.

Віковати—жить; вѣчно жить.

Вікбниця—ставеніе.

Вікобмний—вѣчный, незабвенный, достойный вѣчной памяти.

Нехай станеться на вікобмную пам'ятку. Орлик.

Вікустий—вѣчный.

Вільний—свободный.

Вільно—нар. вѣльно, свободно.

Вільність—свобода, воля, вольность.

Вілице, вілець, вілечко—свадебное деревце, стоящее на столѣ въ домѣ невѣсты украшенное ленточками и разноцвѣтными бумажками. *Кликали дівок вілечки вити.* Пѣсн.

Вільчуря, вельчуря—волчья шуба.

Покроїм мені вільчурю лямпертовую і шляпрок з блакитною чатофу. Маркович.

Віа, єя, вона, виа, воно, вно, вони, ви—личные мѣстоименія: онъ, она, оно, они, онѣ.

Вілець, вілчик—вѣнецъ, вѣничекъ, что кладутъ мертвецамъ на головы.

Вілчички, полєва нехворощ—растевіе *Artemisia scoraria* Waldst et Kit.

Вію—1) приданное за невѣстою. 2) Пиковыя карты.

Віювий—пиковый.

Віювка, віювка—пиковая карта.

Вілице—ободокъ

Вішовати—пожелать кому счастья; поздравить съ чѣмъ. *Генеральний особби вішували пану Гетьману.*

Вір—водоворотъ.

Вира—исповѣданіе, **вѣра**, **клятва**, **присяга**; *виру учити*—присягать, принести клятвенное обѣщаніе. **Актъ**, 1663 г. *на віру дати*—повѣрить, дати въ доверіе.
Вірбѣль—барабанный бой.
За амаров' мѣсидно; за вірбѣль немучо.
Ю. Фельдкович.
Вірник—послѣдователь, адепт.
Вірша—стихотвореніе по большей части похвальное.
Віршиний—писанный стихами.
Віршиник—поэтъ стихотворецъ.
Віршиница—доггесса, декламаторица.
Віршовати—говорить похвальные стихи.
Віршомаз—стакондеть.
Віршопиство—стихотворство.
Віршувальник—декламаторъ, похвального стихотворенія.
Вісень—осень.
Вісім—восемь.
Вісімнадцять—18.
Віетка—вѣтвь, вѣсть.
Вістковати—вѣщать.
Вістница, **вістовница**—вѣстница.
Вістун, **вістник**—вѣстникъ.
Вісмерик—жорновой, камень въ 8 четвертей.
Вісьга—(Австр. Увр.) крикъ для понужденія лошади споротить вѣдво.
Вѣа, **вѣть**—окрестокъ, вѣтвь.
І каміна приймалася, віти растустила. Т. Шевченко.
Вѣтанне-я—пріёмъ.
Вѣтали—привѣтствовать, принимать, угощать.
Вѣтер, **вѣтерець**, **вѣтраць**—вѣтеръ, вѣтерокъ.
Вѣтка—1) древесная вѣтка. 2) Рѣчной рукавъ, пригобель. *Тіі всі вѣтки упадають в Великую Воду, а з нею вѣла в Дніпр, от самої Сичи.* Величко.

Вѣтки—вѣтки. См. выше.
Вѣтрило—духъ воздуха.
Вѣтрик—вѣтряная мельница.
*Раз крила в вѣтрика гуділи й горотами,
Що все село вони насушим годували;
А камінь, п'ятерня, колесо мовчало.*
*Пржасують, що: хто мовчить
Той двох навчить* Л. Боровиковський.
Вѣтрика—вѣтряная погода.
Вѣтримо, **вѣтро**—нар. вѣтряно (о погодѣ).
Вѣтпер, **вѣтпер**—нар. съ этой поры съ этого времени; уменьш. *вѣтпереньки, вѣтперечка, вѣтперечки.*
Вѣяти—вѣять.
Вѣятися-тьця—шляться, блуждать, разспространяться. *За часу з Чигири на вибѣрайся, де хоч, вѣйся!*—Поголоски в Крыму вѣютъ. Величко.
Вѣвчати—убрать цвѣтами.
Вѣвчатися-тьця—увѣвчатися, украситься цвѣтами.
Вѣкнутися-тьця—нечаянно напасть.
Вѣкладка—взносъ.
Вѣласти—уложить, убить.
Вѣдепатися-тьця—обознаться, ошпаться.
Вѣкликати—зывать, взывать.
Вѣклонитися-тьця—поклониться.
Вѣкрайний—урѣзанный, початой.
Вѣкраяти—урѣзать, отрѣзывать, почать.
Вѣкочати—вступать, входить.
Не можетъ уже в его державу безпечно вкочати. Величко.
Вѣкрутити—закрутить, уворотить; *вкрутити хвоста*—значить сбѣгъ спѣсь.
Вѣкуні—нар. вмѣстѣ, совместно.
Вѣкупу—нар. въ одно мѣсто, кучами.
Вѣдга, **вѣдга**—(акт. сл.) власть, сила.
Вѣдичий—вѣдическій, господствующій.
Вѣдичность—господство, властвованіе.

Владнути — (акт. сл.) владѣть. *Своими границями владнути повинна. Справа 1605. г.*

Владевати — властвовать, умаслить.

Власне — нар. собственно, именно, какъ бы.

Власний — собственный, вольный настоящій.

Власність, власность — собственность.

Власпоручити — нар. собственноручно.

Властомавний — властный.

Властомавця — властительная особа, владыка.

Властити — властвовать.

Влестити — прельщеніе, обманъ.

Влещати — улащать. См. У.

Вливок — передача; *вливок права* — 1) передана, переуступка права, преимущественно на получение долга, на арендное владѣніе имѣиель и т. под.; 2) актъ этой передачи.

Влитися-тъця — облитися.

Вліво — нар. влѣво.

Вліворуч — нар. влѣвую руку.

Влітку — нар. лѣтомъ, лѣтнею порою.

Влука — поवादъ.

Влучати — поवादять, находить. *Як те, то не промаває; як бы, то добре влучає.* Посл.

Влучити — попасть въ цѣль, улучшить время.

Вліяти — (Австр. Укр.) налить, влить.

Вмірати, умерати — умереть, умирать.

Вмілий — могущій, умѣющій.

Вмѣва — уговоръ условіе.

Вмовитися-тъця — уговоряться, условиться.

Вмоблений — условленный, уговоренный.

Вмобляти — уговаривать, усовѣщивать, успокаивать.

Вмовний — условный.

В-моготу, в-могу — нар. поде силу; поде стати.

Вибра — смѣль.

Вивити — обновить.

Вовк, вѣк, вовк-сирошакцы — волкъ, сѣрый-волкъ.

Вовкодужий — злой, лютий, сердитый какъ волкъ.

Вовкодюг — растение *циганскъ Euphorbia exaltatus*.

Вовкулака — оборотень, умиръ, человекъ превратившійся въ волка.

Вовна — оветкъ шерсть.

Вовнянка — грибъ *Agaricus nestator* Вайл.

Вовся — нар. совершенно вовсе.

Вовтузитися-тъця — барактаться, показывать видъ сопротивленія.

Вѣвча лапа — растение *Trochilus europaeus* L.

Вѣвча стѣпа — волосник. См. ниже.

Вѣвча ступа — вовкодюг. См. выше.

Вѣвча трава — растение *Ononis spinosa* L.

Вѣвче лико — растение *Daphne mezereum* L.

Вѣвче тѣло — растение *Solanum rabus-tre* L.

Вѣвчі ланки — растение *Geranium pratense* L.

Вѣвчі серги — саклак. См. С.

Вѣвчі ягоди — чертець. См. Ч.

Вѣвчок — 1) растение *Orobanchе callosa* L. 2) Волчокъ.

Вѣвчуг — растение *Ononis hibernica* Jacq. *Від вовчих мшала.*

Вѣвчуга — растение *Geranium pratense* L.

Вѣвчикочок — растение смола.

Вѣвчилий — огненаий.

Вѣвгонь — огонь.

Вѣвковати — пить воду, заагранать, бить на водкѣ, на закускѣ.

Вѣвграй — фонтанъ.

Вѣвдоина — бассейнъ, водоёмъ.

Водохрище—освященіе воды на праздник Крещенія Господня.

Водопійло—спускъ къ водопою.

Водяна губка—прѣсководный поливъ *Spongia fluviatilis* L.

Водяна жеруха—растеніе *Cardamine amara* L.

Водяна кропива—растеніе *Ceratophyllum demersum* L.; иначе по-Украински—*кушир, кропивки*.

Водяний мак—растеніе *Nymphaea alba* L.; иначе по-Украински—*водяна мідя, водяна лопушина, лататте, чуски*.

Водяна мята—растеніе *Mentha aquatica* L.; иначе по-Украински—*полій*.

Водяний омег—растеніе *Oenanthe Pheledandrium* Lam.

Водяни орѣхи—*Tigra natans* L.

Водяний шавель—растеніе *Rumex Hurdrolapathum* L.

Водяник, водяничик—сосудъ съ водою, сосудъ для воды.

Водянка—растеніе *Empetrum nigrum* L.

Воёвник—боець, рубака.

Воёвница—дебощпрка.

Воздобний—красивый, удалой. *Кинь під ним воздобний*. Дума.

Возний—См. *Виж*. Кромѣ обязанностей вижа, возные имѣли еще власть исполнительную, замѣнивши собой въ томъ отношеніи „*дѣтських*“; они дѣлали объявленія, вводы во владѣніе, освидѣтельствванія, разносилы позвы, присутствовали при передачахъ имѣній по судебнымъ рѣшеніямъ и вообще при судахъ, вызывали тяжущихся по разбирательству, объявляли (публиковали) рѣшенія и проч.

Возница, возничій—кучерь, погонщикъ.

Возовиця—перевозка чего либо.

Взок, взѣк—малый возъ.

Войсковиця—ополченіе, милиція.

Войт, вѣйт—предсѣдатель магистрата; глава купцовъ и мѣщанъ; избирался изъ среды ихъ пожизненно. Предсѣдатель городскихъ судовъ; въ сѣлахъ урядникъ, поставленный помѣщикомъ.

Воівода—палатни. См. *П*.

Волѣти—взывать, сильно просить, требовать, кричать.

Воляти—желать.

Вѣло—зобъ.

Волове око—растеніе *Aster Amellus* L.

Воловий язык—румянка. См. *Р*.

Волѣвик—работникъ смотрящій за волами.

Володѣрь—обладатель, владѣлецъ.

Володѣрство—владычество, владѣніе.

Волѣжити—виволожити. См. выше.

Вѣлок—неводъ, бредень.

Волѣка—тяга, грузъ.

Волѣки—завязки, обовязи у лаптей.

Волокѣта—судебная проволочка.

Вѣлос—болѣзнь ногтяда; *вѣлос вилвати*—припаркою лѣчатъ ногтяду.

Волосистый молочай—растеніе *Euphorbia Villosa* Waldstvet Kit.

Волосник—1) шиньѣвъ. 2) Ррастеніе *Geranium sanguineum* L.; иначе по Южно-русски—*вовча стопа, гостивник, мир-зілле*.

Волосница—растеніе *Poa nemoralis* L.

Волосія, волосінь—конскій волосъ.

Волосожѣр—созвѣздіе Плеяды.

Волосся—волоса.

Волоський горѣх—грецкій орѣхъ *Juglans regia* L.

Вѣлот—колосъ, гигантъ.

Вѣлотний—колосальный.

Вѣлоття—буксированіе.

Вѣлох—1) Румынь. 2) Валашской породы баранъ.

Волохатий—косматий, обросшій воло-
сами, мохнатий.

Волохач—растение *Amarantus retroflexus* L.

Волоцюга—волокита, бродяга, воло-
чага.

Волочитн—буксировать, тащить.

Волбшка, волошечка—1) Валашка. 2)
Цвѣтокъ *Trifolium alpestre* L.

Волбшки—васильки *Gentaurea Cyanus*.

Волощина—Румынія.

Воля, волбшка—свобода, воля.

Вомига—бех. См. *В.*

Вѣмнати—уступать, струсить, сомнѣ-
ваться.

Вонка—(Австр. Укр.) вонь, прочь.

Пусти мя вонка.

Вонний—ароматный, благовонный.

Вѣтнати—думать, усомниться, нерѣ-
шиться.

Вонтиливость—сомнѣніе, уныніе.

Вонючка—растение *Cimicifuga foetida* L.

Ворган—органъ.

Воріжка, ворожка, ворожка-знатниця—
ворожея, знахарка.

Ворітця, ворітечка—небольшіе ворота.

Вѣрог—врагъ, непріятель.

Вороговати—непріятельствовать.

Ворожбит—колдунъ.

Ворожда—(собирает.) враги.

Від ворожди страшних оков

Родина наша шне.

I. Верхратський.

Воробіти—гадать.

Ворожня—вражья сила.

Воронѣць—1) вороной конь. 2) Расте-
ніе *Raeonia*.

Вороняче око—растение *Paris quadrifo-
lia* L.

Вороття—возвратъ, возвращеніе.

Буде каляня, та вороття nebude. Погов.

Вѣрох—куча; стогъ смолоченнаго хлѣ-
ба.

Ворохнутися-тъця—повернуться.

Вѣрочок—мѣшочекъ для сыра или пше-
на.

Ворсянка—растение *Dipræcus tullonum*
Mill.

Ворье—частоколь.

Ворѣга—плуть.

Ворѣк—мѣшокъ, въ который насыпають
лошадямъ овѣсъ.

Воспа, віспа—оспа.

Восмѣть—нар. обратно.

Востѣтку—нар. нако нець.

Востѣкרותнє—нар. сторично.

Воювати—воевать.

Воѣк—воинъ солдатъ.

Впад—упадокъ, паденіе.

Впадѣти—падать, приходится, прили-
чествовать.

Впадѣки—нар. противъ, напротивъ.

Впадѣтку—нар. памятно.

Впаювати-тъця—утвердиться въ го-
сподствѣ или барствѣ.

Впектнися-тъця—врѣзаться въ память,
надоѣсть.

Впѣршу—нар. вначалѣ, въ первый разъ.

Впивѣтнися-тъця—напиваться до пья-
на.

Впни—сопротивленіе, остереженіе, удер-
жаніе.

Нема втину вдовиному сину Пѣсн.

Впниѣти—удерживать.

Вплин—нар. вплавъ, по теченію воды.

Впбѣга—уваженіе.

Впбѣжати—уважать, чтить.

Впбѣжний—уважительный.

Впдѣбати—полюбить.

Впорати—новончить.

Впбратнися-тъця—управиться.

Впорѣжати—устраивать, приводить въ
порядокъ.

Впорѣжений—упорядоченный, устроен-
ный.

Впрати—1) вставить, вдѣлать; 2)

исполнить что по приказу, заста-
вить. 3) Определить къ должности.
Вправлен до канцелярії військової.

Величко.

- Впридбати**—снабдить, устроить.
Впробадити—вести, склонить, привести,
втеревить.
Впродовж—нар. въ продолженіи чего-
либо.
Вражбний—вражескій. *Замилляючи з
вражбної своєї хитрості.*
Мазепа.
Враження—впечатлѣніе.
Враза—обида, оскорбленіе; рана.
Вразити—ранить, уколоть.
Вранішній—утренній; *вранішнє сучо—
утреній варядь.*
Враціц—нар. рано, утромъ, поутру.
Врачитися ться—воротиться.
Врѣт—(акт. сл.) фруктовый паркъ.
Врѣшт—нар. наконецъ, въ результатѣ.
Вроба—вдѣлка.
Вробити—заработать; вдѣлать.
Вробленый—вдѣланный.
Врѣда—красота, пригожество.
Вродливый—красивый, пригожій, сча-
стливый.
Врознь—нар. порознь.
Врѣстич—нар. въ разсыпную.
Врубати—врубить.
Вряді-годи—нар. изрѣдка.
Всевладза, всевладность—всевластность,
всемогущество.
Всевладний—всевластный, всемогущій.
Вседійма—исторія (по Куцому) иначе
по-Українски — *дійтись, исторія,
сторія, славуца.*
Всялу—нар. едва, насилу.
Всіпати—влить.
Вспіяти—спать, досыпать.
Вести—сѣсть.
Вказовати—говорить чрезъ посредни-
ка. *Чому хан нечинить отвѣта на*

мої слова, которіи я через тебе
вказовав. Мазепа.

- Вскубнути**—ущипнуть, потянуть за во-
лоса.
Всімти—осмѣлиться, поспѣть.
Всімшка—усмішка, улыбка.
Всіпак—нар. назадъ, навыворотъ, за-
домъ. напротивъ.
Все йде встак, ніщо на нє. Посл.
Вспалати—воспламениться.
Вспинити—остановить.
Вспіячки—нар. медленно.
Вспокійний—спокойный.
Всправки—нар. истинно, дѣйствительно.
Ветереті—подкараулить.
Встагнути—поспѣть.
Встид—стыдъ.
Встрѣнт—отпоръ. *Встрѣнт учинити.*
Величко.
Встрѣити—вонзять, всадить, воткнуть,
Встривати—вмѣшиваться.
Встріти—завязнуть.
Вступ—вступленіе, входъ, вліяніе, при-
чина ко вмѣшательству.
Вступне—плата при вступленіи въ ка-
кое-либо общество, братство.
Всчиняти—причинять.
Всякѣво—нар. различно, хорошо и худо.
Втѣрка—нападеніе, впаденіе, втор-
женіе въ чужую сторону.
Втекти—уйти, убѣжать.
Втиски—притѣсненіе, нужда, тѣснота.
Втихати—утихать.
Втихомирити—утихомирити См. У.
Втікати—убѣгать.
Втікач—бѣглець.
Втікачка—бѣглянка.
Втішити—утѣшить.
Втішка—забава.
Втішний—забавный.
Вткинути—уткинути. См. У.
Вторік—нар. прошлаго года.
Второнати—понять.

Второчий—прошлогодній.
Втрапити—пографити, попасть, улучить.
Втриматися-тьця—(иносказ.), влюбитися, привязатися!
Втручарний—втискивающійся, вторгающійся.
Втручати—безпокоить.
Втручатися-тьця—вмѣшиватися.
Втрати—сзумѣть
Втягий—сдѣланный, совершенный.
Вугілля—уголь.
Вудвуд—(Галицк) удодъ.
Красне тиря на вудвуди, але сам смердитъ. Посл.
Вулиця = юлиця. См. Ю.
Вхѣкаться-тьця—умориться, устать.
Вхѣбити—пропустить.
Вхѣтний—усладительный.
Вхѣтти—наслажденіе, удовольствіе.
Вхѣднни, вхѣдчнни—освященіе дома и угощеніе на новосельи.
Вхопати—схватить.
Вхоплений—схваченный.
Вхопляти—схватывать.
Вцѣле—(акт. сл.) нар. вполне, совсѣмъ.
Вцѣпований—оцѣпленный.
Вцѣти, вчиняти—начинать.
Вцѣння—ученіе.
Вченоватися-тьця—(акт. сл.) вмѣшатся, задѣвать.
Вчесні—завчѣсу. См. З.
Вчинити—сдѣлать, поступить, причинить.
Вчїнок—поступокъ, дѣло, фактъ.
Вчнпяти—*вчиняти дїжу*—замѣсити тѣсто въ кадѣѣ, и одбитъ.
Вчистити—хорошо исполнить, хватить.
Вчити—учить, наставлять.
Вчѣпати—понять уразумѣть, разобратъ.
Вчѣра—нар. вчера, вчѣбръ.

Вчуння—чувства сердечныя.
Вчути—услышать.
Вчутий—услышанный.
Вшелякий—(Галицк.) всякій.
Вшестя-е—Духовъ День. *Не буде сего як Вшестя в середу.* Посл.
Вшетѣчний—(акт. сл.) безчестный, постыдный, подлый.
Вшетечний посполита—публичная развратница.
Вшетѣчность—развратъ, своеволие.
Вшкварати—поставить въ боевой рядокъ, дисциплинировать, устроить.
Вшкварити—ушкварити. См. У.
Вшкодити—причинить вредъ, убытокъ, неприятность.
Вшпигнути—уколотъ, уязвить.
Вшукати—найти, открыть.
Вщати = вчѣти. См. выше.
Вщатися-тьця—начинаться.
Вщипати = вчиняти, См. выше.
Вьюнок—растеніе *Convolvulus sepium* L.
Вяз—дерево *Ustilago Maydis* L. и *U. Carbo* Tul.
Вязи—шея, затылокъ.
Вяднути—увядать.
Нехай невяднеть вінець зготований такимъ душамъ. П. Могила 1640.
Вяз, вязина—дерево илемъ *Ulmus campestris*.
Вязень—узникъ, невольникъ, заключенный.
Вязѣння—темничѣе заключеніе или плѣнъ. *Аби тебе до вязення не сажамъ.* *Справа 1605 р.*
Вязілъ—растеніе *Trifolium flexosum* F.
Вялторнест—валторнисть.

Г.

Г—предлогъ къ.

Прим. Буква г употребляется только въ словахъ устарѣвшихъ, актовыхъ и заимствованныхъ изъ иностранныхъ языковъ, польскаго, латинскаго, нѣмецкаго и проч.

Газета—газета.

Газетарка—газетная бумага.

Газетница—продащица газетъ.

Газетовий—газетный.

Галаган—головня съ искрами.

*Ще ж незасло галаганом
Козачкее сонце.* П. Куліш.

Галган—(акт. сл.) негодай.

Ганок, ганки, ганочки—навѣсъ, подъѣздъ, балконъ, крыльце, галлерей.

Гас—галунъ, позументъ.

Гатунок—сортъ, родъ.

Гвалт—тревога, насиліе, шумъ, отъ нѣмецкаго *Gevalt*.

Гвалтовати—будоражить; тревожить, шумѣть.

Гвалтовий—безпокойный, тревожный.

*Великою Руїною прозванъ наський мир
гвалтовні часи Хмельницьки морів
і чвар.*

Гваранція—ручательство, гарантія отъ французскаго *Le garantie*.

Гварнизон—гарнизонъ.

Гди—(акт. сл.) когда.

Гдирати—болтать, бранить, выговаривать, ворчать.

Гдуля—продолговатая груша *Malum Cydonium*.

Гедати—кричать по гусиному.

Гегу!—междом. выражающее собою гусиный крикъ.

Гемайн, гемайнер—(Австр. Укр.) воинскій нижній урядникъ.

Сивий маіор на переді—

За столом аудитор;

Штири шаржі, два гемайні—

Всі будуть судити

Арештанта молодого—

Иване, Иване!—

Зазвонили у хоромах

Голосні кайдани;

Маіор плюнув, гемайнери

Повтерали слѣзи.

Ю. Федькович.

Герега—(Австр. Укр.) досчатое колесо, для игры дѣтей.

Гирлига, дирлига—кій съ булавою, пастушескій посохъ.

Глі—(акт. сл.) нар. подлѣ, возлѣ.

Гля—(акт. сл.) союзъ для.

Гмин—(акт. сл.) толпа черни.

*Челядь превеликим гмином іде осип
нід стіни.* Величко.

Гнипець—сапожническій короткій ножъ

Гни—кривой садовничій ножъ.

Гнот, гнотик—свѣтильня.

Гонт, гонт—дрань, которой кроютъ кровли.

Гонта, гонта, гонтарь—производитель драницы.

Гонтовий—покрытый дранью или сдѣланный изъ нея.

Гравіра, гравірка—гравюра, гравюрка.

Гравіровати—гравировать.

Гравіря, гравір—гравёръ.

Градль—плуговой дышель.

Грасел—(съ цыганск. яз.) любимица, фаворитка.

Не зачтай бо то дадосова граселі.

Грати, гратованнє-є—жѣлзная оконная рѣшетка.

Гратованный—снабженный рѣшеткою.

Гратовати—снабжать рѣшетками.

Грецький—превосходный, отличный.

Гречий—порядочный, учтивый, вѣжливый.

Бречность — добропорядочность, достоянство, вѣжливость, учтивость.
Брече — нар. порядкомъ, сильно, на славу
Бризет — франц. Etoffe grisâtre матерія мнѣнная, т. е. сотканая изъ нитокъ двухъ различныхъ цвѣтовъ, двуличная или двухцвѣтная.
Бризетовый — сдѣланный изъ бризета.
Бринджа-и, бринджолѣта — простые дѣтскіе санки.
Бродъ, гродечек — (акт. сл.) загородъ, мѣсто обнесенное заборомъ.
Хлопецъ з гродечка стрелявши запа- мив хату. Маркович.
Брби — кругъ, общество.
Брбна — виноградная кисть, гроздь.
Брунт, кгрунт — мѣсто, усадьба; основаніе.
Брунтовати — класть основу.
Брунтовий — крестьянинъ получившій отъ кого-либо усадьбу или поле за извѣстный отработокъ.
Будъ, гудзик — пуговица, пуговка.
Бутур — (Австр. Укр.) тетеревъ, глухарь
Бштальт — видъ, фигура, образъ, манера.

Г.

Га? — союзъ а, что?
Габа — такъ называлось въ XVIII ст. грубое сукно бѣлаго цвѣта; парча, пелена, покрывало.
Габати — пакостить, дразнить.
Габелковий — сафьянный (?); *габелковий черевик.*
Габит — чинъ монашескій, одежда монаховъ.
Приняв на себе габит чернецкій. Велнчво.
Габяк — суконный кафтанъ изъ бѣлаго сукна.
Всім в габяки козацьким строем з ро- гами устроєнными. Ханенко.

Гава — ворона,
Гавкати — лаять (о собакахъ и лисцахъ).
Гавкѣтня — собачій лай.
Гавкучий — много лающій.
Гавр — гайворон. См. ниже.
Гавра — берлога, логовище.

*Бусѣк сяде на хати,
Медвидъ гавру розмече,
Пчѣлка почне гуляти,
Соловій защебече.* Устиянович.

Гавьяр = аер. См. А.
Гагара — дикая утка.
Гадай-зілля — растеніе Parnassia palustris L.
Гадѣти — 1) думать, загадывать, болтать, 2) Ворожить.
Гадина — пресмыкающееся, змѣя.
Гадка — думка, мысль, забота, мечта, фантазія.
Гадюка — змѣя, гадина.
Гадюча морква — растеніе Peucedanum Oreoselinum Moench; иначе по-Украински — *смовдь, мовдь.*

Гадючий — змѣиный.
Галючий горошок — растеніе Vicia Staccs L; иначе еще называется — *горобиний или горобьячий горошок.*
Гадючий просурень — растеніе Bulbosodium ruthenicum Bunge.
Гадючник — растеніе Spigaea Filipendula L; иначе по-Украински — *воронецъ, митка, талабан, тарлабан, починочки.* — *Коми укусить гадюка, то берутъ все зілля і прикладають припарку. Кажуть, що на друшій день і сліду рани не буде.* Народ пов.

Гаѣк — рошица, лѣсовъ.
Газдѣ — (Австр. Укр.) хозяинъ, господинъ. *Тяжко там украсити де газда злодій.*

Гіздати—хозяйничать, распоряжаться.

Гай—роща.

Гай-гай!—жалъ! междом., удивленія и сожалѣнія.

Гайворон—грачъ, лѣсной воронъ.

К **Гайдамака** — мятежный крестьянинъ, разбойникъ.

Гайдамачина—1) крестьянское возстаніе. 2) Собирательное *гайдамаки*.

Гайдук — 1) великорослый служитель. 2) Родъ танца.

Гайдука садити—танцевать въ присядку.

Гайно—безпорядокъ, берлога, опустошеніе.

Гайнованне—приведеніе въ безпорядокъ, загрязненіе; мотовство, растрачиваніе

Гайновати — повѣсничать, мотать, растрачивать.

Гайнути—дать драла, быстро побѣжать. махнуть.

Гайстер—однолѣтнее растеніе со звѣздообразными цвѣтами *Aster Chinensis* и *Aster Amellus*.

Гайвка—1) хороводная игра въ Подольской губерніи въ недѣлю пасхи. 2) Лѣсна нимфа, лѣсной сильверъ. 3) Гуляніе въ рощѣ.

Гак, гачок — 1) желѣзный крюкъ на концѣ багра судового или пожарнаго. 2) Зубецъ на острогѣ. 3) Порядочной величины крючекъ у уди для живца. 4) Загнутые концы у подковы.

Гаківниця—пушка.

Як понесуть товариша

В нову свѣтлицю,

Замонойть самопалъ,

Гукнуть гаківниці Т. Шевченко.

Галайці—панталоны въ обтяжку.

Галас — крикъ, шумъ, неспокойствіе, драка.

Галасити, галасовати, галасовати—голосить, вопіять, кричать, буяннить, бѣситься.

Галѣвати—тащить, что либо. *Галѣвали мито ціле по полю.*

Галич—собирает. галки, вороны.

Галиччина—Галиція.

Галка—1) ворона. 2) Всякое круглое тѣло, шарикъ, пуговка, орѣхъ, набалдашникъ; мускатный орѣхъ.

Крула як галка. Жидівки шкляною галкою викачують свої шмери.. Бунчур з позлотистою галкою зило майстерно зроблений. Величко. 3. Пѣсня *Галка*.

Ой полетѣй, полетѣй, да чорная галка.

Да на Дін рѣби їсти,

Ой принеси, принеси, да чорная галка

Од Кошового їсти!

—Да вждѣж мѣні неїтати—

Да Нін рѣби їсти,

Да вждѣж мѣні неносити

Од Кошового їсти!

Ой ви запоробци, ой ви молоді!

Повдавались один в одного,

Як браття рідні.

Ой ви запоробци, ой ви молоді!

Деж вѣші коні?

Наші коні в пана на трипони,

Самі-ж ми в неволі.

Ой ви запоробци, ой ви молоді!

Деж вѣші ўзди?

Наші ўзди в коней на замўзді!

Сами-ж ми у нужді!

Ой ви запоробци, ой ви молоді!

Деж вѣші спѣси?

Наші спѣси у пана устрісі,

Сами-ж ми улсі!

Ой ви запоробци, ой ви молоді!

Деж вѣші ручниці?

Наші ручниці у пана в свѣтлиці,

Самі-ж ми в темниці!

Ой ви запоробци, ой ви молоді!

Деж вѣші жупани?

—Наші жупани носили пани,

Самі-ж ми пропали

*Ой полетій, полетій, да чорная галка,
Да на Дін рѣби їсти!*

*Ой принеси, принеси, да чорная галка,
Од Кошового вѣсти!*

*Да вжеж мені нелітати
Да на Дін рѣби їсти,
Да вжеж мені не носіти,
Од Кошового вѣсти!*

Галочка — миленькая, голубочка; собственно птица *Галка*; множест. *галки, гави, галич*.

Галуз, **галузка**, **галузь**—вѣтвь.
*Убогого і галуззе тягне. Погов.
На галузі сорока скрегоче.*

Галуза — 1) чрезвычайный шалунъ 2)
Глупый, безтолковый.

Галузованне — бездѣльничанье, шаловство. *Галузованне твое не доведе тебе до добра.*

Галузоватий—1) шаловливый, склонный къ шалостямъ; 2) Своевольный.

Галуи—квасцы *Alaun*.

Галушки — вареное тѣсто съ гречаной или пшеничной муки въ чечевицеобразной формѣ.

Галшка—(акт. сл.) Анна.

Гальмо—изъянъ, недостатокъ,

Гальмовати, **гальмувати**—1) браковать, порочить, находить недостатки. 2) Тормозить, торопиться, навязывать себѣ что, пріобрѣтать.

Галя—Анюта.

Галяра, **галера** — рѣчная плоскодонная лодка большихъ размѣровъ.

Галіе—чернильные орѣшки.

Галіесовати—галасити. См. выше.

Галіесовий — изъ чернильныхъ орѣшковъ составленный. *Галіесовий атрамент*.

Гам—крикъ, шумъ.

Гамазя, **гамазія**—магазинъ.

Гамалик—задняя часть шеи.

Гамаликоватий, **гамаликуватий** — смуглый; толстошейный.

Народ по тих хуторах ларний, одяний, гамаликуватий. П. Куліш.

Гаман, **гаманець** — (отъ собственнаго имени Амманъ) 1) Презрѣнный человекъ. *Усі кричать на ёго, як на гамана. Напали, як на гамана якого.* 2) Злой. *Попадися тільки в руки тому гаманові, то залле в шкуру сала.* 3) Кожанная сумка для табаку, огнива и проч.

Гаманщик—карманний воръ.

Гаманщиця—карманщица, воровка.

Гамкати—готовиться съѣсть.

І галка їсти здалека. Котляревський.

Гамованне — усмиреніе шума, драки, гнѣва, страстей и проч.

Ніякою гамовання не слухають; свое поаняють.

Гамовати—усмирать, останавливать.

Гамор—стая.

Над тином опустілим галок гамор грає.
М. Пашкевич.

Гаморити—шумѣть, кричать.

Гамуз—мязга.

Ган—поношеніе, безславіе, позоръ.

Гана—укоризна, порицаніе.

Гандель—1) мѣна товаровъ или вещей 2) Торговля.

Ганебний—достойный порицанія.

Ганебность—охужденіе.

Ганити—порицать, злословить.

Ганки—ганки. См. Г.

Ганна, **Галшка**, **Гандзя**, **Ганнуся**, **Галя**, **Ганнулька**—Анна, Аннушка, Анюта.

Ганус — 1) растение *Anthriscus Sylvestris Hoffm*; иначе по-Южно-русски — *борщівник* (по Роговичу). 2) Растение *Pimpinella Anisum*. (по За-кревскому).

Ганчірка, **ганчірочка**—трапка, трляпочка.

Ганьба—надменность, укоризна; порицаніе, брань, поруганіе, хула.
Ганя́ти—бѣгать, гнать, гонять.
Ганка, Гана, Гануся—Агафія, Агаша.
Ганлик—крючокъ у платья; *утяти до ганлики*—глупо что сдѣлать или сказать.
Ганликовий—снабженный крючками (о платьѣ).
Гантарь, гаетарь—золотошвей.
Гантарка, гаетарка—золотошвей.
Гантований, гаетований—вышитый золотомъ, серебромъ, шелками.
Гантовати, гаетовати—1) вышивать чѣмъ-либо. 2) Истреблять, убивать.
*— „Ох Максиме Замизяку!
Ходімо в Сміму ляхів гаетовати,
А після тої поживи
Підемо Умань штурмовати.“*
 Гайдамац. пѣс.
Гаразд—синокостіе
*Учинилась мому серцю
З гараздом розлука.* Шашкевич.
Гаран—(акт. сл.) грабительство, разбой; собственно истребленіе дичи собаками. *Вже по гарані*—уже поздно.
Гарбник—кнутъ, арапникъ.
Гарбник у табунщиків довжинєю в три сажени.
Гарба—большая крытая повозка.
Гарбати—хватать.
Гарбуз—тыква *Cucurbita Melopepo L.*
Гарбуза піднести—отказать въ сватовствѣ.
Гард—такъ назывались рыбные заводы въ Землѣ Войска Запорожскаго или точнѣе сказать притоны рыболовъ, такъ напр. былъ *гард* на Бугѣ и проч.
Гардовати—гулять.
Гардовина—растение *Viburnum Lantana L.*
Гаріаль—пылинка, частичка, вообще ничтожная вещь.
Гаркебуз—родъ ружья отъ французскаго *L'arquebuse*.

Гаркуша—извѣстный Украинскій разбойникъ конца XVIII в., имя котораго сдѣлалось нарицательнымъ.
Гармата—пушка.
Гарматерія—артиллерія.
Гарматій, гарман—пушкаръ.
Гарматійський—артиллерійскій.
Гарматний—пушечный.
Гарматня—1) батарея. 2) Пушечный литейный заводъ.
Гармидер—суматоха, шумъ, тревога.
Гарний—хорошій, красивый, превосходный, отличный.
Гарніти—хорошѣть.
Гарно, гарнінько, гарнісьенько—нар. хорошо, превосходно.
Гарт—закалка.
Гартовати—сообщать большую твердость.
Гартохля—картофель.
Гарцѣвник—шутникъ, потѣшный.
Гарцѣвниця—шутница.
Гарцювати—рыскасть на ковъ.
Гарчати—ворчать, говорится о собакахъ.
Гарячий—запальчивый.
Гас—выстрѣль.
Гасати—бѣгать, скакать, метаться.
Гасити—тушить.
Гасло—сигналь, пароль, лозунгъ.
*Горе, горе лукавому,
Що в-гасло неволі
Обертає хрест всечестний,—
Гасло правди й волі!* І. Галка.
Гаснид—дьяволъ, демонъ.
Гаснидський—демонскій.
Гатисць—растение *Chenopodium Bovius Henrichus L.*
Гатити—*гатити грѣбло*—дѣлать плетиву.
Гатка—плотина, насыпь.
Гау—междом. ау!
Гаетарь—гантарь. См. выше.
Гах!—междометіе ахъ!
Гахати, гахнути—ахать, ахнуть.
Гацинт—гіацинтъ.

Гвѣць—гвѣць. См. выше.
Гвѣцька—замедленіе, задержаніе.
Гвѣцьки—замедлять, задерживать.
Гвѣцьки-гвѣць—медлится, терять время.
Гваранція—гваранція. См. Г.
Гварнизон—гварнизон. См. Г.
Гвер—(Гуцулск.) кверъ (?)
Утер собі і миченью,
Утер сі і гвер,
Кров точицца по мармурі,
А жовняр утер. І. Федькович.
Гвоздики—растеніе *Tagetes erecta* L.,
иначе по-Украински—*курмань*, виз-
доза.
Гвоздички—растеніе *Tagetes patula* L.;
иначе еще—*чорнобривець*.
Гди—когда.
Гдирати—гдирати. См. Г.
Гдуля—гдуля. См. Г.
Гев, гѣв—(Галвц.) нар. тутъ, здѣсь.
Гѣвал—самый простой мужикъ; иначе
по-Южно-руски—*мулар*.
Гѣвальний—грубый, необгесанный, не-
образованный.
Гегу!—*gegu!* См. Г.
Гедзатися-гвѣць—запривничать.
Гей!—междом. эй, пошелъ.
Гей воми сиві й половий! Пѣс.
Зажурилась Україна, що нінде про-
жити;
Гей витоптала орда кіньми маленькіі
діти,
Ой маленьких витоптала, великия заб-
рала.
Назад руки постпала, тід хана погна-
ла. Пѣс.
Гѣйби—союзъ словно, будто.
Гѣйкати—поганять воловъ, реченіємъ
гей-гей!
Гемон—гадина. См. выше.
Гемонський—гасидьскій. См. выше.
Гей—нар. далеко, вонъ.
Гей-гей—нар. очень далеко.

Генерал—(акт. сл. *general*) 1) нѣкото-
рые воеводы носили титулъ генера-
ла своей земли; 2) такъ назывались
Возные цѣлаго воеводства или нѣ-
сколькихъ; 3) вся совокупность (дво-
рянства) известнаго воеводства или
земли.
Генеральная канцелярія—главное при-
сутственное мѣсто въ гетманіи.
Генеральна старшина—равные чины
гетманскаго правительства.
Генеральный—главный.
Генеральный обозный—гетманскій Генера-
ль—Фельдцейхмейстеръ.
Генеральный отаман—главный началь-
никъ гетманской артиллеріи.
Генеральный писарь—Министръ Внут-
реннихъ Дѣлъ и Канцлеръ гетманскій.
Генеральный суд—главный судъ, вер-
ховное судилище гетманіи соотвѣт-
ствующее нынѣшнему сенату.
Генеральнаго суда писарь—секретарь
главнаго Малороссійскаго Суда.
Генеральный судья—Президентъ Генера-
льнаго Суда.
Гѣннути—унасть съ ногъ; сильно ступить.
Гѣннутися-гвѣць—унасть со всего размаху.
Герега—*gerega*. См. Г.
Геречь—военная вылазка. *Іде на комя*
тід час потребі, Золотаренка на
герчу постралему у: ноц з мушкет-
та. Лѣт. Самов.
Герѣднути—удрять, убѣжать, убѣжать.
Герц—(акт. сл.) арена, ристалище, по-
прище.
Герцир—шарир. См. III.
Гетера—грязетка.
Геть, геть-те—поди прочь, подите прочь
подите вонъ; убирайся, убирайтесь.
Гетьман—1) пожизненный президентъ
воинной республики въ Украинѣ. 2)
Военный министр и главнокоман-
дующій войсками въ чинѣ Гене-

раль-Фельдмаршала въ Польшѣ и Литвѣ. *Примѣч.* слово *Гетьман* по толкованію М. А. Максимовича произошло отъ слова Гедиминъ, а по толкованію другихъ отъ древне-Скандинавскаго *Headman* или нѣмецкаго *Haupmann*

Гетьман-Наказный — Вице-Гетманъ; ему вручались дѣла правленія въ случаѣ отлучки Гетмана изъ столицы, или болѣзни его.

Гетьман-Нольный — военачальникъ, которому передавалась власть надъ войсками въ случаѣ отбытія гетмана изъ поля сраженія.

Гетьманиста — приверженецъ гетманскаго правленія.

Гетьманистка — приверженица гетманскаго правленія.

Гетьманша, гетьманова, гетьманша — гетманская жена.

Гетьманич, гетьманович — гетманскій сынъ.

О смерти Вельможною ея Милости Пана Симеона гетьманича... Вельчко.

Гетьманшва — гетманская дочь.

Гетьманія, гетьманщина — такъ называлась Украина обѣихъ сторонъ Днѣпра, во времена правленія гетмановъ; которое уничтожено въ 1767 г. отреченіемъ отъ гетманской булавы Гетмана графа Кирилла Разумовскаго.

Гетьманка — гражданка гетманціи.

Гетьманувати, гетьманувати — гетманствовать.

Гетьманство — гетманскій санъ и урядъ.

Гетьманскій — гетманскій.

Гзтися-тьця — капризничать.

Гй — (Галицк.) какъ, подобно.

Гибіти — пропадать, гибнуть.

Гид — (Гуцулск.) мерзавецъ, негодяй, подлець.

Не заімай іуда, бо буде обіда. Псалм.
Гидкий — противный, отвратительный; сравнит. ст. *идкий*.

Гидко — нар. отвратительно, противно.

Гидостий — мерзкій, гадкій.

Гидостно — нар. мерзко, гадко.

Гидостность — мерзость, гадость.

Гидувати — брезгать.

Гилити — подбрасывать мячъ для битія шайкою.

Гилка — палка, кою въ игръ бьютъ по мячу. *Грати у шайку.*

Гиль-я! — прочь! (на птицѣ).

Гилька — гилька. См. выше.

Гиллѣстий — вѣтвистый.

Гинути — погибать, исчезать.

Гирло — водоворотъ, устье рѣки.

Судна козацькі-молодецькі

На три часті розбіває:

Перву часть ухотило

У Білоратську землю занесло;

Другу часть схотило

У Дунай в тирло забило. Дума.

Гіря — стрига, остриженная голова.

Бач, чога іри светилось, нісників!

Погов.

Гірявий — низкостриженный, презрѣнный, дрянной (говорится о женщинахъ легкаго поведенія, которыя стригутъ волосы).

Гиссон — езул. См. *Е*.

Гицель — живодеръ, прохвость; человекъ назначенный отъ начальства убивать по городамъ собакъ, если они размножились. Мерзавецъ.

Гицелѣвати — живодерничать.

Гич — 1) зелень у корнеплодныхъ. 2) Ничтожная вещь.

Гиднит — степное растеніе *Muscari comosum* Mill.

Гидний — годный.

Гидность — годность.

Плька, гільце, гілочка, гілля—1) вѣтвь, вѣточка, вѣтви. 2) Шишка на ко-
роваѣ. *Дівчата вюстилися проти
пльки.* Александров.

Пілей—растение Humulus Lupulus L.;
иначе по-Южно-русски—*хміл, хмель*

Пінець—верховой, курьеръ, тонецъ

Піткий—тонкій, гнучкой

Піргонія—цвѣтокъ *Dahlia variabilis* Dest;
иначе по-Южно-русски—*ергонія,
георджина.*

Пірка—родъ пшеницы *Triticum Vulga-
re* Vill.

Піркий—горькій.

Пірко—нар. горько, тяжело.

Пірло—гірло. См. выше.

*А по Чорному морю супротивна хвиля
оставае,*

*Судна козацькі на три часті розбивае.
Одну частъ взяло—в землю Агарьску
занесло,*

*Другу частъ пірло Дунайське пожерло,
А третя-іде ся має?—в Чорному морю
потонае.* Дума.

Прок, пірки—огурецъ, огурци.

Прощник—1) растение *Spigaea Ulma-
ria* L.; иначе по-Южно-русски—*кошка,
лабазник, медуница.* 2) Огу-
ренникъ, продавецъ огурцовъ.

Пірчак—растение *Polygonum Persicaria*
L.

Пірше—нар. хуже. *Хоч пірше, аби
инше.* Пегов.

Пірший—хужій, плохій.

Гладишник—растение *Agrimonia odora-
ta* М. И.

Гладкий—толстий, жирный.

Гладун—растение *Nepitaria glabna* L.;
иначе по-Южно-русски—*рім, осту-
дник, собаче мило.*

*Варять юшку з цією зілля і мють
від остуди голову і спину; тож від
бородавк.* Повѣр.

Гладушик—(Галицк.) 1) льстець. 2)
Толстунъ.

Гладушиця—пріятная, вкрадчивая, ль-
стивая женщина; жирная, гладкая.

Глевтѣк—мякишъ, съ невыпеченаго
хлѣба; дурновипеченный хлѣбъ

Глейт—(акт. сл. *gleyt*). королевскій
охранный листъ, лицу присужден-
ному къ лишенію правъ или чести.

Глек, глѣчик—кувшинъ, кувшинчикъ.

Глечики жовті—бѣлки. См. Б.

Глечконѣр—растение *Chelidonium ma-
jus* L. *Ним глечики парять, ёю па-
рять у воді і нею мють глечики.*
Народ. употребл.

Глиб, глибиня—глубь, глубина.

Глибокий—глубокий.

Глибокбсть—глиб. См. выше.

Гліва—груша бергамота *Cetrus Berga-
mia* по Закревскому. *Rugus commu-
nis* по Роговичу; *лиги* еще назы-
ваются такъ: *дулі, піддумки, пра-
сад и пери.*

Глинєць—алюмій.

Глиннице—1) мѣсто добыванія глины. 2)
мѣсто въ рѣбѣ откуда берутъ рыбу.

Глиннєстий—глиняный, глиняного цвѣта.

Глитѣти—глотать.

Глиця—1) поперечная жердь, между
стойками стѣнь, въ плетеньхъ нѣбахъ.

*Гей там річка, через річку глиця,
Не поодному Ляху зосталась вдови-
ця* Пѣсн. 2) Деревянная игла.

Глід, глѣд, глѣд—растение *Crathaegus
monogyna* Lasc.

Глістник—растение *Solanum Dulcamara*
L.; иначе по-Южно-русски—*вовчі
люди, жовтий паслѣн, надтинник.*

Гліт—(Галицк.) рядъ, шеренга, строй.

*Оттак стоять ні кинуться,
Сердешній діти!*

А сто оттам межи чими

*Аж у третім гліті
Стоить бідний—заплаканий?*

Ю. Федькович

Глобчастий—оглобельный, съ оглобля-
ми.

Глог—теренъ (?)

Моцилу глогом укривають.

Глоговий—терновий.

*Вінець мартира наполю,
Кривавий, глоговий,
Як та доля України.*

Ю. Федькович.

Глот—растение Crathaegus Oxyacantha
L.

Глузд—умъ, разсудокъ, смыслъ, толкъ.

Глузд за разум повернув. Погов.

Глуздівно, глуздіво—вар. насмѣшливо,
проническимъ образомъ.

Глуздувати, глузовати—издѣваться, на-
смѣхаться.

Глузду одбитися—рехнуться, сойти съ
ума.

Глум—шумъ, крикъ, насмѣшка.

Глумити—шумѣть, кричать, издѣваться
насмѣхаться.

Глуна ніч—полночь

Глуний—поздній, глухой.

Глумство—(акт. сл. gлupstwo) глупость.

*Ею медіація була груба, недми-
кретна і глумства повная.* Величко.

Гля—союзъ для.

Гляганій, гляговий—сыръ изъ свѣжа-
го молока.

Гляд—видъ.

*Блестячі крилочка
Давали тишиний гляд.*

І. Верхратський.

Гміи—гмии. См. Г.

Гміряти, гміряти—рыться, копать.

*Шеснайцятъ літ в тісмі мирав,
Все по латині розбіров.* Пѣс.

Гіат, Гіатко—Иглатій, Игнаша.

Гіеть—(Гуцулск). другъ.

Ей не сумуй чорнобрива,

Гіеть мимий прибуде.

Сяде, лобо поговорить.

Тебе приолубить.

І. Верхратський.

Гійда—паразитъ.

Гіив—гіивъ.

Гіив Божий—саранча.

*На крилах у сарани нарисовано по
жидієськи імѣ Божий.* Повѣрье.

Гіивитися-тьця—гіиваться.

Гіивний—гіивный.

Гіивно—вар. гіивно, сердито.

Гіивность—гіивность.

Гіий—гной, навозъ.

Гіит—гвѣтъ, давленіе.

Гіитити—гіитить, давить; притѣснять.

Гіобитель—разбойникъ, грабитель.

Гіот—гнот. См. Г.

Гіуздѣ—узда. *Взяла коня за гіуздечку.*

Пѣс.

Гіучкий—гибкій.

Го—(Галицк.) его.

Гобзувати—устраивать.

Гов!—междом. ау!

Говод—оводъ.

Говірка—голосъ, диеція, произношеніе,
манера говорить.

Говіркий—балакучий. См. Б.

Говорушки, говоринья-е—способность
говорить, говоръ.

Гоготіти—производитъ шумъ. *Стел кру-
гом гоготить та гоготить. Пѣч так
затотили, що аж гоготить.*

Год—время; *уряди-годи*—по временамъ,
иногда. *Трошки згодом*—немного
поздѣя.

Година—1) время, часть, обстоятельства,
счатѣ, судьба. 2) Часть (60 минутъ).
*Побила мене нещаслива та тяжка
година*

Годинка—минута, мигъ.

Годиники—часы.

Годети—1) угождать, угодить. 2) Терпѣть, ждать.

Годі—нар. довольно, полно.

Годбалий, годовалий—отвормленный.

Годбайецъ, годбавок—вскормленникъ, воспитанникъ, нахлбвникъ.

Годовати—кормить, воспитать.

Годоватися-тьця—кормиться, быть.

Ось млинці, ковбаси, пиріжки, вареники з сметаною і холодець с порослятини годуватсь Никодим Тимофійевич! Р. Андріевич.

Годовик—одногодній.

Гожий—хороший, вкусный.

Славна гожа вода в тій криниці.

Гойда—здоровая рослая женщина

Гойда!—междометіе выражающее моментъ качва.

Гойда! гойда! в колісонці. Пѣс.

Гойдалка—1) верёвочная качель. 2) Колыбель дѣтская.

Гойданья-с—качаніе.

Гойдати—качать.

Гойдатися-тьця—качаться, колебаться: склоняться то въ одну то въ другую сторону.

Гойдѣрь—овцеводъ.

Гойдарювати—1) заниматься овцеводствомъ. 2) Имѣть дѣло съ вѣтъ (въпутку)

Гойний—щедрый, изобильный.

Гойного благословенства зичим.

П. Могила 1640 г.

Гойник—хирургъ, врачъ.

Гойница—хирургія, врачебная наука вообще; отъ слова *гойти*.

Гойно—нар. щедро, изобильно.

Гойность—щедрота, изобиліе, достатокъ
Нехай вашу гойность, на весь світ прославмуть. П. Куліш.

Гойне-я—лѣченіе, залѣчиваніе.

Гойти—лѣчить, залѣчивать.

Гойтися-тьця—залѣчиваться.

Годовати, годувати—служить, давать,

присягать, быть вѣрнымъ; подымать шумъ, шумѣть.

Голдовник—вассалъ, платящій подать, зависимый.

Голѣвий—парадный.

Голік—бѣднякъ.

Голити—брить.

Голіш—растение *Salva nitans* L.

Голішний, голівний—быстрый, удалой, охотный, или жадный-дочего-либо, завзятый; срав. ст. *голівний*: *А Ілархім тѣмъ порубок голівний хоч куди.* Квітка

Гѣлка—вгла.

Голковата рушница—игольчатое ружье.

Голковатий—игольчатый.

Голобелець—коренной конь.

Голобли—(Галиць.)—оглобли. *Непожене коня, та по оглоблях.* Посл.

Голобельна—кобыла въ корнѣ.

Головня—растение *Ustilago Maydis* L. и *Carbo Tul.*

Головокрут—растение *Helichrysum arnagium* DC.; иначе по-Украински—*жовта горляка, жовтушка, скарлавець, чмель.*

Головщина—(акт. сл. *gluwszczyna*) плата родственникамъ убитого въ видѣ вознагражденія за убійство; плата за нанесеніе ранъ.

Голодия кутя—вечеръ предъ Крещеніемъ

Голодрабець, голодрапець—пролетарій, нищій, оборвышь, бобыль.

Голодрабий—оборванный, ободранный.

Голодрабка, голодрапка—голодраница—пролетаріатка, нищя, оборвышка.

Гѣломозій—плѣшивый, бозволосый.

Голопуля—неоперившійся птинець.

Голопуцьк—неоперившаяся птичка.

Голосити—рыдать, оповѣщать.

Голосіня—рыданіе, плачь, оповѣщеніе.

Голосний, голосітний—громный.

Гѣлосне, гѣлосно—нар. громко, во все услышаніе.

Голота—бѣдные люди, голы, чернь, сволочь, голодь голытьба.
Голощѣк—гололедница.
Голубель, голубицець—растѣніе *L. Eupretum*.
Голубець—дуршійца. См. *Д.*
Голубі, проліски—растѣніе *Scilla serena Red.*
Гольтѣй, гультѣй—волохита, бездѣльникъ, бродяга.
Гольтѣна, гольтѣна—сволочь.
Гольтяпак—таскающійся.
Гомілка.—ладышка, голель.
Гѣмѣн, гѣмон—шумъ, разговоръ, говоръ.
Гомонѣти—крячать, шумѣть, звучать.
Гон, гони, гоня—1) мѣра длины въ 120 сажень. *Проінали Татарѣу від свою обозу на 3 гони.* 2) Выгонъ, угоды. *Роспитати в землях і водах, в гонах старій прижити і границі.* Величко II. 83 188.
Гонець, гінєць—курьеръ растѣніе *Sedum acre L.*
Гонор—сѣбѣ честь амбиція; отъ Латинскаго honor.
Гонт, гонтина=gont. См. *G.*
Гонтар—гонтарь. См. *Грамота перша о гонтарах, жеби кѣлько оних з України вислати до Москви.* Хавенко.
Гончар—горшечникъ.
Гончаренко—горшечниковъ сынъ.
Гончариха—горшечница; жена горшечника.
Гончарівна—дочь горшечника.
Гончарство—горшечное искусство.
Гонщик—погоняющій стадо волвъ.
Гоняк, гошки, гоцак—танецъ, трепакъ.
Гонѣти, гонцювати—танцовать трепакъ.
Горѣ, горонька—1) чердакъ, гора, верхъ чего нибуть. 2) Преимущество, излишекъ.
Дик без рух і без ні а на гору вилізе. Пог.

Горамент—(авт. сл. Jugamentum) клятва, присяга.
Обовязок чиним і вірою, юраментом подтверженою, висвідчаєм. Ракоціѣ 1656 р.
Горб, горбик—курганъ, горбъ.
Горліти—презирать, пренебрегать.
Горлівниця—гордая женщина.
Гордій—1) Гордѣй. 2) Гордецъ.
Гордованне-я—гордость, презрѣніе: *Буде тобі твоє гордованне—все перед тобою.* Пѣс
Гордовати—гордиться предъ ебѣмъ.
Гордовина, гардовина—растѣніе *Viburnum Lantana L.*
Гордостивий—зандосчивый, гордый.
Гордун—гордецъ.
Горевит—растѣніе *Helleborum niger L.*; иначе по-Южно-русски—*стародубка.*
Горєніти—дѣлать горьєніемъ.
Горзатися-тєся—метаться, рваться, соваться.
Горзина—плетень изъ ивы.
Горзину да дрянину кляли
Через Білу-Річку.
Дума про Наливайка.
Горіцьвіт—растѣніе *Adonis vernalis L.*
Горіще—палуба или чердакъ.
Горівка—(Галицьк.) водка.
Горій—нар. хуже.
Горійка—бѣдствие; худой случай.
Горілка—горівка. См. выше.
Горілковий, горілочний, горільничий—водочный, настоящий на водкѣ.
Горляб—верляб—причиняющій много шуму крикунъ.
Горляч—1) крикунъ. 2) Растѣніе *Verbascum nigrum L.*; иначе по-Южно-русски—*оман.*
Горляха—яма для хранения хлѣба въ вѣ-зернѣ.
Горлявость—привязанность, праверженность, любовь, ревность, стремление. *Горлявость до отчизни.*

Гбрълиця—1) Орляца, дикая голубка. 2)

Танецъ и пѣсня *Гбрълиця*.

Ой дівчина горлиця

До козака горнетьця.

А козак як орел.

Як побачив так і вмер

Як би мені зранку

Горілочки шклянку,

І тютюн та мольку,

Дівчину Ганнулку.

Горілочку б пив, пив,

І молечку б я курию;

І дівчину Ганнулочку

До серденька б все тулив.

Коли б мені зранку

Кави фимжанку,

Сухарця й до того

Хлопця молодого.

Кавоньку б я пила,

Сухарецъ би їла,

Хлопця молодого

До себе тумила.

Горло—жизнь; *здати на горло*—подвергнуть смертной казни.

Горлова справа—уголовное дѣло

Горлове карання—смертная казнь.

Горловий—смертный, уголовный.

Горлянка—1) горло. 2) Растение *Filago arvensis* L.; иначе по-Южно-русски — *вудна травка*.

Горнецъ—(Буковинск.) горшокъ.

Зорю я горнецъ води. Пѣс.

Горнути—собирать, склонять, обнимать.

Горнутися-тъця—прижиматься, лнуть.

Горня—(Галицк.) горшочекъ.

Горняк, **горяль**—горець.

Горобейник—растение *Lithospermum arvense* L.

Горобецъ—воробей *Trangilla domestica*.

Горобина—рябина *Sorbus Aucuparia*.

Fahlbererbaum.

Горобинець—1) мѣсто съ гнѣздами во-

робьевъ. 2) Растение *Oxytropis pilosta* L.

Горобиний—воробьиный.

Горобиний горох—растение *Onobrychis gracilis* Bess.

Горобиний горшокъ—цвѣтокъ *Vicia angustifolia*.

Горобиний щавель—растение *Rumex crispus*; иначе по-Южно-русски — *кинський щавель*

Горобьячий горшокъ—растение *Vicia Cracca*.

Горобьячий щавель—растение *Rumex acetosella*.

Горовий—верхний, горный.

Горѣд—огородъ.

Городаръ—градоначальникъ, комендантъ.

Городник—огородникъ.

Городничій—1) чиновникъ отправлявшій полицейскую должность, въ полковыхъ городахъ и сотенныхъ мѣстечкахъ, имѣлъ надзоръ за колодниками, за вѣрностью вѣсовъ и мѣръ. 2) Урядникъ, которому поручалось наблюдать за исправностью городского замка.

Городовина—лѣкарственное растение *Malva crispa* L.; иначе по-Южно-русски—*скулочник*

Горѣдок, **гард**—небольшое укрѣпленіе въ бывшей Землѣ Войска Запорожскаго; такихъ *гардов* или *городкѣв* было въ Запорожьѣ много.

Городанецъ, **городанин**—горожанинъ.

Городанка—горожанка.

Горопѣс—горемыка, бѣдняга.

Горорѣзба—выпуклая рѣзба, горельефъ

Горос—побѣда.

Ведмедівська попізна

Горос учинила:

Сім сот турок—яничар

З коней повамила. Народ. пѣс.

Гороніа—гороніа. См. выше.
Гороніашний—горемычный, бѣдствующій
Горох мишиній—растение *Vicia sativa* L.
Горішок—растение *Vicia sepium* L.; иначе по—Южно-русски—*сокирки*.
Горішок журавлиний—растение *Sathyrus sylvestris* L.; иначе по Южно-русски—*укладник, люби-мене—не покинь*.
Горіина, Горіанка, Горіаночка—Агрципина, Аграфена, Груня, Груничка.
Гору брати—братъ верхъ, оспливать.
Горука—растение *Brassica Napus* L.
Горювалий—испытаній горе, горевавшій.
Горюванне, горюванячко—печаль, горемычная жизнь.
Горювати—горевать.
Горю дуб—хороводная игра.
Горюка, горяка—большая гора.
Горюч, горюк—горючее вещество.
Горянка—растение *Brunella grandiflora* Moench.
Госпа—(Галицк.) госпожа.
Госпець—(Галицк.) господинъ.
Господа—домъ, домохозяйство, квартира.
Господарь—хозяинъ, господинъ, сударь.
Господарія—(собирает.) хозяева, землевладѣльцы; говорятся въ противоположность бѣднякамъ, которыхъ называютъ *голотою*.
Господарка—хозяйка, госпожа, сударыня.
Господарство—хозяйство, имущество, владѣніе.
Господарюванне-я—хозяйничанье, распорядительство.
Господарювати—быть хозяиномъ; хозяйничать, распоряжаться.
Господія, господинька—господарка. См. выше.

Гостѣць—ревматизмъ, востоломъ. *Многи як гостець бабу*. Посл.
Гостіна—посѣщеніе или проживаніе у кого въ качествѣ гостя; употребляется въ формѣ у—*гостину*—т. е. въ гости. *Іду до батька до мажери у—гостину*.
Гостінець—1) подарокъ. 2) Большая дорога.
Велив послів на гостиницю постиниши. Величко.
Гостівник—растение *Geganium sanguinum* L.; иначе по-Украински—*вовча стопа, волосник, мир-зіале*.
Гострий—острый.
Гострити—острить.
Гостро—нар. остро.
Гострота—острота.
Гостротямущій—быстропонимающій.
Готівати—варить, стряпать; приготовить. *Послав жінку з наймишкою вечерю готувати*.
Заслав ординани козакам готуватися в поход. Величко.
Гощий—гостинный, страннопрійимный.
Граб, грабина—дерево *Carpinus Betulus*; иначе по Южно-русски—*карпан*.
Грабар—работникъ занимающійся копаниемъ каналовъ, гатей, могилъ, гробовъ и т. под.
Грабарка—жена землекопа.
Грабарський—землекопскій.
Грабарство—землекопство.
Що потреба до гроблі возити кромі сипання грабарського. І. Копинський.
Граблиця—большіе грабли.
Виля, граблиця, штилі усе потреба.
Грбля—грап. См. ниже.
Гравилат—растение *Geum utranum* L.; иначе по-Украински—*вишник, грѣбинник*.
Градіна—1) большой конецъ селенія; 2) Огородъ на полѣ,

Граковати—гарцовать.

Чатами коло Вільні граковали.

Лѣт. Самовида.

Грама́тка—1) азбука, букварь. 2) Поминальная книжка, синодикъ.

Грама—горнь.

А замізо в грани грите

Спече тя небоже. Ю. Федькович.

Гранковій—игорный.

Гранія—игра.

Граня—рубежь, межа.

Граѣ—графъ.

Ой за прапа Браницького

Буми ми багаті;

А за гранині Браницької

Стали кидать хати.

Ой за прапа Браницького

Буми всі ж ми різви;

А за гранині Браницької

Стали в полі різи. Нар. пѣсня.

Ми Юрій Ракоцій князь Седмиградський, Ісекейський Грабля. 1656 р.

Гранско—графскій сынъ.

Грания, граница, градова—графиня.

Граница,—графская дочь.

Граница, грабчина—графство, графское помѣстье.

Грасовати—(акт. сл. grassować grassuie,

Нѣмецк. grasiern, Французск. graser,

грація). 1) Шумѣть по ночамъ; танцевать, нестись бѣдою; ловко ѣздить

на конѣ. *Коні коптат землю грасовали.*

2) Свѣрѣпствовать. *Повітря*

мореве значно грасовало. Величко.

Граѣти—играть.

Гратій—играний.

Гратиса-тьця—играться.

Грач—музыкантъ, игрокъ.

Гребецъ—гребецъ.

Гребіницк—гравилат. См. выше.

Гребля—плотина, гать.

Гребовиця—уборка сѣна или хлѣба на полѣ.

Гребти—сгребать что либо; гребть веслами.

Гремѣти—гремѣть.

В семьядні пицалі гремали. Дума.

Грѣна, грѣна—такъ около Стародуба называется Зеленная Недѣля, или Троицнвъ день.

На грѣній неділі русалки сиділи, сорочок просили. Пѣсн.

Грѣнухи, грѣнушки—пѣсни, которыя поютъ на Грѣній неделѣ.

Грѣцькій—греческій.

Грѣчаній—гречневый.

Грѣчаній стовиці—гречнѣвики.

Грѣчаники—1) родъ саякъ изъ гречневой муки. 2) Пѣсня и танецъ Грѣчаники.

Грѣчка—1) грѣчиха, грѣча Polygonum fagopyrum. 2) Растеніе Fagopyrum esculentum Moench; иначе еще она называется—*грѣшка*; в грѣчку скакати—стать невѣрною (говорится о женахъ).

По весілях жінок пускали,

Щоб часто в приданках буми,

І до пізночи там гуляли,

І в грѣчку де коли скакали.

І. Котляревський.

Грѣчкосій—пахарь.

Грѣчний—грѣчний. См. Г.

Грибовище—мѣсто рожденіе грибовъ,

Гривня—1) штрафъ. 2) Алтынъ.

Гривняки—Южно-Руссы Черемныльскаго и Ярославскаго Округовъ Галиціи, бывшей Подгоріи.

Гридия—гарнизонъ; казарма.

Гридияк—гарнизонный солдатъ.

Гридиякувати, гридиячити—служить гарнизоннымъ солдатомъ.

Грѣзи—грѣжи.

Грѣмак, грѣмакъ—слѣпленный изъ коровьяго помѣта и замороженный тазъ или же вырубленный изъ ку-

ска льду; тазы эти употребляются дѣтьми вмѣсто саночекъ.

Або цромак, або санчата, зимою зрижд-жола тащим. Бодянский.

Гриджола = **зриджола**. См. G.

Грицько = **Грицько**. См. ниже.

Гриу—(Бессарабск сл.) родъ пшеницы *Triticum vulgare* Vill.

Гриць, Грицько, Грицьк—Григорій, Гриша; пѣсня *Гриць*, одна изъ самыхъ любимыхъ на Украинѣ.

Не ходи, Грицю,—на вечерниці;

На вечерницах—дівки чарівниці.

Одна дівчина—чорнобривая,

То чарівниця—справедливая.

Хоч і казала—що чарів незнала.

Та вона ж Гриця—причаровала.

В неділю рано—зілля копала;

А в понеділок—пополокала.

Прийшов вівторок—зілля зварила,

В середу рано—Гриця отрула.

Прийшов четвер,—Гриценько вмер,

Прийшла п'ятниця,—поховали Гриця.

В суботу рано—мати дочку била:

На що ти, суко,—Гриця отрула.

Ой, жаль уваги,—мати, немає;

Нехай же Гриценько—двох некохає.

Нехай не буде—ні тій, ні міні,

Нехай лежить він—в сирій землі.

От, тобі, Грицю—така заплава,

З чотирох дощок—темная хата!

Грицьки—растение *Cirsium саpum* MB.;
иначе по-Украински—*жирбий*.

Гришка—гречка. См. выше.

Грище—1) игрище, игра.

З другими дѣтьми він незнаєсь,

І в грища з ними незнаєсь.

Бодянский.

2) Собрание парней и дѣвушекъ для игры. 3) Спектакль.

Гришовики—члены *грища*.

Гризба—угроза.

Грім—1) Громъ. 2) Растение *Hemiaris glabra* L.

Грімати—выговаривать, высказывать не-удовольствие.

Грімач—ворчунъ.

Грімачка—ворчунья.

Грімити—грімити. См. выше.

Грімкий—громкій.

Грімко—нар. громко.

Грімляч—грімлякъ.

Грімлячий—грімляцій.

Грімшутти—загрімѣть, погрозиться, разсердиться.

Грімка—поджаренные на сковородѣ куски булки съ масломъ, молокомъ и яичными желтками.

Просольме з ушками, з грінками,

І юшка с хляками с кишками.

Котляревський.

Грінку убити—выиграть.

Дідону мав він мов за жінку,

Убивши добру в неї грінку.

Котляревський.

Грѣти—грѣть.

Грѣтий—грѣтый.

Грѣтися-тєся—грѣться, согрѣваться.

Грѣх—грѣхъ, преступление.

Грѣховодник—соблазнитель, искуситель.

Грѣховодниця—соблазнительница, искусительца.

Грѣховодничати—чувствовать за собою грѣхъ, жить для соблазна другихъ.

Грѣшити—грѣшить согрѣшать.

Грѣшка—(дѣтск. сл.) нар. грѣшно.

Грѣшник—грѣшникъ.

Грѣшниця—грѣшница.

Грѣбак—могильный червь.

Грѣбки, грѣбовище—кладбище.

Грод—(акт. сл.) гродскій судъ.

Громада—собрание, общество, мирская сходка, отдѣлъ.

Що бабі те й громаді. Посл.

Громѣдти—сгребать что либо въ кучи, составлять, собирать.

Громѣдика—конные грабли для сгребанія сѣна.

Громѣдський—общественный, общинный
Не то громѣдського і свого діла головою неподужаю. Куліш.

Громѣдвєць, громѣдянини, громѣдянини—гражданинъ, мирянинъ.

Громѣдянка—гражданка, мирянка.

Громниція—(акт. сл. Gromnice, Nayswiet-sza Panna Gromniczna) - праздникъ Свѣтенія Господня. Слово это означаетъ собственно восковую свѣчу, освещенную; которую зажигаютъ при молитвѣ во время грома. Акти Зап. Росс. Т. I, 27. Mrongovius и Vandke Słowniki. 2) **Громниція, грѣмниція**—молнія.

Блиснула грѣмниція

Із чорної хмари

Повамилсь, покотилсь,

Пішаки й рейтаря. П. Куліш.

Громовина—(Чешск. сл.) электричество.

Грѣна—грона. См. Г.

Грѣши, грѣшинята, грошинятка—деньги, деньжата, деньжатка.

Грошина—монета.

Грошовитий, грѣшиний, грошовий—богатый, денежный. *Жиди моде грошовиті, нема що їй казать. А дати тілько на зяття вїйска грошове вспоможенне.* Самойлович. 1686 р. *Другим штраф знатний грошиний до скарбу платити.* Скоропадський 1721 р.

Грошовитость—денежное богатство.

Груба—голанская печь.

Грубник—истопник.

Груготіти—ворчать, гремѣть.

Груда, грудка—куча, комокъ.

Цур дурня, та масла грудка. Посл.

Грудна травка—горляка. См. выше.

Груднина, грудниця—грудь, грудная часть.

Груздь—растеніе *Agaricus pipervatus* L.

Грукати—сильно стучать.

Грукотнѣча, грукотня, грукотнява—стукотня, сильный гуль отъ ѣзды многихъ возовъ или экипажей.

Грунт—грунт. См. Г.

Грѣкъ, грѣкъ—междоиметія выражающія сильный стукъ.

Прїїхав в ночі, при ясній сонці,

Стук-грякъ в віконечко,

Вийди, серце коханочко,

Дай коню води! Пѣсн.

Грѣкнути—загремѣть.

Грякати—производить шумъ.

По улиці щось грякотить.

Грязюка—большая грязь.

Ходить по поля правѣ в грязюці. Номис.

Губа—родъ гриба.

А хто любить губи, а я печерини. Пѣс.

Губернія—губернскій городъ и губернія

Губити—терять.

Губка—1) трутъ 2) Растеніе *Polyporus igniarius* Fr.; *трут, трутник,* 3) *Губка, гуска, ступка соли*—различныя формы въ продажѣ поваренной соли.

Губка водяна—бодяга. См. выше.

Гудина—огуречные, дынные и арбузные стебли.

Гудити—охуждать, порицать. порицать.

Гудіти—гудѣть.

Гудзь, гудзик—гудзь, гудзик. См. Г.

Гугоп—глухой гуль.

Гуготіти, гуготіти—шумѣть, бурчать, издавать звукъ, гудѣть, режѣть.

А в животі знай гуготіть.

Гузю—(акт. сл. *Huzia, guzica*) задняя или филейная часть тѣла у звѣрей и людей. *Пришлось узлом к узну.*

Посл.

Гук—(зовъ, крикъ. 2) Междоим.

выражающее шумъ, сильный крикъ,
звъ и проч.

Ой гук, мами гук,

Та дѣ бурлаки йдутъ. Пѣсн.

Гуканна, гуканне—крики, голоса.

Гукати—кричать, аукать, звать, звать.

Гукнути—кликнуть, позвать, откликаться.

Гукотія—сильный и частый звъ или крикъ

Гулий—безрогий.

Гулити—почтывать, уваживать за кѣмъ.

Гульба—разгуль.

Гульбиса—гультай. См. ниже.

Гульк!—междомѣтіе означающее нечаянность.

Аж гульк, а він і тупечка.

Гулькнути—мелькнуть.

Гульня—кутѣжь, оргія, пиръ, веселіе.

Гультай—повѣса, гуляка, забіяка, лѣн-
тый, негодникъ, тунеядецъ, без-
дѣльникъ.

*Укріпився Булавин окопом і прибрав
к собі гультайство. 1704 г. Іюля 14*

Гультайство—сволочь.

Гультинака—(общ. рода) бродяга.

Гуля—шанка. *Від єго шидуху набіла
гуля за ухом.*

Гулий—город—подвижная башня.

Гулянка—гулянье, прогулка.

Гулящий—гуляющий, незавятой, праз-
дний, пустой.

На потіху гуляющим модям П. Куліш

Гумѣнный—молотильщикъ.

Гумид—токъ.

Гумецъ попове—растение *Tagetes*
officinale Wigger., иначе по-Украин-
ски—*кульбаба*.

Гуня—эхо, отголосокъ, усиленіе звука.

Аж гуня йде по селу од нісенъ дівочихъ.

Гукати—откликаться усиливаться въ
звучности.

Гушати—1) гудѣть. *Ні грім, ні буря не
чуне.* 2) Поризать. *Він все гунить,
що не побачить.*

Гушка—мѣховщикъ; иначе по-Южно-
русски—*шубник кожар, кожущник.*

Гусевеска душа—собачья душа.

Гуштво—(Нѣмецъ. *Hundspfotes*) собачья
лапа.

Гуштити—винуться, устремиться толпою,
шугнуть.

Гушем огулом на ворога..

Гушба—растение *Melilotus caerulea* Lam.

Гун—междомъ. выражающее ударъ или
стукъ.

Гупал—*гупала басовати*—садить тре-
пака.

Соловьї защебетали,

А галки усе кагчали,

Яструбы заклекотали,

Гупала забасовали. І. Верхратський.

Гупати—сильно стучать.

Гура—куча съ Польскаго *góra*.

Гуркало—родъ игры.

Гурки—огурцы.

Гуркот, гуркота—ворчаніе.

Гуркотати, гуркотити, гуркати—ворчать
гремѣть.

Гуркотливий—гремящій.

Гуркотія—шумъ, громъ.

Гурок, огірок, огурецъ—огурцы *Cucumis sativus* L.

Гуртовий—оптовой.

Гуртом—нар. оптомъ.

Гусак—гусиный самецъ.

Гусар—родъ танца.

Гусарка—горничная.

*Гусарку родителю подарувала жін-
ці мої. Маркович.*

Гусина ланка—растение *Potentilla Anserina* L.

Гусинець—растение составляющее лю-
бимую пищу гусенятъ *Gagea pusilla*
Schult.

Гуския—гусёнокъ.
Гуска—гусь—самка.
Не їсть нам дяк гусей. Посл.
Гуски—растение *Nymphæa alba* L. иначе *мечики білі, лататте, водяни лімі, водяний мак, лопушиник водяний.*
Густенна—лѣсная чаща. *В густині лісовій скитавшийся.* Величко.
Густя—гудѣть.
Гуся—гусени. См. выше.
Гусятник—гусиная лавка. См. выше.
Гута—1) стекляной завода 2) Печь въ стеклянномъ или горгаревнѣ заводѣ.
Гутарскій—стеклянозаводскій, гончарозаводскій.
Гутор, гутір—шумъ болтовни.
Гуторити—говорить.
Завелася всяка гутір що хто знав, калявав. Макаровскій.
Гуф, гуфець—(акт. сл. *Gafen*) 1) куча. 2) Колонна, рота солдатъ въ боевомъ порядкѣ. *Проти Шведів ломаючи їх зуби під Ерессфером.* Кочубей
Гуцули—жители Повулья; Куть и Коломіи.
Гуч—звучь, гуль.
Гучати—звучать, гудѣть.
Гучливий—жужащій.
Гучний—звучный.
Гучность—звучность.
Гучок—волчокъ (игрушка).
Гущиня—чаща.
Гущовина—осадокъ, гуща, густая жидкость.

Д.

Д—предлогъ ѣъ.
*Чогось д мене мій миленький
 Уже не приходить.*
 I. Верхатскій.

Даба—междом. выражающее невозможность совершенія чего либо. *Зробив би сам, даба не можна.*
Даванне—дача, выдача.
Давач—датель.
Давачка—дательница.
Давець—(Галицк.) дающій, дарищій. *Від злого давця бери і капця.* Посл.
Давнина—давность, давномвнувшее сѣбытіе.
Дадій—датель.
Дадійка—дательница.
Дадос—предводитель цыганскаго табора.
Дак—союзъ то.
Не ти мені скажеш, дак мати. Пѣс.
Далѣбі, дѣлибі—ей, право, истинно, ей-Богу, въ самомъ дѣлѣ.
Далиня—даль, отдаленность.
Дѣма—(въ шашкахъ) довѣдъ.
Дѣмки—шашки.
Дѣмница—шашечница.
Дана—доля (?)
*Гоа-жь моя, гоа,
 Дана-жь моя, дана,
 Просить заспівати
 Дівчина кохана.* I. Верхратскій.
Данина—1) даръ, подарокъ, жертвованіе. 2) Дань, контрибуція.
Данія-є—волшебное питье.
Данок—даніе, ниспосланіе.
Дань—(акт. сл.) повинность въ пользу владѣльца земли, плата деньгами или продуктами.
Дарѣ—антидоръ.
Даремний—даровой.
Даремне—нар. даромъ.
Дариза—растение *Lycium barbarum* L.; иначе по-Южно-русски—*ліній, незамайник, повій.*
Дѣрма—нар. даромъ, попусту, ни за что, такъ себѣ, безденежно.
Дармѣ—1) пускай *Дарма нехай і так*

буде. 2) Пустяки, ничего, все равно.
Дарма все те, вони нічого не болять.
Дарниця—1) напраслина. 2) Даровое.
Дармоїд—тунеядець.
Дармоїдка—тунеядка.
Дармоїдський—тунеядський.
Дарморос—лариза. См. выше.
Дарна неділя—воскресний день на Єоминной неділі.
Даровізна—подарокъ, даръ.
Даром—нар. бездежно.
Даромъ—нар. ни за что, даромъ.
Дарувати—дарить, прощати.
Дарунок—дамок. См. выше.
Дата—(акт. сл. datum) число, день.
Дѣтися в збіжжя—доказати дружбу.
Датка—лихоимство, взятка. *Накупец дає датка, корруції.*
Дах—крыша, крыша, кровля, отъ Нѣмецкаго Dach.
Даха—бурка съ канюшономъ.
Надіє дажу, став як пан, став як пан.
Нѣс.
Дахдвий—1) кровельный. 2) Квартирныя деньги.
Дѣбати—приобрѣтъ, обращать вниманіе радѣть.
Двадцѣтка—гривенникъ.
Дванайцять—12.
Двійло, двійльність—двойственность.
Двіла—двойни.
Двір—дворъ.
Двічі—нар. дважды.
Двойга—два. *З двойга змих меншеє обрати.* Посл.
Двокрѣтъ—нар. дважды, двукратно.
Двопункта—(акт. сл.) двоеточіе.
Дворѣк—1) придворный. 2) Развязный, хитрый, лукавый.
Мазена був дворѣк і билець во всяких рѣчах. Величко.
Дворік, дворіччє—двухлѣтіє.

Дворка—придворная или дворовая жебщина.
Ддати—отдать, передать.
Де—нар. гдѣ.
Де-б—нар. гдѣбы.
Дев'ятини—поминавіе покойника на 9-й день послѣ смерти.
Девять сил—растеніе Inula Helenium L.; иначе по-Украински—*дивосил, оман.*
Дев'ятисильник—растеніе Astragalus glycyphyllos.
Дежде—нар. иногда.
Дѣгтяр—продавецъ или производитель дѣгтя.
Дѣ-де—нар. вое-гдѣ, помѣстамъ, изрѣдка.
Дей—частица де въ актовомъ языкѣ.
Ім о то усправедливити, на що дей і мист єсть твій на себе дає.
Признама, що дей описано і доложено єсть. Справа 1605 р
Дей-ко—межд. ну-ка.
Дейшоки—сбродь.
Пушкаръ, збрав собі з винників, броварників, пастухів і наймитів: толк ніхотний наименовавши Дейшоками.
Величко.
Деінде—нар. гдѣ-нибудь.
Деж—нар. гдѣ-же.
Декільки—нар. нѣсколько.
Декларованне—декламация.
Декларовати—декламировать, произносить.
Деколи—нар. иногда.
Декрет—(акт. сл.) судебное рѣшеніе, приговоръ, постановленіе суда.
Декрет компромиссарський—рѣшеніе третейскаго суда.
Декрет купний—рѣшеніе вупнаго суда. См. К.
Декрет езекуторіяльний—(акт. сл. decretum executionis) окончательное рѣшеніе подлежащее исполненію, даже силою.

Декретова книга — книга, въ которую вносились рѣшенія, приговоры и постановленія суда.

Делятор—(акт. сл.) такъ назывался въ старину истецъ по отношенію его къ обвинительной власти.

Демен, демена—корма на суднѣ.

Ой сидить козакъ да на демені,

Він деменом повертає. П.

Деменек—стальное остріе.

Демяко—Демянъ.

Демь—нар. гдѣ.

Ой то-жь бимъ полетів як куля, як криє,

Демь орлов родився, демь соколом ріє.

I. Федькович.

Дендера — растение *Datura Stramonium* L.

Деніс, Денисько—Діонисій.

Денце—денушко.

Депутат—(акт. сл.) членъ трибунального суда; они посылались въ сеймъ отъ всѣхъ воеводствъ, входившихъ въ округъ извѣстнаго трибунала.

Депутатований—какъ депутатъ отправленный.

Дерга,—1) покрывало, платокъ большой шейный. *Хватаєсь за дергу і тумивсь.* 2) Родъ женской юпки изъ самой грубой матеріи.

Деревина, деревия—дерево.

Деревій—растение *Achillea Millifolium* L.; иначе по-Южно-русски—*краваник, серторіз, білоголовник,*

Деревій болотній — растение *Achillea magna* L.

Деревій стеновій — растение *Achillea millifolium* β. *lanata.*

Дерега—растение *Caragana frutescens* L.

Дерен—дерево *Cornu mascula* L.; иначе по-Южно-русски—*кісь, корне.*

Деревізка—водка настоящая на тернѣ.

Держава—помѣстье.

Державецъ—помѣщикъ.

Що відлячи памбє державці Українськїй мусим утікати. Лѣт. Самов.

Державскій—помѣщикъ.

А мужиків вильнихъ і державськихъ 10,000 ходили робити Диніи.

Лѣт. Самов.

Держално, держальце—рукоятка.

Держач—1) голикъ, старый вѣвникъ. 2)

Птица дергунъ или дергачъ. 3)

Родъ игры въ жугта.

Деррина—въ Херсонской и Екатеринославской губерніяхъ такъ называютъ кустарники, состоящіе въ терновника, бояришника, шиповника и ежевика.

Деряба—(Галицъ.) корчма, трактиръ на столбовой дорогѣ.

До деряби жиди — рандарі вернуть.

Правда 1874 г.

Дерябка—растение *Galium Aparine* L.; иначе по-Южно-русски—*мокрець, лепецъ*

Десница—правница. см. II.

Десь—нар. гдѣто, вѣроятно, звать, конечно.

Десь він у школи ходив, що все зна.

Десь-біч—правая сторона.

Десьбочний—правосторонний.

Десятинний мед — подать съ меда; десятая часть съ продаваемого меда.

Десятуха—10 пятница послѣ Пасхи.

Дехто—это-нибудь, кое-кто.

Дешперовати—(акт. сл.) отчаяться. *Через увесь день оптоновались, однак дешперовавши, раздовоїмсья.*

Величко.

Дѣщница—жалость, частица.

Дещо—кое-что.

Де-як—нар. какъ-нибудь.

Де який—какой-нибудь.

Джгутъ—линіюкъ, въ видѣ плети, туго свѣрнутый платокъ, концы бьютъ въ игръ извѣстнаго рода. Также *джгут* изъ соломы, волосъ и проч.

Джер—(Галицк.) поило, кормъ.
Іа сир і джер тила. Пѣс.
Джерезці—1) очень тонкія щоглы или жерди. 2) Коса на головѣ дѣвушки, сложенная вѣнкомъ.
Джерелб—ручей, источникъ.
Джеркотіти—(въ шутку) издавать звукъ, говорить невнятно.
*Все тямлють, джеркотять,
Якъ гуси по-Німецьки.* Гребінка.
Джигун, **джигунецъ**—шалунъ.
*„Ой джигуне, джигуне,
Віддай мою плахту;
А я тобі заплачу
Горілоньки квартиру.“* Пѣс.
Джинжиглиастий—вертлявый, хвастливый
Джугстро—(Бесарабск. сл.) дерево *Acer
Campestre* L; иначе по-Украински—*паклен, неклен.*
Джугстро negro—дерево *Acer tataricum*
Джура—чура. См. Ч.
Джюнджюрстий—бравый. *Яна ж джюнджюрста.*
Дзарзари—абрикос. см. А.
Дзвенячий—звенящій.
Дзвін, **дзвѣн**—колоколя; звонъ.
Дзвінка—бубновая масть въ картахъ.
Дзвінник—колокольный мастеръ.
Дзвіночки—колокольчики *Linaria genis-
taefolia* Mill; иначе по-Украински—*костюрки.*
Дзвоник—колокольчикъ.
Дзвонити—звонить.
Дзвонниця, **дзвіниця**—колокольня, башня. *Казнь всімъ посполитая на дзвонниці сидіти.* Чинъ Львов. Брат. 1668 року.
Дзвонки—растение *Convolvulus serium* L.; иначе по-Южно-руски—*плітуха, вьюнок.*
Дзвонок—дзвоник. См. выше.
Дзеркало—зеркало; иначе по-Южно-руски—*мостро, свічадо.*

Дзига—зла, волчекъ.
Дзигари—стѣнные или столовые часы.
Дзигармистер—часовой мастеръ.
Дзигарок—карманные часы.
Дзиглик—стулъ.
Дзигло—кресло.
Дзик—звукъ.
Дзика́ти, дзича́ти—звучать.
Дзиковий—звуковой.
Дзинзівер—зинзивей, растение *Malva
Mauritania* L.
Дзинзівер-зук—хватъ, лихачъ.
Дзішка́тор—(Подольск. сл.) калитка, портмоне (?)
Дзо́га—дзіга. См. выше.
Дзу́ски—азасъ. См. А.
Дзюб, **дзю́б**—клювъ.
Дзю́ба—(Галицк. сл.) рябая отъ осны дѣвица.
Дзю́баний—рябой отъ осны
Дзю́бати—клевать.
Дзю́батий—дзю́баний. См. выше
Дзю́ра, дзю́рка—дыра, отверстие.
Дзюркотати, дзюркотіти—течь. *Вода з криниці тихесенько дзюркотала.*
Дзюркотливий—журчащій.
Дзюркотомька—журчащій. ручеекъ, источникъ, струя воды.
Дзюрча́ти, дзю́рити—литься мелкой струей.
Дзівкати—лаять; говорится о собакахъ молодыхъ и лисицахъ.
Дзіволіше-я—лай щенка.
Дзіволіти—лаять какъ щенокъ.
Дибати—подниматься на ноги, хромать, подрадоваться, найти.
Дибти—ходули.
Дибки—нар. на заднихъ ногахъ (животныхъ), на цыпочкахъ (о людяхъ).
Дивана—растение *Verbascum Thapsus* L; иначе по-Южно-руски—*ведмежа уго, коровьяк.*

Дивень—хлѣбъ въ формѣ калача употребляемый на свадьбахъ.

Дивина—1) растение, Царскій скипетръ *Verbascum Lychnitis* L. *Verbascum thapsus*. 2) Удивленіе, странность.

Що то за дивина.

Дивитися-ть-я—смотрѣть, глядѣть.

Дивій—(акт. сл.) дикій, лѣсной.

Диво—чудо, непонятное явленіе; странный случай или событіе.

Дивом дивовати—очень удивляться.

Дивовати—удивляться.

Дивоватися-тя—дивовати. См. выше.

І єму чуду дивуємся... І єму ся подивуєм. Духовн. Мономаха.

Дивовижа—удивленіе, рѣдкость, чудо, диво.

Дивовиєско—удивительное дѣло.

Дивообраз—гротескъ.

Диворта—(акт. сл. *divortium*) расторженіе брака.

Дигнитар—(акт. сл. *dygnitarz*) сановникъ.

Дигнитарство—(акт. сл. отъ Латинскаго *dignitas*) публичная должность.

Дика вишня—*Prunus chamaecerasus* Jacq.

Дика рябина—*Tanaseum vulgare* L.

Дика чернушка—растение *Nigella arvensis* L.

Дике жито—растение *Secale fragile* M. B.

Дилляци—(акт. сл. *dilatatio*) отсрочка разбирательства дѣла по какой нибудь законной причинѣ; *дилляція infimitatis* отсрочка дѣла по боленію кого нибудь изъ тяжущихся. *дилляція admunimenta*—отсрочка дѣла для представленія письменныхъ доказательствъ; *дилляція Wywiedzenia inquizycyi*—отсрочка дѣла для отбранія свидѣтельскихъ показаній.

Димол—буквица см. Б.

Димарь—паровая или димовая труба.

Димчѣнка—вѣтрянница.

Динячий—дынный.

Дирчати—издавать звукъ стреломъ, или чѣмъ тонкимъ, барабанить, жужжать. *Коли слуха шоръ дирчить за стипою.*

Дитина, дитинка—дѣтя, дитяго.

Дискрет—(акт. сл. отъ Латинскаго *discret*) учтивость, почтеніе.

Дискретний—учтивый, почтительный, милостивый.

Дискреце—нар. учтиво, милостиво, почтительно.

Діацезія—(акт. сл.) епархія. *Визываючи на синод мій діацезіальний.* П. Погила.

Діацезіальний—епархіальный.

Діамент—бриллиантъ.

Діамитовий—бриллиантовый.

Діаріуш, діаруш—(акт. сл. *diarium*) журналъ, дневникъ, дневная записка. *Діаріуш Канцелярства Наме Ханенка.*

Діаріушник—журналистъ.

Діаріушниця—журналистка.

Дібрѣва, дібрѣвонька—дубрава.

Дівер—дѣверь, мужнинь братъ.

Дівч-вечір—дѣвичникъ.

Дівка, діча-я, дічата—дѣвка, дѣвочка, дѣвушка.

Дівчаніє-я—дѣвство; лѣта дѣвчьи.

Дівовати—дѣвствовать.

Дівѣта—(собират.) дѣвушки.

Дівѣцтво—дѣвство.

Дівоча кров—растение *Amygdalus nana* L.

Дівочий, дівочкій—дѣвичій.

Дівочити—быть дѣвушкою, оставаться небрачною.

Дівчачий—дѣвичій.

Дівчина—дѣвушка.

Дівчина в зелені—растение *Nigella damascena* L.; иначе по-Южно-русска *нечасанні панночки.*

Дид, дідуга, дідусь—дѣдъ, дѣдуганъ,
дѣдушга.

Дид—растение *Cirsium lanceolatum* Scop.

Дидизнѣ—дѣдовщина.

Дідовник—растение *Arctium Lappa* L.;
иначе по-Южно русски—*лотуха, ло-
пушник*.

Дідчиза—клеветница; иначе по-Украин-
ски—*звѣдця*.

Дідько—домовій.

Дігромѣда—компанія для какого-либо
предпріятія.

Діелюд—трупца.

Діемир, діемирщина—самоуправленіе.

Діѣнись—лѣтопись.

Діевнй—дѣятельный.

Діѣвость—дѣятельность.

Дієнери—дѣйствующія лица.

Дієнеря—трупца.

Діѣво—1) молоко; дойка коровъ. 2) По-
ступокъ, дѣло.

*А вже що в хатнѣму ділі, коло дѣйва
там, коло печі, коло тіста, коло
варива...* Номис.

Діѣство—дѣяніе, поступокъ.

Діжа, діжка—кадь, кадлушка.

Діа—доль, помость.

Діабанне-я—заборъ; иначе по-Южно-
русски—*баркан, паркан, обора*.

Діальма—для, чрезъ.

Діальница—различіе, раснаденіе, раздѣ-
леніе, дѣлимость.

Діальчій лист—(акт. сл.) дѣлешная записка

Дім—1) домъ, дворъ. 2) Извѣстное чи-
сло дворовъ, какъ податная едини-
ница для сбора подымной подати.

Діра, дірка—дыра, дырна.

Діско—кругъ, круглякъ.

Дісьє—нар. именно, точно, настоѣще.

Дітвѣра—(собирает.) дѣти.

Діти—дѣти.

Дітиннй, дітинячій, дітячій, дітинсь-
кій, дітський—дѣтскій.

Дітисл-тьця—дѣваться.

Дітський, дітський—урядникъ имѣвшій
по преимуществу власть исполни-
тельную; онъ посмѣлся за отвѣт-
чикомъ, если тотъ неявлялся на
позовъ, ему поручалось иногда взы-
сканіе нѣкоторыхъ сборовъ и наб-
люденіе за правильнымъ отбыва-
ніемъ повинностей. Вознагражденіе
въ его пользу, взыскивавшееся съ
виновнаго, называлось, *дѣтскован-
не*. Дѣтскіе исчезли одновременно
съ замѣною Вижей Возными.

Дія—дѣйствіе, поступокъ, актъ.

Діяти—дѣлать, совершать.

Діач—дѣятель.

Діачка—дѣятельница.

Діоли—нар. съ какой поры.

Діанна—длань.

Діятрѣ, Діятрик, Діятрѣсь—Димитрій,
Митя.

Діухати, діухнути—дунуть.

Діишка—денѣкъ.

Діище—родъ доски, съ одного конца
съ дыроу, въ которую вътыкають
гребень съ *мичкою*. Прядущая жен-
щина обыкновенно кладетъ *дніище*
на лавку и садится на нежь.

Діипра, Ніипра—богиня Днѣпра; глав-
ная днѣпровская русалка.

Діипрѣ, Діипр, Діипер, Козачій Шлях—
рѣка Днѣпръ.

Діипрянскій—днѣпровскій.

Діистра—тоже что и *Дніпра*. См. выше.

Діистро, Діистр, Діистер, Гайдамацкій
Шлях—рѣка Днѣстръ.

Діистрияскій—днѣстровскій.

До—предлогъ къ, до, въ концѣ.

Добѣ—время, пора.

Добачѣти, добачити—хорошо видѣть, за-
мѣтить.

Добраніч!—нар. спокойной ночи, про-
щайте.

Добре—нар. хорошо, удобно.

Добрідень—добрий день, здравствуйте,
на-добрідень—съ добрымъ утромъ.

Добрий—хорошій.

Добрѣдїй—1) сударь, господиць; 2) благодѣтель, благотворитель.

Добрѣдїйка—1) госпожа, сударыня; 2) благодѣтельница, благотворительница.

Добрѣдїйний—благодѣтельный.

Добрѣдїйський—господскій, добродіевъ.

Добродїйство—1) дѣланіе добра, благіе поступки. 2) Публика.

Панове добродїйство, до вас обертаю мою річ.

Добродїйство правис—(акт. сл.) льготное право.

Добротливость—доброта.

Добрехіть—нар. добровольно.

Доброчинковання—благотворность, благотворительство.

Добрѣчий—добрий.

Добувалис—добываніе. приобуѣтаніе, доставаніе.

Добувати—добывать, находить, доставать.

Абб дбути, абб дома небути. Погов.

Добуватися-тьця—стучаться.

Добвати—долбить.

Довбѣшка, дѣбѣя—колотушка.

Довбиш, доубиш—литавщикъ, одинъ изъ видныхъ чиновъ въ Запорожской Сѣчи; во время собраній онъ давалъ повѣству народу.

Дѣвгий—длинный, долгиі.

Дѣвго—нар. длинно, долго

Довгонбск—носатикъ, насѣкомое.

Довжезний—длинѣйшій, огромнѣйшій.

Довишній—вѣрный, настоящій, непремѣнный.

Довідома подати—объявить.

Довід—узнаніе, освѣдомленіе.

Довіковати—окончить жизнь.

Дѣле учинити—удовлетворить.

Доволі—нар. вдоволь, достаточно.

Довольнитися-тьця—довольствоваться, удовольняться.

Дѣвти, дѣвци—острота, умъ, способность. *Немаючи такого довіцїу військо справовати.*

Догадѣтися-тьця—договориться; смекнуть.

Догана, доганка—оухужденіе, горькій упрекъ, укоръ, порицаніе.

Доганяти—упрекать, порицать.

Доглядати—присматривать.

Догодис—нар. удовлетворительно.

Догодувати—докормить.

Догож—угода, угожденіе.

Догожати, догождати—угождать.

До-горі—нар. на верху, вверхъ.

До-гори ногами. До-гори черева.

Додавати—прилагать, увеличивать.

Хміль буде моему серцю смілость додавати. Дума.

Додати—прибавить, придать.

Додаток—прибавленіе, приложеніе, придача.

Додержати—сдержать, ненарушить.

Додільний—цѣльный, одинаковый, весь съ одного матеріала сдѣланный
Він був у сорочцї додільний. Пѣс.

Додлятися-тьця—промедлить, дотянуть.

Додблї, додблү—нар. внизъ, на землѣ, къ низу.

Дождѣвий—дождевой.

Доживотис—нар. пожизненно

Дожи—союзъ даже.

Дождястий, дощистий—дождливый.

Дозвіле—позволеніе..

Дозвільс—досугъ, свободное время,

Дозирати—1) надсматривать, смотрѣть зачѣмъ, исполнять.

Що волї нашої не дозирають. Мазепа.

Дозиратися-тьця—присматриваться, придираются.

Дознавця—ислѣдователь.
 Дозѣр—досмотръ, наблюденіе.
 Дозбрця—патруль; смотритель.
 Дойда—ищейка, охотничья собака.
 Доістиний—пастоящій, истинный.
 Доіхати—допечь, назолить; доѣхать.
 Дока—(отъ латинскаго doctus) хитрый, умный, искусный, способный, ловкій.
 Доказувати—досказывать.
 Доки, докіль—нар. доколѣ? пока?
Та доки чего буде?
 Докладати—прикладывать, дразнить прозвищемъ.
 Докоєчися—нар. непременно.
 Докір, докір—укоризна.
 Докоситися-тьця—добраться.
 Докуди—нар. пока.
 Докука—неотступное требованіе.
 До-куни—нар. въ одно мѣсто.
Військо до-куни у громаду скликають.
 Докучати—надоѣдать.
 Долегати—досаждать, сильно болѣть.
 Долегливость—домагательство, притязаніе, оскорбленіе, обида.
 Дблї—нар. внизу, на полу, на землѣ.
 Делівка—глиняный или кирпичный полъ.
 Доложитися-тьця—доложить, уклады-
 вать, доводить до свѣденія. *Доло-
 жившися Гетьмана.*
 Долоня—ладонь.
 Дѣля—1) участь, судьба. 2) Растеніе
Sempervivum globiferum L.
 Доманятися-тьця—дошупаться.
 Домівка—домъ, жилище.
 Домівський—домашній, собственный.
 Домівство—хозяйство.
 Домівці—домашніе.
 Дома, Домѧха, Домѧся—Домникия.
 Домѡва—контрактъ, условіе договоръ,
 пакты.
 Домѡвати—жить домомъ, хозяйничать.
 Домѡвик—дїдько. См. выше.

Домѡвина—домашнее условіе.
 Домѡвина—гробница.
*Стоїть в селі Суботіві,
 На горі високій,
 Домѡвина України
 Ширѡка, илбока. Т. Шевченко.*
 Домѡвитися-тьця—условиться, догово-
 риться.
 Домѡвлений—договоренный.
 Домѡвлянка—договоръ.
 Домѡвлѧти—договаривать, упрекать,
 грубо говорить.
 Домѡвник—домочадець.
 Домѡнтарь—домосѣдь.
 Домѡнтарка—домосѣдка.
 Домѡткѧи—домашнїе тканье.
 Домѡткалий—дома сотканный (о хол-
 стѣ.)
 Донація—(акт. сл. donatio) дареніе.
 Доньщина, Дїн—Земля Войска Донскаго.
 Дѡня, дѡнька—дочь, дочка, дочечка.
 До-останку—нар. до конца, до послѣд-
 няго.
 Допасти коня—сѣсть въ попыхахъ на
 лошадь.
 Допевнѧтися-тьця—домогаться, удосто-
 вѣриться, обезопасить, обезнечить
 себя,
*Допевняйся-ж, наші Гетьмане, допевняй-
 ся плати!*
*Як не будеи допевняти, будемо втїка-
 ти. Пѣс. про Линію.*
 Допинѧти—1) натягивать. 2) Стремить-
 ся.
 Допитѧтися-тьця—допроситься.
 Допікати—досаждать.
 Допієнтатися-тьця—добраться, дота-
 щиться.
 Допрік—укоръ.
 Допрікати—укорять.
 Допровѧдити—доставить, доставить.
 Допрѡшуватися-тьця—допрашивать; умо-
 лять.

- Дорбдець**—совѣтникъ.
- Дораз**—(Буковинск. сл.) нар. разомъ, въ одно время.
- Дорватися-тьця**—добраться.
- Дорвавшись до коюби почала нею дочку бити, щоб не женихалася.*
- Дорѣк, дорѣканне**—докорятельство.
- Дорѣкати**—докорять.
- Доробити**—сдѣлать, окончить.
- Дорожнѣта**—дороговизна.
- Дорожник**—растеніе *Plantago lanceolata* L.; иначе по-Южно-русски—*порожник, собачи язычки, стлеч.*
- Дорозумѣватися-тьця**—догадаться, понять, предполагать.
- Дорош**—Дорофѣй.
- Дорошенико**—сынъ Дорофѣевъ.
- Досвідченне**—опытность.
- Досвѣтки**—посидѣли по утрамъ; работа утромъ при огнѣ, на которую собираются *дѣвчата і парубки.*
- Досвѣток, досвѣта**—разсвѣтъ.
- Досвѣтана мати**—женщина въ избѣ которой собираются *досвѣтки.*
- Досвѣтана хѣта**—изба въ которой собираются на *досвѣтки.*
- Досити**—нар. довольно, вволю, достаточно.
- Маєш, Ваша Милость, в маєтностяхъ своїхъ духовнихъ особъ досити, не треба шукати їде їнде. І. Копицький.*
- Досі**—нар. по сѣ пору, доселѣ, до сего времени.
- Доскональний**—совершенный.
- Досконалость**—совершенство.
- Дослухѣтися-тьця**—вслушиваться.
- Достанулий**—достаточный.
- Достанулость**—достаточность.
- Достатѣчне**—нар. достаточно, удовлетворительно.
- Достѣток**—корысть; имущество.
- Достомѣсно**—нар. какъ слѣдуетъ, какъ должно, формально, точно, слезно.
- Досягати**—достигать.
- Брагиня досягнувшись.* Величко.
- Дотѣна**—своеобность.
- Дотенний, дотинний, стінний**—способный, старательный, расторопный.
- Достенность**—дотѣна. См. выше.
- Доти, дотіть**—нар до той поры, до того мѣста.
- Дотикати**—касаться, относиться, хватать, прикасаться.
- Дотичний**—современный, теперешний, настоящій.
- Доткливий**—1) чувствительный. 2) Колквій, обидный. *Речі доткляні, ущір мові і вельми досадні.* Рубанъ, 1693 г.
- Дотливость**—1) чувство. 2) Слуга, притѣсненіе. *Як биємо конче мѣи і могли устоюєми бути в нашихъ великихъ доткляностяхъ.* Кіевлянинъ 1840. стр. 165.
- Дотовнитися-тьця**—протиснуться, пройти сквозь толпу.
- Дотримувати**—исполнить, додержать, издержать.
- Дотум**—(акт. сл. *dotum*) приданное, вѣно.
- Доява**—объявленіе, донесеніе.
- Доявити**—объявить, донести, открыть.
- Драб**—растеніе *Viola arenaris* Des.
- Драбина**—1) подвижная лѣстница. 2) Грядка, облочокъ. 3) Бока въ малоросійскомъ возѣ.
- Драбинастий**—*драбинастий віз*—обыкновенный Украинскій возъ у котораго боками служатъ *драбинами.*
- Драбинчастий**—пятнистый, клѣтчатый.
- Драгалі**—1) холодецъ 2) Растеніе *Tremella mexenferica* Remy.
- Драгаліти**—драгать, нависнуть (говорится о тучахъ.)
- Дражити**—дразнить

Драматичний, драматичний—драматический,
Львівська, українська драмова
діяльність
Дрань, драшниця—тонкія досточки для по-
крітій кровляю употребляемія.
Драбач—(Галиць) растение осеть *L.*
Spidus.
Ой е в лісі драбачице,
Знешу собі головуше. П'єс.
Драбешний—хищный, разбойнический.
Драбештво—грабежь
Драніка, драшкіка—грабитель, взяточникъ
Драцустай—растение *Azalea pontica L.*;
иначе по-Украински—*штанодран.*
Драба—притѣсненіе, поборъ; отъ слова
драти.
Драбта—смольныя нитки.
Драти—1) глаголь братъ ваяти. 2) Же-
лѣзныя оконныя рѣпотки.
Драбовати—дразнить подстревать, тер-
зати, мучити.
Драча—тіснява. См. *Г.*
Дремлутти—быстро побѣжати.
Дремка, дрімка, дремота—сонливость,
дремоть.
Сонькі—дрімкі в колосинти. П'єс.
Дригулька—дрожаніе, болтаніе нога-
ми. *Витупієєе дригульками, ніби*
танцює. Номис.
Дригати—ногами двігати, болтати.
Дригнути—содрогнутися.
Дрисля—бігунка. См. *Б.*
Дристати—страдати поноромъ.
Дристокіа—растение *Strocus reticulatus*
L.
Дрибний—мелкій.
Дрибно—нар. м'яло, по крошкамъ.
Дрибноголовкй—идіотъ; мивроцефаль.
Дрибушка—мелко заплетенныя косы на
головѣ.
Дрибязок—м'ялочъ.
Дрибта, дрибта—дрожь, вдрагиваніе.
Дрижаки—дрожь, дрожаніе.

Дрижати—дрожать.
Дрижаки—дрожжи.
Дрик, дрик—растение *Gemista tineforia*
L.
Дриковця—жарное время лѣтомъ, ког-
да скотъ бѣвється.
Дримля—дремка. См. выше.
Дриля—дрань, обирвышь.
Дробина—мелкая вещь.
Дробок—небольшой кусокъ.
Дай ми жінко дробок самі ще, бо тре-
ба страву посолити.
Дроботити, дриботити—болтати. молоть
вздоръ.
Дроботун—болтунъ.
Дрогелюб, драголюб—растение *Lycopus*
eurogaeus L.; иначе по-Украински—
зюзник.
Дрозд—(Галиць. сл.) дроздь.
Дропак—гопак. См. *Г.*
Дати дропакъ—направити лыжи, уйти.
Дрот—проволока.
Дротяний—проволочный.
Дротянка—проволочная вещь.
Дрочити—дразнить, разъярати.
Дрочитися-тыця—вертѣться.
Дружина—1) жена. 2) Отрядъ войска.
2) Компания, товарищество.
Дружитися-тыця—сдѣлаться другомъ.
Дружкѣ—дѣвушка шаферъ.
Дружки—брачныя свидѣтели.
Дружкѣ—шаферъ.
Друк—печатаніе, печать книжная.
Друкаръ, друкарищик—типографчикъ.
Друкарка—типографчица.
Друкарня—типографія, печатня.
Друквати—печатать, тиснуть.
Друк, друкчина—дубина.
Дришця—драшниця. См. выше.
Дрипати—царапати.
Дрипка, дрипка—взяточникъ.
Дрисовати—мучити.

*Купі вертала,
Кіньми дрясовала. П'єс. о Почаевѣ.*
Дуб—1) *Quercus Robur*; иначе по-Украински—*стежар*. *Quercus pedunculata Ehrh.* *Дуб*, var. *graeoex*—*ранній дуб*—var *tardiflora*—*низкій дуб*.
 2) лодка. 3) *Дуба даѣти*—умереть, околѣть. *Був п'яний, та під тином дуба дав.*

Дубець—лововый пруть, розга.
Дубиєм єю кому не слушає. Погов.
Дубина—дубовое дерево.
Дубівка—родъ дыни.
Дублений—хладный (въ шутку).
Дубняк, дубничок—дубовый кустарникъ, дубовый лѣсокъ.
Дубова лапа—растение *Sticta pulmonacea*
Дубрѣва—дубовая роща.
Дубровка—растение *Potentilla tormentilla Schrank*; иначе по-Украински—*кур-зілле*.

Дуда—такъ называлась пошлина платимая во времена Увiатскаго ига надъ нашею Родиною; она свое названiе получила отъ Польской монеты *Dudek*, 15 коп. серебр.

Дуда, дудка—свирѣль.
Дудар, дударчик—мастеръ дѣлающій дудки.
*Дударик їде, віз дудок везе:
Батькові дуду, матері дуду,
А дитинятам по дудинятам.*
 Галицк. П'єс.

Дудити—играть на дудкѣ.
Дудити—пить съ жадностью.
Дудонь—свирѣльничекъ (?)
*Ісчез стрілов в пустій мраці,
Дудонь замовчає;—
Може ли вже де в байраці,
Дай вовк доїдає. Шашкевич.*
Дужатися-тьця—бороться, м'вряться силами.
Не зазнають вони могої домі, нема-

ють дужатися з суперечною судьбою. Терлецький.

Дуже—нар. очень, сильно, крѣпко
Дуженний—сильный, мощный.
Дужий—дюжий, сильный, крѣпкій.
Дук, дук—вождь, князь, богачь, знатный человекъ, вельможа; отъ Латинскаго *dux*.

Дукѣт, дукѣч—червонецъ, а такъ-же родъ большой медали носимой женщинами на шеѣ.

Дуківство—княжество.
Дуківський—княжескій, полководническій, богатѣйшій.

Дуківщина—княжеское помѣстiе.
Дулівка—водка настоящая на *грушак-дулях*. См. ниже.

Дульеті—женское платье изъ мягкой шелковой матеріи; отъ Французск. *une étoffe de soie est duilleté*.

Дуля—1) родъ продолговатыхъ грушъ.
 2) Шишъ, кукишъ.

Дума—1) эпическая пѣсня. 2) Мысль, мнѣніе.

Думка—1) дума, мысль, намѣреніе, раздумье, забота. 2) Родъ пѣсни,
Дум, дон—господинъ, съ Испанскаго *don*.
Дундук, дондук—суровый, упрямый мужчина.

Дунський—датскій.
Дунчик—Датчанинъ.
Дунщина—Данія.

Дуомини—(Бесарабск. сл. съ Молдавск.) растеніе *Veratrum phlomeoides L.*; иначе по-Южно-русски—*канделля, коровьяк, царська свѣчка*.

Дуленбвий, дуленвѣтій, дуленвѣстий, дунвѣстий—дупловатій (о деревьяхъ.)

Дурбас, дурсь—глупецъ, дуракъ.
Дур-зілле—белена, растеніе *Datura stramonium*.

Дуревит, дуревит—обманщикъ, мошенникъ, пройдисвѣтъ.

Дурити—дурачить, обманувать.

Дурійка—сумазбродство.

Уважай, бо вікно псує три річи: атрамент, сіль і молоду жінку, що би с тобою що не поділялось—тоді чиста дурійка. Ворожба с Квітів.

И. П.

Дуріти—глузїть, сойти—сума.

Дурман—дур-зілля. См. выше.

Дурійця, дурійна, дурійка—1) вздоръ, пустяги, глупость; даровое. 2) Растение *Vaccinium uliginosum* L.; иначе по-Южно-русски — *юлубень, лохина, лохачи, піжма.*

Дуріти, дурішати, = дурити. См. выше.

Дурно, дурісенько—нар. напрасно, даромъ.

Дурюнья—дурман, дур — зілля. См. выше.

Дутель—погибель, паденіе, кончина; *дутеля згисти*—умереть.

Дутельний—смертельный.

Дюдя—(дѣтск. сл.) стужа, холодъ.

Дявол—дьяволъ.

Дяволєний—дьявольскій,

Дигель—растение *Angelica sylvestris* L.

Дягиль—растение *Archangelica officinalis* Hoffm; иначе по-Украински—*дзетель.*

Дядина—1) жена дяди. 2) Всякая замужняя женщина или вдова.

Дядинки—проводы.

Дядків, дядківський—дядюшенинъ, дядькенинъ.

Дядько—1) дядя. 2) Всякій женатый или вдовый человекъ.

Дяк—дьячокъ.

Дяка—благодарность.

Дякло (акт. сл.) сборъ въ пользу землевладѣльца.

Дяков—(Галиц.) благодарный.

Дякова, дячѣха—жена или вдова дяка.

Дякованис-я—благодареніе.

Дяковати, дякувати—благодарять.

Дякониха—жена или вдова діакона.

Дятло, дятел—дятель.

Дятловина—растение *Trifolium pratense* L.; иначе по-Южно-русски—*Івасик, конюшина, вязіль, потки, троян.*

Е.

Е—есть, 3-е лице глагола *бути*—быть; во 2-мъ лицѣ *еси*; въ 1-мъ лицѣ неупотребляется. *У ея е худоба і грунти. Е де сісти а нежа що їсти. Е в ялеку молоко, та голова невлізе. Поговорки.*

Евѣкта—вывозъ товаровъ.

Евѣшок—1) прѣникъ особой формы, 2) Небольшой звѣрь, составляющій съ родами бѣлки и сурва одно семейство. *L. Mus citillus vulgaris, Spermophilus.*

Евтух, Явтух—Евтихій.

Едамашка—дамасская матерія, весьма плотная, съ узорами того же цвѣта; въ старину бывшая въ великомъ уваженіи.

Едамашковий—съ дамасской матеріи сдѣланный.

Едваб—шелкъ, шелковая матерія.

Единецъ—одинецъ, одинокій, единственный.

Едкіль—нар. съ какихъ поръ.

Еднати—соглашать, сговаривать, склонять на свою сторону.

Еднѣтися-тѣя—соглашаться; вступать въ бракъ, склоняться на чію либо сторону.

Еднак—(акт. сл.) союзъ но, однако.

Еднач—соединитель, агентъ.

Едначка—соединительница, союзница.

Едностайний, однастайний—единодушный, единоголосный.

Единостаино — нар. еднородно, единогласно, дружно

Единостаиносьть — еднородіє, единогласіє.

Единосьть — еднородіє, уніа.

Единосьтний — союзный, соединенный.

Единосьті краї, едності землі — соединенные штаты, союзъ, федерація.

Ежак, Іжак — ёжь.

Езул — растение, *Hyssopus officinalis* L.; иначе по-Украински — *иссон*, *Юзефка*.

Езуита — иезуитъ.

Езуитский — иезуитскій.

Економ — экономя.

Елекція — (акт. сл. *electio*) избраніє.

Х **Ембарь** — амбаръ.

Емь — я. *Перших днів місяця марта постити емь до Більграда, столиці виломаючагося з під турецького ша княжества сербського.* Терлецкій.

Ерекція — (акт. сл. *erectio*) дарственный запись въ пользу устраиваемой церкви.

Ж.

Жаба — лягушка.

Жабарь — лужа или болото, въ которомъ водятся жабы.

Жабовина — (собирает.) лягушки.

Жабрей — растение *Galopsis Ladanum* L.

Жабрик — растение *Galopsis Tetrahit* L.

Жабуриния — лягушечье гнѣздо.

Жабьяча цибуля — растение *Scirpus Tabernaemontani* Gmel.

Жага — сильное влеченіє, желаніє.

Жадъ — жадность, жажда.

Жаданія — желаніє, требованіє.

Жадати — желать.

Жадібка, жадба — охота.

Не силуйте співати; жадоби не має.

Щинацькій.

Жадний, жодний — никакой, ничто. *Без жадної причини.*

Жадосьть — (акт. сл.) сильное желаніє.

Жайворонок, жайворошок — степной жайворонокъ *Alauda Arvensis*.

Жаковати — разорять, грабить, опустошать.

Жаковство — (акт. сл. *zakowstwo*) жеманство, педанство.

Жалібний — горестный, жалобный.

Жалінія-є — жалосьть, сожаленіє.

Жалкованія-є — сожалѣніє, собогѣзнованіє.

Жалковати — жалѣть, сожалѣть.

Жалковатиця-тьця — жаловаться, сожалѣть, обвинять.

Жалба — печаль, трауръ, погребальная процессія.

Жалованіє — милость, жалосьть.

Жаловати — любить, беречь, жалѣть, жаловать, сострадать.

Жалостний — печальный, трогательный, сострадательный. *Жалостним на тоє уболюючи серцем.* Величко.

Жалостне — нар. трогательно, печально.

На инструментах всі жалостне грами. Ханенко.

Жалоци — сѣтованіє, собогѣзнованіє.

Жаль — печаль, скорбь, сожаленіє.

Великий мій жало! Народ. пѣс.

Жальний — скорбный, тоскливый.

Жаріна — раскаленный уголькъ.

Жарівниця — жаровня.

Жарлѣк, жерлѣк — (акт. сл.) обжора, объѣдало.

Жарнівка — жемчужина, перль. *Зубоньки як жарнівки.*

Жарт, жарты — шутка, игра, насмѣшка, острота.

Жартливий — шуточный, игривый.

Жартовати — шутить, играть.

Жартує, пустує, не дає спати. Пѣс.

Жартовливий — жартливый. См. выше.

Жартовливість—р'язовість, игривість.
Жасміна—растение *Philadelphus coronarius* L.
Жати—жати.
Жатний козак—пом'щикъ.
Жах—ужасъ, страхъ.
Жаханне-я—пугливість.
Жахати—пугать, страшить.
Жахатися-тьця—ужасаться, удаляться.
Жахливий—боязливий, трусливий.
Жахливість—пугливість, боязливість.
Жахляк—трусъ.
Жахлячка—трусиха.
Жахио—нар. страшно, пугливо.
Жахнутися-тьця—ужаснуться, испугаться.
Жахтити—сильно бояться.
Бідна дівчина з переляку аж жахтить.
Жбан, жбанок, джан, збанок—посудина въ родѣ кадлушки или горшка.
До часу жбан воду носить. Посл.
Жббжжє—зб'жжя. См. З.
Жв'вий—веселый, бравый, оборотливый. скорый.
Жв'во—нар. бодро, браво, весело.
Жв'вость—веселость, бравость, живость, проворство.
Жв'яка—жвачка.
Жв'яти—жевать жвачку (о животныхъ).
Жв'хтати—чваркати.
Жвахтали мокри личаки.
Жгучка—растение *urtica urens* L.; иначе по Южно-русску—*жлавка, жичка, жижка*.
Жданки—ожиданіе.
Жє—союзъ что.
Жєб, жеби—союзъ чтобы.
Жєбрак—нищій, пролетарій.
Господи Боже що жебрак має, На тій широкій, богатій землиці.
 Н. Устиянович.
Жєбри—(Галиц.) прошеніе милостыни.
Пішов дід с бабою на жебри під церкву.

Жєлар—плаватель, морякъ, матросъ, мореходець.
Жєнаппє—(авт. сл.) прощаніе, благословеніе.
Жєлзніак, залзніак—1) кирпичъ желѣзнякъ. 2) Растение *Verbena officinalis* L.
Жємчуж—жемчугъ.
Жєниханне—любовныя шутки.
Жєнихатися-тьця—любєзничать, амурничать.
Жєнишєнько—женишокъ.
Жєнци—жепцы.
Жєрбіи—растение *Cirsium arvense* L.
Жєрдка, жєртка—жердка, в'шалка.
Жєрєд—джерєд. См. Д.
Жєрєтія—зм'я.
Жєртівнія—жертвенникъ.
Жєруха—вресь-салатъ, *Sactuca Lepidium sativum*
Жєрь—жрецъ.
Жєрця—жрица.
Жив'яти—кормить.
Живця—ванифолія.
Живіт—животъ, жизнь.
Живжик—в'єтрогонъ, легкомысленный человекъ.
Живника—бальзамъ.
Живність—пища, провіантъ, продовольствіе, состоящее изъ домашней и дичей птицы.
Живоробкий—журчащій (о ручьяхъ).
Живоробкость—журчаніе.
Живосилом—нар. насильственно.
Животі—пожитки.
Животити—существовать, жить.
Живцем—нар. живьемъ.
Живчик—пульсъ.
Жигород—Bjorneborg.
Жидвський—еврейскій.
Жидвський гриши—растение *Physalis alkekengi* L.; иначе по-Украински—*мохнухи, мохнушки*.

Жидівська лещка—дер. См. А.
Жидівство—евреи, жидовство; верашество.
Жидова́—евреи, еврейскій народъ.
Жи́жа—(дѣтск. сл.) огонь
Жи́жка, жи́жки—иеры на ногахъ; иначе по-Украински—*літки*.
Жизнійший край—(Величко) неразоренная войною область.
Жила—источникъ водяной, ключъ.
Жимолость—растение *Lonicera xylosteum* L.
Жир—трефовая масть въ картахъ.
Жи́рбій—Жи́рцьки. См. Г.
Жи́ривка—трефовая карта.
Жи́ровати—жирѣть, тучнѣть, (говорится о животныхъ).
Жировий—трефовый.
Жи́руха—жеруха. См. выше.
Житѣчний—житейскій, полезный.
Житѣць—житель, обыватель.
Житлиця—жительница, обитательница, обывательница.
Житло́—жительство, жилище. осѣдность.
Обрали собі місто на житло. Лѣт. Самов.
Житий—ржаной.
Жито—рожь.
Житовѣ—жизнь, быть, жизнь.
Жінка—жена; женщина.
Жіночий—женскій.
Жіночний—женственнѣй.
Жіночність—женственность.
Жінощина—(собрат.) женщины.
Жлуктіти—выпить что. *Бач як вони брали жлуктять.*
Жлукто—кадушка, выдолбленный стволъ дерева, въ которомъ парятъ или бучать бѣльѣ.
Жмѣвя, жмѣнька—горсть, горсточка.
Жмѣкрут—скряга, скупецъ.
Жмуритися-тьця—закрывать глаза.
Жмурт, жмурток—охапозъ, свѣртокъ.

Жи́бць, жи́бчик—янецъ.
До двору жемця займає. Пѣс.
Жи́ва—жатва, жатвенное время.
Жи́во—хлѣбные зѣлки.
Жовні—желваки
Жовнір—жолнір. См. ниже.
Жовнірський—солдатскій, жолнірскій.
Жовнірщина—солдатчина.
Жовніти, жовкіти—желтѣть, вянуть.
Трава все жовкіне, бо осень уже близько.
Жовта акація—дерево *Caragana arborescens* L.
Жовта гарячка—растение *Helichrysum aeneum* DC; иначе по-Украински—*головокрут, сварливець, чмель, жовтушки*.
Жовта ліся—чоловічий вік. См. Ч.
Жовта лобода—растение *Atriplex hortensis* L.
Жовтий—желтый; срав. ст. *жовтийший*.
Жовтий бурку—растение *Melilotus officinalis* Lam.
Жовтий лён—растение *Linum flavum* L.
Жовтий храбут—растение *Cirsium oleraceum* Scop.
Жовтий чистик—растение *Chelidonium majus* L.
Жовтило—растение *Serratula coronata* L.
Жовтиці—желтые сапоги.
Жовті дзвонки—растение *Nymphaea alba* L.
Жовті зозульки—растение *Cypripedium Calceolus* L.
Жовтобрюха—птичка *Emberiza ciferinella* L.
Жовтоватий—желтоватый.
Жовтогарячий—ярко-желтый жолто-красный.
Жовтогрудка—**жовтобрюха**. См. выше.
Жовтоциция—растение *Chrysosplenium alternifolium* L.

Жовтушка — растение *Helichrysum ager-
narium* Dc.

Жовтяниця — желтуха.

Жовтянка — растение *Galium verum* L.

Жоден, жодний — жадный. См. выше.

Жолдак — 1) солдатъ, казакъ жолдат-
ской роты. 2) Швейцарь; сторожъ
у помѣщиковъ.

Жолдакський — солдатскій.

Жлир — польскій коронный солдатъ.

Жолирство — солдатство, солдатчина.

Ждлоб — жлукто. См. выше.

Жодемійка — свирѣль.

Жодѣта — жидѣщина. См. выше.

Жорна — мельничные камни.

Жорсть, жерсть — жерсть, листовое же-
лѣзо.

Жрстокій — жестокий.

Жрстокость — жестокость.

Жрстокосердие — жестокосердіе, безжа-
лостность.

Жрстокосердний — жестокосердный.

Жуслиця — окалина, изгарина, огарки
желѣза.

Жужм — безпорядокъ; *жужмом* — вверхъ
дномъ.

Жунан жіночий — женскій кафтанъ су-
конный или китайчатый съ перех-
ватомъ на бокахъ.

Жунан чоловічий — мужской кафтанъ по-
сившійся подъ кунтушомъ.

Жупел — горячая сѣра

Жупище — гробъ, яма.

Жур — скиснувшая съ водою мука.

Журавель — 1) журавль. 2) Хороводная
игра и танецъ свадебный, сопровож-
даемый пѣніемъ слѣдующей пѣсни:

Та внадизся журавель, журавель,

До бабиних конопель, конопель,

Таки, таки журавель,

Таки, таки цибатий,

Таки, таки носатий,

Таки, таки стрібатий....

Прочіе куплеты нецензурнаго со-
держанія, что происходятъ отъ неграз-
ности лицъ участвующихъ въ Журавлѣ.

Журавельник — растение *Geranium pra-
tense* L.

Журавина, журавлина — растение *Oxycos-
sos palustris* Pers.

Журавлиний, горѣшок — растение *Lathyr-
us sylvestris* L.

Журавлица — журавка, самка-журавель.

Журба, журбѣ, журбѣта — печаль, тос-
ка.

Нехай твоя головонька

Од журби одстане. Пѣс.

Журитися-тьця — печалиться, горевать,
тосковать.

Журине-я — меланхолия, хандра, тоска.

Журливий — печальный.

Жучий — опасный.

3.

З — предл. съ, отъ, изъ.

За — предл. при, про, о, послѣ, по, за.

Забав — задержка остановка.

Забавитися-тьця — замедлится.

Забавка — игрушка, игра.

Забалитрасити — болтать.

Забѣра — замедленіе.

Забавитися-тьця — замедлится, долго
отсутствовать.

Забарний — медлительный.

Забити — убить, умертвить.

Забитий — занесенный.

Забитний — смертельный.

Забіг — скрытіе, учрежденіе, оборотъ.
Величко.

Забієць — убійца.

Забіжати — предупреждать.

Забій-круча — цыганки. См. Ц.

Забірати—братъ; *забірати шлях*—направляться.
Забѣтатися-тьця—забрязгаться.
Заборѣна—оборона.
Заборошеніе—воспрещеніе.
Заборошати—запрещать.
Забрець—(Маркович) зелье полезное для зубовъ.
Забриути, забрешити—1) забрестъ въ воду. 2) Погрузиться, поласть въ порокъ.
Забрудити—замазать, запачкати.
Забрызкотити—зазвенѣть.
Забрызчати—забрызгати.
Забудка—чорнобилъ. См. Ч.
Забулькотати, забулькотити—клекотати; говорится вообще о жидкостяхъ.
Забутний—забывчивый.
Забуток—забвеніе; забытый остатокъ чего-либо.
Забутте—забытье.
Завадити—повредить.
Завадка—значеніе, вѣсь.
Заважати—тяготѣть, вѣсити.
Заважатися-тьця—обременяться, отягощаться.
Заваловати—кричать, шумѣть. *Собаки, завалкають, завалують.*
Завалаший—валяющійся; въ пренебреженіи оставленный.
Завартний—заключенный, установленный.
Завартний з Шведом покой. Величко.
Заварювати—заговорить, заговаривать, отшептывать.
Завбільшкі—нар. величиною съ кого съ чего. *Телічка муршава завбільшки з цапа.*
Заввишки—нар. въ высоту, выотою.
Завгет—нар. за исключеніемъ, исключая.
Завданія—урокъ, задача.
Завдаток—задатокъ.

Завдовжкі, завздовжкі—нар. въ длину, длиною съ кого, съ чего.
Завдячати—съ благодарностію отслуживать. *Завдячати трудитимеся.* Величко
Завдячнє—нар. благодарно, съ благодарностію.
Заведенція—ужанція. См. У.
Заведія—(Галичк. сл.) обманщикъ, зачинщикъ.
Загребаймо воробія, бо був заведія. Пѣс.
Завербовати—присоединить; сманить.
Завередовати—заприхотничать.
Заверещати—раскричаться.
Завернутися-тьця—воротиться.
Завертні—оглоблѣ.
Завируха—вьюга, метель, буря, суматоха.
Завѣстатися-тьця—запатаваться.
Завжде—нар. всегда.
Завзнак—нар. на память, въ знакъ.
Завивало, завивайло, завивайлечко—покрывало.
*Ой білее завивайло,
 Да вічнеє покривайло.* Пѣс.
Завідна—нар. засвѣтло.
Прибув додому ще завідна.
Завизно—нар. недосужно.
Завикланий—(акт. сл.) запутанный.
Завируха—заверуха. См. выше.
Завнто—нар. точно и непременно на извѣстный срокъ.
Завівало—флагъ.
Завівати—вѣять.
Завійна, завійниця—боль въ желудкѣ.
Завірати—увѣрять.
Завісати—зависить, быть на отвѣтственности.
Завіси—петли, кручья удверей.
Завіскитий—(акт. сл.) височій.

Завітати—зайти, посѣтити.
Завіщо? за що?—за что?
Завласний—собственный.
Завѣд—тяжба, процессъ.
Заводи—нар. сколько мочи.
Заводитися-тьця—собираться, пригото-
виться; ссориться.
*Того ж року 1669 війська козацькиї ні-
куди на ходим на війну; же з Шве-
дам тільки заводимся.* Дѣт. Само-
вида.
Завівся з жидом кат-зна за що і нащо.
Заволати—возгласить, воскликнуть.
Заволба—бродяга.
Заволокати—медлить, тянуть.
Заволочити—пройти бороною.
Заворухитися-тьця—зашевелиться.
За-всі-глови—за всѣхъ, за всю братію.
Завстягнути—удержать.
*Аби збитки і разоренія мандатом бу-
м завстягнени.* Величко.
Завтовшкі—нар. въ толщину, толщи-
ною съ кого, съ чего.
Завчасний—заблаговременный.
Завчасу—нар. заблаговременно, кстати.
Завше—завжде. См. выше.
Завширшкі—нар. шириною, широтою.
Загрудзѣвувати—усѣять, закрыть, за-
крашивать, затемнять, затушовывать.
Загавкати—залаять.
Загад—приказъ. повелѣніе.
Загаданий—приказанный, указанный.
Загадати—1) предложить загадку. 2)
Велѣть, приказать.
Загадатися-тьця—задуматься.
Загадка—шерада. ребусъ, задача. 2)
Растеніе *Erigeron canadensis* L.
Загал—(Галицк. сл.) общество, това-
рищество, учреждение.
Загальмовати—навязать себѣ что, прио-
брѣсть.
Загалья—общественное собраніе.

Загамовати—прервать, перебить, пре-
пятствовать.
Загнати—охулить, осудить.
Загарбаний—захваченный.
Загарбати—захватить въ руки, завла-
дѣть.
Загартовати—сдѣлать крѣпкимъ.
Загат—плотина, гать.
Загѣяний—задержанный.
Загѣянка—задержка, замедленіе.
Загѣятися-тьця—промедлить, опоздать.
Загвоздити—сказать колкость, сказать
съ висока.
Загибати—погибать.
Загинати—загинать.
Загнути—пропасть, околѣть, погибнуть.
Загорготати—заговорить на чужомъ
языкѣ.
Загничовати—развести огонь, зажечь
дрова.
Загнуздити—взнуздывать.
Загнуцятися-тьця—пренебрегать, гну-
шаться, издѣваться.
Загоди—нар. заблаговременно.
Загой—залѣченіе, заживленіе.
Загойний—залѣченный, заживленный.
Загойти—заживить, залѣчить, испѣлить.
Загомони—заговорить громко.
Загби—1) военный отрядъ. *Росту-
стив свої загоми по всій Україні.*
Пѣс. 2) Мѣсто куда загоняють
скотъ.
Загонець—(Галицк. сл.) выпасъ на па-
хатномъ полѣ.
Загоріти—(Буковинск. сл.) угорѣть.
Загоріти—закрыть, завернуть.
Загорода—скотный дворъ.
Загородка—ложа.
Загортати—заворачивать, закрывать.
Загостювати—загостить.
Заграти—заиграть.
Загрімати—погрозить.
Загріти—нагрѣть.

Загрома́дити—зарыть, законать.
 Загру́знути—погрязнуть,
 Загрундзюва́ти—затянуть узелъ.
 Загубити—потерять.
 Загубле́ний—утеранный.
 Загуготіти—загудѣть, глухо загремѣть.
 Загукати—повзвать.
 Загумно́к—мѣсто за гумномъ.
 Загуркотіти—застучать.
 За-гурт—нар. съ обща, за прочимъ.
 Загурча́ти—загремѣть.
 Загусти—загудѣть.
 Загустити—сгустѣть, сдѣлаться густымъ, затвердѣть.
 Загуча́ти—завзвучать.
 Зады́рок—садикъ при домѣ.
 Задо́рний суд — (акт. сл.) высшій королевскій судъ для лицъ свободнаго званія, но не пользовавшихся гражданскимъ полноправіемъ: мѣщанъ, бояръ служилыхъ и путныхъ; сюда же обращались съ жалобами и крестьяне королевскихъ имѣній.
 Задивова́тися-тьця—удивляться.
 Зади́рка, заде́риха—(общ. рода) привязчивый челове́къ.
 За-для—союзъ, ради, для
Що в Одессі і Бендері
За сім рік заробив
Те в Києві, на Подолі
За-для слави против. Пѣс.
 Зады́тиса-тьця—медлить.
 Задо́бідде—утро, дообѣденное время.
 Задо́бідній—дообѣденный.
 Задо́бре—нар. поготову, слова нѣтъ.
 Задрігати—замахать ногами или руками.
 Задріжати—задрожать.
 Задріпа́нець—оборвышъ.
 Задріпа́ний—завачнанный, забрызганный.
 Задріпа́нка—оборвышка, порочная женщина.

Задріпати—забрызгать, заболтать.
 Задрочитиса-тьця—осориться, вздорить.
 Задротець—мученикъ, страдалецъ.
 Заду́дити—загремѣть.

„За княжину пиймо нашу“

І за луновъ его слів

Цілий замок заду́днів.

Н. Устианович.

Задурма́нитиса-тьця—ошалѣть.
 Задуже—нар. слишкомъ, много.
 Зажа́ртость—злоба, злость.
 Заже́нихатиса-тьця—амуриться.
 Зажива́ти—употреблять.
 Зажити—выслужить, приобрѣсть.
 Заживні пісні—пѣсни, которыя поются въ началѣ жатвы ржи.
 Заждѣ, зажим—начало жатвы.
 Зажури́тиса-тьця—запечалиться.
 Заза́дегидь, зазде́гидь—нар. заблаговременно, заранее.
 Зазд́ровний—заздравный; *зазд́ровна і пам'ятна начастка*—вынутая изъ просфоры часть за здравіе и за упокой.
 За́зд́рость—зависть, жадность.
 Зази́рати—заглядывать.
 За́ зле мати—сердиться; *за зле на мене маеш*—(Мазепа) сердисься на меня.
 Заземе́не—заятрѣне. См. ниже.
 Заза́ти—давно знать, помнить.
 За́значка—знакъ, замѣтка, начертаніе.
 Зазу́ля, зозу́ля—кукушка.
 За́йвий—резервный, запасный, лишній.
 Займа́щина—своевольное завладѣніе землюю.
 Займа́ти—трогать, прикасаться.
 Займа́тиса-тьця—загораться, приходитъ въ азартъ.
 За́ймище—(акт. сл.) всякое мѣсто, занятое садомъ, огородомъ, сѣнокосомъ и проч. Статья 1666 г.

Зайців лён—растение *Linaria vulgaris* Mill.

Заїди—болѣзнь, плесень, гной въ углахъ губъ.

Заїдливи́й — злой, задорный, сердитый, неотвязный.

Заїдлость—злость.

Заїдок — закуска или десертъ послѣ обѣда.

Заїскувати—заискиваться.

Заїхати—(акт. сл.) 1) занять, овладѣть, присвоить. *Заїхавши мало не половину Литви.* Величко. 2) Ударить. *Заїхав у пику трейчи.*

Закаблѹки—каблѹки.

*Дам мѣха закаблѹкам,
Закаблѹкам мѣха дам,
Достанетця ї передам.* Пѣс.

Заказовати — 1) запрещать. 2) Сообщать, давать наказъ.

Зака́л—высохшая гризь, невыпеченное тѣсто, нечистота, пятно, порокъ, грѣхъ.

Закалець—запѣкъ.

Закалѣний—запачканный.

Закалѣти—замарать, запачкать, запятнать.

Закамѣрок—тѣмный уголь, необитаемая часть въ жилищѣ.

Закомешитися-тьця—зашевелиться, кишѣть.

Закапѣлок—уголь, уголовъ; печурка.

Закарваши, закавраши—обшлагаи.

Закарлѹчка—1) крючокъ. 2) Острота, придирка.

Закарѣвити, закорявити — покрыться струпомъ, хирѣть.

Закацубити—одеревенѣть, оцѣпенѣть.

Закасувати — засадить, запереть, заключить.

Закиляти—голосить, кричать по-птичьи

Заквітати—дать квитанцію, расписаться

Заквітати, заквічати — убрать голову цвѣтами.

Закепковати—пренебречь, охулить.

Закншати—зашумѣть, закопошиться.

Заклекотати, заклекотіти — клокотать, кипѣть.

Заклепцѣваний—забитый клинушками.

Закляклий—окоченѣлый, окостенѣлый.

Заклякнути—окоченѣть, окостенѣть.

Заковѣлий—угрюмый, несообщительный.

Заколпсати—убаювать, укачать.

Закомезитися-тьця—закапризиться.

Закомешитися-тьця—закашѣть.

Закѣмори—закоули.

Закопѣляти — задрать носъ, скорчить гримасу, надуться.

Закопотіти—побѣжать съ топотомъ.

Закопшитися-тьця=закомешитися-тьця.

См. выше.

Закортіти—сильно пожелаться.

Закрапати, закрапити—забрызгать.

Закрапленний—забрызганный.

Закрѣит — (акт. сл.) дѣло, лукавство, хитрость.

Закрѣвати—1) кроить. 1) Присвоевать.

Закудляний—растрепанный.

Закуевдженний—закосманный.

Закуевджовати — приводить въ безпорядокъ. Говорится о волосахъ на головѣ.

Закурень—пожарище.

Закутій—закованный.

Закуток — уголь печурки, **закаулокъ**, укрытное мѣсто.

Закуталтовати — дать видъ.

Залѣсний—упойтельный, обаятельный.

Залассе—увлеченіе, стремленіе.

Залеговати—высматривать, подстергать

Старий младій невіруе,

Од краю їй залеговае! Пѣс.

Залѣдві, залѣдво — нар. едва-лишь, съ трудомъ.

Залецати, заліцати—поручать, завѣщать

Залєжати—зависть.

Залєпатися-тьця — забрызгаться, зама-
раться.

Залєскотати—защекотать.

Залицїанє — искательство у женщины,
или просто—сватовство.

*Не до козацького замїяння, було убого-
му бурлацї. П. Куліш.*

Залицїатися-тьця—присвататься, засма-
траваться, приволакиваться.

Залишїти—оставить безъ вниманїя.

Залишїий—лишїий.

Залїж—(акт. сл.) тогда.

Залїзний—желїзный.

Залїзняк—1) желїзная руда. 2) Пан-
цырь, кирасса. 3) Крїпкий человекъ.
4) Растенїе *Phlomis pungens* Wild.
5) Кирпичъ желїзнякъ.

Залїзо—желїзо.

Залїоти, залїти—любовная связь, ста-
ранїе привлечь любовь женщины,
сватовство.

Залїотий — залєтївший, удалой, влюб-
ленный, присватывающїйся, строю-
щїй куры.

Залїчковати — дать видъ, наружность.
*Хан прислав Голицїну подарункїв
богалок червонїх злотїх, которїй
наповненї бум хвалїшївїми черво-
нїми, т. е. личманами, а тїльки
по кїнцях бочалок бум залїчковани
правдївїми златнїками. Величко.*

Залїчковий—вспомогательный.

Товариство кассї залїчкової вї Львовї.

Залїга—1) стража, гарнизонъ, отрядъ,
запада, баррикада, препятствїе. *Ро-
спустили по Вкраїнї Лядськїй за-
логи. Пїс. 2) Гранпа. Гей Іхам
козаки з залїга. Пїс.*

Залїзи—боль горла, опухоль желїзъ.

Залїпотати—закопотати. См. выше.

Залїм—край блюда или тарїлки; за-
гибъ.

Залїка—вербовка, приманка, присоеди-
нїе.

Залїчати—пригонять, отыскивать.

Залїчити — привлечь, завербовать; по-
пасть.

Залїчник—растенїе *Xanthium Struma-
gium* L.

Залїбки — нар. съ удовольствїемъ съ
радостью, охотно.

Залїкати—испугать.

Залїлиж—нар. безъ малого.

Залїнути—заманить.

Залїнутися-тьця — (глагол. недостаточ.)
захотїлось.

Залїх—навїрненїе.

Залїшка—конопель. См. К.

Залїрти, залїрати — обмрять, померт-
вїть.

Залїт—*в-залїт*—нар. взалїтски.

Залїстуватися-тьця—залїстаться,

Залїготїти — залїгать, залїстать, за-
сверкать.

Залїкати, залїкнути — залїпать на за-
мокъ.

Залїмрїти — невнятно заговорить про
себя.

Залїтитися-тьця—1) заболїть. 2) Стать
мутнымъ.

Залїж—нар. залїжъ.

Залїна—смїна, залїпъ.

Залїнати—залїнять, смїнять.

Залїнатися-тьця—смїняться.

Залїсити—залїсїть.

Залїсїнь—нар. вмїсто, на мїсто.

Залїсїкий — загородный, находящїйся
въ предмїстїи.

Залїтати—залїтать.

Залїковий—крїпостный, цитадельный.

Залїлїти—обомлїть.

Залїпїти—усумнїться.

Залїба—заговоръ.

Залїбка — 1) поученїе. 2) Разладъ,
предлогъ, сердитый тонъ, колкости.

Замозлішений — закоддований, заговоренный, зачарований.

Замовляти — заговаривать.

Замовщик — знахарь.

Замовщиця — знахарка; заговорщица.

Заможний — зажиточный, достаточный.

Заможність, заможность — зажиточность, достаток, довольство.

Заможно — нар. зажиточно, въ довольствѣ.

Замордовати — замучить.

Заморозки — начало морозовъ.

Заморбка — 1) очаровательница, волшебница. 2) Вечерняя темнота.

Замброч — затемнение разсудка.

Замброчити — опутать, отуманить голову.

Замрѣти — мелькать.

Замуровати — замазать и заложить гачами.

Замуроватися-тьця — спрятаться въ муръ.

Замуцѣваний — испачканный, засаленный.

Замуцѣвати — испачкать.

Занавет — нар. полавно.

Занапастити — сдѣлать несчастнымъ.

Занадбаний — небрежно брошенный, презрѣнный.

Занадбати — пренебречь, забыть.

Занедужати — заболѣть, захворать.

Занеже — союзъ такъ какъ, поелику.

Занепадати — хворать.

Занепасти — заболѣть, пропасть.

Занехати — оставлять, презрѣть, хулить, оставить безъ вниманія, отвергать.

Занеживати, занежавати — бросать на произволь судьбы.

Занякатися-тьця — устать, измучиться отъ бездѣлья.

Заняшкнути — умолкнуть.

Заняшпоритися-тьця — засуетиться, заметаться.

Заняц — нищета, нужда, бѣдность крайняя.

За-ні-за-що — ни за что; *за-ні-за що вважають* — считать ничтожествомъ.

Занікчемний — сдѣлавшийся ничтожнымъ.

Занікчемніти — сдѣлаться ничтожнымъ.

Занітовати = **птовати**. См. *Н*.

Заніза — стержни въ ярмѣ, между которыхъ помѣщается голова упряженного вола. *Против чумак воли й занози*. Пѣс.

Занозуватий — бѣдйй, пикантный.

Заносити — говорить вздоръ, заговариваться, лгать.

Занудити — тошнить, тосковать, принуждать.

Занудий — тягостный, невыносимый.

Заняти — взять, забрать; половить.

Занядий — ловушка.

Занядок — паденіе.

Царя нікто ні в пісні, ні в книзі не знадає.

Занядок і забуток — співак го так прокляв. І. Федькович.

Занядовець — западный вѣтеръ.

Як ся сонце оберне

Небо ярев затміє,

З юга леготъ поверне

Занядовець оуриє Н. Устиянович

Занякувати — укоротить, уложить.

Занал — ссора, несогласіе, жаръ, увлеченіе.

Неслухала дівчина розуму вчини,

З заналом коханню вся віддалась;

Нездобула долі, як свічка згоріла,

А мати старенька сама зосталась.

Ф. Піскунов.

Заналенний — заженный.

Заналєний — вспылчивый, горячий.

Занялиги — зажечь, затопить.

Занямать — нар. въ память, на память.

Занямятлий — 1) забывчивый, задумчивый. 2) Отчаянный.

Занянка — женскій головной уборъ.

Запанувати — овладѣть господствомъ, властвовать.

Запанчитися-тьця — возгордиться, возмечтать о себѣ.

Запарѣвати — размѣсить тѣсто на горячей водѣ.

Запарийий — упорный.

Запаска, запасчина, запасочка — родъ фартуха или передника тѣмносняго цвѣта.

Запастися-тьця — пропасть, провалиться.

Запасувати — запасать.

Запѣвие — нар. навѣрно, безъ сомнѣнія.

Заневнитися-тьця — увѣряться, увѣдо- миться.

Запсклий — закоснѣлый, упорный, ожесточенный; пригорѣлый.

Запѣрте — заключеніе.

Запис — актъ, содержащій въ себѣ обя- зательство или дачу правъ. *Zapis assecurationis* — *ассекурація*. См. *A*. *Zapis вироковий* = *вирок*. См. *B*. *Zapis вічистої даровизни* — дар- ственная запись. *Zapis вливковий* — переуступка, переуступочная запись. *Zapis голый* — надпись на актѣ, ко- торого сторона, дающая, актъ. обя- зывается совершить его формаль- нымъ порядкомъ; обязательство со- вершить актъ. Голымъ онъ назы- вался въ такомъ случаѣ если самъ актъ, на оборотѣ котораго сдѣ- лана надпись, не былъ еще подпи- санъ; если же онъ былъ уже напи- санъ, то надпись на немъ называ- лась *записом затилковим* или интуля- ціей. *Zapis доживотний* — пожиз- ненная запись, запись на пра- во пожизненного владѣнія. *Zapis donationis* — дарственная запись. — *Zapis заставний* — заставная запись; иначе еще она называлась: *лист зоставний*. *Zapis затилковий* — *зѣпис*

голий. См. выше. *Zapis mutuae advi- talitatis* — запись, которою супруги предоставляютъ взаимно другъ дру- гу права пожизненного владѣнія имуществомъ, наслучай смерти од- ного изъ нихъ; взаимная пожизнен- ная запись. *Zapis облигаційний* — запись на право залога имѣнія. *Zapis simplicis debiti*, запись про- стаго долгу — долговая росписка. *Zapis resignationis* — актъ продажи *Zapis цессіонний* — уставочная запись; иначе *зѣпис dimissionis*.

Запискотати — записчать.

Запід — подъ.

Запізнитися-тьця — опоздать.

Запідканка — вино, а чаще водка, настоян- ная въ теплѣ на припныхъ кореньяхъ.

Запідчок — верхняя часть печки, возлѣ трубы.

*Тй в запідчку кихи, кихи,
Я змолодим xi-xi, xi-xi.* Пѣс.

Заплакнути — заплакать немного.

Заплітовати — утвердить, укрѣпить, обо- вязать, обмотать.

Заплющитися-тьця — закрыть глаза.

Заплямити — покрыть пятнами.

Запобігати — предупрежденіе.

Запобігати, запобігти, запобігнути — пре- дупреждать, склонять, предохранять, помочь.

Заподіти — дѣвать, причинить.

Забла- — пола уплатя.

Зополоніти — брать въ плѣнъ.

Заполѣха — пугалище, страшилище, страхъ.

Заполочь — 1.) красная бумага, которою вышивають бѣлье напр. *рушники, сорочки, ковміри*. 2.) Растеніе *Hierochloa borealis* K. et Srbult.

Заполье, запополе — концы полъ у платя, завороты полъ.

Запопа—занавѣсь.

Запопасти—попасть.

Запорожье—Херсонская и Екатеринославская губернии, во время присоединения его къ Царской Имперіи 3 Августа 1775 г. оно содержало въ себѣ 100,000. квад. верстъ территоріи и 56,670 душъ обоого пола, которые жили въ 10 *Паланках* или округахъ расположенныхъ по 5 на каждой сторонѣ Днѣпра.

Запорѣти—закричать, затрещать.

Запотѣти—вспотѣть.

Заправди—нар. въ правду.

Заправляти—править, управлять, распорядиться, начинать, замѣсить.

Заприсягати—присягать.

Запровадити—провести, отвести, доставить, сослать.

Запропале—нар. напрасно.

Запропасти—запропасть, пропастъ безъ вѣсти.

Запросити—позвать, упросить, пригласить.

Зарѣторити—куда ипбуди дѣвать.

Зарядати—заработывать пражей.

Запускаючийся—пускающійся, отправляющійся.

Зауски, зауст—заговѣны.

Зѣраз—нар. тотчасъ, немедля.

Зѣразом—нар. разомъ въ одинъ приемъ.

Зарані, зарання—нар. рано, пораньше.

Зареч—постъ-скриптумъ, эпитогу.

Заріз—рѣзаніе.

Зарік—общаніе, обѣтъ.

Зарікати—закаяться съ клятвою вознамѣриться чего либо недѣлать.

Заробіток—услуженіе, для приобрѣтенія денегъ; заработанныя денѣги.

Заробляти—зарабатывать.

Зарѣтися—заречья, умножиться,

Зарука—1.) ручательство порука. 2.)

Неустойка, штрафъ за неустойку въ условіи, обязательствѣ и. т. под. 2.) Пени опредѣляемая преимущественно королемъ (зарука господарская), за самоуправство которой либо изъ тяжущихся сторонъ.

Відайте гроши заруч, да тоді і бийтеса об заклад.

Заручений—сговоренный, обрученный, женихъ.

Заручини—зарученіе, обрученіе; послѣ договора ударить по рукамъ, ручательство, сватовство.

Заручити—засватать, обручить.

Заручний лист—королевская грамота, выдававшаяся вельдствие жалобы одной тяжущейся стороны на дѣлаемая ей другою стороною угрозы, съ назначеніемъ пени, которую должна будетъ уплатить сторона, виновная въ самоуправствѣ.

Заручник—1) женихъ. 2) Аманатъ, заложникъ.

Заручиница—1) невѣста. 2) Аманатка.

Зарюмати—заплакать (въ насмѣшку).

Зарядити—сдѣлать учинить.

Засѣда—убѣжденіе, принципъ.

Засаждѣтися—1) Засаживать деревьями. 2) Основываться. *Шкода дармо мовити і на кондиціях не послушних засаждатися.* Величко.

Засѣпатися—задыхаться.

Заселще, заселе, засѣля, заселок—заселенное мѣсто.

Засилати—посылать, отправлять.

Засиротіти — осиротѣть, остаться безъ родителей.

Засироченний — осиротѣвшій.

Засів — посыпаніе разными хлѣбными зернами въ день Новаго года, для чего по домамъ ходять мальчишки.

Засівати — засѣвать.

Засівки — пахатное поле.

Засіка — 1) закромъ. 2) Баррикада; засѣка.

Засипати — утомить требованіями услугъ.

Заскаба — заноза.

Заскаблювати — занозить.

Заскавчати — завуть, завизжать.

Заскочити — поймать, захватить, предупредить.

Заскреготати — заскрежетать.

Заслати — посылать.

Заслѣна — защита, оборона.

Заслонка — деревянная закрывка въ печѣ; покрытіе, крышка.

Заслужоватися-тьця — заслуживать.

Заслушний — дѣльный, стоящій вниманія.

Засмажувати — поджаривать.

Засмальцьваний — засмоленный, облитый смолою.

Засмѣтриватися-тьця — высматривать, выжидать, слѣдить вниманіемъ.

Засоби — средства.

Засоромитися-тьця — застыдиться.

Засоромлений — застыженный, сконфуженный.

Засовка — задвижка.

Заспати — 1) проспаться. 2) Прозѣвать, пропустить.

Заспір — азартъ, споръ; *входити в заспір* — горячиться.

Застава — залогъ, закладъ.

Заставити — заложить.

Заставка — 1) возможность. 2) Закладка въ книгѣ.

Заставлятися-тьця — заискиваться.

Застановити — отдать въ закладъ, заставить приказать.

Застеблутися-тьця — застегнуться.

Застоялтий — имѣющій болѣе ста лѣтъ.

Застромити — заткнуть.

Застрянути — завязнуть, торчать.

Застувати — заслонять собою свѣтъ.

Застукати — застучать, прижать, застать на мѣстѣ совершенія какого либо дѣла.

Зостум — пуца.

„Чи не сором тобі

Покидати нас.

І позастумах цѣю лісу.

Блукати без нас. Гайд. пѣс.

Засукати — засучать.

Засумовати — запечалиться.

Засурмити — затрубить.

Засягати — заимствовать; достать, хватить.

Заталѣнити — приобрѣсть.

Затамовати — запрудить, загатить.

Затарасовати — загромоздить.

Затемировати — очинить.

Затежити — омрачить.

Затим — затѣмъ, при томъ, слѣдовательно, вслѣдствіе того.

Затиѣти, затнути — отхватывать, бойко играть, качать что разомъ, громко также ударить, сѣчь. *Затинати невольника* — сѣчь рабовъ. *Затинати Горлиці* — играть танецъ Орлицу.

Затишний — спокойный, защищенный отъ вѣтра.

Затишок — закрытое отъ вѣтра мѣсто.

Затиць — ратѣи.

Затілінатися-тьця — забрызгаться.

Затім; затим — нар, слѣдовательно, поэтому, затѣмъ.

Затірка — тѣртая лапша.

Затлумити — загородить, задушить, раздавить, заглушить, отуманить.

Затлумляти — затемнять.

Затнутися-тьця—заупрямиться.
Затовкуватися-тьця—затолековаться, заговориться.
Затоб—скоро уже.
Затока—заливъ.
Затби—мѣсто заливаемое водою во время наводненія.
Затопити—затопить печку; крѣпко ударить.
Затопити—затопать ногами.
Заторохтити—шумѣть чѣмъ либо.
Затрѣчувати—издерживать.
Затремити—задрожать.
Затримовати—сохранить, держать. *При давніх правах ненарушне затримовати обіцуемо.* Янъ Казамиръ 1654 г.
Затула, затулок—защита уголь.
Затулити—закрывать, зажечь.
Затупотити—затупать ногами.
Затуркати—заворчать, оглушить ошеломить.
Затушковати—1.) Прикрыть печку дверцами и замазать глиною. 2.) Окончить *А діло важнее трѣба ёю затушковати.*
 Квітка.
Затюкати—крикомъ напугать кого.
Затюпати—скоро идти, (въ насмѣшку).
Затяг—вербованіе, набраніе рекрутъ.
Затягати, затягнути—набирать, призывать въ помощь, приглашать.
Затягнѣний, затяговий—новобранный, нанятый.
Затяжець—кавалеръ, молодець.
Затяжний—настоячивый.
Затятися-тьця—противиться, неслушаться.
Заужати—связать.
Заушниці—боль въ ушахъ.
Заюшений—окровавленный, исправленный.
Заюшене—окровавленность.
Заюшити—взбѣситься.
Заюрити—шалить, бѣситься.

Заяча капуста—растение *Sedum Telephium* L.
Заяча кривця, заячий кривець—растение *Hypericum perforatum* L.
Заяча крѣв—растение *Maianthemum bifolium* L.
Заяча салата—растение *Ranunculus Fiegaria* L.
Зайче вухо—растение *Verbascum Lychnitidis* L.
Зайчий холодок—спаржа *Asparagus officinalis* L.
Зайчий щавель—растение *Oxalis Acetosella* L.
Заячи ланки—растение *Eriophorum angustifolium* Roth.
Заячи орѣшки—бабчук, черсаки, дівоча кров. См. *Б. Ч. и Д.*
Заятрене—озлобленіе, ожесточеніе, воспаление, покрытие гноемъ; гнойныя раны.
Заява, заявлене—объявленіе, публикація
Заявне—нар. явно, явнымъ образомъ.
Збавити—лишать.
Збавляти—убавлять, уменьшать.
Збавити—постигнуть, догадаться, провиниться до *бама.* *Хто ж збавив таємностей мовського життя і горування?* Куліш.
Збавутий—понятый, разгаданный.
Збавок—збан. См. *Ж.*
Збитѣжити—обезкуражить, ошеломить, обидить, оговорить.
Збѣрок, збір—собраніе, сборникъ. *Зберки народних наших пісень.*
 Головацький.
Збивати—коптать.
Збитѣчний—излишній, отяготительный. *Чиняться збитечний тяжести.*
 Орлик.
Збитий—побитый, поколоченный.
Збитне—нар. много, черезъ чуръ.
Збиток—1.) Остатокъ, излишекъ 2.)

Пресыщеніе, сладострастіе 3.) При-
дирки.
Збіг—бѣглець, дезертиртирь.
Збігати́ся-тьця—збѣжатыся.
Збіглий—збѣжавшій.
Збіжник—разбойникъ.
Збіжа, збожже, жбожже—хлѣбъ всяко-
го рода.
Збірати—собирать.
Збіржа—дрожки; мѣсто гдѣ стоять из-
возчики.
Зблѣзнати — попратъ, утѣснить, погра-
бить.
Зблѣкнути—поблѣкнуть, винутъ.
Збогати́ти—богатѣть.
Збоговѣи́ти—сдѣлаться набожнымъ.
Збо́ще—бѣтва.
Зборони́ти, зборѣнати—воспрещать.
Збрени́ти—расцѣпъть.
Збрехати—солгаты.
Збродня—злодѣйство, порокъ, преступ-
леніе.
Збувати—съ рукъ сбить.
Збудова́ти—сооружить, основать, выстро-
ить.
Збу́й—разбойникъ.
*Як свисне, три збуї упали,
А друи де-котриє втікали.*
І. Федькович.
Збурени́й—зволнованный, бурный.
Збурѣне—разореніе.
Збурма́ти—разсердиться.
Боляре збурмали на море стрѣляти. Пѣс.
Збурма́тися-тьця—соединиться военною
дружиною.
Збут—сбытъ.
Збути—сбытъ, потерять.
Збутися-тьця—отдѣлится, избѣгнуть.
Звабити—сманить, прельстить.
Звабитися-тьця—прельститься.
Зваблени́й—прельщеный.
Зва́да—ссора, раздоръ

Зва́жити—размыслить, рассудить, уга-
дать.
Звако́вати—сдѣлать промахъ.
Звар—узвар. См. У.
Звасни́тися-тьця — (акт. сл.) злоститься
на кого.
Зва́ти—звать.
Зверхні́йшій—высшій, главный.
Зверхно́сть — 1) начальство; высшая
власть; преимущество. 2) Поверх-
ность.
Зверца́до = верца́дло. См. В.
Звести́—поднять, *звести дух* — отдох-
нуть, освѣжиться.
Звестися́ тыця—1) встать 2) Разорить.
Звикли́й — обыкновенный, употребитель-
ный.
Звикну́ти—привыкнуть.
Звитися́-тьця—святиться.
Звѣтяжа́ти—побѣждать.
Звѣтяже́ний—побѣждающій.
*Бо Олег Дрєвлянський на війні звитя-
жений.* Галатовський. 1660 г.
Звѣтя́жство—звичѣньство. См. ниже.
Звичай—обычай, приличіе.
Звичайни́й—у́чпивый, обыкновенный.
Звичѣ́ньство—побѣда
Зви́ш—нар. выше.
Зви́шеновали́й—вышешоименованный.
Зви́кова́ти—провести жизнь.
Звичѣ́ти—обвѣнчать.
Зви́рина, зви́рюка, зви́рря—звѣрь, звѣри.
Зви́робой—растеніе *Hypericum perfora-
tum L.*
Зви́сний, зви́стий—извѣстный.
Зви́сно—нар. извѣство.
Зви́стовати—знаменоваты, означаты.
Зви́стка—извѣстіе, вѣсть.
Зва́дѣти—совладаты.
Зва́дѣца—нар. особливо, особенно, тѣмъ
болѣе, неговоря.
Зва́д, зви́д—оцѣвъ у колодца.

Зводіти—обманувати, прельщати, соблазнять.

Зводник—сводникъ, обманщикъ, прельститель.

Зводниця—сводня.

Зволя́тися-тьця, зволю́тися-тьця—изволить, соглашаться, согласиться.

Зво́мнити, зво́нтити—усумниться, струсить, сконфузиться, отчаяться.

Звони́ця—дзвони́ця. См. Д.

Звор—(Гуцулск. сл.) долина.

Там за зворами, за ярами.

I. Верхратський.

Зворухну́ти—встрепенуть.

Зворухну́тися-тьця—встрепенутися, подала знакъ.

Зворуши́ти—сдвинуть съ мѣста.

Зво́щик—извозчикъ.

Звяза́ти—связать.

Зв'язка—1) связь, соединеніе. 2) Намѣреніе.

Жолі́рство жѣне вислухавши, зараз зв'язку своєю одступило. Величю.

Зв'язк—связь, союзъ, заговоръ.

Згрунто́вати—основать, утвердить.

Згага—жажда.

Згадати—вспомнить, напомнить.

Згадо́вати—вспомнить.

Зга́мкати—съѣсть, сожрать.

Зганьби́ти—осрамить, обезчестить.

Зга́рб—снѣжный вихрь.

Зга́рище—пожарище.

Зга́рцюва́тися-тьця—потѣшить себя удалствомъ, молодечествомъ.

Згвалю́вати—насиловать, притиснять.

Згвалче́ний—преборимый.

Згѣ́датися-тьця, згѣ́дкатися-тьця—бѣситься, отказываться.

Згибель—гибель.

Згину́ти—погибнуть, исчезнуть.

Згну́ватися-тьця—издѣваться.

Згѣ́да—1) согласіе, миръ. 2) Пожада, пардонъ.

Згоди́тися-тьця—1) уговориться, согласиться. 2) Пригодиться. 3) Случиться.

Згодли́вий—услужливый.

Згоди́ний—согласный.

Згоди́ватися-тьця—возрасти.

Згб́жій—уогребительный.

Згѣ́ла—нар. совершенно, почти. *Згѣла невозможно чоловіку убогому освободити не на ярмарок пожитиал.* Орлик.

Зголоду в кулак труби́ти—не найти куска хлѣба.

Згби—изгнаніе.

Згбрда—нар. гордо.

Згб́рдо́ваніе—презбрженіе.

Згордо́вати—презбречь.

Згоржа́ти, згорди́ти—презира́ть, презнебрегать.

Згорі́вка—(Гуцулск. сл.) вода.

*„Спасила мя уста дѣвки,
Та спасла кужолъ зорітки.“*

П. К.

Згорну́ти—собрать, согнуть, уложить, укласть.

Зграсова́ний—истоптанный, истолоченный.

Зграсова́ти—стоптать, снести смести.

Згрома́дити—сгрести, собрать, составить.

Згро́маженний—составленный.

Згуба—погибель, потеря, вагуба.

Згуби́ти—потерять, погубить.

Згубця—извергъ, душегубецъ.

Здвигання—движеніе.

*А дитя о мамо! Яке там здо́манья,
Якогось вляжуть—а дитя, ах лачно!*

I. Верхратський.

Здава́тися-тьця—сылаться; *здався цитати на свої діти.* Глаг. безлич. казаться.

Зда́тися-тьця—быть способнымъ, положитьсь, согласиться, на кого или что.

Зда́тний—способный.

Здешнерова́ти—отчаяться.
Здѣбати́ся—сойтись, встрѣтиться.
Здѣвovatíся-тьця—удивиться.
Здѣрство—грабительство.
Здѣрця, здѣрщик—грабитель.
Здобича, здобиченька—добыча.
Здобути—добыть. *Або здобути, або до ма не бутти.* Гайд. погов.
Здабути́—добытый.
Здобути́ся-тьця—нарваться, наскочить.
Здолати́—быть въ силахъ, превозмочь, попать, побороть.
Здоровъ був, здорові були!—здравствуй, здравствуйте.
Здоровий, здоровѣнний—великорослый, сильный, громадний.
Здорѣкати́ся-тьця—здравствоваться.
Здохнути—околѣть издохнуть.
Зрада, зра́да, изра́да—измѣна.
Зрадецький—измѣнческій.
Зра́дити, зра́дити, изра́дити—измѣнить предать, обмануть.
Зрадливий, зра́дливий, изра́дливий—обманчивый, предательскій, измѣнческій, лукавый, льстивый.
Зра́ця, зра́дця, зра́йця—измѣнникъ, предатель.
Здрига́тися-тьця—вздрагивать.
Здригнути—здрогнуть.
Здрибенька—нар. очень мѣлко.
Іде дощик здрибенька. Пѣсн.
Здужати—быть въ силахъ.
Здурити—ошалѣть, сойти съ ума.
Здѣкувати́ся-тьця—многokrатно, благодарить.
Не здѣкувався я любій пані. Куліш.
Зезволѣне—(акт. сл.) соизволеніе, согласіе.
Зезволѣтисѣ-тьця—согласиться,
Але Запорожці незезволѣлися уряді.
 Лѣт. Самовидца.
Зезюльки—растение *Orchis Morio* L.
Зѣйсте—(акт. сл.) исходъ, исхожденіе.

Зѣйшли́—истекшій, минувшій, прошлый,
Зелена́стий—зелѣноватый.
Зелені свѣта—клетчатая медля. См. К.
Зеленка—грибъ *Agaricus aeruginosus*, Curt.
Зеленцем—нар. въ зеленомъ состояніи.
Зелѣсне—униженіе, безчестіе, поруганіе.
Зелѣжити—1) облегчить. 2) Поругать, издѣваться.
Зело, зелино, зѣля, зѣле—зѣлье, трава.
Землѣпис—географія, землеописаніе.
Земля—страна, государство, народъ.
*Тілко Бог свѣтій знає,
 Що він думає, гадає, замисляє,
 Як незгодити, на Українську Землю,
 послає.*
 Дума про Наливайка.
Земляк—соотечественникъ.
Землянини—туболецъ. См. Т.
Земляні гриші—растение, *Helyanthus tuberosus* L.
Земляне масло—растение *Aetalicum serpicum* Fries.
Земство—1) земское начальство. 2) Народонаселеніе извѣстной земли или края.
Земський суд—(акт. сл.) судъ, которому были подчинены дѣла о правахъ поземельной собственности, судъ гражданскій.
Земянини—человѣкъ благороднаго сословія, владѣющій поземельной собственностью, землѣвладѣлецъ; помѣщикъ.
Земькати, дземькати—звонить.
Зернитисѣ-тьця—наливаться, зрѣть (о колосьяхъ).
Зживатисѣ-тьця—сжпваться, привыкать
Ззи—предл. изъ, за.

Зйга—дзига. См. Д.
Зизоватий—кривооный, косоый, косоглазыый.
Зйрк—гульк! См. Г.
Зйркий, зйркий—бойкий.
Зйркнути—быстро взглянуть.
Зйршця, зйршця, зйршця, зйршця—звѣзда.
Зйрнути—зйркнути. См. выше.
Зйск—выигрышь дѣла, выгода, прибель, польза, искательство, стремленіе, цѣль.
Зйск—находка. *Або зйск, або стра-та.* Погов.
Зйчити—желать.
Зйчливый—благопріятный.
Зйчливость—благопріятство, доброжелательство.
Зйвайло—зѣвака.
Зйвати—зѣвать.
Зйгнутися-тьця—согнуться.
Зйле, зйля—зѣлье, трава.
Зйльнк—гербарій.
Зйшній—холодный.
Зйшниця—твердые яблоки или груши, котормя въ погребу хранятся на зиму.
Зйшній хвощ—растеніе Equisetum hiemale L.
Зйшвя, зйшвя—зимованіе.
Зйшдра—растеніе Lysimachia vulgaris L.
Зйшовать—рактиниць Cytisus austriacus L.
Зйшовка—растеніе Origanum vulgare L.
Зйшка, Зйшчка—Зѣновія.
Зйшкѣ—Зѣновій.
Зйшске щель—родъ врата.
Зйшати—сильно кричать.
Зйштянка—негодная женщина.
Зйшнути, зйшнути—столкнуть, сбросить.
Зйркъ, зйрбька, зйрѣчка—заря, зоряка, зоренька.

Зйркъ, зйрочки—растеніе Lychnis chalcedonia L.
Зйршця—зарница.
Зйтанне—вздыханіе, вздохъ.
Зйтнути—вздохнуть.
Зйзятися-тьця—взбѣситься.
Не поможе й кадило, як бабу вкатила.
Погов.
Зйзнутити—погубить.
Зйзючити—вымолить униженно.
Зйзючитися-тьця—сдѣлаться извакомъ.
Зйзючися-тьця—совершиться.
Заютиця поки весілля зйзючима. Погов.
Зйзютиня—радъ своромнаго кушанья(?)
Закревський.
Зйзюновати—сочинить, составить.
Зйзют—скрут. См. С.
Зйзде—согласіе, миръ.
Зйзйка—брань.
Зйзпати—схватить, поймать.
Зйзюглавъ—среброглавъ. См. С.
Купив кунтуш среброглавий з сідницю златоглаву на табуні. Маркович.
Зйзяти—побранить, выбранить.
Зйзюштити—избаловаться, стать неподаемъ, также сдѣлаться старымъ, хворымъ.
Зйзюштити—залезати. См. выше.
Зйзюштити—проглотить, сожрать.
Зйзюштитися-тьця—отакаться, уговориться.
Зйзюштити—злые или черные дни; ниче еще—зйзюштити.
Зйзюштити—горестный, нищенскій.
Зйзюштити, зйзюштити—зйзюштити *переполох*—колдовствомъ избавить отъ болѣзненнаго страха.
Зйзюштити—исчезнуть, пропасть.
Зйзюштити—растеніе Erigeron canadensis L.
Зйзюштити—слетѣть, прилетѣть.
Зйзюштити—нар. съ лѣвой руки, по лѣвую сторону.
Зйзюштити—сосчитать, исчислить.
Зйзюштити—сладъ, составъ.

Злодій, злодіяка, злодіяга — воръ, злодѣй.
Злодійка — воровка.
Злодійничати, злодійчити — воровать.
Злодійство — воровство.
Зложити — сложить, составить; *зложити рок* — назначить срокъ.
Злѣпати — сожрать.
Злорада — худой совѣтъ.
Злорадия, злорайця — совѣтчикъ на худое.
Злослівий — злой, злобный.
Злостність — злость.
Злото, злато — золото.
Злочинець, злочинця — злодѣй, преступникъ.
Злудание — злоба, интрига.
Злупити — содрать.
Злучене — соединеніе.
Злучитися-тьця — соединиться, сойтись-встрѣтиться.
Злюба — злой, злодѣй.
Злючий — злой.
Злякати — испугать.
Злякатися-тьця, злякнутися-тьця — испугаться.
Зляпати — кое-какъ сдѣлать.
Змага — упрямство.
Змагатися-тьця — упрямиться, сопротивляться.
Змагнутися-тьця — сопротивиться.
Змазати — замазать, замазать.
Змазь — пятно. *Зане і в вамім сонні єуть нікій змазі. Богородице Діво. Максимовича, стр. 300.*
Змазливий — красивый.
Змайструвати — смастерить.
Змарніти — похудѣть, известись, промотать.
Змастити — вычистить.
Зміжи — нар. между.
Змерлий — умершій.
Змиловатися-тьця — помиловать, умило-сердиться.

Змісл — смыслъ, умъ.
Зміна — измѣна; смѣна.
Змінщик — измѣнщикъ.
Змінщина, зміниция — измѣнница.
Зміняти — измѣнять.
Зміркованне — соображеніе, смыслъ.
Змірковати — сообразить.
Зміряти — измѣрять.
Змѣва, змѣвини — сговоръ, заговоръ, тайное совѣщаніе.
Змѣвити — произнести, сказать.
Змѣвитися-тьця — сговориться.
Змовляти — уговорить, подговаривать, проговорить.
Змѣга — возможность.
Змагати — быть въ силахъ, имѣть возможность, средства.
Змбрщитися-тьця — наморщиться.
Змулити — натерѣть.
Змусовати — выдумать.
Змутковати — изобрѣсть, придумать.
Знавсіпити — обезумѣть.
Знагодитися-тьця — случиться.
Знадвру — нар. со двора.
Знадити — завлечь, соблазнить.
Знадобитися-тьця — понадобится.
Знажувати — увлекать.
Знайдсѣяте — найденышъ.
Знайдоватися-тьця — находиться.
Знайти — сыскать.
Знакомитий — знаменитый.
Знарошне — нар. нарочно.
Знаскбка — вспрыгнуть съ размаху.
Знатний — заслуженный, именитый.
Знатний військовий товариш — заслуженный казакъ.
Значковий — чиновникъ служившій при знамени.
Значний — знатный, иврядный; обозначенный.
Зневага — униженіе, бѣда, безчестіе.
Зневажати — унижать, ставить ни во что.
Знесиімки — знесибацька. См. ниже.

Зисмагати—болѣть, хворать.
Зиснацька—нар. нечаянно, мало по малу, какъ будто.
Зисобачка—нар. внезапно, нечаянно.
Зисести—снести, истребить.
Зисчѣвья—нар. нечаянно, съ дуру.
Зидити—похудѣть.
Зийк—исчезновеніе.
Зийкати, зийкити, зийкнути—исчезать, исчезнуть, проходить. стать невидимымъ.
Зийцалій—ограбленный, доведенный до нищенства.
Зийщеній—разоренный.
Люд порабованний і до тинця зийщений.
 I. Мазепа.
Зийщенє—разореніе.
Зийщити—уничтожить, искоренить, разорить, привести въ нищету.
Зивечити—ни во что ставить, испортить.
Зикчемилій—ничтожный.
Зикчемити—сдѣлаться, стать ничтожнымъ, погибнуть.
Зимати—снимать.
Зиматися-тьця—подняться, встать.
Знов, знову—нар. снова, опять.
Зновитися-тьця—обновиться.
Зносити—сносить, уничтожать.
Зношенє—истребленіе.
Знужилій—объединившій.
Знущатися-тьця—вздвигаться.
Знохатися-тьця—1) объухать 2) Согла- ситься.
Зобачити—увидѣть.
Зобгати—свернуть.
Зобник—растеніе *Xanthium strumarium* L.
Зобоблвй—обоесторонній.
Зобути—одѣть.
Зовниця—золовка, мужнина сестра.
Зогнати—изгнать; *зогнати зо свѣта*—лишить жизни.
Зодівати, зодягати—одѣвать.

Зозулинн рушники—растеніе *Lidotea ovata* B.; иначе по-Украински—*стумиуз*.
Зозулинн слѣзи—растеніе *Orchis militaris* L.; иначе по-Украински—*зозульки, мобки*.
Зозуля—кукушка.
Зозулістий—пѣстрый.
Зойкнути—крикнуть.
Зойкнули дїброви
Ілси застопами. М. Пашкевич.
Зойти, зійти—сойти, удалиться, уничтожиться.
Зокдла—нар. извнѣ.
Золотарь, златар—серебряныхъ дѣлъ мастеръ.
Золотій—20 коп. ассигнаціями въ старину; 5 *золотих*—1 рубль ассигнаціями, а нынѣ въ Подольской и Киевской губерніяхъ такъ называютъ 15-ти копѣечную серебряную монету.
Золототисячник—цѣнтура, цѣнтавръ, сердушник. См. Ц. и С.
Золотуха—растеніе *Thalictrum flavum* L.
Золотушник—растеніе *solidago virgaurea* L.
Зомліти—обомлѣть.
Зомати—смять.
Зоннати, зоннати—остановить, остановить.
Зосовѣти, зисовати—испортить.
Зорѣвати—смотрѣть на зори.
Збрити—высматривать.
Зоріти—сіять, блистать.
Місяць світить, зоря зоріє. Пѣс.
Зоря, зірка, зірочка, зіронька, зорниця—звѣзда, заря; *зірка світова*—утренняя звѣзда; *зірка з митлою*—комета; также растеніе *любісток*. См. Л.

Засідба—нар. въ особеннѣности, въ частнѣности.

Зоставати—оставаться.

Зостатися-тьця—остаться.

Зостріти, аустріти—встрѣтить.

Зотліня—тлѣніе.

Моім костям зотління я бажаю.

II. Ратай.

Зошиг—тетрадь.

Зошлий—сошедшій, бывшій, умершій.

Привілями і поприсяженем короля Польских і Великих Княжат Литовських зошлих і теперешню Короля. Репротест 1619 року.

Зпийвати—удержать.

Зписемьська—нар. свисека, високоумно

Зпитати—спитати. См. С.

Зпокутовати—нести зпитемію.

Зпотворяти—обижать, досаждать.

Зпробдѣ—нар. въ самомъ дѣлѣ.

Зпрѣзорити—сглазить.

Зрада—зрада. См. выше.

Зрадѣцький—измѣнническій.

Зрадѣцько—нар. измѣнническимъ свобобомъ.

Зрадниц—нар. отъ радости.

Зрадлий—обрадовавшійся.

Зрадѣти—возрадоваться.

Зражати—зрадѣти. См. выше.

Зрази—котлеты изъ сѣченной говядины.

Зраздвий—изъ *зразів* изготовленный.

Зразѣк—образецъ, оригиналь.

Зрайця—измѣнникъ, предатель.

Зрамся—нар. посиль, поправу, въ силу, именемъ кого.

Зрабку—нар. съ утра.

Зраховати—вычислить.

Зрик—срокъ, назначенное свиданіе, определенное мѣсто и время.

Зродити—сдѣлать.

Зроблений—сдѣланный.

Зровнале—сравненіе, равенство.

Зрбду—нар. со дня рожденія.

Зрослявий—способствующій росту.

Зрѣст—ростъ.

Зруб—строеніе деревянное, порубка дѣлса.

Зруйновати, зруйняти—разрушить, оуштопнѣти, разорити.

Зручний—удобный.

Зручно—нар. удобно.

Зручливий—тратгательный.

Зрядник—растение *Gladiolus imbricatus* L.

Зряжати—наражать, убирать.

Зтескути—соскучиться.

Зтинати—срублывать.

Зторжитися-тьця—сторговаться.

Зтѣмнитися-тьця—опомниться, прийти въ чувство.

Зуб—родъ пѣсни.

Зуболоскѣние—излишнее питѣе воды.

Зубці—родъ кушанья.

Зугарний—тароватый, годный, способный.

Зумити—сдумѣти.

Зуплний—весь, совершенный.

Зупинити—унять, удержать. останавливать, поперець стать.

Зуповний, зуполий—полный.

Зуриочний—прерывающійся, ненадежный.

Зусілля—усилья, потуги.

Тільки Бои святий нас не забував.

На великі зусілля, на відповіда держав. Дума.

Зусіль—нар. отовсюду, со вѣлхъ сторонь.

Зустрівати—встрѣчать.

Зустріч—встрѣча; *на зустріч*—нар. на встрѣчу.

Зухвальный, зухвальный—непокорный смѣлый, дерзкій.

Зухвальство—хвастовство.

Зьєднати—договорить, соединить.

Зьєдноче—соединеніе, возстановленіе.

Звѣд—(акт. сл.) прибытіе суда на мѣсто производства разслѣдованія и рѣшенія; такіа рѣшенія состоявшіяся не въ обычномъ мѣстѣ пребыванія суда и не во время *рочков* назывались *декретами звѣдовими* или *кондесценціональными*.

Звѣдовый—свойственной сѣваду.

Збушнити—унять.

Згуртоватися-тьця—собраться въ вучу или толпу. *Коло волості люде згуртовались в велику громаду, чекаючи на посредника.*

Зявити—представить, изобразить.

Зявитися-тьця—появиться.

Зявниця—явленіе.

Зе—такъ провозносится по-Украински буква З.

Зюзник—растение *Lycopus europaeus L.*

Зюзюльки—растение *Cypripedium, Calceolus L.*

Зять—сестринъ мужъ.

И.

И—читается и выговаривается, какъ **М**, но немного мягче. См. Предисловіе.

Играшка—игра, забава.

Иж—(акт. союзъ) что, чтобы.

Не вимазано то знати з памяти Ваших Милостей, иж столиця матрополитанська. П. Могила 1640 г.

Ижби—союзъ чтобы.

Избавѣнный—спасительный.

Избр—избраніе.

Избирниѣ—избирательный.

Изблизатися-тьця—приближаться.

Изборона—побѣда, одолѣніе.

Изборонниѣ—побѣжденный, осиленный.

Избороти—одолѣть, побѣдить, побороть.

Изборотниѣ—изборонниѣ. См. выше.

Извичайниѣ—учтивый, обыкновенный.

Извичниѣ—обыкльи, обыкновенный.

Извідки, извідкіля—нар. откуда, откуда дова.

Извучениѣ—наученный, приученный.

Извучити—выучить, научить, приучить.

Изгасанис—угасаніе.

Изгаснути—угаснуть, потухнуть.

Изгинути—погибнуть.

Издрагнути—потухнуть, догорѣть, дотлѣть.

Издрігнути-тьця—ужаснуться, вздрогнуть.

Изживати—издерживать.

Изконсбѣ—нар. испоконъ, изстари.

Излецити—поручить.

Изливати—поливать.

Излічениѣ—сосчитанныѣ.

Излічити—сосчитать.

Изміничиѣ—измѣническій.

Измова, измовини—заговоръ, сговоръ, совѣщаніе.

Измовленниѣ—сговоренный, договоренный, усновленный.

Измовлятися-тьця—сговариваться, уславливаться, совѣщаться.

Измоциѣниѣ—укрѣпленный, укорененный.

Изнебутися-тьця—прійти въ упадокъ, разориться.

Изобв, избову—нар. снова, опять.

Изняти—снять.

Изнятися-тьця—тронуться, двинуться.

Израда—измѣна.

Израдети—измѣнить.

Изрух—движеніе; поврежденіе отъ виха.

Изрухнути—сдвинуть съ мѣста, повредить.

Изрухнутися-тьця—тронуться, двинуться.

Нарухталася-тыця — приготовитьсь въ
дорогѣ, уложиться.

Наражати — наражать, убирать.

Ислизнути — исчезнуть.

Нэчася — приражъ.

Нийняси-тыця — случаться, приключать-
ся.

Нкавка — отрыжка. *Ево кашка напка.*

Нкли — клыки.

Нля, Нльцо, Нлюсь — Нлія, Нлюшва.

Нльща — свѣтищійся жукъ.

Місяць заховься у хмарі.

В темряві ильща бліщить,

Моя на чорній, смалькій зарі

Искра тухне — засвітить.

I. Вєрхратський.

Нмати — (акт. сл.) взять, схватить.

Нмбрик — чайникъ.

*Купив имбрик срібний і порцеляновий,
і млинюк до каші.* Маркович.

Нмєлня — имя, названіе.

Нмжити — мрячить. Говорится о пасмур-
ной погодѣ.

Нмла — мракъ, туманъ, мгла.

Ой имла по ному ляла. Пѣс.

Нмнет — сила, стремленіе; отъ Латин-
скаго Impetus; *имнетстратив* —
охлаждѣль.

Нмпрєза — (акт. сл) цѣль, намѣреніе,
умысль.

Нк — лёнь *Linum usitatissimum.*

Нндик — индѣйскій пѣтухъ.

Нндичитися-тєся — хорохориться, какъ
индѣйскій пѣтухъ.

Нндичка — индѣйка.

Нндукта — 1) тарифъ. 2) Плата за пе-
реправу, перевозъ или, просто, про-
пускъ, платимая отъ души; а такъ
же плата съ провозимыхъ на ярмар-
ку товаровъ.

Нндуктарь — сборщикъ пошлинъ съ при-
возимыхъ на ярмарку товаровъ; обы-
новенно такими сборщиками быва-

ли откупщики, которые были на-
стоящими мѣтарями.

*Индуктори і їх фактори од тих тіль-
ко товарів, і таковій екзампії, зєкати і
индукти до скарбу військового отбира-
ли бы, які будуть виражені в интер-
цизах.* Орлик.

Нижир — винныя ягоды.

Никол, инколи — нар. иногда.

Нинетєсцєвцїя — объясненіе, извѣщеніе.

Нно, сно — (Галицк. сл.) только, но.

Нндї — нар. иногда, иврѣдва, рѣдко.

Нндєн — ладно, согласенъ.

Ннослє — аллегорія.

Ннослєвнїй — аллегорическій, иносказа-
тельный.

Ннєвїгатор — (акт. сл.) чиновникъ дов-
ладывавшій дѣла въ судакъ; Три-
бунальномъ, Гродскомъ, Земскомъ и
Магистратѣ.

Ннєвїгачїя — (акт. сл.) докладываніе
дѣлъ въ присутствіи нѣ мѣстѣ.

Ннєвїговати — докладывать.

Ннтєлїгатор — (акт. сл) переблещикъ.

Ннтєнцїя — (акт. сл.) мнѣніе, намѣреніе,
цѣль.

Ннтєрцїг — судебное описаніе.

Ннтєрцїза — 1) обязательство, договоръ.

2) Доходъ въ казну съ откуповъ.

Дежги собираемы были въ казну

для жалованья войскамъ, *озатмиць-*

ким, коннымъ и пѣшимъ, съ отдачею

на откушь: а) продажи водки въ

шинкахъ, б) торговли табакомъ, в)

дегтемъ и г) пользования мельница-

ми. См. въ лѣт. Велички. Унив.

Гетмана Самойловича 1685 г

Ннтрєтє — доходъ, угодые, аренда.

*Додрами почєповськими і иными ит-
трєтєми, якіі здавна узвєлєні і поста-*

новлєні на урєд Гєтьманськїй. Орлик.

*Скїлькє і яких на полковничїй урєд
збїраєтєся иттрєтє.* Ханенко.

Интромиссія—(авт. сл.) вводи во владѣніе
Иначий, инаший—иной, другой, не такой.
Инакше, ивакше—нар иваче, другимъ
манеромъ.

Ирга — растение *Cofoneaster vulgaris*
Lind.

Ирей, ирій, вирей, вирій—теплый край,
эдемъ.

*Колись було таке время що усі,
звірі й птаці говорили чоловічимъ язи-
ком. Ключи од вирей були тоді у воро-
ни: да вона прогнала якомь Боги, дим
тепер ключи од вирей вже у собі. Сбя
летять туді наперед усіа птиць, од-
чинить вирей і вертається назад.*

Нар. повѣріе.

Иржати—ржать.

Ирляк—дирляга. См. Д.

Искаляти—замарать.

Искаляніший—способнѣйшій.

Искуе—испытаніе

Искій—истѣнный, настоящій.

Исно—нар. истинно, настояще.

Иснолик — (Галицк. сл.) компаніонъ,
сотовариць.

Исте, иеть—капиталь; суть.

*Не тільки рост, да і исте пропа-
ло.* Квітка-Оснотьняненко.

Истизна—искомая сумма.

Истий—существенный, настоящій.

Истик—деревянная заостренная палка,
которою плугатарь очищаетъ при-
ставшую къ плугу землю.

*В рублях, боса, неохайна, истиком
підперта.* Магаровскій.

Истобний—известный, несомнѣнный.

Истоба—существо, дѣйствительность.

Исько, Иско, Есиц—Иосифъ.

Ит!—междом. этъ!

Итилѣт—книжный переплѣтъ.

Итилѣтарь—ителлигатор. См. выше.

Итилѣтарка, итилѣтариха—переплѣтчица

Итилѣтарувати—переплѣтничать.

Й.

Йголка—игла, иголка, шницъ.

Йдина—маршъ, походъ.

Йдиний—маршевой, походный.

Йлучий—текущій, настоящій.

Ймати—попастъ, владѣть, имѣть, при-
ключиться.

А як михо йметья,

Гуляти минетья. Пѣс.

Йматися-тъця—находиться.

Ймла—имла. См. И.

Ймлистий—молистый, тушанный.

Ймовіра—довѣріе.

Ймовірий—довѣряющій, вѣрящій.

Ймовірик—вѣритель, довѣритель.

Йнати—вѣрять, довѣрять.

Йти—идти.

Йтина—йдина. См. выше.

І.

Ібунка—растение *Veronica Becca bun-*
ga L.

Іва, верболѣ—ива *Satix carpaea*.

Іван-да-Марья — растение *Melampyrum*
pernotosum L.

*„Як хто уміє орудовати цім зилем,
то хоч яку коняку зупинить.“*

Народ. повѣріе

Іван-чай—растение *Epilobium angusti-*
folium L.

Івасик—1) Вая. 2) растение *Trifolium*
pratense L; иначе по-Южно-русскіи
—*вязіль, дятловина, конюшина, пон-*
ки, троян. „Як квітка то Івасик,
а як травка, то вязіль зветья.“

Івга—Евгенія.

Івген—Евгеній.
Івилга—иволга.
Івина—черноталь. См. Ч.
Іда—ѣда, нища.
Хлѣб, сѣль да вода козацька Іда. Повов.
Ідѣння—ѣденіе.
Іжа—Іда. См. выше.
Іжак, **Іж**—ѣжъ.
Іжачка—самка ежовая.
Іжегодниий—ежечасный.
Іжегодниє, **Іжегодишо**—нар. каждый
 часть, ежечасно.
Іжемісячний—ежемѣсячный.
Іжемісячє, **Іжемісяця**—нар. ежемѣсяч-
 но, всякій мѣсяць.
Іжероку, **Іжерочє**—нар. ежегодно.
Іжерочний—ежегодный.
Іжетижєнний—еженедѣльный.
Іжетижєшно, **Іжетижня**—нар. еженедѣль-
 но, всякую недѣлю.
Іжєчасний—повсєвременный, всегдашний
Іжєчасно—нар. повсєгда.
Із, **Ізок**—подводный плетень, для за-
 держиванія рыбы.
Ізвкати—пріучатьсѣ, привыгать.
Іздець—ѣздовъ, всадникъ.
Іздити—ѣздить.
Іздіця—всадница, амазонка.
Іздня—ѣзда.
Ізпнїати, **Ізпнїати**—удержать, удержи-
 вать.
Ізпнїцька, **Іспнїцька**—нар. нечаянно.
Ізпнївати—исправить, исполнить, сдѣ-
 лать.
Ізпронїж—нар. изъ своей среды.
Ізпронїня—нар. сѣвось сонъ.
Ізрадіти—возрадоватьсѣ.
Ії!—ей.
Ії-Богу!—ей-Богу!
Ії—ея, ее.
Ікати—икать.
Іківка, **Ікавка**—1) икотка, отрыжка. 2)
 Растеніе Berteroa incana Des.

Іль—ель.
Ільниий—словый.
Імєла, **омїла**, **омєла**, **шудьга**, **Івилга**—
 растеніе Viscum alba L.
Імость—(титулє) ея милость, знатность.
Імостниий—знатный.
Існуванія—существованіе.
Ієти, **Ієтовьки**, **Ієсточки**—ѣсть.
Ієтївниий—сѣдобный.
Ієтовнє—нар. нища, сѣдобное, сѣстное
Ієтовниий—сѣбстной.
Ієтовнїсть—сѣбствєные припасы.

К.

Каб—архї. См. А.
Кабак—1) годова, башка. 2) Тыква.
Кабакє—нюхательный табакъ; *кабакѣ*
дати—наказать, а также и потче-
 вать нюхательнымъ табакомъ.
Кабанїччїй—принадлежащїй кабану.
Кабарь—свинной пастухъ или человекъ
 откармливающїй кабановъ для убоя.
Кабат—мундиръ.
Сидять штири офіцери
У білєх кабатєх. Ю. Федькович.
Кабатїрка—табаверрка.
Кабачки—растеніе Cucurbita pepo L.
 var. ovifera; иначе по-Южно-русски
 —*карамза*.
Кабїця—1) подвижной очагъ. 2) Мало-
 російское снадобье для варєнья ко-
 реньєвъ.
Кабїж—грабѣжъ, разорєніе.
Каблучка—кольцо, перстєнь.
Кавє—кофе.
Кавєлок—(акт. сл.) кусокъ.
Кавдук—(галиц. сл.) мѣшокъ; варманъ.
Кавєрза—интрига.

*Пошлю вас в Запорозьку Січ;
Там ваших каверз неважають,
Жінок там на тютюн міняють,
В день тьмяні сплять, а крадуть в ніч.* Котляревський.

Каверзний—интригантский,

Каверзник—интригантъ.

Каверзниця—1) интриганка. 2) Колдунья
3) Фокусница.

Кавсікнути—вздохнуть, зівнути.

Кавук—(Галицк. сл.) вѣшокъ.

Кавун—арбузь.

Кавьяр—игра.

Кагал—1) Еврейская община, а также школа, общественная еврейская сходка. 2) Бѣсовская оргія,

Кагалитися-тьця—шумѣть, кричать, собираться толпами.

Каганець, каганчик—свѣтець, плошка, ночникъ.

Кабла—вьюшка у печи.

Каденція—(авт. сл. *cadencia*) время, въ которое обыкновенно происходили, засѣданія земскихъ судовъ; ихъ считаютъ три: 1) *S. Trzechkrólska* 2) *S. Trojecka* и 3) *S. Michalska*, начинавшіяся на другой день послѣ этихъ праздниковъ.

Кадило—1) еміамъ, ладонъ, куреніе. 2) Растеніе *Mellitis Mellissophyl-lum. L.*

Кадити—курить,

Кадіб, кадобець, кадовбець, кадовб, кадовба—1) бочонокъ, кадъ. 2) Сосудъ выдолбленный изъ дерева. 3) Туловище безъ рукъ и ногъ.

А вона така товста, як кадовб.

Кадки—винокуренные большіе чаны.

Кадний—дымный, угарный.

Кадук, дук, дука—князь, герцогъ, вождь, знатный человекъ, отъ латинскаго *dux*.

Він мочувий, як кадук вельможний.

Кадюк—чортъ, сатана.

За твоє добро, кадюк тобі в ребро. Посл.

Кажан—непопырь, летучая мышь.

Кажанок—полшубокъ покрытый кожей.

Кажба—сказаніе, повѣствованіе, разказъ.

Каже—говорить.

Кажний, кбжний—всякій, каждый.

Казби, казанок—котель, котелокъ.

Казань, казанне—проповѣдь, рѣчь.

Казати—говорить, сказывать.

Казитися-тьця—бѣситься.

Казка—сказка.

Казнь—городская тюрьма.

Каз'на що—чортъ знаеть что.

Казнодій—проповѣдникъ,

Казнодійка—ораторша, проповѣдница.

Казівка—насъкомое.

Кайдани, кайдя, кайдята—кандалы, кандалыки.

Хоч здається не в кайданах

Та не маю волі. Пѣс. Кармелюжа.

„Ой джигуне, джигуне

Який ти ледащо:

Ведуть тебе до двора

Ти не знаєш за-що!“

„Тоді буду знати,

Як будуть карати,—

Як на руки та на ноги

Кайди надівати.“

„Що на ноги кайди

На руки кайдята,

Ото ж тобі, вражий сину,

Хороші дівчата!“ Народ. пѣс.

Кайданик—колодникъ.

Кайданиця—арестантка, колодница.

Калавур—карауль, бѣда, насиліе.

Калавурити—сторожить.

Калавурія—сторожка.

Калакалуша—черемха *Prunus Padus L.*

Каламайка—коломенка, ластикъ.

Каламарь—чернильница.

Каламутити—мутить.

Каламутний, колбутиий—мутный, грязный.

Калатир—карантинъ.

Калатати—(Галлиц. сл.) калакать, балагурить.

Треба дово калатати, що би бабу ошукати. Посл.

Калачик—растение *Malva rotundifolia*.
иначе Южно-русскихъ—пачёрки, просвирки, проскурки.

Калган—1) корень калганъ *Magantha galanga*. 2) Неряха, нищій.

Калаганівка—водка настоящая на калганъ.

Калёник—Калининикъ,

Калітка—мошна.

Балч. калеч—все. что искалечено.

Кальий—грязный, сорный.

Калюга, калюжа—лужа,

Каліти—марать, пачкать; отъ церковно-Славянскаго *каль*—грязь.

Камаринька—камаринская.

Камезитися-тыця—капризиться

Камеш, камінь—1) камень 2) Гиря для вѣсовъ тяжестью въ 24 и 32 фунта. *Вручено тютюну каменей 100.* Маркович.

Бо в камень воску вісім кіп треба вложити, а лою камінь сім за то можно купити. Климентій.

Камейця, камийця—1)каменное или кирпичное зданіе. 2) растение *Robus saxatilis* L.

Каміа сіль—каменная соль.

Каміний—каменный.

Камінистий—каменистый.

Камінична канна—дѣвица, у которой приданное составляетъ каменный домъ.

Камивѣц, камивѣц—канифасъ, матерія.

Камік—ожерелье, цѣпь.

Каніах широзлотий в 500 таларів.

Величко.

Канальский поход—такъ казаки называли

ваги известныя походы для рытья каналовъ Хоречко.

Канделя—душница. См. Д.

Каникула—1) отдыхъ. 2) Бѣшенство.

Ваша мость (Хмельниченко) в каникулу впадиш забренулись, в озеро гріховнее. Величко.

Канон—пушва.

А канони зауками по Мадженті Аминь. I. Федькович.

Кануер, кануер—душистая трава калуферъ *Balsamita vulgaris* L.

Канцеляриста—а) старшій войсковой, былъ секретаремъ Генеральнаго Суда б) Войсковый писецъ Генеральнаго суда; в) Полковный.

Канцеровати—(акт. сл.) стать ракомъ, испортиться. *Надер канцерованими zostали.* II. Могіла. 24 Іюня 1640.

Канчук—нагайка, плеть.

Каня, канюка—(Австр. Укр.) хищная птица, родъ ястреба или жобда. *Strix scops.*

Кана—покрывало на голову.

Кони в канах були при траурі.

Маркович.

Канелюх, канюх—шапка съ длинными ушами.

Канелюш—шляпа.

Канелюші—растение *Nuphar luteum* Smith.

Канелій—домашній священникъ.

Канелієць—музыкантъ.

Поки стали канеліаці різати походноі. Ханенко,

Каніць—знакъ на полевыхъ мѣсахъ.

Калиця, каличка—ваплица; отъ Латинскаго *capella*.

Канюхій—имѣющій длинные уши; свиня. *По толочи канюхи йдуть, аж уши телмаються.* Номіс.

Каміця—калиця. См. выше.

Каность—пакость, неприятность.

Каностити—дѣлать мерзости; вредить.
Каноститий—скверный, вредный, пакостный.

Каностинк—пакостяникъ.

Каптури, каптуровні буди—суды, установленныя во время междунарствія.

Кара, карность—наказаніе, мука, дисциплина, порядокъ.

Карабіж, бирка—палка, на которой неумѣющіе писать дѣлаютъ для памяти замѣтки или зарубки, на рѣзки.

Карабкатися-тыця—взбираться на возвышеніе.

Караблик—головной уборъ замужнякъ женщинъ, родъ чепчика или кокошника, похожаго на корабль; дѣлаютъ изъ парчи или бархату.

Каракуцька—хорошки. См. X.

Карама—кабачки. См. выше.

Караний—наказанный.

Каранил-с—кара, карность. См. выше.

Каратати—проживать, сокращать, оканчивать.

Карахидька—родъ малой тыквы.

Карб—нарѣзка, черточка, замѣтка.

Карбир—карабіж. См. выше.

Корбовалія—1) Анатомія. 2) Рѣзная работа.

Корбоваль—1) анатомъ. 2) Рѣзчикъ.

Корбовальний будинок—анатомическій театръ.

Карбванець—серебрянный рубль, съ нарѣзками на окружности. *Тарбанець*

Карбваний—намѣченный, нарѣзанный.

Карбванка—1) металлическая монета съ нарѣзками на окружности. 2) Палка съ насѣчками, по которымъ ведутъ счетъ чему либо. 3) Всякая вещь съ нарѣзками.

Карбвати—начерчивать, намѣчивать, надрѣзывать, надрубить; отъ нѣмецкаго Kerben, einkerben.

Карбуванне, карбуванте—процессъ вскрытія какого-либо тѣла, процессъ дѣланія нарѣзокъ на какой либо вещи.

Карвасар—словесный судъ, помѣщавшійся въ прежнія времена, въ Украинскихъ городахъ и селеніяхъ на ярмарочныхъ площадяхъ, въ раскинутой палатѣ.

Карватка—рюмка, кружка.

Повна карватка ще тариниєі думки. Бѣтка.

Карваши—рукава у панцыра. *Панцир з мисюрками і карвацами.* Величка.

Кардовник—растеніе Sparganium simplex L. et sp. ramosum L.; иначе по-Украински—нюмка.

Кари—1) водовозныя дроги. 2) Пожарный инструментъ.

Карий—черный. Въ русскомъ и польскомъ языкахъ *карий, кару, говорится карий* только о воронихъ лошадахъ; но на югѣ Россіи это слово выражаетъ высшую красоту очей, въ особенности женскихъ. *кара*

Карк—(Галицк. сл.) шея, затылокъ.

*Крука ведуть,
В карок го бють,
Недають поправи.* Пѣс.

Каркльочка—крючекъ.

Карлюковатий—крючоватый.

Кармѣзи, кармѣзина—красное сукно.

Кармазинник—знатый человекъ.

Кармазинница—знатая женщина.

Кармазиновий—красный суконный.

Карнавка—церковная кружка или ящикъ для сбора денегъ.

Карно—нар. строго, взыскательно.

Карность—кара. См. выше.

Карностий—карательный.

Карпак—граб, грабниа. См. I.

Карптки—носки.

Карта—(акт. сл. *karta*) документъ, со-
держаній въ себѣ какое либо обя-
зательство, но несовершенный су-
дебнымъ порядкомъ, а составленный
допашнимъ образомъ; домашняя
росписка. 2) Письмо, листъ бумаги,
записка, страница, игорная карта.

Картаги—ворчать, досаждаютъ бранью.

Картатій, картацький—клѣтчатый, въ
клѣткахъ, квадратной формы.

Картинк—картѣжнень.

Картофій, картопля—бараболя. См *Б.*

Карук, карюк—столярный клей, рыбій
клей.

Карун—родъ матеріи.

Дав карун рудий на кунтуш.
Маркович.

Каруика—позументъ.

Каруца—(Австр. Укр.) барета; француз-
скаго *le carosse*.

Каручити—клеить.

Карячитися-тьця—раставлять широко,
ноги.

Касарня—казарма.

*Лиш той капрал Біловусяк
Нічим ся не журить,
Сидить собі під касарнею—
Гарну мольку курить.*
Ю. Федькович.

Касовати, касувати—уничтожать, пре-
кращать, пстрелять. *До хундаменту
касовати.*

Кат, катюга—палаць, тиранъ мучитель,
иначе еще по-Украински—*мистр.*

Катанезма—занавѣсь, пологъ.

Кателік—католикъ.

Кателіцький—католическій

Катеріанка—шарманка. органъ.

Катеріанщик—шарманщикъ.

Катержний—каторжний.

Кат-ма, кат-мае—нѣту, не имѣется
Кат-мае в ёво худоби.

Катовати, катувати—слыно бать, на-

казывать какъ палаць, тиранить;
мучить.

Каторга—турецкое невольническое суд-
но,

Катран—растение *Crambe tatarica* Jacq.

Катря, Катерина, Катруся—Екатерина,
Катя.

Катрага, котрага—стропила для будки
или шатра; шатѣрь.

Катуи—растение *Gipsophila paniculata*.
Е.

Кафа, коива—шерстяная матерія.

Какхельний, каллѣвий—изрозцовый

Кахикати—кашлять.

Какля, кахоль—изразецъ для печей.

Кацѣи—1) бородачь 2) Великоруссь. 3)
Козѣль.

Кацанка—Великороссіянка;

Кацанія—(собираетъ) Великоруссы, Сѣ-
верно-руссы.

Кацѣльскій—великорусскій, московскій,
Кацанщина, кацаньска країна—москов-
скія, Сѣверная Русь.

Кацаренко—императорскій принць.

Кацариха—императорская жена.

Кацарівна—императорская дочь.

Ой одчиній ворітешка,

Кацарівно!

На що воду вибирала,

Кацарівно!

Народ. сказка. См. записки о Юж-
ной Руси П. Куліша. т. II. стр. 14.

Кацѣрь—императоръ.

Качѣлка—скалка.

Качало—блокъ.

Качка—утва.

Качур, качурик—селезень. *Зморозь того
качурика нехай качка кваче.* Пѣс.

Качя, качятко—утѣнокъ.

Кашка—растение *Spigaea ulmaria* L;
иначе по Украински—*лабазник, иро-
шник, медуница,*

Кашник—горшокъ для кашы.

Каштан—дереву *Aesculus Hippocastanum* L.

Каштанчик—растение *Dianthus barbatus* L.

Каштанчики, зірки—цвѣтокъ Барская сибѣ *Legistrum leviticum*.

Кайк—лодка.

Кайше, каяття—расканіе.

Буде каяття, та вороття не буде.

Погов.

Квадра—четверть, четвертая часть.

Квадранець— $\frac{1}{4}$ часа, 15 минутъ; отъ Польскаго *kwadrans*.

У одному квадрансі згоріла. Лѣтопись Самовидца.

Квадранційний—15-ти минутный.

Квак—родъ болотной птицы.

Квантися-тьця—посягать, сѣвшить, те рѣнитися, польститися, прельщатися.

Квалливий—скорый, падкій.

Кварціальне військо—войско получавшее жалованье по четвертямъ.

Квасиця, квашня—дѣя. См. Д.

Кваснути—киснуть.

Кватѣра—1) фаза луны. 2) Продолженіе одной погоды.

Кватира—квартира.

Кватирка—оконная форточка.

Квач—мазило, неуклюжая висть.

Кваша—соложеное тѣсто.

Квилати—вить, завывать по волчьему, визжать.

Він заведе тісно, а вона зараз не квилли: геть із оселі. Ганна Барвинок.

Квиль—воплъ, плачь, вой.

Квит—цвѣтъ, цвѣтокъ. 2) Росписка въ полученіи чего нибудь; 3) Подписка о прекращеніи иска, дѣла и проч.

Квит зобоюльний—взаимная подписка, мировая сдѣлка о прекращеніи иска.

Квит неборовий—квитанція въ уплатѣ податей.

Квит ручний—домашняя росписка, не-

явленная формальнымъ порядкомъ и немѣющая подписей свидѣтелей.

Квітестий, квітчастий, квітчатий, квітчаній—цвѣтной, узористый.

Квітестость—колорить.

Квітка, квіточка, квітонька—цвѣтокъ, цвѣточекъ; цвѣтокъ

Квітковий—цвѣточный.

Квітник—цвѣтникъ.

Квітниця—цвѣточница

Квітучий—цвѣтущий

Квічати, квічати—украшать цвѣтами

Квічатися-тьця—украшатися цвѣтами.

Квокати—кричать. Говорится о курахъ насѣдкахъ.

Кволяти—болѣть, хворать, страдать.

Кволий—нар. слабѣе, тише.

Кволяти, квилати—кричать по птичьему, приманивать птиць, напоминать.

Квочка—1) звѣзда Альціона въ созвѣздіи Плеадъ 2) Курица сидящая на яйцахъ или же имѣющая маленькихъ цыплятъ.

Кгазѣта—газета, авиала. См. Г и А.

Кде—де. См. Д.

Кди—акт. нар. когда.

Кѣ, кѣте—давай ка, давайте-ка, подавай, подавайте-ка. *Кѣте ми сюди гармати.* Шевченко,

Кебаб—(греческ. см.) жаркое.

Кебѣта, кибѣт, кибѣта—способность, умѣніе, сноровка, ловкость.

Кебетний кебатійний—способный, хорошей, ловкій.

Кебина (съ Англійск. яз. Cabin) шатѣръ будва.

Келеп—1) толстая палка, посохъ съ металлическою рукояткою, въ видѣ молотка; путешественники (*подорожніи моде*) въ прошломъ столѣтіи ходили съ келепами. 2) Молотокъ

съ тошоромъ насаженнымъ на длинное бревно, родъ бердыша.

Кѣлѣхъ—чаша, сосудъ. *Келѣхъ, дискосъ, миктъя, аби була все порядне*. I. Коппинскій.

Кѣ-лишень—а вотъ дай, лишь дай только.

Кѣлійний—келейный.

Кѣлійникъ—келейникъ, послушникъ.

Кѣлійница—послушница.

Кѣлійно—нар. втѣхомолку, не гласно, тайкомъ.

Кѣшдѣухъ—большая желудочная кишка.

Кѣш, кш—дуракъ; *в кѣна фрати*—играть въ дураченъ.

Тя пане Потѣцький

Еретѣцький сѣну:

Занапаствѣ Польщу,

Литву

І всю Украину.

Була твоѣ дѣмка,

Щобъ крѣлежъ стѣти...

Не такимъ ктамъ

Пане-брате,

В Польщѣ крѣлювати. Народ. пѣсня.

Кѣскуванія-ѣ—насмѣшки, издѣвательство.

Кѣскувати, кѣскувати—дурачить, издѣваться.

Кѣсьскій—(галиц. сл.) худой, дурной.

Кѣрѣя, кирѣя—родъ епанчи, или плаща, пуба въ родѣ кѣвтуша, шинель на подобіе плаща съ рукавами.

Уновала, мамю, ма керѣю;

Думала бути попадею. Пѣс,

Кѣрмекъ—растеніе *Statice gmelini Willd*

Кѣрмѣнь—червецъ. См. Ч.

Кѣриница, крѣница—1) натуральный источникъ. 2) Колодезь безъ сруба.

Кѣрѣваніе—управленіе, пражленіе.

Кѣрѣвати—управлять, править.

Покерѣбу Гамалія байдакомъ керѣу Шевченко.

Кѣрѣет—женская верхняя одежда, похожая на поддѣвку безъ рукавовъ

Кѣруваль—правитель.

Кѣрувальскій—правительственный.

Кѣрувальство—правительство.

Кѣрвель—растеніе *Scandix Cerefolium L.*

Кѣсарь, цезарь, цесарь, кацарь—императоръ.

Кѣсарьскій—кацарскій См. выше.

Кѣтяг, кѣтяжокъ—гроздь, вѣсть.

Кѣзига—дзига. См. Д.

Кѣбалка—женскій головной уборъ, въ родѣ кокошника обвитый тонкою кѣсією и съ длинными сзади концами.

Кѣбець, кѣбець—ястребъ, кончивъ. *Falco arivogus*.

Кѣвати—кивать.

Кѣгѣ—междом. выражающее крикъ пѣголицы или таеъ называемой въ Украинѣ *чайки*.

Кѣгѣканіе—пѣніе пѣголицы.

Кѣгѣти—кричать кѣги, вѣчать *кѣгѣтломица*,

Кѣдальникъ—работникъ на сѣнокосѣ.

Кѣзьякъ—зосохшій навозъ.

Кѣй,—кѣй.

*) Кѣй—запорожская казнь, состоявшая въ томъ, что преступника привязывали къ столбу, по одну сторону котораго лежали палки, а по другую стоялъ чанъ съ водкой и кадачами. При казни *кѣями* каждый сѣчевой братчикъ подходилъ сначала къ чану и опорожнивалъ *кухоль* *сѣчови*, а потомъ бралъ кѣй и билъ имъ преступника одинъ разъ; тоже дѣлали и всѣ присутствующіе поочередно.

Кѣивъ—Кѣивъ.

Кѣйни—ковѣръ.

*) Прекрасное описаніе этой ужасной казни желающіе могутъ прочесть въ романѣ (Черна рада) П. Куліша.

Пол.
Шир.
Романъ!

Килимиця—мастерица приготавливающая ковры.

Килимок—коврикъ, настольникъ.

Киндіак—бумажная матерія, употребляющаяся на подкладку одежды; лента, *Галера златосиними киндяками шобивама.* Дума. про Самійла Кішку.

Куплено киндяку зеленого по 73 к. а красною по 1 р. 50 к. Маркович.

Кинша—конопля *Cannabis sativa* L.

Киньді—теплыя галоши.

Киперирожу—(Бессарабск. сл.) стручковый перец *Capsicum annum* L.

Кипрей—растение Иванъ чай *Epilobium angustifolium* L.

Кир—траурный нарядъ.

Киря—керя, См. выше.

Киркати—кричатъ по куриному.

Кирниця—керниця. См. выше.

Кировий—траурный.

Кироман—растение *Statice latifolia* Sm.

Кирпа—короткій вздёрнутый носъ.

Кирпѣтій—курносый.

Кирпич—такъ называется въ Херсовско^й губернии смятый и высушенный въ видѣ настоящего кирпича, воловій навозъ, употребляемый для топления печей, по недостатку дровъ.

Киса, кисса—верёвочный мѣшокъ.

Кисляця—лѣсная яблоня *Pyrus Malus* L. иначе по-Украински—*лісова яблуна, лесковка, мері.*

Кислюккій—съ заплывшими гноємъ глазами.

Киснути—киснуть;—плакать. *Годі тобі, жінко киснути.*

Китайка—бумажная матерія, нанкинъ. *Жуван чи з китайки, чи каламай з вий.*

Китайчатий—нанковий.

Китица, китичка—кисть, висточка у завѣса,

Кить-кить—междом. отъ глагола *контитися.* См. выше. *Кить-кить клу-*

бочком по долици.

Кічка, кічка—1) пучокъ лену завитый въ косу новобрачный. 2) Связка тростнику или соломы для крытія кровли. 3) Бугорокъ, холмикъ. обросшій травой, или мхомъ. Оторванная часть корня отъ дерева. *Під кічкою знайшовъ страшенну купу мурашок.* 4) Султанъ на кверѣ. 5). Родъ женскаго головного убора,

Кип-а-кип!—этимъ крикомъ отгоняютъ птицъ.

Кипенний—карманний.

Кипенщик—карманчикъ, мошенникъ, воръ.

Кипешниця—карманщица, воровка.

Кипешя, кипешька—карманъ, карманчикъ.

Кипіти—кпшѣть, бытъ во множествѣ—**Кипка**—кишка.

Кипиць—растение *Coriandrum lativum* L.

Кипини—Кіевлянинъ.

Кипяка, Кпяка—Кіевлянка.

Кипяньскій—Кіевскій.

Кипяньскі образи хороше малѣвані. Марко-Вовчок.

Кипяня—родъ заступа.

*Не калина в темнім гаю
Землю укриває,
А царица кипяню
Могилу копає.*

Ю, Федькович.

Кивати—махать; грозить.

Кім сидить ти хвостикомъ киває.

Кивуха—моргуха, цокотуха, ляскуха. См. М. Ц. и Л.

Ківш, ковш, ківшик, ковшик—корецъ, черпакъ, ковшия.

Кігти, кікти—вогтн.

Кіевній—палочный.

*Увiчче на здоровью кiвeим боем учи-
нити.* Самойлович.

- Кіёк, кіяка**—палка, дубинка, кій.
Кізіль—дерев. См. Д.
Кійло— степная лилія трава *Stipa pennata* L. иначе по Украински—*тирса, шовкова трава.*
Часомъ і межи кротивою росте кійло. Посл.
Юрасько кійло косить,
Та до коника носить. Пѣс.
Кілішок—(Галицк. сл.) рюмка.
Кілля, кілки, кілок—колья, колъ.
Кількиця—часть, кое-что.
Кілько, кільки—нар. нѣсколько.
Кількодесять—нѣсколько десятковъ.
Кільконадцять—болѣе десятка.
А меновите особ кільконадцять. Уст.
 Луцк.. Брат. 1624,
Кільконедільний—многонедѣльный..
Кімната—горенка, комната.
Кіп, кон, кона—сцена; выставка.
Ківа, кова—вружка.
Кіндибал—шкандибал См. Ш.
Кінець, кіньчик—конецъ, кончикъ.
Кінь, коняка—лошадь
Кіньскій—конскій, лошадинный.
Кіньска мята—растеніе *Lamium amplexicalle* L.
Кірмак—кирман. См. выше.
Кісник, коснік, кісничка—ленточка, которую дѣвушки вплетаютъ въ косы
Кіт—котъ.
Кітляр, котляр—мѣдникъ.
Кішка, кішечка, кіця—1) кошка, кошечка. 2) Растеніе *Coronilla varia* L. 3) Извѣстная по свою гомерическому складу дума про Самійла Кішву.
Кіях, кіяшюк—цвѣтокъ *Thyrpa angustifolia* L. по Закревскому и растеніе *пшеничка, палочник болотній, оробионецъ* *Thyrpa Latifolia.* Zea Maus L. Пороговичу
Клавір—фортепьянъ, клавикорды.
Клавіриста—піанистъ.
Клавірка—фисъ-гармонія.
Клавіриик—фортепьянный мастеръ и торговецъ ими.
Клавіриця—дѣво фортепьяновъ.
Клавок—клавишъ.
Клад—1) сосровище, кладъ 2) Растеніе *Zinnia elegans* L.
Кладка—мостикъ или просто доска, положенная чрезъ канаву лужу или грязь.
Кладовище, кладвище, гробовище—кладбище,
Клакї, клѣки, клѣччя—очески отъ пеньки, хлопья.
Клѣмство—ложь. *Непо можутьъ тобі жадниї шалѣвства і клѣмства, хочбі роспукля складаючі онї.* І. Мазепа.
Клѣмця—брехун. См. Б.
Клѣпачий—лапастый.
Клѣповый—лоскутний, висящій.
Клѣпотъ, клѣптик—лохмоть, лоскутъ пласть; кусочекъ.
Клѣзнути—1) дать пощечину. 2) Чертитьъ.
Клѣйтух—пыжъ.
Отсе вам заткнуло клѣйтухом уха.
Клѣкїт, клѣкт—крикъ орла.
Клѣкт орлячий далеко чути.
Клѣковати, клѣкотати—кловотать, шумѣть.
Клѣкрѣт—акт нар. сколько, поколику.
Клѣк климїна—клѣнь *Acer platanus.*
Клѣдло, клѣшня—1) вусокъ дерева или деревянная лопатка, которою острятъ косы. 2) Въ XII столѣтїи и раньше, висячая доска въ монастыряхъ, вмѣсто котла.
Клѣшка—доска или часть стѣнки, составляющей ведро, бочку и проч.
У ёб нема десятой клѣшки въ голові
 —т. е. онъ глупъ.

Кленсидра—песочные или водяные часы, от латинскаго Clepsydra.

Купив у Гмухові кленсидру за 5 алтин. Маркович.

Клещачка—инструментъ сапожника.

Клещальна недѣля, Зелени Свята—Духовъ иля Троицннъ день.

Клещаний—зелѣнный, изъ растительный зелени приготовленный.

Клещанна—зелень, древесныя вѣтви срубленныя съ листьями для украшенія домовъ въ Троицннъ день.

Клещ, клещ—насъкомое Asarus.

*Клещі з думи поспадам,
Головоуку комареві постискаам,
Свѣрки зачали свѣтати,
Щоби болестъ розривати.* Пѣс.

Клик—вличь, зовѣ.

Кликаний—званный, приглашенный.

Кликаше-я—приглашеніе, призывѣ.

Кликаѣти, кликнути—звать, позвать.

Кликовщина городова (?)—См. АКТЫ Западн. Россіи. т. I. 355 стр.

Клиш, Клишко—Климентій.

Климбас—дуралей.

Кліна, Кулина—Акулина.

Клишці—узоръ зубьями.

Клишоногий—кривоногий.

Клишчиги—становиться на колѣни.

Клошѣт клошѣт—хлопоты, попеченіе, забота.

Клопотати—хлопотать, заботиться.

Клопотатися-тѣця—заботиться.

Клопотливий—хлопотливый, заботливый.

Клуб—бедро; иначе по-Украински — *кульша*.

Клунок, оклунок—мѣшовъ, связка, укладка. узель, ранецъ во множ. числѣ *клушки*; уменьшит. *клуночок*.

Клуна—рига, хлѣбный сарай.

Клушня—такъ называется въ Малоросійскомъ возѣ кривое дерево, одинъ конецъ коего утверждѣнъ на оси и

придерживаетъ затичкою (чекю); колесо, а другой верхній конецъ приврѣплѣнъ къ бовамъ повозки. иначе по-Украински—*лушнѣ, лушнѣ*.

Клюгѣ—наконечникъ или же остріе пики.

Клюкѣ, ключкѣ—врючекъ, врывающая палка.

Клюкати—клевать.

Ключ—1) ключъ отъ замка. 2) Палка съ врючкомъ, посредствомъ которой вытягиваютъ ведро изъ колодца.

Ключа—летающая стая дикихъ птицъ.

Кляк—пограничный знакъ на деревѣ или пограничный столбъ.

Клякнути—гнутья.

Клямка, плямка—рукоятка, врючокъ у дверей.

Кляснути—хлыснуть, подобно пузырю лопаться.

Біс перістий, свиснув, кляснув.

Артемовскій-Гулак.

Клязуля, клязуля—(акт. сл.) условіе

Кляштор—(акт. сл. klasztov) монастырь,

Кмет—простолудинъ, крестьянинъ.

Кметня, кметя—крестьянка.

Кмйн—тминъ *Сагum carvi* L.

Книгарь—книгопродавецъ, бібліотекарь.

Книгарня—бібліотека, книжный магазинъ.

Книги вѣчистні—АКТИ. См. А.

Книш—родъ булен, съ разрѣзанными и завороченными во внутрь намасленными краями.

Кновати—1) рубить. 2) Замышлять, пытать.

Ані яноі, ані потаємноі не маєть кновати вражди. Величко.

Кнуръ—боровъ.

Кнурячий—свинной, вабанскі.

У его (т. е. у бѣса) козяча борода, кнурячий стан. Пѣс.

Кодгерент—(акт. сл. koadherent, coadhaerens) соучастникъ, помощникъ.

Кобеля—жеребенокъ, лошенокъ.

Кобени́к, коби́няк—родъ бурья съ ка-
пюшономъ на голову.
Кобени́ти, коби́няти—собачиться, сильно;
бранить, чернить, пенять, лаять,
корчиться, ломаться, хвастать, бра-
нить, хулить. *Кобенила на всі за-
ставки.*
Кобер—(Австр. Укр.) коверъ
Кобза—бандура, родъ торбана.
Кобзарь—бандуриста. См. Б.
Кббн—(Галицк.) когда бы, если бы, вабы.
Кобыла—1) возвышеніе на эшафотѣ
гдѣ наказывали тѣлесн. 2) Кобы-
лица; уменьшит. *кобилка, кобыльчина.*
Кобыльник—сластолюбецъ; лошадиный
любитель.
Кобѣдло—наковальня.
Коваленко—сынъ кузнеца.
Ковалиха—жена кузнеца.
Ковалица—дочь кузнеца.
Коваль—кузнецъ.
Ковалья—кузница.
Ковальскій—кузнецкій.
Ковати—ковать.
Ковбѣя—подводная яма; увеличит.
ковбанюга.
Ковбасѣ—волбаса.
Ковбѣтка—большой кусокъ мяса.
Ковбѣця—медовые соты. (?)
*Загадка—Е утасъ такий, барин що
у него сорок ран. Огадка—ковбѣця.*
Ковбѣта—бакай. См. Б.
Ковганка—корчага.
Ковчанок—толкачъ,
Ковдра, ковдря—одыло,
Ковѣр, ковѣр, коберецъ—ковѣръ коврижъ.
*Як підемо до церкви
Станем на коберя. Пѣс.*
Ковѣрза—размышленіе.
Ковѣрзати—разсуждать, умничать.
Ковѣрзути—повиать, урзужать. *Миттю
ковѣрзули.*
Ковѣрзовати—привередничать.

Ковѣрница—кляпница. См. выше.
Ковзалка—чистое мѣсто на льду для
скользанія.
Ковзатися-тьця—скользить.
Ковзятися-тьця—шалить, бѣситься,
вапризначать.
Ковизнути—копѣть, хирѣть.
Ковйла, ковиль—трава *Stipa capillata L.*
*„ Про ковиль такъ расказував один
старий чоловік: Е-е! Поки ковила
був то й хлѣб був, як ковилу не
стало, то й хлѣба немає. Исправ-
ді так: ковиль росте на цѣлті,
тільки після як покористують ся
років чимало, то вже в землі не та
сила, а відмоги не дають, то хлѣб,
що раз менши родить. „*
Ковиртати—болтать.
Ковирати—волупать.
Ковишка на руку—идеть въ руку, счаст-
ливо.
Ковир—кѣмир. См. ниже.
Ковок—деревянный гвоздь.
Ковтати, ковтинути—глотать, глотнуть.
Ковтки—серьги.
Ковток—глотокъ, кусокъ, для глотанія.
Ковтун—колтунъ (болѣзнь).
Когоре—(акт. сл.) хоругвь, отрядъ
войска.
Когут—(галицк. сл.) пѣтухъ.
Кѣдло—родъ, фамилія, племя, поколѣніе.
Кодол—толстая верѣвка.
Кожеміка—кожевничъ.
Кѣжпѣй, кѣжпѣй—каждый.
Коживѣйскій—совершенно всякій.
Кожух, кожушѣк, кожушина—шуба,
тулупъ, шубка.
Кожушанка—кофта на мѣху; шубка
женская.
Кожушки—растеніе *Echinopergium
lappula Lehm.*
Коза—1) волынка. 2) Тюрма. 3) Боклага.
4) Коза.

× **Козак**, **козаченько**—1) воинъ. 2) Рыцарь. 3) Свободный человекъ. 4) Удалецъ — молодець. 5) Молодой человекъ.

Козаки лейстровни—регулярное козачье войско.

Козаки охочекомонни — нерегулярное козачье войско.

Козаковати—молодечествовать, вести народную жизнь.

Козарь—козинный пастухъ или охотникъ, а также владѣтель козиннаго стада.

Козарюга—богатырь козакъ.

Васюринський козарюга

Все пье та цуляе.

Отамана кошового батьком називае:

Позволь, батьку, отамане.

Нам на баити етати:

Не попустим Москалеви

Стчи руйновати!

Не дозволиш с шабельками.

Позволь с кулаками:

Нехай наша слава не тине

Поміж козаками. Запорож. пѣс.

1775 года. 3-го Августа.

Козацький, козачий—казачій, рыцарскій, свободный.

Козацький залізник — растение Phlomis pungens Wild.

Козацький шлях—рѣка Днѣбрь.

Козацтво, козачество, козачина—казачество, рыцарство, удалство.

× **Козачка**—казачка, свободная женщина.

Козачки — родъ мухи, насѣкомое, красное съ черными пятками, живущее въ трухляхъ пняхъ и въ землѣ.

Козел, козлики—бедринецъ. См. Б.

Козелець — растение Anemone ranunculoides L. Ranunculus acris L. *Козелецьзілля од траєси.*

Козѣлки—комарови носики. См. ниже.

Козячок—растение Tragopogon major L.

Козельці — трава холодникъ, спаржа Asparagus officinalis.

Козик—ножь для снятія кожи. *Од козика до ножика.* Посл.

Козиничий, козлячий—козинный.

А чи в тебе, старий бідю,

Ти козляча борода. Пѣс.

Козубѣшка—корзина, сплетенная изъ ремней.

Козуря—уменьшительное отъ козарюга. См. выше.

Кдѣти—дѣлать, совершать.

Кокция; клокичка — растение Staphilea pinnata L.

Кокірички — растение Corydalis cava Schweigg.

Кбток—когут. См. выше.

Кдкотень—шалунъ, рѣзвое дитя.

Кокус—растение Potentilla verpa L.

Кокушкин лѣн—растение Linum Catharticum L.

Колі—союзъ когда, если.

Коліб—союзъ еслибы.

Колівати—хромать.

Кобливо, колево—1) кутья, рись съ медомъ, употребляемый при похоронахъ. 2) Запорожскій курень.

Колісь—союзъ когда-то.

Коліска—колыбель.

Колісковий, колісочний—колыбельный.

Колішний—когдашній.

Колій—1) разбойникъ, гайдамакъ. 2) Большой острый ножъ.

Колішнина—крестьянская украинская революція 1776 года.

Колістратор—регистраторъ,

Колісчатий—узорчатый, квігчатый.

Колішки—колѣни.

Колішня—дыра въ колесной трубѣ.

Коліщотка—1) Металлическое зубчатое колесо, которыми рѣжутъ тѣсто. 2) Родъ узора.

Коллегат—(акт, сл. collega) сотоварищъ

Кѣло—1) нар. около, возлѣ, вблизи. 2) Свята. 3) Колесо, кругъ. 4) Округъ, вѣдомство, границы власти. 5) Кружекъ общества.

Колобрѣдѣти—шутить, шалѣть.

Колѣда—1) тиски на ноги для наказанія. 2) Бревно; во множест. *колѣддя*. 3) Мѣра ржи, пшеницы и проч. огъ того *поколѣдная*, помѣрная пошлина.

Колодѣи—большой гайдамацкѣи или кухонный ножъ.

Колѣдки—тиски на ноги для преступника.

Колоду волочити—на масляной какай либо, *молодиця*, молодая замужняя женщина привязываетъ бакому нибудь парню къ ногѣ колоду, въ наказаніе, что въ прошедшій мясоѣдъ онъ не женился, и тѣмъ заставляетъ его выгупиться.

Колокольчик—растение *Campanula persicifolia* L.

Коломазь—деготь, смола на осяхъ воза.
Коломитний—каламутний См. выше.

Кѣлот—тревога, набать, сумятица.

Кѣлотѣти—взбалтывать

Кѣлотитися-тѣля—дрожать, трястися стучать (о сердцѣ).

Кѣлотнеча, кѣлотнѣя—ссора, неистовство споръ, брань, смута, драка.

Кѣлотник—возмутитель, безпокойный чѣловѣкъ.

Кѣлотнѣця—вздорная женщина, возмутительница.

Кѣлоття—колики.

Кѣлотъ—дурная замерзшая дорога.

Кѣлѣши, хѣлѣши—нижняя часть шароваръ, покрывающая голени. *Заткнув колѣши у халаяв.*

Кѣлошкати—безпоивать, разстраивать

Кѣлтришовѣи—изъ грубаго сукна сдѣланный.

Кѣлувати—ковырять; попрекать, надоѣдать.

Кѣльвек—(аѣт. сл.) ни былъ; *это кѣльвек*—кто бы нибылъ; *як кѣльвек*—что бы небыло.

Кѣлька—судорги, колика.

Кѣлька в боки коле.

Кѣлюки—дурман. См. Д.

Кѣлюча—растение *Salsola kali* L.; иначе по-Украинскѣи—*перекоти-поле, курай*.

Кѣлючий дѣрик—растение *Genista germanica* L.

Кѣлючки—растение *Tribulus terrestris* L.

Кѣлюшина судейська—(?) См. источн. Малоросійской исторіи т. 1. 165 стр.

Кѣлядѣ кѣлядка—поздравительныя пѣсни древняго языческаго происхожденія, которыя поютъ съ 24 по 30 декабря вотъ для образца одна изъ нихъ
*Ой на толоци та на муравци
Ой раненько!*

*Там король Рускѣи коником грае,
Турскаго царя все визирае:*

Ой видѣ, видѣ ти, Турскѣи царю,

На ту толоку, та на мураву,

Покажи славу ти Турскѣи царю!

Як би я незнав, вѣйска незбирав—

Ой все наш панок коником грае,

Та як го узрѣв, тай мечем извѣв;

Як панок наш тѣв то Тур-царя стѣв;

Ой взяв же ёго поподлі коня.

А повѣз ёго а в Ческу Землю,

Ав Ческѣи землі короля нема;

Ой ти, паночку господарочку,

Ав Ческой землі королем будеш

А взяв же ёго по пужаровѣ:

Чорний пужарець нѣженки коле,

Нѣженки коле, все нѣдбуждае,

Що слѣди кровия все заливае,

А чорний ворон все залтае,

А з слѣдѣв кровию все витивае—

Ой наш паночку, господарочку!

Колядовати—пѣть колядки.
Колядра, кишинець—однолѣтніе растеніе *Coriandrum sativum*.
Коляса—фургонъ.
*„Сідай, Катю, у колясу,
 Поїдемо, Катю в землю нашу.“*
 Нар. Пѣс.
Комарови носики—растеніе *Delphinium Consolida L.*
Комѣха, **комѣшка**, **комѣшина**—муравей
Комѣшня—муравейникъ.
Кѣмен, **кѣмин**—лицевая сторона варистой печи, а также печная дымовая труба.
Комеотрус—трубочистъ.
Комешітисѣ-тѣця—зашевелиться, закишѣть.
Комисѣр—(Галицк. сл.) исправникъ.
Коміш—тростникъ.
Комішник—разбойникъ обитающій въ мѣстахъ поросшихъ камышомъ.
Кѣмир, **кѣмир**—воротъ, воротникъ; уменьшит. *комірець, комірок, комірчик*—воротничокъ
Комірка—чуланъ, коморка.
Комлик—Калмыкъ.
Комлицькій—калмыцкій.
Комличка—Калмычка
Коммиця—(акт. сл. *commitia*) сеймикъ.
Кѣмната—кѣмната. См. выше.
Кѣмонь, **кѣнь**, **коянка**, **коячка**—лошадь, лошадка.
Кѣмниній—верховой, конный, фрейторъ
Кѣмниник—кавалеристъ, всадникъ.
Кѣмниниця—всадница, амазонка.
Кѣмбра, **кѣмбрина**—лазка, амбаръ.
Кѣмбриній, **кѣмкомориній**—камеръ-юнкеръ.
Кѣморник—урядникъ, заступавшій мѣсто подкоморія въ подкоморскихъ судахъ.
Кѣморчій—амбарный, лавочный, сарайный.
Компанійци—легкая регулярная кавалерія.

Компанія—рота солдатъ.
Компариция—(акт. сл. *compariуа, comparitio*) личная явка къ суду.
Компланация—(акт. сл. *complanуа, samplanatio*) мировая сдѣлка, любовное соглашеніе.
Композитурѣ—сочиненіе.
Смислові вѣрши своєї композитури. Величко.
Композованіе—составленіе, сочиненіе.
Композовати—сочинять, слагать, выдумывать.
Компортация—(акт. сл. *comportуа, comportatio*) отсрочка разбирательства дѣла для сообщенія каждой сторонѣ документовъ, представленныхъ противной сторонѣ.
Компробация—(акт. сл. *comprobatio*) одобреніе, утвержденіе, подтвержденіе прежде совершеннаго документа, состояващагося судебного рѣшенія и. т. под.
Компромисс—(акт. сл.) третейскій судъ; соглашеніе сторонъ о предоставленіи дѣла на рѣшеніе третейскаго суда.
Компут—ракладка податей, окладной листъ.
Комяга—лодка.
Ком—публичное мѣсто около суда.
Блудяжки у кома стояли. Макаровскій.
Комѣр, **комаріще**—толстый сучекъ.
Комѣчи—умирать, кончатся, пренадаться.
Комѣ—кафѣ, См. выше.
Комвалія, **куиволія**—ландышъ, майскій цвѣтокъ *Lilium Convallaria majalis*.
Конвент—католическій монастырь, монастырская община; отъ латинскаго *conventus*
Конвокація—(акт. сл.) созваніе чиновъ
Кондеммата—(акт. сл.) заочное рѣшеніе.
Кондиція—условіе.
Кондїйка—ендова,
Конечне—нар. непременно, необходимо,

всеконечно.

Кони-виноградн—лихія лошади

Гая коні—виноградн,

Буду а виназ вас купати. І. Федькович.

Кѳнов, коновка, коновек, конов—кружка.

Копонельки—растение *Veronica latifolia* L.

Копонельні пісні—пѣсни, которыя поють во время уборки конопли. Максимович.

Копѳка—продолговатая кружка.

Консѳсис, консѳс—позволеніе, соизволеніе; отъ латинскаго *consessio, consensus*.

Контѳнтій—довольный.

Контѳнтовати—угощать, принимать.

Контѳнтовати́ся-тъця—1) удовольствоваться, быть довольнымъ. 2) Заниматься, продолжаться;

Контѳнт—замѣчаніе, указаніе.

Континя—келія (?).

А священник старецъ ходитъ

По святой контині

Молитъ слави Запорожежю,

Щастя Україні. І. Федькович.

Контроверсія—дебаты, пренія, защитительная рѣчь.

Контровертовати—вести-судебныя пренія.

Контумация—(акт. сл. *contumacia*²) законное рѣшеніе.

Конфѳата—(акт. сл.) допросъ подсудимаго.

Конфирмація—(акт. сл.) подтвержденіе правъ, преимущественно на недвижимую собственность, подтвердительная грамота; конфирмаціи выдавались также старостами и помѣщиками священникамъ на ружьихъ земли, приписныхъ къ церквамъ крестьянъ, и т. под.

Концѳнт—періодъ, мысль, положеніе, правило.

Кѳнчѳ—нар. необходимо, непременно, непреложно.

Кѳнверта—конвертъ, обертка, обложка.

Кѳна—1) 50 коп. серебромъ. 2) 60 штукъ, если считаются какіе-либо предметы, напр. снопы, дѣлья, колоды, доски и т. под.

Кѳнаніяця—мотыга.

Кѳпанка—яма, выкопанная для добытія воды въ походахъ

Кѳпательный—старательный.

Прихильні і до хазяйскою добра Кѳпательні. Номпс.

Кѳпаты—брести, бродить.

Кѳперсати—чесать, перебирать.

Щось таменьки собі коперсає.

Кѳпець—земляное возвышеніе, пограничный сугробъ.

Гряницю провадимъ, частий копці виситуючи. Величко.

Кѳпѳл—володка на сапогъ или ушмакѳ.

Кѳпѳланти—гнуть, кривить, гримасничать. *Ач як зубу почав капѳланти.*

Кѳпирсати—ковырять, долбить.

Кѳпирсѳти—стремглавъ упасть, полетѳть внизъ. *Або і сам в пекло кѳпирсѳну.*

Кѳнистка—спичка.

Кѳнитник, кѳнитяк, кѳнитці—растение *Asarum europaeum*; иначе по-Украински—*подолѳшник, підлистник, подорѳшник.*

Кѳнѳця—ковна.

Кѳпѳвати—(акт. сл.) ковырять, снимать копѳю, списывать. *Той мотъ ізкопѳвавимъ послами...* Величко.

Кѳпѳка, кѳпѳчина—копѳѳка, копѳѳча; деньги.

Кѳпѳний, купѳний суд—судъ, производимый членами общины на сходѳхъ, на основаніи обычнаго права; хотя въ нѳкоторыхъ случаяхъ онъ признавался и статутомъ (въ XII вѳхѳ).

Корвалтиса-тьця—дѣяться.

*I так тоє, през цілю зиму ковоити
моєя.* Лѣт. Самов.

Ковшѣтиса-тьця—рытиса, копатьсѣ.

Кор—укоризна; *кором зачтати*—уко-
рять, попрекать.

Корабель—корабль.

Кораблик—родъ ковошняка.

Корбѣвщицъ (?)—См. акты Запад. Россіи
т. I. 145 стр.

Корешити—бранить, даребрати бранѣ
всѣ до корней.

Корешитиса-тьця—внѣдрятиса.

Корець, кірець—кѣши. См. выше.

Кориговати, скориговати—(акт. сл.) про-
водити на бумагѣ линейки, писать.
(Въ концѣ актовъ была обыкновенно
въ старину приписва: *скориговати*
такой-то; т. е. контрастигировать,
свѣрять).

Користоватиса-тьця—пользоватиса.

Корити—укорять, унижать.

Корінь, корісець—корень, корешокъ.

Корки—каблуки; *коркові чоботи*—сапоги
на высокихъ каблукахъ.

Кормига—1) ярмо, иго; 2) Непольничѣ-
скій корабль.

Кормівка—покормка.

Корінь—Корнелій; уменьшит, *Корнійко,*
Корнісень.

Корне—кѣзля. См. выше.

Коровай—свадебный куличъ, рас-
крашенный или вызолоченный
сусальными золотомъ и украшенный
цвѣтами.

*На чужий коровай овей не торуйши,
на свій обай.* Прѣвѣ

Коровайникъ—разносчикъ на свадьбѣ ку-
личей.

Коровайница, коровайничка—женщина
пекущая свадебные куличи.

Коровякъ—однедѣтнее растеніе Царскій
скипетръ *Verbascum Thapsus* L.

внѣче по-Южно-руски *—* *—*
винна, ведмеже ухъ.

*"Це те зїлля, що якъ сторинамъ
кїрова, не стане давати — мїлий
то треба її напоїть имъ мїлемъ."*
Народ. поговорка

Корогва, короги, корогѣвка—выдѣлка
звѣзя, значокъ.

Королѣвати—королевствовати.

Королівъ—житі+цвѣтучіе бобы *Phaseolus multiflorus* Wild.

Коренисѣя, коренисѣло—рицѣ.

Кѣрон, кѣроб—лѣцѣть, лубокъ.

Корѣста—чѣботки.

Корѣстяний, корѣстяний—чесоточный.

Короті—ладоныши.
*Українська коротка і туморъ євѣани
по всѣму свѣту.*

Коріати—ковирять, колувать.

Корнеушка—уковертка, родъ ложѣтки,
для выниманія сѣры изъ ушей.

Коррупція—(акт. сл.) подкупленіе,
подкупъ

Кортіти—(глагол, безлич.) хочется,
нетѣрпѣливо желать. *Нескажемо
мѣхай кортити.*

Коруна, корунка—корона, корона; рѣш-
чикъ.

Корунний—коронный, государственный.

Корякъ, корячок—деревянный, сдѣланный
для мѣры снѣжухи *—* *Курчакъ
рякъ гороху.*

Коса богематерина—растеніе *Humifusum* L.

Косаръ—сѣнокосецъ.

Косара—покосъ сѣнной.

Косачиско—(Галиц. сл.) растеніе, дѣлаетъ
токъ косатникъ *Iridese.*

*Зорію я юрнѣмъ води,
На притічку ю положу.*

Касачискомъ ю приложу. Галиц. рѣс.

Косиця—косичка.

Косцана, трава—растение *Galium Mal-
go* L.

Космалій—мохнатий.

Косман—мохвалъ, имѣющій дашне во-
лода.

Косичка—пизвак. См. выше.

Косирица—1) прудя сѣнокоса, а также
и самое кошеніе. 2) Баринъ, гробель.
Im od сіеи тиводи булаб. косирица

Косирич—1) токаръ. 2) Растеніе: *Вро-
д. Muscivora* L. ильче по Южно-рус-
ски—редьма, ситовка, копитицки

Косиричскій—такавскій

Косирик, **костик**, **костякица**—остры,
пенелет

Кострубатій—всклоченный, възеро-
щаченный, шероховатый.

Кострубачити—възерощивать.

Костур—кляк.

Костух—1) окаменѣлость, амостонѣ-
лость; 2) Неодатливый человекъ.

Костяница—каменица. См. выше.

Косюрки—растение *Linaria genistaefolia*
Mill.

Косяк—1) конскій табуль. 2) Штука
краснаго товара.

*По килько косяків, луданів і бейбере-
ків кунів.* Маркович.

Котелки—чортів оріхи. См. Ч

Котелка, котелка—котелокъ.

Котли—родъ игры.

Котлину—котлячки—растение *Olethoma*
hedegacea L.

Котли, котлична трава—растение *Trifolium*
arvense L.

Котли—литавры.

Котляр—1) литавщикъ 2) Мѣдникъ.

Котлярскій—погребной.

Пислав вина чоловѣка 25 бут... Вина
виборного котлярського буту не ве-
лику. Велічко.

Котелу—котелодерь.

Котера—вражда.

Которливий—враждующий, враждебный.
Которозати—враждовать.

Котрага—катрага. См. выше.

Котрий—который.

Котса—спенцеръ.

Кох—корзина.

Коханий—милый, возлюбленный, добро-
гой, любовный, любимый.

Коханка—любовница, фаворитка.

Кохане-я—любовь.

Коханок, **коханець**—любовникъ, лю-
бимецъ, фаворитъ.

Кохати—любить, дѣлать.

Кохатися тья—любиться между собою,
быть богатымъ въ чемъ-либо. *Той*
кохатися в коня, а той в волах.

Коць—простой коверъ, попона.

Коцарка—коверница.

Коцуба, коцуба—кочерга.

Кочаджик—растение *Asplenium Filix*
femina Bernh.

Кочевше—кочевье.

Кочковата осок—трава *Carex Coesperi-*
fosa L.

Кочовик—номадъ, скотоводъ.

Кочовниця—кочевая жизнь.

Кош—(татарск. сл) украпленный стани
лагерь, обозъ, таборъ, запорожская
Сѣчь и большая додка. *Кош т. е.*
капитуль ордена Запорожцевъ, могутъ
быть вездѣ, гдѣ былъ Кошевой ата-
манъ со старшинами.

Кош, кошник—корзина, кошолка.

Кошара—загорода, загонъ.

Кошатина—кошачье мясо.

Кошача м'ята, кошачина—котки См.
выше.

Кошей—батава. См. Б.

Кощак—растение *Trifolium montanum*
L.; ильче по Южно-руски—полу-
ноиник, Тавск, курма латка, бо-
роч мажик.

Копыль — растение желтый желтканчик
Verbena officinalis
Копытний — вселожениый;
Копытний — президентъ Валерождского Ко-
 ша, избравшийся обыкновенно ра-
 дою на 1 годъ.
Конт — цѣна, стоимость, счетъ, суммъ,
 издержка.
Контракти — 1) пробовать, отыскивать;
 2) Цѣниться стоять.
Контрактный — цѣнный; дорогой.
Контрактность — цѣнность, стоимость.
Копуля — копулья, копуленька — руба-
 ха, рубашечка.
Копур — рѣчная водоросль.
Копытый — копытливый.
Кипити — издѣваться, насмѣкаться.
Кипина — насмѣшка, издѣвательство.
Кипити — кипити. См. выше.
Кипитися-тыля — дурачить, почитать глуп-
 цемъ, гордиться, чваниться, издѣ-
 ваться.
Крабни, крабна — кивоть, ящикъ образ-
 ной
Кравецъ — портной.
Кравецкий — портняжескій.
Кравчик — растение *Hypocistis perfoliata*
 тип I.
Кравчина — 1) портняжескій цехъ; соби-
 рат. портные. 2) Название Запорож-
 цевъ во время Наливайка, въ слѣдствіе
 того что Наливайко былъ *кравецъ*.
Славна стала та Кравчина,
Як на Полмцу стала,
Вокулакам, катантам,
Мстачи зраду дала.
 Цѣс. про Наливайка.
Кравчиха — портниха, жена портного.
Краглі, краклі, скраклі — ветлп.
Крадежа — воровство, пропажа.
Крадъко — злодій. См. З.
Крадъкома — шипр. тайкомъ.

Красна — ландшафтъ, добродѣтелиная
Краѣвий — пограничный, конечный.
Краї — 1) нар. подлѣ, возлѣ. *Гей там*
Край доромъ хрестъ Божий стоить.
 Пѣс. 2) Область, страна. *Вплѣдъ*
Не в нашій край Бачу жиды, а в
Не в нашій край і царя,
А в Римскій идолюскій землѣ
Се божиковъ творилось
 Т. Шевченко
Країна — покрѣпнѣ, окраина у суща
Крайница — граница, рубель, предѣль.
Крайники — такъ называется *Матей*
 Стрийскаго округа въ Галичинѣ.
Країна — область, провинція, губернія,
 страна, край.
Країний — ивѣстный, земскій.
Крак — кустъ. *У нас що крак, той ко-*
зак, а де байрак там сто козакі.
 Поговорка Богдана Хмельницкаго.
Краць, кроць — царь, король.
Кралівство, кролівство, королиство,
 кралія — ко олевство, царство.
Кралівщина, кролівщина, королевское
 помѣстіе.
Крала — царица, королева, знатная дама.
Краліни, кралінист, краліниць — ро-
 листъ.
Краліника — роляистка.
Краліниський — роляистскій, королевскій.
Крам, крамина — мелкій товаръ.
Крамарь — мелкій торговецъ, роляистъ.
Крамарка — лавочница.
Крамарчук — купчина (въ презрѣніи).
Крамний — торгованій.
Крамниця — торговая лавка.
Крамнати — торговать, марковать, ро-
 ромъ.
Крант — кранъ.
Кран — марена *Rabies tinctorum*.
Кранати — канать.
Кранка — точка.

Краністий—зодержаний якого кавомъ, частий.
*Да йшов доцях краністий,
 Да уродив чертин черістий.* Цвс.
Кранія, кранія—капля.
Краністий—краніотий. См. выше.
Кранівка—растеніе *Ceratophyllum demersum* L.
Краністий—покрытый точками, вапля-мъ, шестрий.
Краса—1) красота, пригожество. 2) Растеніе *Amarantus caudatus*.
Красада—красадаць.
Красний горошок—растеніе *Lathyrus tuberosus* L.; иначе по Южно-руски *рожева чина*.
Красний осот—красуц. См. X.
Красні зяюльки—цвѣтокъ *Cyrgredium macranthon* Swartz.
Красні пігушки—растеніе *Gladiolus imbricatus* L.; иначе по Южно-руски—*зрядник*.
Красні верічки—красная смородина *Rhus rubram* L.
Красні султанчики—растеніе *Onchis laxiflora* L.
Красні чернобривці, маєрці—цвѣтокъ *Zinnia elegans* L.
Краснокорінь—растеніе *Echium rubrum* L.
Красотазя—растеніе *Salix viciifolia* Willd.
Красолиця—розовая мечта.
Где ся ниші гадки діти, гадки красолиці.
 Н. Усвяченович.
Красоля, красульки—мастурція *Theoratum majus* L.
Красоуля, красовуля—большій рижка,
Крѣсти—воровать.
Красуля—красавица.
Краніш—туземецъ, землякъ.
Краніка—туземка.
Краніський—туземный.

Крѣтити—проить, рѣзать на куски или на части.
Крѣвний—родной, близкій.
Крѣденецъ, крѣденцъ—(авт. сл.) *буфетъ*.
Крѣденци—буфетчикъ.
Крѣденчица—буфетчица.
Крѣйда—жѣль.
Крѣдьяний—жѣловой.
Крѣймахи, крѣймачки—родъ паритъ точками или черенками ведичною съ копейку, которые подбравивають и ловять.
Крѣмзний, крѣмзний—крѣвний; *мажъ* кремень. *Хоч і більш 60 було, крѣмзний ще дід був* Номис.
Крѣниця, крѣниця—кренция. См. выше.
Крѣнак—крѣпостной чловѣкъ, рабъ, невольникъ.
Крѣнацький—крѣпостной, невольническій.
Крѣнацьство—невольничество, крѣпостная зависимость.
Крѣначка—крѣпостная, невольница, рабыня.
Крес—(авт. сл.) кругъ, граница, конецъ, цѣль. *Же часу остатнею кресу живота нашего.* Илія Торський.
Кресак, кресаня, крисак, краня, кресаня—Гуцульская шляпа, чорнаго цвѣта съ павлинымъ перомъ. І. Федькович.
Кресало, кресево, кресиво—огниво.
Кресати—высѣгать огонь.
Креснути—танць и ломаться.
Кривда—неправда, несправедливость, обманъ, обидя.
Кривдити—обижать, обманывать.
Кривдики—лжець обманцикъ.
Кривдиця—обманцица.
Кривий—хромоу.
Крѣга—лдина.
Крѣжний—ледяной, зимній.
Крѣжити—околѣвать, замерзать.

Кри́й Боже — сохрани Бог. *Кри́й Боже сохрани нас*
Крикони́ца — крикъ, гамъ.
Крилатый — крылатый.
Крило орлине — растение *Astragalus glaucophyllus* L.; вначе по-Украински *девятицятинник*, *менаситель*.
Криджба́и — криджба́и. См. *Словарь*.
Кришча́на осока — трава *Кагех граесох*.
Кришчовина — водяной и болотникъ, ключъ.
Кришя, **кришя** — чистая сталь.
Кришчани во пун — кришчати что естижочи.
Кришанецъ медовий — родъ шришчаныхъ конфетъ.
Кришеник — отродье, порождение.
Кришити — криштитъ.
Кришталъ — хрусталь, кристаллы.
Кришавий — кровавый.
Кришави́я — кровавый потъ, трудъ.
Кришъ, **крушъ** — нар. сквозь, чрезъ.
Кришый — сквозной.
Кришъ, **кряшъ** — кроликъ.
Крихта, **кряхта**, **кряточка** — крошка, крошечка.
Кругулець — (Галицк. сл.) кончикъ родъ астреба *Falco pisc.*
Крѣк — ступень, шагъ. *У милі землякостся 1000 крѣкѣ.*
Крѣкви — шнуръ, бантика. См. *Ил. и В.*
Крѣкѣ, **крѣкус**, **крѣкос**, **свѣзлукъ** — растение *Carthamus tinctorius* L. *Крѣкосом красят ложки и крашеники у Черкаському повіті.*
Крѣлѣвсьць — уѣздный городъ Черняговской губернии, а также этимъ именемъ называється въ Малороссіи прусскій Кенигсбергъ.
Крѣн — растение укровъ *Anethum graveolens*.
Крѣшва — крапина *Urtica dioica* L.
Крѣшва герілка — водка настоящая на укровъ.

Крѣсла — крѣсла. См. *Словарь*.
Круг, **круга** — нар. кругомъ, вокругъ.
Кругавъ — тетеревъ. (?) *визивъ медѣй Чоло в тебе Нестерюку*
На полях да кровѣхъ
Дшаномъ — волошскю
Я кругавъ обив,
А ви менѣ рантукъ пѣду.
Кровью дѣ збрудив.
Гой дѣ Нестерюку
Не жальтася на крові І. Федькович.
Кругляк — 1) небольшое круглое бревно. 2) Растение *Equisetum palustre* B.
Кругляки — 1) округлять 2) Нить круглая
Круж — циркуль.
Кружка, **кружкомъ** — круг, кругъ. См. выше.
Кружляки — вертѣться, вѣшать (врубовув)
Крук, **крик** — черный воронъ.
Круш — мелкій градъ.
Крушай — растение *Echinops Bâtro* L.
Крутити — вертѣть.
Крутитися-тъя — вертѣться, танцовать.
Крутиж — бездна, пропасть.
Ты добре радив. коли жальтася
Годі навчити було!.. Глянь
І як у той крутижѣ знав,
У ті проклаті чорні оші!..
 Ю. Федькович.
Крутинъ — водоворотъ, смертъ.
Круторогий — имѣющий большіе несогнутые рога.
Круть-верть — междоиметіе отъ глагола *крутити*. См. выше. *Круть-верть в черепочки смертъ*. Загадка.
Крутька-дати крутька — значить сбить съ толку, увернутъся.
Крѣкати — кричать по жабы.
Крѣкати — варкать.
Крѣшж — (авт. сл.) князь.
Крѣшз — крѣшзъ.
Ку — авт. предл. въ, для.
Кублитися-тъя — вить гнѣздо, гнѣздиться.

Кубло, кубелечко, кубляче—глыба, глыбидишко.
 Кубок, кубушка—большой стаканъ.
 Кубляти—подражать крику поросенка.
 Кувшички = бабки, См. Б.
 Кувшир—водоросль Conferva.
 Куга—водоросль.
*Готово! Парус розпущили,
 Посунули по сній світі
 По-між кудю, а сир Дарю,
 Байдару, та баркач чилати.*
 Т. Шевченко.
 Кугляр = онгляр. См. Ф.
 Куда, куда—нар. куда попало. куда глаза глядятъ.
*Проміж... ширі за рубіж, куда
 луча запускаютьсѣ.* Скоропадський.
 Кудля—1) мшечка, фупть свесанного льна. 2) Шаньбень, бугай въ на смѣшку.
 Кудись—нар. куда-то.
 Кудлатий, коплатий—мохнатый.
 Кудла, кудло—собачья клычка.
 Кудрявецъ—растение Tanacetum vulgare L. Pyrethrum millefoliatum Willd.
 Кудьдяти—надождать, наскучать, причинять безпорядокъ.
 Кужіль, кужілка—1) родъ пряслицы. 2) *Висукати кужіль*—сучить нитки на кужелі.
 Кузя—кузница.
 Кузовина—ива Salix viminalis L.; вначе по-Украински—корзинна лоза, молдованська ива.
 Кузубенька—лукошко.
 Кузюк—горестное положеніе (въ на смѣшку). *Він сів долі, неспевалъ в кузюк изогнувшись. В кузюк сворнути*—свернуть въ бараний рогъ.
 Кукіль, куколь—растение Agrostemma githago L. розою цвѣтеть. *Лущиль постіфлага, бѣло-цвѣтеть.*

Кукублится-тъця—приводить кубло въ порядокъ.
Стара на возі кукублится на чорній курка.
 Куколия—растение Silene inflata Ehrh.
 Кукольвал—приманка и ядъ для рыбъ.
 Кокулярия—растение Scrophularia nodosa L.; вначе по-Украински—*подбитинка*.
 Кукуруза—пшеничка, кіяхи, макушея. См. Н и Н.
 Кукушки—растение Orchis latifolia L.; вначе по-Украински—*молва, мльва*.
 Кукушкин слезъ—растение Polytrichum commune L.
 Кукушкин слези—растение Plantanthera bifolia Beck.
 Кулечиння—пантронгаша.
 Куликати—пьянствовать.
 Кулшиния—ящикъ для нудъ.
 Кульбаба—одувачина, волчья трава, Соломонова печать. *Taraxacum officinale Wigger Leontodon taraxacum*; вначе по-Южно-русски—*подорожник*.
 Кульбака—сѣдло. *Який кінь така и кульбана* Песл.
 Кульбачити—сѣдлатъ коня.
Ой кульбач сі, честний отче, коня вороного. Пѣс.
 Кульбачник—сѣдельникъ.
 Булька—растение Prunus insittia.
 Кульша—лядвія.
 Куля, кулька—пуля, пузька.
 Куман—бокаль. *Ложки та срібні кумани.* Кочубей.
 Куманда—команда.
 Кумандовати—командовать, распоряджаться.
 Кумедя—комедія, смѣшной случай, странное происшествіе.
 Кумедний—комическій, веселый, замѣчательный, незначительный.
 Кумедник—потѣшникъ, забавникъ, шутъ

Кумедница—забавница.
Кумедничати—дразничать, смѣнить.
Кумидем—нар. дувиркомъ.
Кумство—кумовство. *Умерла дитина, та й кумство промала.* Посл. у.
Купа—церковное наказаніе, темница, или мѣсто ареста, хотя бы и снаружи зданія. Купою каради иногда выводятъ руку въ стѣнѣ у колодезныи для позора, а иногда приковывади и за шею на короткой цѣпи.
Кудель—домашняя простая мохнатая собака.
Купиці—налогъ, который должны были платить брачущіеся крестьяне, въ пользу помѣщика, а мѣщане въ пользу городничаго.
Купинник—растеніе *Calamagrostis erigejos* Roth.
Купинія—общество, компанія.
Куптунъ—контуше, чекмень съ разорвѣнными рукавами или *свистами*.
Куптунъ жіночий—верхнее длинное платье, со складками назадъ, и плотно обхватывающее талію; поврой оногo почти такой же, какъ теперешней *семми*; но изъ тонкаго сукна; иногда дорожки матерій и парчи, куптуня жіночіе были съ длиннымъ, лежащимъ узами веротничкомъ и съ усами, или безусныи, т. е. у нихъ на перехватѣ таліи, вверху складокъ по сторонамъ ляфа были нащоты на крестѣ, широкіе золотые гадунъ; а другіе на имѣли сего украшенія и назывались безусныи.
Купити, купитици—1) картина, гравюра. 2) Штука отъ Нѣмецкаго *Kunst-Stück*.
Купитанія—1) декоранія на сценѣ. 2) Лѣси для иллюминаціи.
Купіати—дремать.
Куп-зілле—растеніе *Convallaria Polygonatum* L.

Купа—купа, столикъ.
Купавка—растеніе *Ranunculus arvensis* L.
Купало—короводная игра съ церезаніи; ваниемъ чрезъ жостри на каууѣ для Рождества Іоанна Предтечи. 24 іуня.
Купалонні піси—піси купальниці, которіе поють на Купали, сидѣть міеологін.
Купека, купина, скупи—растеніе *Convallaria multiflora* L.
Куперобъ—дупоросъ.
Купецъ—купецъ.
Купецъ, кунка—кучка.
Купецький—купеческій.
Купина—1) кустарникъ. 2) Ррастеніе *Polygala vulgaris* L.
Купитися-тъця, кунчатися-тъця—толпиться, собираться, сходиться въ одно мѣсто.
Купленіе-я—содиненію, соединенію.
Купований—купденный, покупаемый.
Куповати—покупать.
Куповца—популка.
Куприк—задняя часть тѣла у птицъ.
Купрій—Кипріанъ.
Купчаки—гвоздики *Tagetes erecta* L.
Кур-зіле—растеніе *Potentilla Tormentilla* Schrank; иначе по-Украински дубровка, терментилля.
Куря, курява—пыль.
Курай—растеніе *Xanthium spinosum* Salsola Kali L.
Курва—(съ Польск. *kurwa*) неотребная женщина.
Курган—большой курганъ, малые же называются *могилами*.
Кургикати—пѣть подь носъ.
Курдушель—варликъ, уродъ.
Куреки—кочаная капуста *Brassica oleracea* L. Var *capitata* DC.
Курецъ—курляцкій.
Куряу-верзу—вздоръ, чепуха.

Курити ляхо—причинять бѣду: *Троян-
ці ляхо таке курили.* Котларевський.
курій—вихрь.

X

Курійка—будка; палатка, палатка.

Курійина—лагерь; поселение въ кото-
рое възвуть в курійинахъ.

Курійний—будочный, напашовый.

Курка—куропатка.

Курка—кураца.

Курлокали—причать; пох. журавлюша
*Перенем підпідвлякоть, журавлі
дес курлокать на турлах, журавлі
повистуге.* Номис.

Куроолох—трусъ, лѣдтъ.

Куросліп—растение *Anemone hepatica* L.

Курокайт—крадущій; куръ.

Куря—(Галиц. сл.) журица; множеств.
куръ.

Куря—цѣпленовъ.

Куряча ланка—кошки. См. выше.

Куряча слюча—1) Глазная болѣзнь.
2) Растение *Ranunculus polyganthe-
mos* L.

Курячи очки—растение *Anagallis ar-
vensis* L.

Курячий—куриный.

Курей—куций. См. ниже.

Куритась-тяця—покушаться.

Кут—уголь, сторона, небольшой острый
мысь.

Куті—Гудули. См. Г.

Кутній—угольный, задній крайній; *кутні
зуби*—зубы находящіеся въ концахъ
обѣихъ челюстей.

Кутюк—уголь, конецъ.

Кутя—кутья, родъ каши съ рпсу или
ячменныхъ, а также пшеничныхъ
крупъ съ сѣтѣмъ.

Куца, кухва—1) большая лодка; 2) Мѣра
жидкости.

Кухар, куховар—поваръ.

Кухенний—кухонный.
Пустимсь-ми .. Іосифу Гукаль

скому... *Пастиркоб Натійму* въ
кухенное вистаченне містечко стай-
ки. Универсалъ Гетмана Петра До-
рошенка, 1669 года.

Кухлик—кружечка.

Кухоль—простая глиняная или дере-
вянная кружка.

Куховарка—кухарка.

Куховария—кухня.

Кухарський—кухарскій.

Кухта—1) помощница повара. *А я кухти
в плечі; цѣть на вража до печи.*
Пѣс. 2) Кофта. *Куди кухтї патини*
Посл.

Кухтик—кофточка, спенсеръ.

Куць—1) междом. *Куць програв, куць
виграв* 1) Артемовскій-Гулак. 2)
Крошево, мелко разрѣзанныя овощи

Куцак, куцай—1) безхвостый. 2) Карликъ
3) Бѣсъ.

Куций—1) безхвостый. 2) Бѣсъ. 3)
Короткій. уменьш. *куцесомкуцій, куц-
ценький.*

Куцьба—шутка, шалость, обманъ.

Кудюба—кочерга.

Кудюбаба—игра въ кумурки.

Кудюруб, Гусар, Материка, Ой-денало—
національные Украинские танцы.

Куч!—междом. а кншъ!

Кучѣри—кудри.

Кучерява мѣята—мѣята *Mentha piper-
ita* L. var *crispa*.

Кучерявий—кудрявый, курчавый

Кучити—(акт. сл.) докучать, досаждать.
*Я се обичую вилелков стѣрѣння
приложити і кучити пѣном товлом,
аби дожовлялися.* П. Могіла, 1646 г.

Кучма—1) родъ овчиной круглой шапки.
2) На шмѣшка, обманъ, издѣванье хло-
поты, забота.

Кучонка—баранья шапка.

Кучугура—сугробъ, бугоръ.

Кушати—пробовать, отвѣдывать.
Кушир—рѣчныя водоросли *Seratophilum demersum* L; иначе по-Южно-русски—*кропивка, водяна кропивка*.
Кушка—пушка.
Кушир—мѣховщикъ дѣлающій тулuby
Куширскій—мѣховщикій.
Куширство—ремесло мѣховщика.
Куц—кусть.
Кущия—чаща лѣсная, листва, кусты.
Кшталт—манеръ, форма, подобіе, фигура; отъ нѣмецкаго *Gestalt*

Л.

Лаба—лапа.
*А в горячѣм краю
 Лев лабою оре.* Ю. Федькович.
Лабазник—растение *Spiraea ulmaria* L; иначе по-Украински—*иронник, медуница, кашка*.
Лабѣт—западня, ловушка. *Попався в лабет неборака*.
Лабзѣ, лабзѣк—мальчикъ попровнякъ.
Лабзюковѣтн—просить милостыни.
Лѣва—1) скамья. 2) Куча, толпа, рядъ, фронтъ; *лавою ити*—идти кучею, фронтомъ. См. *Батава*.
Лѣвница—судейская скамья.
Лѣвка—1) скамейка. 2) Лѣвка торговая.
Лѣвний—фронтной, строевой, лѣвнй.
Лѣвник—1) одинъ изъ бывшихъ магистратскихъ чиновниковъ. 2) Присяжный засѣдатель въ гласномъ судѣ.
Лѣгода—согласіе; еротость.
Лѣгодити—починять; снаряжать.
Лѣгодитса-тъця—починаться, снаряжаться.
Лѣгідний, лѣгодний—исправный, милостивый.

Лагоженій—поправляемый исправлимымъ.
Лагоженне-я—поправка, исправленіе, починка.
Лагомѣни, лагомѣнки, лагомѣнці, лагомѣни, ласощи—лагожства. *Книші вареники і всяки лагомѣни*.
Лѣгор—лагерь.
Лѣда—1) красавица; богиня красоты въ мѣологической періодъ. 2) Сокровище.
Лѣданом дихати, на лѣдан дихати—быть въ предсмертномъ состояніи.
Лѣдівниця—патронташъ.
*Докіль ходили по Україні козаки, з рогами,
 Стояли стени, поля облогами,
 Як явилися на Україні поти в лѣдівницях
 Стали у мужиків пироги на поминях.*
 Народ. дѣсяя:
Лѣдки, лѣдусеньки—(дѣтск. сл.) ладоши; *плеще лѣдки*—бьетъ въ ладоши.
*А в рученьки лѣдусеньки,
 А в ніженьки ходусеньки.* Пѣс.
Лѣднѣти—устроить, улаживать.
Лѣдем—напр. толкомъ, дѣломъ.
Лѣдука, лѣдука—сумка.
Лѣзіння—ползаніе.
Лѣзюк—1) банщикъ, парщикъ; 2) Ползунъ. Говорится по большей части о малыхъ дѣтяхъ неумѣющихъ еще ходить, а также и о безногихъ нищихъ.
Лѣзня—баня.
Лѣйка—брань.
*Йди синку прич від мене,
 Через тебе сварка в мене;
 Не так оварка, як та снѣрка,
 Не так снѣрка, як та лайка,
 Не так лайка, як та бійка.* Пѣс.
Лѣйливий—бранчивый.
Лѣйно—(Галицк. сл.) пометъ, валь, си-

пращеніє. *Власне лайно ні смердити, ні пахне.* Посл.

Лакіюватий—низкій льстець, по лакейски раболѣпно угождающій.

Лакірка—лакешка.

Лакнути—чувствовать голодъ.

Лакоти—лакомства.

Ламбине—ломка.

Ламати—ломить.

Лан—пахатное поле, участокъ пахатной земли.

Ланець—бездѣльникъ, подлецъ.

Ланове—подать отъ десятины на содержание войска. *Ланови побори.* См. Лѣт. Величцо.

Лантух—большой мѣшокъ.

Ланцѣг. **ланцюжокъ**—цѣпь, цѣпочка.

Ланча.—туша съ убитаго животнаго.
*Кривавую ланчу по хаті носили,
І золоте блюдо він їх незаймав.*
Ю. Федькович.

Лана, ланка—*ланки мостити*—значить присосѣживаться, ухаживать. *До тебе всі ланки мостять*—всѣ за тобою ухаживаютъ.

Ланбистий—широколиственный.

Ланати—щучать.

Ланко—название собакъ.

Ларивою—Иларіонъ.

Ласий—лакомый.

Ласитися-тъця—(Галицк. сл.) льститися, желать.

Ласка—милость, распоряженіє. *Ужисати угодія до ласки військової*—(Маркович) т. е. владѣть помѣстьемъ до указу изъ Войсковой Канцеляріи.

Ласкавецъ—1) ласковій благодѣтель.
2) Растеніє *ласкавецъ*.

Ласкѣтися-тъця = **лѣщитися-тъця**. См. ниде.

Ласовати—лакомиться.

Ласостохлїст, ласощохлїст—сластолюбца.

Лѣсоши—лѣкоти. См. выше.

Ластівка, ласточка, ласбчка—птица ласточка.

Ластовень, ласточник—растеніє *Asclepias Syriaca* L.

Ласуха—лакомка, лакомая.

Лѣта, лѣтка—1) шесть. 2) Заплата.

Лѣтинне-я—штопанье, починка платья.

Лѣтати—починять, пришивать заплатки.

Лѣтатина, лѣтати, лѣтатте—растеніє *Caltha palustris* L.

Лѣтвий—легкій.

Лѣтво—напр. легко.

Лахачи, лохина—растеніє *Vaccinium uliginosum* L; иначе по-Украински—*голубецъ, дурниця, тїяки*.

Лахвѣ—пожива.

Лахмѣи—бѣднякъ, оборванецъ.

Лахманина—обноски, изношенный костюмъ.

Лѣцний—легкій, удобный.

Лѣцно—напр. легко.

Лѣцно дурити, коли приступає. Посл.

Лашт—мѣра сыпучихъ тѣлъ въ 27 корцевъ.

Лаштовѣти—прилаживать.

Лаштуки—лѣсы, деревянные подмостки.

Лаштитися-тъця—ласкаться.

Лѣяти—бранить; лаять по собачьему; лгать.

Лгарь—лжець.

Лгарка—врунья.

Лгарство—ложь, обманъ.

Лебѣдѣха—(общ. рода.) бѣдняга.

Лебѣнь, лебѣнь—кажется, сдается, яля, чуть ли, можетъ быть, вѣроятно. *Бо він її любить з ума зведе.*

Лев—монета (каван?)
Опісля баталії Полтавської зо шведом, (Петро I) монету старавично польску т. е. леви, орлянки, чертки, ністалярки, орты, тїлѣфи, шестаки, шани, чехи, осьмачки і зо

osici Maloi Rossii osvii. Лѣт. Величко.

Левда, левдака—земля подъ сѣновосомъ возлѣ усадьбы.

Левенець—рослый человекъ, дубина, негодай, мерзавецъ.

Левко, Левусъ—Левъ, Лѣва.

Левди, Левбитій—Леонтій,

Левудра—растеніе *Polygonum bistorta* L.; иначе по-Украински—*рачешийки, рачки, ракови шийки.*

Легация—(акт. сл.) завѣщаніе, запись.

Легкодѣхъ—слабый здоровьемъ.

Легкодухій—слабосильный.

Леговати—завѣщать.

Ахентида червоный золотий завѣстити леую. Четвертинскій 1690 г.

Легойко—нар. легко, проворно, ловко.

*Ой пиду я межи гори.
Там де живутъ бойки,
Де музика дрібно грає,
Окачуть по легойки.* Галиць. пѣс.

Легот, леготъ—(Гуцульск. сл.) зефиръ.

Легце—нар. слегва; *легце важити*—не уважать, брать слегва.

Легш-е—нар. легче,

Легшати—дѣлаться легчимъ.

Леда, лада, ляда—1) окончина въ лавкахъ, органахъ и проч. 2) Пустяки, дрянъ, мерзость. 3) Дуракъ.

Ледарь—негодяй

Ледарка—негодяйка.

Ледарювати—негодяйничать.

Ледачий—негодный, лѣнливый.

Ледащия—негодница,

Ледащити—лѣниться. дѣлаться негодникомъ.

Ледащо, ледащина—негодяй, лѣвтяй.

Лѣдше, лѣдші, лѣдшо, лѣда—нар. едва, въ силу, еле.

Лѣдинъ—молодець.

Лѣжа—стоянка, квартированіе войскъ.

Лѣжонъ—1) назвукція кому въ дѣмъ. См. Уст. о Воловахъ, 1557 г. 2) Лѣннинець. 3) Стражъ. 4) Особый родъ печенаго хлѣба.

Лѣзній—гулящій человекъ, бродяга не имѣющій пристанища и занятій.

Лейстер—реестръ, регистръ.

А нѣ по лейстрамъ законна. Макаровский.

Лейстрѣвій—реестровый, состоящій въ спискахъ; регулярный.

Лейстрѣвникъ—бозакъ записанный въ казацкомъ реестрѣ опредѣляющемъ число украинскихъ казаковъ.

Лейстровня, лейстрѣвщина—реестровое казачество; регулярное войско.

Лѣйтар, рѣйтар—всадникъ, кавалеристъ.

Лекгация—легация. См. выше.

Лектика, лектичка—родъ легкаго экипажа. *І до карецъ колес треба і на лектики.* Клявентій 1700 г.

Лѣле, лѣлєнько—горе, горяшко; отъ слова *Лель.*

*Іван у голос тужить,
Кричить, мов нависній:
"Ой лѣле, лѣле,"* Витавський,

Лелѣка—родъ панли.

Лѣля—(дѣтск. сл.) рубашка. *Як буде доля, то буде й лѣля.* Посл.

Лем, лемо—союзъ но, только.

*Не болить тя твоя лавка,
Лем ты чекать фираер вонка.* Пѣс.

Лем, лѣм, лѣмъ, лѣма, лѣмяк, лѣшняк—дерево *Ulmus montana* Wither.

Лѣмбикъ—мѣдный, сосудъ для перегонки и очистки водки; отъ Польскаго *Alembik.*

Лементарь—рейсентарь См. Р.

Лементовати—шумѣть, кричать, производить сумятицу,

Лемѣш, леміш—сошникъ, плужникъ, рѣзакъ въ плугѣ.

Лемки, лемсит—шумъ, крикъ; отъ Латинскаго lamenta или Польскаго lament.

Лемки—жителі Саноцкаго округа въ Галиціи.

Лѣн дикий—растение Linum patenue L.

Лѣн жовтій—Linum flavum L.

Лѣн скакун—Linum usitatissimum L. var. crepitans Schubl. et Mart.

Лѣнок, зайце лѣн—растение Linaria vulgaris Mill.

Лѣнок, зевуден лѣн—растение Linum catharticum L.

Лентварь—выдѣланная кожа.

Лентварѣвий—кожаный.

Леп—цотъ, нечистота, грязь.

Лепеха—лѣр. См. А.

Лепеховѣтій—вѣтлий.

Лескилик—растение Scirpusylvaticus L.

Лесістка—лепестокъ.

Лепок—растение Asperugo Aparine Schoff.

Лесбѣрт—рапортъ.

Лѣпський—славный, хороший. *Лѣпський город.*

Лѣпсько—нар. хорошо, славно.

Лесница, лемецъ—растение Asperugo procumbens L. иначе по-Украински—*остриця, мокрець.*

Лесковка—яблуня. См. Я.

Лескотати—лоскотати. См. ниже.

Лѣстоши—лестъ, лицемѣріе.

Лѣстун—лѣстець.

Лѣскѣ, Олекса—Алексѣй.

Лѣщина—ліщина. См. ниже.

Лѣтага—бѣднага.

Либастер—алебастръ.

Либѣрія—ливрейная шинель; отъ Французскаго la livrée и Польскаго libeга.

Либра—десять бумаги; отъ Польскаго libra.

Ливній—продливной.

Лига—1) союзъ. 2) Обжора.

Лигати—улетать, пожирать, ударять.

Лигуини—лагоміни. См. выше.

Лизѣвъ—бычачій языкъ.

Лиман—растение Ranunculus Lingua; иначе по-Украински—*натяж, натягач.*

Лимарь, римарь—кожевникъ.

Лимаренко—сына кожевника.

Лимарка—кожевница

Лимарський—кожевницѣй.

Лимарство—кожевництво.

Лимон—аломаій. См. А.

Лимоцна трава—растение Molucella laevis L.

Лина—канатъ, верѣвка.

У із стін кизикурманських лиманів в човни запорожський поспускавшися.

Величко.

Линія—рыба линь.

Линія—казацкая сторожевая граница, или оборонительный валъ отъ татарскихъ набѣговъ: начатый въ 1763 г. между Днѣпромъ и Донцемъ, длиною въ 400 верстъ. Бантышъ-Каменскій т. 164. стр. Лѣтопись Самовидца 164 стр. На *Линіі* были вѣрности. 1) *Борисоглібська*, 2) *Китай* 3) *Царичанка* 4) *Маякиці*, 5) *Нехвороща*, 6) *Ливенська*, 7) *Роска*. 8) *Св. Феодора* 9) *Козна* 10) *Білівська*. 11) *Св. Іоанна*. 12) *Орлівська*. 13) *Св. Парасковіі*, 14) *Тройчата*, або *Яхремковка*. 15) *Берѣка* або *Св. Олекси*, 16) *Лозова*, 17) *Бузова*, 18) *Донецька*. *Про між кріпостями реданти, а наші зовуть кручки* Зап. Я. Марковича. 2) Пѣсня *Линія*.

У Глухові у городі у всі дзвони дзвонять;

Да вже наших козаченьків на Линію зонтють.

У Глухові у городі стрельнуми зручниця,

Не по одному козаченьку плакали
сестриці
У Глухові у городі поплетени
сітки;
Не по одному казаченьку заплакали
дітки.
На бистрому на озері—ієть плавала
качка.
Не по одному козаченьку плакала
козачка.
У Грицькові огні горять, а в Полтаві
димно;
На могилі гетьман *) сидить—ієть
тамъ ёго видно.
Допевняйсь-ж, наш гетьмане, допев-
няйсь плати!
Як не будеш допевняти, будемо
етикати.
Ой ідіть-же, ви панове до Петра
до свѣта—
Ой там буде вам панове, велика за-
плата:
По заступу у рученьки, та ще і
лопата!..
Сидить козак на могилі сорочку
латає,
Ой кинувся до черешка—котійки
немає.
Сидить пугач на-убочу, на вітер
надуєся
Іде козакъ в Україну, на лихо здо-
буєся.
Ішов козак на Липю до й вельми
надуєся
Ішов козак із Липі, як лихо зомувєся
Пісня описуєть по мѣнню славнаго
М. А. Максимовича событіє 1761 г.,
когда на Липю было выслано нара-
боты канальскіі (т. е. для рытья ка-
наловъ) 20,000 украинскіихъ казаковъ
и 10,000 украинскіихъ крестьянъ.

*) Гетьман Іоани Скоропадський, про котрого
склалася така пословица в народі: «Іван носить
плахту, а Настя (ёго жінки) булаву.»

Липи—корабельные канаты.
Липта—мелкая чечевича *Ervum Lens L.*
Липтварь—лентварь. См. выше.
Липути—летѣть, исчезать.
Липа—1) длинная лодка. 2) Липа *Tilia*
parviflora Ehrh; *серебриста липа,*
тей—T. argentea Dc.
Липецк, Липськ—Лейпцигъ
Липець—бѣлый медъ.
Липка—растение *Spiraea Filipendula L;*
иначе по-Украински—*талабан, тар-*
лабан, починочки, воронецъ, гадючник.
Липчиця—растение *Asperugo procum-*
bens L.
Лис, лиса, лисенця, лися,—лисица
Ліса гора—гора возлѣ Кієва, гдѣ, по-
повѣрью народному, вѣдьмы слетаютъ
ся поночамъ для шабаша. Берында,
авторъ Словено-Россійскаго лекси-
кона, называетъ эту гору «*Лобное,*
или краниєво мѣсто.»
Лісній—плѣшивый.
Лісній дѣдько—демонъ.
Лисенця—1) лисица. 2) Растение *Girso-*
philia muralis. L.
Лисичка—растение *Agaricus Cantharelus*
L.
Лисковиця, лисковка—зарница, молнія.
Лиснутися-тьця—лосниться, сверкать.
Ліснути—блестѣть, сверкать.
Лист—письмо, листокъ.
Лист дозволеній—разрѣшеніє.
Лист ексекutoryіальний—королевская
грамота въ старостѣ о выполненіи
какого-либо судебнаго рѣшенія съ
помощью вооруженной силы.
Лист екедєвизіі—дѣльчій листъ, условіє
о раздѣлѣ мѣвнїи.
Лист залізний—глейт. См. *Г.*
Лист заповідний—запрещеніє.
Лист заставний—заставная записъ
Лист либертаціі, лист визволеній—от-
пускная.

Лист одрочний—постановленіє суда объ отсрочкѣ выношенія какого-либо судебного рѣшенія съ помощью вооруженной силы.

Лист отвороний, отвористий—открытый листъ; циркулярное объявленіе о чемъ-нибудь пересылавшееся незапечатаннымъ и заявлявшееся въ городахъ для публикаціи.

Лист уважчий—вводный листъ, актъ по которому вводили во владѣніе.

Лист упоминальній—подтвердительно письмо, подтвержденіе требованія.

Листаѣтій—многолиственный

Листобвнй—письменный.

Ссиланя листового, ні словесного немаю
Гетьман І. Брюховецький.

Листовне—нар. письменно.

Листовня—сбораніє писемъ. портфейль.
*Которий то лист у своєї комірці,
у листовні. Якимович.*

Литвичики—растеніе *Silene Armeria* L.

Литий—масивный.

Літки—голени, икры.

Лиферія—Божа ручка. См. Б.

Ляхва—пробыль, проценты.

Ляхвити—брать проценты.

Ляхварь—ростовщикъ,

Ляхварка—ростовщица.

Ляхварський—ростовщицкій.

Ляхварство—ростовщество.

Лихий—1) лѣпшій, бѣсъ, 1) Злой, ужасный.

Ліхо, лишко, лишенько—горе, бѣда, несчастіе; горюшко.

Прийшов пак Палій додому

Да й сів у наміті,

На бандурці виравас:

Ліхо жити в світі. Пѣс.

Лиходій—злодѣй

Лихолітте—тяжелыя времена; моръ, голодь, эпидемія.

Лихоманка, лихоманьця—трисця. См. Т.

Лихоманник—растеніе *Gentiana cruciata* L.; иначе по-Южно-русски—*товстуха*.

Лихоманський—лихорадочный, возбужденный.

Лихословити—злословить.

Лихота—горькая бѣдность.

Лихтар, лихтарня—фонарь.

Лихованецъ—любовникъ.

Лихованка—любовница.

Лиховати—злодѣйствовать.

Лиховодити—лиховати. См. выше.

Лішай—растеніе *Lichen*.

Лішати, лішити—1) оставлять, оставить, остаться. 2) Убить, доковать—*Лішилася Полька дома. Бери—кричить, мими мовчить. Загадка. Немилув ю на дорозі. Пѣс.*

Лішень—*ходімо мишень*—пойдемъ-ка.

Лішка—лишнее, излишекъ.

Лішкці—1) междом. прочь! на телать п коровъ, тоже что *алушки*. См. А. 2) Растеніе *Trifolium repens* L.

Лішниця—растеніе *Gypsophila muralis* L.

Лішчарь—рыцарь.

Лішарія, лішарщина—рыцарство.

Лішарський—рыцарскій

Лішбаний—вывороченный на другую сторону, передѣланный.

Лице—поличное, вещественная уліка.

Лицевати—выворотить на изгнанку.

Лицѣнне—волеятство, ухаживанье, любезничанье.

Лицѣтися-тыця—ухаживать, любезничать.

Лішакн—лапти.

Лішаний—лыковый, дрянной.

Лішана—маска, пугалище, привидѣніе; иначе по-Украински—*мана, мара, машкара*.

Лішити—надлежать, слѣдовать, приличествовать.

*Підперечись, як мчить у поході,
І дай одвіт на всі мої питання!*

II. Ратай.

Личман—1) родъ медалей изъ мѣдной жести, носимыхъ женщинами на шеѣ, вмѣстѣ съ монистомъ. 2) Фальшивая монета. 3) Особое состояніе людей въ простомъ быту. 4) Сосчитанныя деньги. 5) Счетоводъ, бухгалтеръ, 6) Предводитель, вождь. передовой челоубъкъ.

*Так туди нехай веде, а сам попереду,
як личман іде.* Довгоносенко.

Либерація—(акт. сл. libertacya) освобожденіе какого-нибудь имѣнія отъ военнаго постоя. 3) Германскій листъ выдававшійся владѣльцу такового имѣнія 3) Отпуская крестьянамъ отъ помѣщика.

Лівер—ручной насосъ.

Лід—лѣдъ.

Ліжка, ліжечка—ложка, ложечка.

Ліжко, ліжниця—кровать, постель.

Ліжма—нар. лежа.

Ліжник—1) шерстяное одѣяло, коверъ, покрывало. 2) Колонистъ.

Ліж—топливное сало.

Лійка—лейка, воронка.

Лік—счетъ, численіе.

Лікар—медикъ.

Лікарка—знахарка.

Лікарник—аптекарь.

Лікарниця—аптека.

Лікарня—больница, госпиталь.

Ліки—лѣкарство, медикаментъ.

Лілея лісова—растеніе *Lilium Martagon*

Ліноватися - тьця—лѣвиться.

Лідоши—лѣвъ, антипатія.

Лішний—превосходный, великолѣпный.

Ліпно—нар. великолѣпно.

Ліпота—красота, изящество, великолѣпіе.

Ліпший—лучшій.

Ліпше—нар. лучше.

Ліра—гитара.

Лірик—играющій на лирѣ.

Ліс, лісок—лѣсъ, лѣсовъкъ.

Ліса—плетень, тычъ.

Ліскотати, лоскотати—щекотать.

Лісова груша—дикая лѣсовая груша
Pyrus communis L.

Лісова фіялка, підлісок—цвѣтокъ *Viola mirabilis* L.

Лісова яблуня—дикая яблоня *Pyrus Malus* L.

Лісовий—лѣсной.

Лісовий жабрій, жабрик—растеніе *Galeopsis Tetrahit* L.

Лісовий тюльпан—тюльпанъ лѣсной
Tulipa sylvestris L.

Літепло—теплая вода.

Літній—1) лѣтній, 2) Пожилый, вълѣтахъ.

Літник—женское лѣтнее полосатое платье, родъ юбки.

Літняк—1) лѣтній домъ, навидѣльчъ, шалашъ, палатка. 2) Лѣтній востанокъ.

3) Лѣтній день. 4) Юзидъ вѣтеръ.

Літо—лѣто; годъ.

Літовати—боятся, лѣпиться. *Не літуйчи праці..*

Літописецъ, літописця—лѣтописецъ,

Літопись—лѣтопись.

Літопровод—1 Сентября; день св Семена.

Ліцій—растеніе кустарное *Lycium barbarum*; иначе по-Украински—*дереза дармарос, дариза, незамайник, новій.*

Лічба—число, счетъ.

Лічити—считать, исчислять.

Лічозір, лічозор—звѣздочетъ.

Ліщ—лящъ.

Ліщина—орѣшникъ *Coryllus Avellanna*

Лобода, лобідка—лебеда *Chenopodium atriplex*.

Лобур, лобуріка—повѣса, дубина, бродяга

Ловчий—(акт. сл.) начальникъ охоты; урядникъ, которому поручалось за-вѣдываніе королевскими охотами; были ловчие великіе—коронный и литовскій. и кромѣ того въ каж-домъ повѣтѣ.
Логово—логовище.
Лодарь—ледарь. См. выше.
Лодвий—сальный.
Лодек, лоюк, суховершки—растение *Aju-ga genevensis L.*,
Лѣже—лѣжко. См. выше.
Ложити—предлагать. употреблять, из-держивать. *Кошти ложенніи про-пали туне.* Величко.
Лоза—лох. См. ниже.
Локати, ликати—локать.
Лѣкша локшина—лапша.
Ломѣка, ломѣчка—палка, палочка,
Ломѣти право—употреблять во зло-законъ.
Ложка верба—ива *Salix fragilis L.*
Ломонос, ломник—растение *Clematis alba L.*
Лбия—грудь, лоно.
Лбнати—жрать.
Лонотити—стучать, шумѣть, бѣгать не-поворотливо.
Лонух, лонушина, лонушник, дѣдовник—растение *Arctium Lappa L.*
Лонушник водяной—растение *Nymphaea alba L.*
Лоском—нар. наповаль, покотомъ
Лоскот—щекотка,
Лоскотати—щекотать.
Лотоки—стоки у водяной мельницы.
Лотр—(акт. сл.) негодай.
Лох, царградска лоза—ива *Elaeagnus hortensis L.*
Лохина—лохачи. См. выше.
Лошниця—лошакъ.
Лошия—лошоножь.
Лощити—блестѣть

Лоюк—лоск. См. выше.
Лубок—родъ дѣвичьяго головнаго убора; состоящаго изъ полосы картона обвитаго лентою.
Лубьяний—лубочный.
Луг—1) лѣсъ на низменныхъ прирѣч-ныхъ мѣстахъ, 2) Лугъ.
Лугарь—лѣсникъ, обитатель. луговъ.
Лугова незабудка—растение *Myosotis Sparsiflora Mikan.*
Лудани—*жупани лудани*—изъ блестящей матеріи жупани, жупани расшитые золотомъ. Несторъ упоминаетъ объ *епанчахъ* или жупанахъ луданахъ.
Лузати—раскусывать.
Лукѣ—поѣмный лугъ
Луковица—лукъ *Allium Cera L.*
Лукиѣя, Луцько—Лукіанъ.
Лулузь!—междоимегіе выражающіе силь-ный трескъ. *Лулузь щось під ногами.*
Лулуснути—сильно затрещать.
Луна, лунь—1) Эхо отголосокъ 2) Труба.
*Пристрастна лютая жада
З очей неситихъ запалае,
Мов-би пожарная луна.*
I. Верхратський.
Лунати—отеликаться.
Лун—грабежь, здирство. !
Лупати—*лупати очима*—влипать глазами.
Лупѣтка—луста. См. ниже.
Лунѣти—братъ, сдирать.
Лусь!—межд. тресь!
Лускѣ—рыбная чешуя.
*Плесе щука з Кремешука,
Лускѣ на їй сле. Пѣс.*
Лускѣти—трещать отъ раскусыванія, лопаться.
Луснути—лоннуть, треснуть.
Луста, лустка—ломоть хлѣба.
Лутка—обойный или дверной косякъ.
Лутѣвий—громоздскій, простой.
По мужичи постомъ лутовчи. Пѣс.

Любенько—нар. очень легко, удобно.
 Люби мене, на забудь мене—незабудка
 растение *Myosotis palustris* L.
 Люби мене не мокинь—растение *Lathyrus*
syvestris L.
 Любий—милый.
 Любиста, любисток—растение *Levisticum officinale* Koch
 Любител-тьид—любить другъ друга.
 Любієлькнй—милѣйшій, драгоцѣннѣй-
 шій.
 Любієнько—нар. мило, любовно, съ
 удовольствіємъ.
 Любжа—растение *Orchis incarnata*
 Любка—1) любимца. 2) Растение
Epiractis atrorubens Schult.
 Любки—растение *Orchis militaris* L;
 Люблєний—любимый.
 Любко—любovníкъ.
 Люблязій—любезный.
 Люблязю—нар. полюбóвно.
 Любо—нар. мило, хорошо, или.
 Любоши—любóвныя страсти, наслаж-
 деніе любовью.
 Любрика—красный мѣлъ у столярей.
 Лювчати—молча слушать.
Як будуть лаяти,
Так буду плакати;
Як будуть навчати,
То буду мовчати Пѣс.
 Люде, люди, люді—люди, сватовъ.
 Людина—человѣкъ.
 Людинний—человѣческій, людской, гу-
 манний.
 Людинность—человѣчность, гуманность.
 Людинство—человѣчество.
 Людкн—людшнн.
 Людскій—человѣческій, людской.
 Людѣка—человѣчна.
 Людѣнцн—людской, порядочный.
 Люзнй, лєзнй—праздношатающійся.
 Люкреня—растение *Caragana frutes-*
centis L.

Люлєшник—трубочникъ.
 Люлька, люлечка—курительная трубка,
 трубочка.
 Люпта, лѣпта—фитиль.
 Люстрина—шерстяная матерія.
 Люстриновий—шерстяной
 Люстро—свѣчадо, дзеркало. См. С. и Д.
 Люстровати—ревидовать, осматривать.
 Лютовати—злобиться, злобствовать, сер-
 диться, ѳсниться.
 Лютр—лютеранинь; это слово у Червоно-
 руссовъ такое же бранное, какъ когда-
 то у Малороссіянъ было слово *ка-*
телик.
 Лють—дрожь отъ холода.
І зїмна истигає лють
Од важкого страданнн.
 І. Верхратскій.
 Люштик—(акт. сл.) увеселеніе.
А для черні вїськової був дан от
Гетьмана горючний моштик. Ве-
 личко.
 Люберинт—1) лабиринтъ. 2) Запутан-
 ность, смута.
 Лягати—ложиться.
 Лягови—время сна.
 Ляговнця, лягівнця—1) спальня, 2)
 Постель, кровать.
 Лягомїєць—провазникъ.
 Ляда—доска, которою закрывають ходъ
 на чердакъ.
 Лядвенець—растение *Lotus corniculatus*
 L.
 Лядина—дрянь, мерзость.
 Лядскій—Польскій.
 Лядчина—Польша.
 Ляк—испугъ.
 Ляканій—пуганный. *Лякана ворона і куца*
боїтця.
 Лякання-є—пуганье, запугиванье.
 Лякнвий—пугливый, робвій.
 Ляля, лялька—игрушка, кукла, малень-
 кое дитя.

М.

Лямент — лемент. См. выше
 Ляментовати — вопити, вопіати.
 Лямпарт — леопардъ.
 Лямпертовий — леопардовый.
 Ляп-тяп — междоиметіе стука.
 Ляпас — пощечина.
 Ляпасовати — бить по щекамъ.
 Ляпати — бить, ударять; пачкати; дурно дѣлать.
 Лярва — мерзавка, негодяйка.
 Ляс — *ляси підпускати* — лѣстить.
 Ляска — палка.
 Ляскати — хлопать.
 Ляскотати, ляскотити — производитъ хлопанье.
 Ляскуха — болтунья, вѣтренница.
 Лях — полякъ; баринъ.
 Ляхвица — лядчина. См. выше.
 Ляхівка — 1) Поляка. 2) Подоль у женской рубахи, который обыкновенно вышить.
 Ляхівський, Ляхський, Ляшський — Польскій; панскій
 Ляшка — Поляка.
 Ляшуга — Полякъ.
 Львиная лапка — растение *Alchemilla vulgaris* L.
 Львиная пасть — растение *Antirrhinum majus* L.
 Льнуванне — полудное, дань священническому семейству льномъ и разнаго сорта съѣстными припасами; *льнуванне* бываетъ обыкновенно осенью.
 Льнувати — собирать полудное, собирать дань, отъ каждой избы, льномъ или съѣстными припасами. Въ нѣкоторыхъ губерніяхъ Украйны (накъ напр. въ Волынской и Полтавской) *льнують* (т. е. собирають полудное) не только попадьи, но и дьяконши и дьячки.
 Льнувати — издѣваться, насмѣхаться.

Ма, має — имѣеть, 3-е лицо отъ глагола *мати*. См. выше.
 Мабидь, мабить, мабудь, мабуть — напр. вѣроятно, нажеться; стало бить; *Мабуть кінці на зтикають*. Поел.
 Мавка — полевая или кладбищенская рухляк.
 Магай-Бі — поможи Господи!
 Магерка, магірка — небольшая шдлапа.
 Магнес — магнитъ.
 Магнесовий — жаритный.
 Маж мажа — большой походный чумацкий возъ съ солью или рыбою.
 Мажар — производитель чумацкихъ возовъ
 Мажаренко — сынъ мажара.
 Мажариха — жена мажара.
 Мажарівна — дочь мажарева.
 Мажний — возовщикъ, владѣтель мажь.
 Мазари — горох минский. См. Е.
 Мазилка — квачъ, большая кисть.
 Мазка — кровь, сукровица, сокъ. *Мазка капотить*.
 Мазинця, мажинця — дегтярня, сосудъ, въ которомъ хранится деготь для подмазыванія тѣлегъ.
 Мазурик — *Perg. montana* L.
 Мазурівка — часть города Полтавы.
 Май — соколь (?)
*Гаєм маєм, лебедем Дунаєм
 А степами бистрим горностаем.*
 I. Федьковичъ.
 Майво — флагъ.
 Майдан — 1) публичная площадь. *Стояли в шиках по серед майдану Сьчового*. Величко. 2) Заведеніе для гоненія смолы и дѣгтя.
 Майданщик — смолонщикъ, работникъ добывающій смолу.

Майдебургія—Магдебургское Право.

*Присудак і відьмастья права Май-
дебурьскою оставитъ.* Гетьман Бог-
дани Хмельницький 1654 р.

Майже—(Галицк. сл.) можетъ быть, вѣ-
роятно.

Майло—вуаль, фата и вообще все лег-
кое и развѣвающимся.

Майно—имущество.

Майнути—скоро найти.

А дівчина за козаком майнула. Пѣс.

Майстер—(съ нѣмец. яз.) мастеръ.

Майстерю—напр. искусно, мастерски,
хорошо.

Майстриха—мастерница, жена мастера.

Майталатися-тъця—болтаться, шлаться.

Мајстат, маесат—величество, величіе;
отъ Нѣмецкаго Der Majestat.

Маітниця, маєтниця—помѣщица, земле-
владѣлица.

Маіток, маєтність, маєток—имѣніе,
помѣстіе; имущество; отъ Польскаго
majatek majetność.

Мак водяной—гуски. См. Г.

Мак колѣвий—растение Paraver Arge-
nionе L.

Мак-самосійний—P. Somniferum L.

Маківка—маковка, макушка.

Макітра, макотерть, макотра—большая
глиняная сѣдова; горшокъ въ кото-
ромъ трутъ сѣжена.

Маковія—1-е августа; праздникъ Мак-
кавеевъ.

Маковники—родъ лакомства, пригото-
вляемаго изъ меду и маку.

Макогиби, макогін—большой пестъ, ко-
торымъ растирають пшено, макъ и
другіе сѣмена въ сѣдовѣ.

Макриш—щавель. См. Ш.

Макуха—звонныя лепешка изъ битыхъ
маковыхъ сѣмянъ.

Макуха сімяна до вареників.

Закревський.

Малій—1) просяной хлѣбъ. 2) Расте-
ніе Ranicum crusgalli Trin.

Маланецъ—житель города Милана.

Маланка—1) Миланка, 2) Меланія.

Малан—город—городъ Миланъ.

Малахай—татарская плеть.

*Чи татар, бесурменів малахаями
як переду, у полон заляняете.* Пѣс.

Малашка, Мелашка, Мѣлася—Меланія.

Малѣваній—рисованный.

Малѣванка, малєво—кисть; рисунокъ.

Малєванне—рисованіе.

Малѣвати, малювати—рисовать.

Малєча—(собираетъ) дѣти.

Малжєнство—(акт, сл. Malżeństwo)
брачный союзъ.

Малити—уменьшать.

Малпа—маргашка, обезьяна.

Малпованне—обезьянничанье, гримасни-
чанье, кривляніе.

Малповати—обезьянничать, подражать
идти обезьяна.

Мальконтент—(акт. сл. недовольный).

Мальство—младенчество.

Малюсінкий—очень маленький, самый
малый, самый крошечный.

Маляр—живописецъ.

Малярєнко—сынъ живописца.

Малярїха—жена живописца; рисоваль-
щица.

Малярївна—дочь малара.

Малярєтво—живописное искусство.

**Мама, матінка, матуся, нєнька, нєнічка,
мамєчка, мамуня, мамуся, маму-
сєнька, мамусєчка**—мама, маминька
зват. падежъ: *мамо! матінко! нєн-
ко! матусєнко!*

Мамі—(съ Цыганск. яз.) кормилица.

Мамій—баловень, мазунъ, маменькинъ
сыночекъ.

Мамѣна—1) страсть, увлеченіе, грѣхъ;
2) Демонъ.

Мамрам—бланкъ съ подписью, на ко-

торомъ, въ случаѣ надобности. вписывался, требуемый документъ отъ лица подписаннаго на мамрамѣ.

Мамрати—бурчать, ворчать, кричать.

Маме—матерія. Величко. Т. II. 383 стр.

Мамула, мурміло—повѣса, болванъ.

Мана, манія—призракъ, навожденіе, привидѣніе, пугалище.

Пустити ману—обаять, околдовать пустить пыль въ глаза.

Манаток—масток. См. выше.

Манатте, манатъе—лохмотья, изорванное платье.

Мандат—(акт. сл.) приказъ, повелѣніе, указъ.

Мандовбшка—площадка.

Мандріки—скверныя лепешки, шкъ пекутъ особенно къ Петрову дню.

Мандрівецъ—путешественникъ.

Мандрівка—путешествіе.

Мандрованне—путешествованіе.

Мандровати—идти, странствовать, путешествовать, бродить.

Мандрівний—захожий.

Мандроха—(общ. рода) путникъ.

Манивцем, маювцемъ—нар. стороною не по дорогѣ, на попадѣ, куда глаза глядятъ.

Маніфестанц—(акт. сл. manifestans.) жалобщикъ, объявитель.

Маніфестація—(акт. сл. manifestatio) жалоба; объявленіе.

Манія, мінія—1) Суриковая краска. 2) Сумасшествіе, безуміе.

Манна трава, манни—растеніе *Glyceria fluitans* R. Br.

Мановецъ—кривой путь.

Манок—манаток. См. выше.

Манути—прельщать, соблазнять.

Манутися—тъця—сильно жематься, хотѣть.

Манюсінський—манюсінский. См. выше.

Маняк—маякъ.

Манячий—виднѣющийся вдаль.

Манячити—виднѣться вдаль, казаться.

Марѣ—призракъ, привидѣніе.

Маракувати—думать, размышлять.

А чою ти там маракуєш на за-пьятках. Андріевич.

Маргаритки—стократки См. С.

Маре—шелковая матерія волнистая; но мало лосвящаяся.

Марєво—миражъ, призракъ.

Марєв, крап—растеніе *Rubia tinctorum* L.

Марєнка—растеніе *Asperula odorata* L. Очень пахучее.

Марєць—(Галицк. сл.) мѣсяць мартъ.

Марі—похоронныя носилки.

Марина—мечта, фантазія.

Маріна, Маріинна—1) Марина. 2) Растеніе *Anthemis nobilis* L.

Марити—мечтать, фантазировать, думать.

Марібе—(Галицк. сл.) смерть; смететь, остовъ.

Марібий—смертельный, смертный.

Марит—(акт. сл. maritus) мужъ, супругъ.

Мармор—мраморъ.

Марморовий—мраморный.

Марієтний—тщетный, напрасно пропадающий.

Марий—тщетный, напрасный.

Маріти—1) покрываться тѣнью, блѣднѣть, блекнуть. 2) Бѣднѣть, гибнуть.

Маріо, маріє—нар. тщетно, напрасно.

Маріотравецъ—мотъ, пустой человекъ, блудный сынъ.

Маріотравити—употреблять попусту, употреблять во зло; мотать.

Мартир—тѣрпѣ.

*Якъ пронаде Україна
То у-куні з нами—*

Вінці мартирів на главах...

Ю Федькович.

Мартопаяс—истуканъ, пустой человекъ, франтъ.

Марття—зайчонокъ родившійся въ мартѣ мѣсяцѣ.

Маруна—(Галицк. сл.) ромашка, маточная трава *Matricaria*.

Маруницка—линта. См. *Л*.

Маруся, Марусенька—Маша, Машенька.

Марца—штрафъ, пеня; отъ Латинскаго *Marcae*.

Марциан—пирожное.

Обійдетця циганське весілля без марцианів. Погов.

Маршалки—родъ игрѣ.

Маршалок—(акт. сл.) предводитель дворянства.

Маршити—морщить.

Марь—кудрявецъ. См. *К*.

Маслак—кость, оконечности кости, а также напухнувшій мускулъ.

Тлів та тлів поки осталися маслаки на полі. Макаровський.

Масляки—Петрів хрест. См. *П*.

Масляни—оливки, отъ маслячнаго или оливкового дерева *Olea europaea L.*

Маслюк—растение *Boletus luteus*.

Масляк—родъ кушанья.

Маслянка—растение *Lilium Martagon L.* иначе по-Украински—*мсова млея*.

Маслянку корові давать, щоб більше молока давала.

Масна неділя—воскресенье на сырной недѣли.

Масний тиждень—сырная недѣля.

Масник, масниця—маслянка.

Масть—1) цвѣтъ шерсти. 2) Мазь.

Мастак—мастеръ, искусникъ.

Матрѣзанка—растение *Thymus Serpyllium L.*

Материзна—имущество доставшееся послѣ матери.

Матерки—кипина. См. *К*.

Матерювати—быть матерью, быть за мать.

Мати—имѣть, отъ церковно-Славянскаго—*имати*.

Мати, матір, найматка, наїматка—мать; множеств. числ. *матірки*.

Матія—1) ширинка. 2) Рыбачья сѣтъ, въ видѣ мѣшка.

Маторженики—общее названіе всѣхъ сухихъ лепешекъ, коржей, пирожковъ и т. под.

Маточина—волосяная трубка.

Маточка—цвѣточный пестыкъ.

Маточник—растение *Ballota nigra L.*

Матридуна—дикая роза, шиповникъ (?)

Циганочка молодая

Матридуну обривае,

Тай словами промовляє:

Матридуно, матридуно—

Криваві квіти.

Ю. Федькович.

Матузка, матузок, матузок—шпагатъ, верѣвочка.

Мах—мигъ, мгновеніе.

Махайлик—рюмка. *Випив юрїлки Махайлик.*

Маховий сажень—длина распростѣртыхъ рукъ взрослога человекъ.

Махорка—Украинскій листовый табакъ *Nicotiana rustica L.*; иначе по-Украински—*бакун, тютюн*.

Маца—Еврейскіе опрѣсоки.

Мацапура—уродъ, чучело, пугалище.

Мацати—шупать.

Мачок—растение *Paraver Rorais L.*

Мачуха—мачиха.

Машкаръ, машкаръ—1) маска; переодѣванье 2) Привидѣніе, пугалище.

Машталір—1) кучеръ знатнаго магната, который, правя цугомъ, сидѣлъ верхомъ. 2) Солдатъ правящій тройкою лошадей въ артиллерійскомъ зарядномъ ящикѣ.

Маюс—(отъ negotium majus) заявленіе одной изъ тяжущихся сторонъ, о томъ, что она не можетъ явиться въ назначенный срокъ къ разбирательству дѣла, такъ какъ въ то самое время имѣеть въ другомъ судѣ, дѣло болѣе важное; почему и просить объ отстрочкѣ.

Маяти—двигать, помавать.

Маячити—маячить. См. выше.

Ме-ме, мекке—междому. выражающее блеяніе овецъ и козъ.

Медведь, медвѣдь, ведмѣдь—медвѣдь.

Медикамент—(акт. сл.) лѣкарство.

Медиум—(акт. сл. medium) половина; обыкновенно штрафы (гривны) опредѣлялись «per medium», т.е. пополамъ, въ пользу суда и противной стороны.

Медіация—(акт. сл. mediacia) посредничество.

Медякъ—большая борзая собака.

Медовник—растение *Dracoscephalum Moldavica* L.

Медовчик—пчеловодъ, пасѣшникъ.

Медуница, медука—Растение *pulmonaria azurea* Bess.

Медяний—мѣдный.

Медяник—медовый пранпѣ.

Медяник—зілце—медянички растеніе *Prinula officinale* L.

Медянишиній—медовый.

Межи, междо—нар. между.

Мекетати—блеять по овечьи.

Меланика—канунъ Новаго Года, 31 декабря, день св. Меланіи.

Мелорация—(акт. сл. melioratio) поправка, исправленіе; при разбирательствѣ жалобъ и тяжбъ. За основаніе къ разбирательству принимался позовъ, имѣвшій по этому значеніе обвинительнаго акта; манифестаціи же и протестаціи могли

быть дополняемы и исправляемы, почему въ концѣ каждой вносились обычная формула, что жалобникъ оставляетъ за собой право «поправення» своей жалобы.

Мем—будемъ.

Мем в вечер в гроби балакати. Ю. Федькович.

Мембран—мамрам. См. выше.

Менсичий—именованный.

Меншій—имяной.

Меншик—алфавитный указатель именъ въ календаряхъ.

Меншица—имениница.

Мѣсня—имя, прозвище.

Менований—менсичий. См. выше.

Меновати—именовать, звать.

Меноватися—тыца—именоваться.

Меновите—(акт. сл.) именно, то есть.

Меньджовати, мнѣджовати—барышничать лошадьми.

Меньск—вьюнъ рыба

Мержево—кружева.

Мержити, мержити—дѣлать что пѣстрымъ, бить, ударять

Мерѣжка—узоръ; отъ церковно—Славянскаго—*мрѣжа*.

Мерѣжованный, мерѣжанный—полосатый, узорчатый, узорчатый.

Мержевати—проводить полосы, дѣлать узоры.

Мерковся—растение *Senecio Jacobaea* L.

Мерлица, мерлушка—издохнувшая овца; мѣхъ съ павшей овцы.

Мерляк, мерлий, мертвецъ, мертвецѣцъ—мертвецъ.

Мертва кропива—глухая кропива. См. Г.

Мертвечина—трупъ, мертвецъ.

Мерхнути—погасать.

Мерці—(собираетъ) усопшіе, покойники.

Мерціи, мерчіи—нар. скорѣе, быстро.

Паровоз мерций біа ніж паровлава.

Местний—мстительный,

Местник—мститель.

Местница—мстительница.

Мета—родъ дѣтской игры. См. Дучка.

Метѣдик—мотыдѣкъ.

Метѣлиця—1) вѣюга, мятель. 2) Танецъ съ припѣвомъ:

*Ой на дворі метелиця,
Чому старий не женитьця?
Ой як ему женитися,
Що нікому журилося.*

Метѣлка—метла.

Метѣлочка—растение *Spidium rudemale* L.; иначе по—Украински—**клоповник**, **зайчики**.

Метковати—размышлять, разсуждать.

Меткуватий—разсудительный.

Меткий—скорый, быстрый, проворный, мѣткій.

Метляг—львиная лапа. См. Л.

Метнутися—тѣця—винуться, броситься.

Метушитися—тѣця—копаться, дѣлать, заниматься.

А воно тобі одинокє метушитися по надвірью. Г. Барвінок.

Мигдаль—миндаль.

Миготити—сверкать, блистать.

Щось против свѣчки миготіло, то певне коси помискувались. П. Куліш.

Мигтити—мелькать.

Цілу дорогу житить мені в очу, як сонце. П. Куліш.

Мижовщик—землемѣръ.

Микѣтися—тѣця—мываться, соваться.

Микита, **Микитка**—Никита, Никитушка

Микбла, **Микдла**—1) Николай. 2) Лирничій псалмъ Св. Николаю Чуворцу Миръ-Ливійскихъ.

*Ой хто—хто Миколая любить,
Ой хто—хто Миколаю служить,
Тому святой Миколай*

На всякій час помагає.

Миколає!

*Ой хто—хто живе в его дворі,
Миколай на землі і на морі
Возьметь его од напасти.*

*Не дасть ему од злих пропасти
Миколаю!*

Пастирю словесного стада!

*Возьметь нас варварская,
Хотять нас согласити,
В пещ огненную зарождити
Миколаю!*

*Миколай имя знаменито,
Побіждай ти за їх і молитов*

*Побіждаєш Огаряно
Утїшаєш нас християнов
Миколаю!*

*Побіждай врагів наших усюди,
Помощник, водскорбник нам прибуде!*

*Ми тя будем вихвалити,
Имя твое созвѣлать
Миколаю!*

*Ми тя будем всегда славити,
Заступника у сердці собі иміти
Миколая!*

*Миколай! ми ж тебе прославляем,
На поміч собі призиваєм.*

*Будь похвален, святителю,
Мир—Ликійський учителю
Всеіда навѣки!*

Миколайці—растение *Neotta N. dus* avis L. иначе по—Южно—русски—**приворотень**, "Ім зуби парять,"

Миколайчики—растение *Eryngium platum* L, иначе по—Южно—русски—**синеголов**, **сині колочки**. Святять на Маковія.

Мілиця—костыль, деревяшка.

*Коло пущки на милиці
Москаль шкандибає.*

Т. Шевченко.

Мило собаче—растение *Herniaria glabra* L. иначе по—Украински—**гладун**,

рім, остудник.

„*Варять юшку з цього зілля і митом вид, голову, і спину, і тож від бородавок.*„

Милодан—(въ насмѣшку) любовникъ.

Милоданка—любовница.

Милозіркий—симпатическій, пріятный, милый. *Та встань милозірко Пѣсн.*

Милостник—(авт. сл.) любитель, ревнитель.

Милостница—ревнительница, любительница.

Мильний— 1) бѣлый. *Достав із скрини мильну свиту.* Александров. *Були свити простого Уразівського і мильного сукна.* Гр. Квітка. 2) Ошибочный, обманчивый.

Мімо—нар. противъ.

Бисть от панів польских мило волю Коромівську, веле утисненіе.

С. Величко.

Міприти—очень невнятно говорить.

Минія—сурінь.

Минуція, минуція—(авт. сл.) 1) Календарь. 2) Бездѣлка. 3) Карманные часы. Величко т. I. стр. 487.

Мір—народъ, нація.

Мір—зілля—растение *Dracoscephalum Ruischianum* L.

Миркнѹти—невнятно произнести.

Мирсправа—самоуправленіе, республика, народоправленіе.

Міса, міска—глубокая тарѣлка, блюдо.

Мисливець—охотникъ, егеръ, ловчій, ловкій человекъ.

Молодой та ба, мисливець, був і у столицях. Макаровський.

Мисливий—гордый, заносчивый.

Мисливство—охота.

Мислите—буква М. *Мислите писати*—значить йдти раскачиваясь (Говорится о походкѣ пьяницъ.)

Мисник—1) поля съ мысками, т. е. ча-

рѣлками. 2) Раздатчикъ обѣдовъ.

Мистець—мастеръ своего дѣла.

Мисѳрка—жельзная панка, съ кольчатой сѣткою, которая накидывалась на лице, шею и плечи.

Митель—теплая вода съ квасомъ или мятою для мытья головы.

Митлиця—растение *Dactylis glomerata* L.

Митниця—таможня; казначейство.

Міто—митъ, денежный сборъ въ казну на дорогахъ, мостахъ и переправахъ.

Міттю—нар. быстро, вдругъ, въ одинъ мигъ.

Мить—мах. См. выше.

Михнийчик—зілля темно блакитне, цвіте в-осени, полезно на головній болесті. Маркович.

Мічка—1) растение *Nardus stricta* L.

2) Кусокъ ечесаннаго льна на гребнѣ.

Мишак—арсенік. См. А.

Мишей—растение *Setarica glauca*, P. de Beau

Мишеня, мишенятко, мишатко—мышеносць.

Мишка—родъ игры.

Мишловки—орѣхи собранные мышами или бѣлками.

Мідень—мѣдный котѣль.

Мідний, мідяний—мѣдный.

Мідяк, мідяк—мѣдная монета.

Мідь, медь—мѣдь.

Меж—нар. между, промезъ.

Годитья як меж задюк чорний уж.

Мізерія—бѣдное имущество.

Мізерний—презрѣнный, жалкій; отъ Латинскаго miser.

Мізерство—бѣдствснное жалкое мольженіе.

Мізкатися—тѣця—толковать, возить-ся съ чѣмъ-либо.

Міжова́ги—размышлять, обдумывать, об-
суждать.
Мізок, мозок—мозгъ
Мій—мѣст. лѣч. мой.
Міна, міпѣк, мішѣба—мѣна, размѣнъ.
Мінайло—мѣнайло, мѣновщикъ.
Міра, мірка, мірочка—мѣра, мѣрка,
мѣрочка.
Міркова́нне—1) разсужденіе. 2) Прессѣба
опищѣ; отъ Польскаго miąkowanie.
Міркова́ти—1) смѣкать, разсуждать,
расчитывать, совѣщаться. 2) Просить
подъ окнами, поя духовныя пѣсни,
какъ дѣлали прежде бѣдные ученики
въ Украинѣ и Германіи.
Міриник—міровщик. См. выше.
Мірошник, мірочник—мельникъ. *Стоявъ
комисъ млинок і в нѣм мірошникъ
жив.* Івг. Гребінка.
Мірошників—мельниковъ.
Мірошниця, мірочниця—мельничиха,
жена мельника.
Міршавий—мизерный.
Міряне-я—пзмѣреніе.
Міряти—измѣрять, мѣрять.
Місиво—1) тѣсто. 2) Вязкая грязь.
Місити—мѣсить.
Міст, місток—мостъ; мостикъ.
Містечко—село съ базарною площадью
и лавками.
Місто—1) базаръ, рынокъ. торговая
площадь. 2) Городъ.
Містяне, міщани—базарники, люди жи-
вущіе в місті т. е. на рынокѣ; го-
рожане, мѣщане.
Місце, мійсце, мійце—мѣсто, положеніе.
На мійцев в Богу зейшлого Гетьмана. Орлик.
Міський—мѣстный.
Мітець—спеціальсть.
Мітецьство—спеціальность
Мітити—мѣтитъ.
Мітлиця—плевели, сорная трава.
Мітниця—ветушка, катокъ, на который
наматываютъ нитки или шпатель.

Міток—26 пасмъ пряжи въ 2 или 2½
аршина длины.
Міх—1) мѣшокъ. 2) Раздувало кузнеч-
ное. 3) Мѣхъ.
Міховник—мѣховщикъ.
Міховниця—мѣховщица.
Міховіша—такъ называются служителя
священниковъ и кобзарей, носящіе
мѣшки для сбора всякой живности.
Міць—сила, крѣпость.
Міцний, моцний—крѣпкій.
Міч—мечъ.
Мішаняла, мішаняця—путаница, сума-
тоха.
Мішма—хаосъ, безпорядокъ.
Мішанчук—мѣщанинъ въ презритель-
номъ смыслѣ.
Міа—мгла, туманъ.
Міли, млінок—мельница, мельничка
по большей части водяная, сухонут-
ная же мельница называется *вотряк*.
Млинар—мельничный мастеръ, строи-
тель мельницъ.
Млодь—(акт. сл.) молодежь; молодость.
Млодно—нар. жарко, душно.
Млодь—обморокъ, жаръ, томленіе.
Як млость пішла по всему тілу.
Млявий—слабый, мляющій.
Млишки—лепѣшки пѣз творогу.
Мнишок—монахъ, чернецъ.
Многokràтне—нар. многократно; мно-
гое число разъ.
Мнякий—мягкій.
Мнясниця—мясная лавка.
Мнясо—мясо, говядина.
Мнясолд—мясождъ.
Мняти, мнути—мять.
Мно—можетъ быть, можетъ статься,
словно, будто.
Моб, мов—союзъ словно бы, будто бы.
Мова—языкъ, рѣчь.
Мовдъ—растеніе Peucedanum Oreoseli-

num Moench ; иначе по Южно—рус-
сеи—*смѣвдѣ, гадюча морква.*
Мовляв—дѣсать, де, будто бы; говорить,
словно.
Мовляти—разговаривать.
Мовлячий—говорливый.
Мовний—драснобай, болтунъ.
Мовниця—грамматика.
Мѣвча, мѣвчки—молча.
Мовчати—молчать.
Мовчѣк—молчаніе.
Мовчок! розбив батько горщок. Посл.
Мовчуший, мовчязливий—молчащій
Мовчязливецъ—молчальникъ.
Мовчязливиця—молчальница.
Мовчязний—молчаливый.
Вона стала мовчязна.
Мѣга—мощь, сила; средство; *Яко-мога—*
какъ только можно
Могіла—1) курганъ. 2) Могіла.
Могілки—гробовище, к тавовище, гроб-
ки, цвинтар. См. Г. К. Ц.
Могіляниця—барвинок. См. Б.
Могота—силы; *не в моготу*—выше силъ.
Мода—обычай, обыкновеніе, привычка.
Модерунок—востромъ, уборъ, нарядъ;
отъ Нѣмецкаго Montirung и Польс-
каго moderunek.
Модниця—щеголиха, франтиха, мод-
ница.
Модосвітка—модница, щеголиха; мо-
дистка.
Модосвітський—модный.
Мѣже—можетъ, можетъ быть.
Можливий—возможный.
Мѣжний—мощный, мужественный.
Мѣже—нар. мужественно, сильно.
Мокляця—мертвый паразитъ (гнида); а
также насѣкомое стоногій.
Мокрѣць, мокрѣця—однолѣтняя трава
Курячья Червячка Sagina procumbens
L. Vogelgrass Alsine media.

Мокриш, барбарис—кустарникъ Berberis
vulgaris L.
Мокруха—горілка, горівка. См. Г.
*Бѣлиб не тая горілля, не тая,
мокруха Не так хутко я збавився б
від свого кожуха.* Пѣс.
Молдавська ива—корзинна лоза, ку-
зовиця. См. К.
Молѣстовати—безпокоить, докучать, до-
саждать, огорчать, тревожить; отъ
Латинскаго molesto, molestare
Молитовник—молитвенникъ.
Молодѣ—новобрачная, невѣста.
Молодій, молодик—молодой человѣкъ;
молодой не опытный козаць.
Молодень—мошняч. См. ниже.
Молодѣмок—молодой человѣкъ, множест-
во число *молодѣята.*
*Старі помічали: нехай, кажуть,
любляця молодѣята.* Марко-Вовчко.
Молодій—новобрачный, женихъ.
Молодік—1) молодой человѣкъ. 2) Мо-
лодой мѣсяць; первая четверть луны.
Молодіця, молодічка—молодая заму-
женная жепщина.
Молоділо—растеніе Sedum Telephium L;
иначе по—Украински—*заяча капу-
ста, заяча розсада.*
Молоді—новобрачная чета.
Молодіти—молодѣть.
*До віку вічнѣго слава Хмельницького
молодітите.*
Молодієча—молодѣжь.
Молодь—отрокъ.
Молѣзиво, молѣзєво—свѣжее, сладкое.
зсѣвшееся молоко.
Молочѣй, гірчакъ—растеніе Sonchus ar-
vensis L. по Роговичу. *Хню зове
молочаем, хто гірчаком—бо молоко
гірке. Молочай, молочка*—Euphorbia
procera M. B. *Молочай сосонка*—E.
Gyparissias L. *Молочай, молочак*—
E. Esula L. *Молочай степовий*—E.

niccaensis Allion. *Молочай волосистый*—
E Villosa Waldst et Kit

Молочак, осот—растение *Sonchus arvensis* L.

Молочко—растение *Lactuca Scariola* L.

Моноксила—(акт. сл.) судно, лодка выдолбленная из одного пня, дерево; отъ Греческаго, *monoxylis*.

Бодан Хмельницький на морю Чорном волючи в свої моноксилах...
Сірко.

Мономахія—поединокъ, единоборство.

Мономанитися—тѣця—драться на дуэли.

Моргуля—шишка отъ удара.

Морг—родъ десятины.

Моргати—двигать, шевелить. Говорится о движеніи бровъ или усовъ.

Моргул—1) мяпёръ, жистикляторъ 2) Родъ кушанья. *На закуску дали моргулів.*

Моргуха—кѣвуха. См. К.

Мордерство—ученіе; отъ Нѣмецкаго *Morden*.

Моріг, моріжок—мурава, трава спорышъ.

Морква—морковь *Daucus Carota*; въ переносномъ смыслѣ досада, выговоръ. *Авжеж мійні сля морква—охъ какъ мнѣ это надобло; моркву скромадити—дѣлать упреки или выговоры.*

Морквяний—морьковный.

*Був собі: Лях морквяний,
Конѣк ёю бурляковий;
А шабелька з пустирнаку,
Жупан лотуховий. Пѣс.*

Морок—мракъ, туманъ.

*Ой німуть по Україні
Високі палати;
Густий морок окриває
Пазарський хати. П. Куліш.*

Морѣка—затрудненіе, безтолковщина, возня, задача, непонятное дѣло, не объяснимый вопросъ.

Мороковати—разсуждать, углубляться мыслями.

Морѣчити—дурачить, сбивать съ толку.

Морошка—растение *Rubus Chamaemorgus* L.

Мѣр, моровиця—чума, моровая язва. *Курѣю моровицю заморим.*

Морський—хвиський. См. Х.

Морснути—сильно ударить.

Мосій, Мусій, Мусець, Мусійко—Моисей

Москаль—1) солдатъ, военный человекъ. 2) Великоруссъ. *Москаля везти—обманывать.*

Москаль—прилаг. солдатскій.

Москѣвка—1) солдатка. 2) Великороссіянка.

Москѣвський—великорусскій; солдатскій.

Москѣвщина, Московщина—Московія, Великороссія.

Мостивий, моцивний—вельможный, именитый.

Мостина—половица.

Мостове—подать при проѣздѣ чрезъ мосты; мостовая подать.

Мосулѣе, мусалѣе—родъ шелковой турецкой матеріи.

Мосць—титულъ. *Гімоць*—Ея милость.

Мотѣтися—тѣця—болтаться въ воздухѣ, качаться.

Мѣглох—1) кламъ, дрянъ. 2) Чернь.

Мотнутися—тѣця—кинуться. *Шатнуць, мотнуць, наші Хома, так що ну!*
Квітка.

Мотор—(акт. сл. *motor*) зачинщикъ, подстрекатель, руководитель.

Мотѣрний—проворный, удалой, расторопный.

Мотѣрно—нар. проворно, ловко.

Моторошний—печальный, унылый, жуткій.

Мѣторошно—нар. странно, жутко, дурно, тошно.

Мотря, Мбтя—Матрёна.
Моховик—растение *Boletus subtomentosus* L.
Мохунки, мошнухи, жидівські груші—растение *Physalis Alkekengi* L.
Мошеляник—мошенникъ.
Мошвач—растение *Sedum acre* L, иначе по—Украински—*очиток*, *молодень*, *інець*, *чистик*, *росхідник*.
Мрачня—темнота.
*В тай же прость шумна, страшна,
А як покриве тя мрачня,
Стени вітайте, гори, яри—
Прощай мі рідна сторона.* І. Верхратський.
Мрєць—смертний; мертвецъ.
Мрїти—не ясно бытъ видимымъ, безаться вдали.
Мрія—мечта фантазіи.
Мріяти—марити. См. выше.
Мрука—мурлыка.
Мрукати—мурлыкать.
Мручати—ворчать. *Немало мручили и щемрили.* Величко.
Мручка—ворчунья.
Мрява, мряка—пасмурная погода.
Мрявати, мрячати—смеркаться, темнѣть.
Мругати—пѣть про себя, мычать.
Мругир—простой, грубый мужикъ.
Мругирка—мужичка, грубая женщина.
Мудєрний—искусный.
Мудрагсль—1) родъ сокола обученнаго для охоты. 2) Хитрецъ, лукавецъ.
Мудрація—капризь, причуда.
Мудриво, мудрѣ—искусство.
Мудрѣ—нар. искусство.
Мудровати—капризничать, прихотничать.
Він мудрує, що заставить себе у решеті возити.
Мудроши—капризы, прихоти.
Мудрачий—умный, мудрствующій.
Мужикуватий—неотесанный, грубый, какъ мужикъ.

Мужичтво—крестьянскій бытъ.
Мужний—мужественный.
Музыка—музыка, музыкантъ.
Музикбанда—военный оркестръ.
*Завтра рано в чистім полі
Заревуть гармати,
Завтра рано музикбанди
До штурму задзвонять.*
Ю. Федькович.
Музикмайстер—капельмейстеръ.
Мукосій—просѣвующій муку.
Мулити—давить, жать.
Мулко—нар. жестко. *Мулко сидіти.*
Мулькований—вышитый.
Рушник білий, мулькований.
Шипацький-Ильичъ.
Муляньска Земля, Мулянящина—Румынія; отъ Польскаго *Multany*.
Муляньскій—румынскій.
Мундик—лакомство.
Він любить тільки мундики та мундики, а до страви не охочий.
Муниця—амунція.
Мунька—Машка.
Муравський Шлях—главная дорога изъ Крыма въ Россію шла изъ Перекопа на Ливны и Тулу. См книгу Большаго Чертежа.
Муравине масло, земляне масло—растение *Aetulum Septicum* Fries.
Мурашка—муравей.
*На той бенкет комара з мурашкою
вбили. Пѣс.*
Мурѣй—сермяжникъ, болванъ, глупецъ.
Мурѣйка—сермяжница.
Мурѣлі—персики.
Мурн—1) растение ежевика *Rubus caesius* L. 2) Каменная стѣна, крѣпость, укрѣпленіе.
*„ Розвіємо! „ — “ Шкодà муру,
Сшаросвітська штурка!
А ще гірше, Богданови
Муровали рѣки! „*

„Боїданови! шкода, шкода,
Геть мaньскої праці.“

Т. Шевченко.

Мурій—пестросѣрый, перелпвчатый,
Мурпи—Арапъ, Негръ

Мурин нікому не буде білим Посл.

Мурівщик—камельщикъ.

Муркѳ—большой старый котъ.

Мурлб, **мурмило**—левенець. См. Л.

Мурмотати, **мурмотіти**—бормотать, роп-
тять.

Мурмур—ворчаніе, ропоть.

*Зараз великее возмущенне і мурмут
стався.* Велпчко.

Мурѳваний—кирпичный, выстроенный
изъ кирпича.

Муровати—1) строить пазъ кирпича. 2)
Окрѣпнуть.

Море крїжким замуровалося лѳдом.
Велпчко.

Муругий—темнорыжий съ черными по-
лосами.

Мус—нужда, насиліе.

*Которие через мус хрест ціловати
мусили.* Король Янъ Казимиръ 1654 г.

Мусалбес, **мосулбес**—гладкий, красный
катунъ для подкладки; отъ Польскаго
Musulbus.

Мусивьдзѳвий, **мусивьѳзновий**—тѳмно
синій, съ металлическимъ одблескомъ
съ зелѳной мѳди сдѳланный; иначе
по-Украински—*мосіажний, мосіажний.*

Мусити—долженствовать, быть обязан-
нымъ.

Мусовати—думать, выдумывать.

Мусулѳмъ—напитокъ подобный ратафїи.

Мухомор—грибъ Agaricus muscarius L.

Мухобр—турецкій камлотъ, шерстливая
матерїя.

Мухояру 53 мїтї. Маркович.

Муцїк—собака мопсѳ.

Муциция—растѳнїе Aretostaphylos Uva-

ursi Spreng; **иваче**—по—Украински
—*росхїдник, совчі яїдки.*

Муштра—военное ученїе

Муштрований—учевый, школьный.

Муштрованне—выправка.

Муштровати—школять, учать

Муштук—удила.

Мушїр, **мушїр**—1) мортира. *З му-
шїра гатими* 2) Иготъ, ступка.
Товкати перещ в мушїру.

Мясиво—мясо, говядина.

Воно б було зовсім не диво

Колїб він їв собі мясиво. І. Гребїнка.

Мясїнци—мясоѳдъ.

Мячка—растѳнїе Turpha Latifolia L; ина-
че—по Украински—*рогоза, султан-
чики.*

Мьякий—мягкій.

Мьята—мата растѳнїе Mentha Crispa.

Н

На—предл. на, о, объ.

*Спомни тїлько на свої слова, на
свою присягу. На тоє болїю.* Ма-
зѳпа.

*Спомни Ваша княжая милость на
святої памяти родителї свои, якої
вони були побожности: Іс. Ко-
пинський.*

Набазграти—напачкать.

Набач—надзоръ, присиотрѳ.

Набачитися—тѳця—насмотрѳться, наг-
лядѳться.

Набгати—напихать.

На-бѳзбаш—нар. на произволъ судьбы,
безъ пастыря, безъ пастуха.

Наберег—сбереженїе.

Набити—1) зарядить. 2) Набить, на-
полнить.

Набиток—вмущество. *Господарський
набиток.*

Наближ—приближеніе.

Наближатися—тѣя—приближаться.

Наблиз—наближ. См. выше.

Наблюдок—обсервационный или наблюдательный пунктъ.

Набоженство—(акт. сл. pobożenstwo) набожность.

Набѣй, набѣй—зарядъ.

Набор, на-борг, на-бург—нар. на вѣру, въ долгъ. *Взяв на-бор відра горілки.*

Набряднути—опостылѣть, спротивѣть.

Наброїти—совершить что либо дурное.

Наброя—дурной поступокъ.

Набути—надѣть.

Набутися—тѣя—пожыть.

Набуток—костюмъ.

Набухатися—тѣя—наѣсться, нажраться.

Набучавити—розбухнути.

Нава—1) корабль, судно; отъ Латинскаго Navis. 2) Гробъ

Не той же тепер світ настав

Щоб умерший з нави встав. Пѣс.

Навага—1) умысль, намѣреніе 2) Тяжестъ, грузъ.

Наважба—рѣшеніе; намѣреніе.

Наважити—нагрузить; взвѣсить, перевѣсить на вѣсахъ.

Наважитися—тѣя—намѣряться, посягнуть, рѣшиться.

Навальний—бурный, стремительный.

Навальность—буря, напоръ.

А Селічч в їднім домі заперлися, або одстрелювався людської навальности, однак не оборонився.

Величко т. II. стр. 388.

Навантажити—навьючить, навалить; отъ Французскаго l'avantage.

Хоч як було навантажити віз снопамі, чи на юру, чи въ долину, кобимі все одно, що по рівному.

Продчук.

Навышки—нар. выотою съ кого, или чего.

Навыршки—нар. широтою, шириною.

Навдивовіжу—нар. на удивленіе, удивительно.

Наверзтися, наverzлось—на умъ взойти.

Навернути—обратить; навалить.

Навернутися—тѣя—обратиться.

Навернікати—наболтать всякаго вздору.

Навет, наветь, навіт, навіть—союзъ даже.

Навзаводи—нар. вскачь, галопомъ.

Навзліоді—нар. на закатъ, на заходъ, на западъ.

Навзнак—нар. задомъ.

Навидіти—навѣстить.

Навизначний—главный, замѣчательный.

Навилля—куча свитаго сѣна.

Сіно давали не хунтами, а навильями. Довгоносенко.

Навинутися—тѣя—навернуться, попасться.

Навиніти—навивать.

Навируч—нар. на помощь, въ помощь, для избавленія.

Нависть—доносъ, навѣтъ, клевета.

Навід, навідакне—навѣщеніе, посѣщеніе.

Навідати—навѣстить, посѣтить.

Навісець, навіло—вихрь, сильный вѣтеръ; иначе по-Украинскіи—*вітрило*.

Навіжений—полумумный, безумный, сумасшедшій, юродивый.

Навіженство—юродство, сумазбродство.

Навій, навой, навійчик—небольшой свертокъ холста.

Навійка—навѣваніе.

Навіки—нар. навсегда.

Навісний—сумасшедшій, шальной, безтолковый, неумѣстный.

Оженився навісний,

Та взяв бісновату;

Од нічого робити,

Запалим хату. Пѣс.

Навісити—сумазбродствовать.

Навіщо?—зачѣмъ? начто? къ чему? для чего?

Навіщось—зачѣмъ-то, для чего-то.

Навк—мертвецъ.

Навкруги—нар. вокругъ, кругомъ. *Аж луна навкруги йде від стівів дівоцих.*

Навмаій, навмаий—нар. на угадъ, на удачу, на обумъ.

Наволікати, наволокати—навлекать.

Наволок—находъ, наносъ, нашествіе.

Наволос—шнѣёнъ, парикъ.

Наволосник—парикмахеръ.

Наволосниця—парикмахерша.

Наволоч—сволочь; сбродъ, бродяги.

Наворочати—направлять; имѣть намѣреніе. *До бунту наворочати.* Ко чубей.

Навпѣки—нар. напротивъ, съ противоположной стороны. *Навпѣки сонця*—противъ солнца. *Один иде по сонцю, а другий навпѣки сонця.*

Навперѣйми—нар. наперехватъ, на ветрѣчу, на перерѣзъ, на-отрѣзъ.

Навпѣк—нар. наперекоръ, на противъ.

Навпрѣд—нар. впрѣдъ, на будущее время.

Навпрѣк—нар. сбоку, со стороны. (en profil.)

Навпрѣтець, навпрѣтець, навпрошки—нар. напрямкомъ, на напрямъ.

Наврѣчити—сглазить, испортить глазомъ. *Невроку вам!*—да не будетъ вамъ порчи.

Навспак—нар. задомъ, наоборотъ, назадъ, на спину.

Навспіянчки—нар. быстро, скоро, такъ же поперекъ пли догоняя.

Навспражкн, навспражне—нар. серьёзно, шутя.

Наветез, наветіж, навстѣж—нар. пасетезъ оттворенный.

Ворота наветіж покинуи.

Навтікачѣ—нар. на уходъ, навтѣкъ.

Навтіки—уйти.

Нахрест—нар. крестообразно, накрестъ.

Навчѣнку—нар. на дѣлѣ, на мѣстѣ совершенія.

Навчунне, навчунку—нар. во всеуслышаніе, публично.

Навязивати—(акт. сл.) награждать за убытки, раны, увѣчья и т. под.

Навязка—вознагражденіе за раны, увѣчья излишекъ вознагражденія за убытки сверхъ пополненія ихъ.

Нагабати—нападать, дразнить.

Нагавиця—(Галиц. сл.) полосатые длинныя штаны.

Нагадѣние—напоминаніе.

Нагадѣти—напомнить, намекнуть.

Нагайський—татарскій.

Нагальний—внезапный.

Нагана, наганка—непріятность, выговоръ; срамъ.

Награбати—нахватать, завладѣть.

Нагібати—найти.

Нагідки, наугодки—цвѣты ноготки *Calendula officinalis* L.

Нагледіти—высмотрѣть.

Нагло—нар. внезапно.

Наглумятися-тьця—издѣваться.

Нагодитися-тьця—встать случиться.

Нагодований—накормленный.

Нагодовати—накормить.

На-голѣ—нар. всѣ вообще.

Наголоватки—жербіи. См. Ж.

На горло карати—(акт. сл.) осуждать на смертную казнь.

Тии, котриі карани бувають от свіцького уряду на горлі, аби були сповідані. Іс. Копинскій

Нагорѣда—(Галиц. сл.) награда.

Нагородіти—1) наговорить вздору. 2) Вознаградить

Нагорюватися-тьця—претерпѣть всякаго рода лишенія, печалиться.

Нагосподарювати—приобрѣсть экономно-
стью.

Нагут—нагідки. См. выше.

Над—нар. сверхъ. того, выше, болѣе
нежели, противъ. *Та квітка краща
над усі.*

Надаремне—нар. напрасно.

Надати—дать, пожаловать.

Надаток—придатокъ.

Надбання—имущество, приобрѣтеніе.

*Полибули без сліду наші змоги,
Пожег огонь неправе їх надбання.*

П. Ратай.

Надбати—приобрѣсть.

Надбавок—важное имущество.

Надвередити, надвередати—повредить.

*Вольности військові надвередити
і разрушити.* Орляк.

Надвередитися-тьця—подорваться.

Надвірній—дворовый, придворный.

Надвірня Корогва—Гетманскій штандартъ, который охраняла конная команда, подъ началомъ Генеральнаго Хоружаго

Надврежденій—поврежденный.

Надгробок, нагробок—надгробный камень, надпись.

Надер—(акт. сл.) очень, весьма.

*Надер до роспачи приходити му-
сило.* Г. Самойлович.

Надзвичайний—необыкновенный, сверхъ-естественный.

Надбати—приподняться на ноги, найти.

Надбати—приманивать, соблазнять.

Надібок—1) подбѣлочный лѣсъ 2) Всякая
нужная вещь.

Наділка, наділок, надолок—1) ножны,
2) Заступъ.

Шаблями наділками сучоділ копали.
Дума.

Надівоватися-тьця—пожыть въ дѣвствѣ-

Надіслати—прислать. *А коли нема есо,
то надішли друго.*

Надія, надійность—надежда, надеж-
ность.

Надіятися-тьця—надрѣзывать, урѣзывать.

На-добраніч—нар. спокойной ночи. *На-
добраніч вам.*

Надогяд—нар. вдомѣть.

*Надогяд буряків, дайте капусти.
Стань їй надогяд закидати, а вона
уже знає.* Квітка.

Надоколиця—окрестность.

Надолуга—усилѣнный трудъ.

Надолужити—наполегнуть, притѣснить.

Надособний—чрезвычайный.

Надбшинок—растеніе *Spongia fluviatilis* L.

Надписи—надпись.

Надро—нѣдро.

Надрубати—нѣсколько подрубать.

Надседа—поврежденіе.

Надсадити—поколотить, избить. *Він
ѣму добре надсадив бебегів.*

Надсадитися-тьця—надрываться, утвер-
ждаться. *Хоч надсядся та дай
мені гроші.*

Надсоток—процентъ.

*Найшлись вже і капіталісти
котрі за малий надсоток готові
були визичити. намъ гроші.*

Терлецький.

Надтишинок—растеніе *Solanum Dulcamara* L; иначе по Южно-русски—
млстник, жовтий паслен, вовчі
люди.

Надто—над. См. выше.

*Над тоє видячи і тоє, же потен-
ція та не сильна і не військова.*
Мазепа.

*Тому-ж душманові над умисл і волю
вашу присягати вас примушав.*

Янъ-Базмиръ, 1654 г.

Нажаклий—губительный.

На-живва—нар. во время жатвы.

Назапасити—призапасить, приобрести.
Назауміру—нар. черезъ-чуръ, чрез-мѣрно.
Назбит—нар. весьма, очень.
Назбит серця наші печалю наповнило. Величко.
Наздив—нар. наудивленіе.
Наздогнати—догнать, настичь.
Най—хай. См. X.
Найбільше—нар. всего болѣе.
Найбільший—самый большой.
Найблизче—нар. ближе всего.
Найблизчий—ближайшій, самый близкій.
Найвальніший—главнѣйшій, самый главный.
Найгірш, **найгірше**—нар. хуже всего.
Найгірший—самый скверный, самый худой.
Найгравати—издѣваться.
Найдоватися—тьця—находиться, обрѣтаться. *В правій вірі знайдуємося всі.*
Найже—нар. пускай же.
Найзаможніший—богатѣйшій, самый зажиточный.
Найзнайдливійший—соблазнительный, завлекательный.
Найкращий—самый лучший.
Найкраще—нар. лучше всего.
Найми—наёмъ.
Наймит—наёмный работникъ.
Наймитовати—служить по найму, паниматься.
Наймичка—наёмница, работница, служанка.
Найподужчий—могущественный.
Найпритрібний—необходимый.
Найдатися—тьця—наѣдаться.
Наѣдки—кушанья, блюда.
Найдний—питательный, вкусный.
Наѣдок—питательное вещество; съѣстное, пища.
Наѣсти—наѣсть. *Приїде, що наѣсть що напѣ, тиши пропало.* П. Куліш.

Наказ—постановленіе, распоряженіе.
Наказати—передать черезъ кого либо свой словесный отвѣтъ. *Накажіть же моє добрі мої матиновичі, нехай вона мене не жде.*
Наказничий—исправляющій должность по наказу старшаго; младшій; такъ напр. были: *Наказний Гетьман, Наказний Полковник, Наказний Отаман* и т. под.
Накара—наказаніе, кара.
Накарнас—потасовка. *Дам Рутулцям накарнас.* I Котляревський.
Накарувати—подкрасить подъ карій цвѣтъ, сдѣлать каримъ.
*Ой голубе сив,
Колиб ти ожив.
Хоть би ти не чув
Аби жив був:
Яб твої крила
Позолотила.
Яб твої очіци
Накарувала.* Народ. пѣс.
Наквітник—цвѣточный горшокъ; вазоцъ.
Накидати—набрасывать; *накидати словр*—намекать. *Ото я кілька раз накидав слово.* Мазепа.
Накидка—плащъ, верхняя одежда.
Накировати—(приказ. сл.) направить.
Накивати—*накивати пятами*—уйти.
Наклад—1) иждивеніе. 2) Грузъ, тяга.
2) Налогъ, подать, пошлина.
Наклеп—ложное обвиненіе, лбѣда, клевета.
Наклепати—наклеветать, наслѣтничать, наядбедничать, ложно обвинить.
Накоїти—учинить, надѣлать, произвѣсть.
Наколоти—взболтать жидкость.
Накпѣтися—тьця—вдоволь наиздѣваться надъ вѣмъ-либо.
Накрѣтка—дѣвушка прижившая внѣ-

брака ребенка. *Честь тоді свя-
мися дуже, накриток карами.*

Маваровський.

Накручувати — накручивать, заводить
(часы или что другое.)

Накупень — откупщикъ, подкупатель.
Орлик.

Накшталт — нар. на видъ, на подобье, на
манеръ

Налагати́ся-тьця — (акт. сл.) налягать,
упорствовать. *Панове наложатъци
на тоє, абн... Величко.*

Налагодити — приготовить, исправить.

Налагодитися-тьця — снарядиться, на-
правиться. *Та куди ви, добродію,
налагодились.*

Налагожовати — готовить, справлять.

Налабнати — найти ощупью.

Налаштовати — приготовить, приладить,
наполнить. *З вечора було ще нала-
штують вологий віз і поскладають.*

Помис.

Належати — принадлежать.

Належати́й належачий — принадлежащій,
зависимый. *Належачий братству
церковному Львівському.*

Належите — нар. надлежащимъ образомъ.

*Належите конментовати деклара-
вано* — присуждено надлежащимъ
образомъ удовлетворить.

Належитость — принадлежность.

Належний — принадлежащій

Налигати — поймать на верёвку.

Налигати́ся-тьця — ёсть и пить невоз-
держно.

Налигач — короткая верёвка, привязан-
ная къ рогамъ вола, чтобы вести его
*Ой на волики да напшачи,
А на коники пуга.* Пёс

Налиба — вапоръ, натискъ.

Налибти — насалить.

Налибатися-тьця — обожраться.

Наликати — напугать.

Намагати́ся-тьця — стараться, усильно
просить.

*Датків найменших отнюдь вимагати
неважиться.* Орлик.

Намалёвати, намалювати — нарисовать,
изобразить, представить.

Нама́рати — нащупать.

Намастир — монастырь.

Намаца́ти — нама́рати. См. выше.

Наменилося — сказано, упомянуто.

На-менно — нар. поимённо.

Наменуванне — названіе, наименованіе.

Наменувати — дать имя, поименовать,
назвать по имени.

Наменути, наменити — напомнить, ка-
саться, упомянуть.

Наместник — (акт. сл.) урядникъ, наз-
назначавшійся старостою и испол-
нявшій его должность за отсут-
ствиемъ старосты.

Намет, наміт — балдахинъ, палатка, на-
вёсь, шатерь.

Наступила чорна хмара,

Став дощ накрапать,

Ой стали наші козаки

В намет утікати,

Которие багатиѣ

У намет пішли.

Козаченьки — нестяженъки.

Непосміли,

Взяли квартиру,

Ще другу з жарту,

На дощ сім.

А в нашого отамана

Учинився жаль:

Скинув з себе голубий жупан:

Тай намет напьяв. Запорожск. пёс.

Наметати — засыпать, наносить,

Наметний — наносной.

Намісто — монисто, ожерелье.

Намір — намѣреніе.

Наміратися-тьця — замышлять, намѣре-

ваться. *Наміряють вони Поляки війну начати.* Мазепа
Намісьць, замісьць—нар. вмѣсто кого, на мѣсто кого или чего.
Намітка—кисейное покрывало носимое Украинками съ одкинутыми назадъ концами.
Наміш—соръ, смѣсь.
Намяти—намять; побить.
Намова—наговоръ.
Намобити—подговореть, подбучить.
Намовляти—склонять, подговаривать, подбучивать.
Намоятися-тьця—напиться пльнимъ.
Намудити—намозолить, нажать; надавить.
Намяшкурити—надрать уши.
Напезабудь—нар. на память, въ честь, въ воспоминаніе.
На-орчику—нар. напристяжкѣ, на приязи.
На-осточ—нар. напримѣръ, примѣрно.
На-отшибі—нар. вдали, въ одаленіи
Стоить пустка на-отшибі.
Напал—приступъ.
Напакувати—нагрузить, наложить.
Напасник—оскорбитель, обидчикъ. *Напасників поверне в виновацтво.* П. Ратай.
Відчепися, напаснику, я не була на празнику. Посл.
Напасниця—обидчица, оскорбительница.
Напасть—обида, клевета.
Напасть і на гладкій дорозі здибле. Посл.
Напастованіе—напаслиа, обида.
Напастовати—обижать, оскорблять, обоглать.
Напсвний—навѣрный.
Напсвно—нар. навѣрно.
Напекти—напечь; *напекти раків*—покраснѣть, застыдаться *Ащо, Олено, напекла раків?*

Наперед—прежде, впередъ.
Наперекір—нар. вопреки, наперекоръ.
Напизитися—тьця.—надуться, важничать.
Напильнй—хмѣльной, нетрезвый.
Напити—напить. *Напе, напив, і отік неподякувавши.*
Наприти—надѣть на себя много одежды.
Наприник—наволока.
Напильнок—илъ, наносной песокъ.
Напѣй—напоеніе, упоеніе.
Напѣльнй—полевой, боевой.
Напрано—нар. очень рано.
Напотуху—нар. въ заключеніе.
Направа—подговоръ, подстрекательство.
Напрасний—внезапный. *Умер напрасною смертю.*
Напрядбати—припасти.
Наприкратися—тьця—скупать.
Напровадити—направить, дать наставленіе. *Напровадив ёю на добрий шлях.*
Напростецъ, навпростецъ—нар. напрямикъ, прямокомъ. *Навпростецъ прямуйся*—стулай прямо.
Напроханный—напрошенный.
Напрохати—напросить.
Напужитися—тьця—натянуться.
Напустити—наставить на путь.
Напьялти—натянуть.
Нарада—совѣтъ.
Нараяти—присовѣтовать.
Нарекбанный—нареченный.
Нарекбати—нарицать.
Наремно—нар. скоро.
Нарис—очеркъ, абрисъ.
Наріжнй—угольный.
*В баиті наріжній кімната—
 В княжу світлостъ небагата,
 Роги й зброї весь там стрій.*
 Зоря Галиц. 1855 р.
Наріканіе—нарѣваніе.
Нарікати—1) именовать, нарѣкать. 2) Роптать, упрекать.

Наробити—1) надѣлать, совершить. 2)

Напакостить.

Наровѣстий—упрямый.

Наруб **нарубка**—насыбка, зарубка на деревѣ.

Наруга—печаль, поруганіе, бѣда, несчастіе.

Щоб було ти лѣше пропав, чим мене байити у такій нарузі. Квитка.

Наружний—обидный, достойный порицанія, безчестный, бранный.

Наруч—нар. встатв, съ руки.

Наруччи—браслетъ.

Насамперед—нар. прежде всего.

Насамоті—нар. съ глазу на глазъ, въ уединеніи.

Насит—насыщеніе. *Нився до наситу.*

Насідати—заставлять, приневоливать.

Насіиник—сѣменникъ.

Насіинь—я—сѣмена, сѣмя.

Яке коріння таке й насіиня.

Погов.

Наслѣдний—послѣдующій

Наслуговачий—служащій.

Насповівати—навѣять.

Настановити—наставить, избрать.

Наставляти—опредѣлять.

Настільник—скатерть.

Настовбурчити—наставить.

Настовбурчився бідорака мов їжак.

Настовщитися—тьця—надуться, насторошиться.

Насторошити, насторошити—наставить, выставить, высунуть, выдвинуть. *Эней сам насторошив уха.* Котляревський.

То він одно ухо напорошить. П.

Куліш.

Настбянований—настоянный, налятый.

Горілки настоянована на каман.

Наступовати—1) наслѣдовать. 2) Наступать, попирать ногами. *На всіх неприятелів своїх наступовав.* Б. Хмельницький 1654 г.

Наступство—наступленіе.

Наступця—наслѣдникъ.

Настрашити—устрашить.

Настрільник—наконечникъ стрѣлы.

Настромити—наткнуть, заткнуть, продѣть.

Настя, Настуся—Анастасія, Настинька.

Насупнитися—тьця—нахмуриться, надуться, сердиться, задуматься.

Насущник—насущенный хлѣбъ.

Наський—тутешній. См. Т.

Наталка, Наталочка, Таля,—Наталія, Наташа.

Натаньчитися—тьця—натанцоваться.

Натачка—намекъ.

Натиснутися—тьця—втѣсняться, набраться.

Натихати—вдохновлять.

Натовкмачити—натовчоль, прибить, приколотить.

Натови—тискъ, толпа.

Натоцлювати—натопить.

Наторбити—наврать, невѣрно пересказать.

Се вам смилось, а ви й пату наторчили. П. Куліш.

Натошакá, натшсерце—нар. натошій, желудокъ, ни ївши, ни павши.

Натрãвка—полка въ ружьѣ.

Натрусити—насыпать. *Натрусив з рїжки кабаки.*

Натрушовати—натрясти.

Натуга—напряженіе, болѣзнь. *Сохрани, Боже, натуги.* Пѣс.

Натуживе—нар. насильно.

Натупатися—тьця—утомиться, устать. *Натупалася старенька від роботи.*

Натурити, натурити—дать нагонку, натупать.

Натуркати—наговорить всякого взбѣру налгать, наморочить.

Натурковати—наушничать, подушать.

- Патягати, патягнути**—патыгивать, патынуть.
- Патягач**—растение *Paris quadrifolia* L.; иначе по—Украински—*вороняче око, ранник, хрещате зілля.*
- Патяж**—растение *Ranunculus lingua* L.
- Патякнути**—напекнуть, напознать
- Пагодки**—пагідки. См. выше.
- Паузрай**—нар. въ конецъ.
- Паука**—наставленіе.
- Паумір**—нар. до смерти.
- Паустыти**—подбучить.
- Паялбзяти**—жирго намазывать.
- Паямлти**—накопить.
- Пахаба**—напасть.
- Пахапати**—нахватать.
- Пахилки**—нар. выпить безъ помощи стакана.
- Пахильность**—склонность, приверженность, пріязнь, наклонность.
- Пахилыти, пахилити**—наклонять, пагивать, наклонить, склонить.
- Пахилытиса**—тыця—наклоняться, пагиваться.
- Пахидка**—находка.
- Паход**—нашествіе.
- Пахмаритиса**—тыця—покрыться тучами.
Нехай мисень вялнитця, бач як пахмарило.
- Пахонитиса**—тыця—наскочить, пагиваться, испытать что либо нечаянно.
- Пахрапом**—нар. дерзко, пахально.
- Пахуроватиса**—тыця—нагрузиться, пабрать влады, пагрузить руки.
- Пацюкати**—наколоть чего мелко.
- Пачастка**—*пачастку дати*—значить подать синодикъ или поминальную книжку для вынутія части въ просфорѣ при совершеніи проскомидіи для поминавенія усопшихъ.
- Па-час на-часок**—нар. на мигъ.
- Паче**—паче. См. ниже.
- Пачеку**—нар. насторожѣ, на караулѣ.
- Пачепити, пачепляти**—пацѣпить, пацѣплять.
- Пачипити**—пачипить, пацѣплять, избрать.
- Пачипия**—сосудъ, горшокъ. *Пачипия глиняне кухенне.*
- Пачуватиса**—тыця—ождая кого освѣдомляться.
- Па-швидко** нар. на скорую руку, на скоро.
- Пашкодити**—причинить вредъ или убытокъ.
- Па що?**—на что? за чѣмъ? къ чему? для чего?
- Пашоронити**—пашоронити. См. выше.
- Пашось**—на что-то.
- Пашадний**—потомственный.
- Пашадок**—потомство.
- Пашесерце**—нар. патоцакъ.
- Пащо, пашщо**—на що См. выше.
- Пашщоб?**—къ чему? за чемъ? для чего?
- Пашось**—пашось См. выше.
- Не-аби-як**—нар. не какъ-нибудь, пышно.
- Не-аби-який**—не какой-нибудь.
- Небезпеченство**—опасность.
- Небіжчик, небіжник, небожчик, небожник, небощик**—покойникъ, усопшій.
- Небба**—1) племянница. 2) Бѣдняжка.
- Неббж, неббж**—племянникъ.
- Неббжа**—голубчикъ.
- Неборак, неборака**—бѣдняга, бѣднякъ.
- Неборачка**—бѣдняжка, бѣдная.
- Небосхил**—небосклонъ, горизонтъ.
- Невада**—безвредность.
- Неважитиса**—тыця—не дерзать.
- Неварт**—не стоитъ, недостойнъ.
- Невбачати**—невидѣть, непредусматривать.
- Невгавати**—непереставать, неоставляться.
- Невгавучий**—безпрестанный, никогда не-унимающійся.
- Невгамованный**—безпокойный.

Невда́ха—безталанний.

От сей невдаха бідомашний.

Невдягивний—неодѣтый.

Невдячний—неблагодарный.

Невеликий—маленькій.

Невеличкий—небольшой, маленький ростомъ.

Невводний—неисчерпаемый, постоянный

Невводно— нар. постоянно, всегда.

Невикрутний—безъисходный.

Невимовний—невъяснимый.

Невимовне чудо учинилося с того дива.

Невиграшний—непзладимый.

Невіглас—невѣжда, грубіанъ.

Невіра, невірний—слово означающее еврея.

Невіста—1) въ Украйнѣ невѣста. 2) Въ Галиціи Буковинѣ жена.

*Іде мужик с поля, бики підганяє,
А невіста іде з міста готки витїнає.*

Пѣс.

Іде мужик постогнуючи,

А невіста вигойкуючи. Погов

3) Вообще всякая замужня женщѣна.

*Два жиди, а дві невісти зроблять
ярмарок у місті.* Посл.

Невістка, невіхва—невѣстка; братня жена также.

Невісткин—невѣсткинъ.

Невістох—(акт. сл.) женоподобный мужчина.

*Лучше за цілость отчизни на плацу
військовим. полетти, нежели в домах
своїх яко невістохам, побіенним бу-
ти.* Унив. Богдана Хмельницкаго
1648 г.

Невклѣжний—неуклѣжій, неловкій.

Невод, невід—волѣк. См. В.

невокій—безпокойство.

Невокійний—безпокойный.

Невроку!—да не повредит! *Невроку їй,
як маёвий мик цвѣте!*

Невспущій—неутомимый, неусыпный.

Невситимий—неплатій См. вше.

Невстидливий—безстыдный, безсовѣстный

Невтомне, неутомне—нар. безъ устали,

Невчаси—непогода. *Невчаси зимні.* Велычко.

Невчасний—безвременный, некстати.

Невім—нар. недаромъ, *Невім так
дуже болыче*

Негадки—нар. всеравно, безразлично, равнодушно.

Негайний—скорый, немедленный.

Негайно—нар. немедленно

Негарний—скверный, нехорошій, некрасивый.

Негарно—нар. скверно, гадко.

Негін—растение куколь *Agrostema Git-
hago L.*

Негидь—гадость.

Негідний—негодный, злой, дурной.

Негода—непогода, ненастье.

Сива шапка до погоди

Сірячина до негоди. Пѣс.

Неговіркий—неразговорчивый.

Небоже—нар. некстати, негодится, нехорошо. *На тобі небоже, що міні
небоже.* Посл.

Негрѣчи—нар. неприлично.

Негрунтовий—1) безземельный. 2) Неосновательный.

Недаремний—непустой, нетщетный

Недаремне—нар. напрасно, нетщетно.

Недарма—нар. недаромъ.

Недбалый—беззаботный, равнодушный къ пріобрѣтеніямъ.

Недбалість, Недбалство—беззаботность, нестяжаніе.

Недбало—нар. безъ вниманія, беззаботно.

Недбати—необращать вниманія, незаботиться.

Неділя—воскресный день.

Недільний—воскресный.

Недбѣток—недобитый или незамученный окончательно.

Недовѣрок—изувѣръ, вольнодумецъ, отщепенецъ, атеистъ.

Недогарь—зола, пепель.

Недогарок—свѣчной огарокъ.

Недогляд—недосмотръ.

Недогода—нар. не въ ладъ, не впадаютъ неудачно.

Недоймитка—недостатокъ.

Недоки—нар. не всегда, невѣчно.

Недолюмок—безталанный человекъ.

Недолюдок—злой, какъ звѣрь, человекъ; дурнаго поведенія человекъ.

Недоля—безталанье.

Недолянка—ополаченная, несчастная.

Недоляшок—ополаченный Южно-Руссъ.

Морозенко точче конем ллгив з недоляшками. П. Куліш.

Недорід—неурожай,

Недорідний, недородний—неурожайный.

Недоріка—заика, косноязычный.

Не-до-соли—нар. мѣжкогда, не дотого, не время.

Тепер мині не-до-соли.

Коли грають на басолі. Пѣс.

Не-достѣти—нар. неаккуратно.

Недостямкѣ—нар. невразумительно, непонятно.

Недѣтика—перуш—меле. См. ниже.

Недоумок—глупецъ.

Недѣга—болѣзнь. недугъ.

Недѣгувати—болѣть, хворать.

Недѣж, недѣжий—больной. слабый, хворый.

Недѣже—нар. потихоньку, слабо, въ малой степени.

Недѣжий—болѣзненный.

Недѣжність—слабосиліе, болѣзненная слабость.

Недѣрно—недарма. См. выше.

Нежелі—ниж. См. ниже.

Нежит. неждидь—насморкъ; въ переносномъ смыслѣ прихоть, лѣньность.

Незѣбаром—нар. въ скорости, въ скоромъ времени.

Незабудька—растение *Myosotis sparsiflora* Mikan.

Незабутний—незабвенный, памятный.

Незаздрий—независтливый.

Незамайник—дарморос, дереза, лицій, повій. См. *Д. Л и П.*

Незараз—нар. не теперь, не сейчасъ.

Незаразом—нар. не въ разъ, не сразу, не вдругъ,

Незѣрний—безкорыстный, завистливый.

Незѣжний—безбожный.

Незборонис—нар. безпрепятственно, безнаказно.

Незбутний—плохой на сбытъ или продажу.

Незвѣтяжний—непобѣдимый.

Незвичайний—1) необыкновенный. 2) Невѣжливый,

Незвичайність, незвичайность—1) необыкновенность, странность. 2) Невѣжливость.

Незвичайно—нар. необыкновенно; не по-обычаю; невежливо.

Незвѣдчого—нар. ни и съ чего дурнаго, ни съ чего. *Не звѣд чою, як з любощів плаче.*

Незгрѣба—неуклюжий, неповоротливый, безобразный человекъ, существует. общ. рода.

Незгрѣбний—прилагательно отъ *незгрѣба*.

Незгрѣш-е—нар. нехуже.

Незгрѣшний—нехужій

Незгѣда, незгѣдонька—бѣда несчастье.

Стоить звѣр над водою,

В воду похмився.

На козака незодонька,

Козак зажурился. Пѣс.

Нездви́жимий, **недри́жжі**—неповолеби-
мый.

Неодо́лати—небыть въ силахъ, несо-
владать.

Нездужа́нці—безсиліе, болѣзнь.

Нездужа́ти, **недужа́ти**—неимѣть силъ,
хворать, болѣть.

Нездужже—нездужа́нці. См. выше.

Незди́блений—неодолимый, неподвиж-
ный.

Незди́блено—нар. стойко, крѣпко, не-
одолимо, неподвижно.

Незичли́вий—нерасположенный.

Незичли́вость—нерасположеніе.

Незлі́ченийний—безчисленный.

Незмі́гти—неодо́лати. См. выше.

Незмі́рний—неоми́рний. См. ниже.

Незна́мий—неизвѣстный. *Прійшли яксь-
то незна́емі люди.*

Незна́мець—незнакомець.

Незна́емий—незнакомый, невѣдомый, не-
извѣстный.

Незна́емка—незнакомка.

Незнаро́шний—нечаянный, неожидан-
ный.

Незнаро́шніе—нар. нечаянно, нехотя.

Незрѣ́ти—невидѣть.

Незря́чий—слѣпой, невидящій.

*Незря́чі прозрять, а криві,
Мов сарна з гаю помайнують.*

Т Шевченко.

Незстрі́мно—нар. неудержимо.

Неклем—джугастро См. Д.

Некву́ти—глаголь выражающій понуки-
ванье лошади. *Некми мишень хлоче
на сіру, а то щось дуже вже тихо
їдем.*

Некотри́й—нѣкоторый.

Некру́т—рекрутъ.

Некукі́бница—недоброжелательница.

*Уставай невістка неробітнице
Та нашому добру некукібнице.* Пѣс.

Не́льга—нар. неможно. *Не́льга знати,
Пишацький-Ильч.*

Не́льзя—*Nec plus ultra.* До невозможности.
По саме не́льзя нахлестався.

Не́люб, **нелю́бий**—немилый, противный.

Нелю́дський—нечеловѣческій, звѣрскій.

Нема́, **немає**—неимѣется, нѣту.

Неме́ткий—неловкій.

Немену́щий—неменуемый, необходимый.

Немо́в—союзъ какъ-будто, словно бы,
будто-бы.

Немовля́тко—младенець бесловесный.

Невозмо́во—нар. невозможно.

Немру́щій—безсмертный.

Ненажи́тство—ненасытность.

Ненаро́ком—нар. печально, безъ умыслу
ненарочно, случайно.

Ненару́ше—нар. ненарушимо.

Нена́ситець—1) растение *Astragalus gly-
cyurhylos* L; иначе еще оно назы-
вается: *десятилітник*; *крыло орлянка*.
2) Одинъ изъ самыхъ большихъ и
опасныхъ пороговъ Днѣпра.

Нена́ський—чужестранный.

Ненацька—неожиданность.

Нена́че, **вина́че**—союзъ словно, будто,
какъ-бы.

Не́ндза, **не́ндзний**, **не́ндзник**—(акт. сл.)
бѣдность, нищета; бѣдный, жалкій.

Непуж—нар. нежели, чѣмъ.

Ненька, **неня**—1) мать, матушка, упо-
требляются только въ пѣсняхъ въ
такомъ смыслѣ, какъ по-Великорус-
ски говорятъ родная, родимая;
зват. *надеж нене, ньенько*. 2) Въ
Галиции и Буковинѣ *неня* значить
старшая сестра.

Необачи́ий—неосмотрительный, опро-
метчивый, неосторожный.

*„Эй вернися, Сагайдачний
Візьми свою жінку,
Віддай тютюн, мольку,*

Необачний,

*Гей, чей, необачний*⁴. П'єс,

Необачно—нар. опрометливо, неосмотрительно, неосторожно.

Необачність—безпечність, неосторожність.

Необзирь—нар. безь оглядки.

Втікаєте необзирь помертвѣти.

П. Ратай.

Необорний—неодолимый.

Необорність—неодолимость.

Неодмінно—нар. неперемѣнно.

Неодмовний—безотговорочный.

Неодмовність—безотговорочность.

Неодукований—невѣжественный.

Неошквливий—безошибочный, основательный, непрерывный, безпрепятственный.

Неошквливий—неизмѣривый, безмѣривый.

Необачність—неосторожность.

Неоподаль—нар. недалеко,

Неоподаль станути обозом.

Величко.

Неоподбаний, неоподбаний—ненапугавный.

Неосяжкий—неосираний. См. выще.

Неотомовний—безпрекословный.

Неотомовне—нар. безпрекословно. *Люби неотмовне воесім послушнѣство от-давати.* Мазена.

Неофит—новокрещенный, новообращенный въ христіанство.

Неофитка—новокрещенка.

Неохайний—неопрятный.

Неохайність—неопрятность, неряшливость.

Неохайство—безобразіе.

Неошанований—неціняный по достоинству.

Неошанований—безцѣнный, неоцѣненный.

Неошкульний—безобидный, безвредный.

Неошкульно—нар. безобидно, безвредно, неразорительно.

Неошкульность—безвредность, безобидность.

Непам'ять—забвеніе.

Непавний—1) сумашедший, безумный. 2) Сомнительный, неизвѣстный. 3) Чародѣй.

Непавно—нар. безумно, безь-толку; сомнительно.

Неперѣливки—нар. сарѣжно.

Він побачив що се неперележи тай утік.

Неповага—непочтительность, неуваженіе, презрѣніе.

Непогальмований—цѣлый, неспорченный.

Неподадець—нар. вблизи.

Неподбати—незлюбить.

Неподбний—страшный.

Непобзбкий—непоколебимый.

Непобзбно—нар. непоколебимо.

Непокірливий—непокорный.

Непокірливость—непокорность.

Непомиланий—безошибочный.

Непомиланно—нар. безошибочно, безь промаховъ.

Непомиланність—безошибочность.

Непроки—дурные слухи.

Непорушій—неприкосновенный.

Неприличій—незаконный.

Неприпаний—безпрепятственный, непрерывный.

Непритомний—безпамятный, безсознательный.

Неприторенний—безмѣстный, неимѣющий мѣста.

Непритудливий—неудобоприложимый.

Непритьмом—нар. не къ спѣху, не сразу, не въ одинъ разъ.

Неприміжно—нар. невозможно.

Непутячий—негодный, ничтожный.

Неразушно—нар. нерушимо. *Повелівається перебувати ві Львові Братс-*

тву неразрушино і неподвижно. Чинъ
Львовск. Брат. 1668 г.
Неравном—непритъмом. См. выше
Неробочий—бродяга, неимѣющій опре-
дѣленныхъ занятій.
Неросквѣщаний—нерасквѣвшій, нераспус-
тившійся.
Нерость—минераль.
Нерухомий—неподвижный.
Нерухомо—нар. неподвижно.
Неруш мендѣ, недотика—растение Im-
patients Noli me tangere.
Неряд, нерад—(акт сл.) безпорядокъ,
блудодѣйство. *Допуститися мѣв не-
ряду справного з некою черницею.*
Справа 1605 г.
Несамовитий—самъ не свой, шальной,
потерянный.
Несвѣщій—невѣжда.
Несвѣтій—небывалый, невозможный,
темный.
Несвоечасний—несвоевременный.
Не свого часу—нар. не во время, преж-
девременно.
Несила—безсплые, изнеможеніе.
Неситство—ненасытность.
Нескажі—союзъ точно, словно, будто
бы.
Нескрѣба—нечоса.
Неслава—(Галиц. сл.) позоръ, стыдъ.
Неслушній—ненадлежащій, неосно-
вательный, несправедливый.
Неслушне—нар. неприлично.
Несмѣчний—непріятный, не по вкусу,
не по нутру.
Несмертельний—(акт. сл.) бессмертный.
*Не смертельна слава по Запорозцям,
сталась.*
Несподіваний—неожиданный, нечаян-
ный.
Несподіванка—неожиданность, нечаян-
ность.
Несподіванно—нар. неожиданно, неча-

янно.

Неспогаданий—неизъяснимый.

Неспогадати—невообразить.

Як тебе кохаю—неспогадаеш. Пѣс.

Неспокбій, неспокій—безпокойство.

Нестак—нар. невозможно, несбыточно.

Несталость—непостоянство.

Нестаний—(акт. сл.) неявившійся къ
суду

Нестанне—(акт. сл. niestanie) неявка къ
суду.

Нестатѣчний—непостоянный, неприлич-
ный.

Нестатѣчність, нестатечность—неприли-
чїе, непостоянство.

Нестатечне—нар. непостоянно, непри-
лично.

Нестѣток, нестѣтки—1) недостатокъ,
бѣдность. 2) Непостоянство. 3) Бе-
зумець.

*Послїдовали волї Хмельничина не-
стѣтка.* Величко.

Нестіпний—неспособный, несвѣдущій.

Нестѣтно—нар. точно; тождественно.

Нестѣпча—неустойка, безпокойство.

Нѣстям—упоеніе, восхищеніе.

Нестѣмнитися—тьма—не опомнитися.

Нетак щѣб дуже—нар. неслишкомъ.

Нетець—заключенный, арестованный,
плѣнникъ.

Нетѣча—непогода, ненастье.

Нѣтро, нѣдро—густой первобытный лѣсъ,
чаща лѣсная.

Нѣтря—дебрь.

Нѣгутѣшній—нездѣлшій.

Нѣтяга—1) бѣднякъ. 2) Безмечный че-
ловѣкъ. 3) Лѣнтяй, а иногда и не-
годяй. 4) Бурлакъ, непосѣда; уве-
личнт. *нетяжущє, уменьшит. не-
тяженька.*

Ой неття, неття,

А нетяженька моя,

А де заслужчина твоя. Пѣс.

Неуважний—нерассудительный, неосторожный.
На релію наступаючи, схизматиками неуважно називаеш, в чом великую кривду... чинить Репротест на Тышкевича, 1619 г.

Неудбність—неспособность.

Неужиточний—негодный, грубый, неучтивый.

Нехай—нар. пусть, пускай. Это слово сложилось изъ отрицанія *не* и повелительнаго склоненія *хай*; отъ глагола *хаяти*.

Нехаяти, захаяти — хуить, нудить, небречь.

Нехворощ—растение *Artemisia Campèstris* L.; изъ котораго дѣлають вѣнники.

Нехлябий—безошибочный, несомненный.

Нехлябно—нар. безошибочно, несомнѣнно.

Нехля—неряха.

Нехрист—изувѣръ, бусурманъ

Нехтуванне—небрежность.

Нехтувати—пренебрегать.

Нехуть—отвращеніе. *Всі нехути і розносити успокоїти.* Величко.

Нещотливий—нечестный.

Нечѣма—невѣжа.

Нечѣмний—невѣжливый, грубый.

Нечасані панички — растение *Nigella damascena* L.

Нечивор, Нечяпір—Никифоръ

Нечисть—грязь; нечистая сила.

Нечля — нар. пельзя. *Що нечля, той неможе.* Погов.

Нечуй—вітер—растение *Nieratium Pilocella* Fauch.

Нечумазний — невидный, некрасивый, гадкій.

Нечупарний—неопрятный.

Нечупарно—нар. неопрятно.

Нечути, нечуть, нечутио—нар. неслышно.

Нечутний—неслышный, тихій.

Нѣшкетний—изрядный.

Нѣшпор—вечерь; отъ Латинскаго *vesper*.
Перед нещпором виїхав до Відня. Величко.

Нѣшо, нещо — нар. всеравно, безразлично.

Нѣщирость—неискренность.

Ниверсал, универсал—гетманскій рескриптъ или грамота.

Нивже—неужто.

Нигіч—ничего, нисколько. *Нигіч отвіту не дає. Нигіч, ні гаріля тилики.* Котляревскій Я.

Нидіти—тосковать, скорбѣть.

Нижей—нар. ниже. *Млин і возовня нижей хутора.*

Нижник—подчиненный, младшій или нижний чинъ. *Нижник не вишник; нижник послухає вишника.* Погов.

Низ, Запорожье—нынѣшнія губерніи Херсонская и Еваторинославская или Новороссійскій Край.

Низвий—южный, нижній.
Да повійте вітри низовні: Цѣс.

Низовина—низменность.

Низчий—низшій.

Никати—всматриваться.

Никати—шляться, таскаться.

Нисчяний—ни съ, чемъ: безъ ничего, пустой.

Няшкати—медлать, шпырять

Ницелоз—вустарникъ *Salix gérens* L.

Нишкнути—замолчать, находиться въ молчаніи.

Няшком—нар. тайкомъ, украдкой, молча, тихомолкомъ.

Няшпорити—шарить; искать въ потьмахъ кого или чего либо.

Нящечки, нящечком—крадькомъ. См. *К.*

Нящити—уничтожать, разорять, ископывать.

Нящук, нящун—(съ презрѣніемъ) нящій.

Ні—нѣтъ; не то. *Ні не так се було добродію.*

Ніби—союзъ какъ будто, словно.

Нівець, вівець—ничто, въ ничто, ни во что. *Гайдамаки в час Великої Руїни все вівець обернули.*

Нівечиний—порченний.

Нівечити—портити; вздѣваться, ни во что ставить.

Нівже—нѣтъ ужъ.

Ніврѣку=нврѣку. См. выше

Ні в сіх, ні в тих—нар. въ недоумѣніи.

Нісїх, нівїх, як собаки в човні.

Пов.

Нігде, ніде—нар. нигдѣ.

Ніж ножака—ножъ, ножище.

Ніж, ніжлі—союзъ нежели, чѣмъ. *Більш заходу, ніж свята.* Посл.

Ніколи—нѣтъ времени, нѣкогда, недо-сужво.

Ніколи—никогда, ни за что.

Ніколько—нерадѣніе, подѣ предлогомъ что нѣтъ времени.

Нікчѣмний—ничтожный.

Нікчѣмність, нікчѣмність—ничтожество, негодность.

Нікчѣмно—нар. ничтожно, негодно.

Нільзя—нар. нельзя.

Нім—союзъ пока, прежде, нежели *Нім сонце зійде, роса очі виїсть.* Посл. *А нім тоє буде, приїшли намисто з шнї своєї.* Мазепа къ Мотровї Кочубей.

Німан, Німань, Немань—рѣка Нѣмань.

Німаля—нѣмая..

Німець, німчин—нѣмецъ а также чело-вѣкъ неумѣющій говорить по-Украински; пбо наши древніе предки, да и современные намъ престолоуднны, называя себя только *людьми таяї годї* всякаго неумѣющаго говорить по-Украински называютъ нѣмцемъ, не розличая національности чужеземца,

хотя бы то былъ Итальянецъ или даже и Турокъ кои вучився разу-мѣтъ и говоритъ Украинскимъ сло-вомъ могли сдѣлаться вносажд-ствїи съ нѣмцемъ *словенами* т. е. разумѣющими *слово*, что обна-чало въ древнія времена *языкъ*, рѣчь.

Німеччина, Німещина—Германія.

Німий, німєнь—нѣмой, безсловесный.

Німий як риба.

Німїця=дурк. и. См. Д.

Німкєня—Нѣмка.

Німовати, німувати—молчать, быть нѣ-мымъ.

Ої німуть по Вкраїні
Високї палати. П. Кулїш.

Німоватий—молчаливый.

Німота—Нѣмецкій народъ.

Німощот, німолик—Алгебра.

Німобки—прежде чѣмъ, до того вре-мени, пока.

Ніпра=Днїпра. См. Д.

Ніє—нось.

Ні-се—ні-те, нісенїтниця—1) пустяки, вздоръ, мелочь, бессмыслица. 2) Пѣсня *Нісенїтниця*, очень популяр-ная въ народѣ.

Ішли дївки з Санжарїати,
А за ними два парубки;
А собака з Макївек,
Гав гав на дївок.

Ої дївичина Кумина,
Поїхала до млина.
Зачетїла в сухий пєнь,
Тай стояла цілий день.

Продай, мамо, двї корови,
Кути менї чорні брови,
На колодїї стояти,
Та на хлопцїв морати.

*Продай, мати, дві телиці;
Купи мені шкоровиці;
В мене циці трысуться,
З мене глотці сміються.*

*Ой слях тай публіка,
Була жінка чоловіка;
А матінка боронила,
Аж кочеру изломала.*

*Чом, чом боса ходили?
Чому чобіт не заробили?
Ой не жалуй дурнички
Купи нові черевички!*

*Ой Іхав, Іхав, Іхав,
Чом до мене не заІхав;
В мене сімці, в мене й хата,
В мене й курка волохата.*

*На дорозі да калюжа
Бо робити я не дужа;
Як-би скрипки да цимбали,
Тоб і ніжки все скакали.*

*Ой сів, зажурився,
Що з малою оженився,
Не журился мій Андрію,
Підросту я за неділю.*

Ніт, ніту—нѣтъ, нѣту.

Нігати, нігувати—отрекаться, отцарять-ся.

Нітаник—растение *Helianthemus vulgare* Gärtn.

Нітовати, нітовати—(акт. сл.) заковать; спать.

*Військо, Сірка послухавши, дало
покій Мазені, тільки в кріпкі в-
міло ёго занютовати кайдани.*

Величко.

Нікто—никто.

Ніць, виць—пар. лицемъ къ землѣ.

Ніцовати—презирать, насмѣхаться,

*Що чоловік собі обіцяє, пра Бог
ніцує.—Посл*

Ніч—ничто, ничего.

Що о дому ніч недбаєш. Пѣс.

Ніч, нічка ніченька—ночь, ночька, но-
ченька.

Нічли, ночли—сумерки.

Нічтисся-тандя—темнѣється, превращать-ся въ ночь.

Ніччирк—междом, нягугу.

Нічого, нічогісінько—ничего, рѣши-
тельно ничего. *Та йди сміло нічо-
сінько тобі не буде*

Нішо, ніщо—союзъ ничто. *Іж і ний
все, ніщо не завадить.*

Ніак—нар. никакъ, нейтрально.

Ніякий—безразличный, индеферентный,
нейтральный.

Ніякийсь—кто то, нѣкто.

Ніжово—нар. вельжово.

Ніякбеть—нейтралитетъ.

Новий рік—1-е Января, новый годъ.

Новина, новинка—новость, обновна.

Новобиття—новость. См. Уст. Луцк.
Брат. 1624 г.

Новобранець—рекрутъ.

Новорочий—новогодній.

Ногетки, дікі нагідки—растение *Calen-
dula officinalis* L.

Нора—пещера.

Норцевий—погребной (?)

Норцевого пила уточила. Пѣс.

Носатка—кувшинъ съ длиннымъ но-
сомъ.

Носики—козелки, сокирки. См. К. С.

Нуд, нудьга—тоска, скука.

Нудати, нудговати—индичи. См. выше.

Нудий—тошнвый, противный, отвраща-
тельный.

Нудю—нар. тошно, тяжело, противно.

Нудота—нуд, нудьга. См. выше.

Нуж—нїж. См. выше.

Нужити—принуждать.

Нужний—страшный, трудный; опасный.
Нук—(Бессарабск. сл.) оршникъ.
Нум, нумо—станемъ.

*Во имя Боже нум до ролі! Д.
Лозовський.*

Нурт—теченіе, глубина. *Барабаша
нуртам Дмитровим отдано.* Величко.

Нюхити—нюхать, обнюхивать. *Собака
нюхить коло дверей.*

Нявчати—мяукать по кошачьи.

Няти—брать.

Нятися—тѣця—браться, жениться;

Нятство—заключеніе, плѣнь.

О

О—предлогъ о, объ. *Ні о що більш не
просити.* Гетьман Скоропадський.

Обабок, бѣбка—растеніе *Boletus scaber*
Bull.

Обавлятися-тѣця—(акт. сл.) бояться,
остерегаться. *Сам обавляючись, щоб
у мене оних листов неперемято.
Кочубей.*

Обаполки—по объ стороны бревна вы-
пиленные доски, горбила, укоротыкъ,
одинъ бокъ ровный, а другой вы-
пуклый.

Обач—осмотръ, обзоръ.

Обачѣние—свиданье; *до обачення*—досви-
данія.

Обачити—увидѣть, осмотрѣть. обдумать,
образумиться.

Обачий—осмотрительный, вниматель-
ный, осторожный.

Обачисть, обачиость—осмотрительность,
осторожность, внимательность.

Обаче—союзъ но, однако.

Обачти—обверожить, околдовать; отъ
того *обачиє.*

Обаж—обвѣсь.

Обажати—обвѣшивать, обманывать въ
вѣсь.

Обажити—отяжелѣть.

Обаворѣти—(приказ. сл.) обезпечить,
подтвердить, замѣтить, предостеречь.

Обвиновѣтити—обвинить, сдѣлать ви-
новнымъ.

Обвиновий—обвитый.

Обвѣданье—посѣщеніе, визитъ.

Обвѣдати, обвѣдувати—посѣщать, отвѣ-
дывать.

Обвѣсити—повѣсить. *Березецкого обвѣ-
сити величиши.* Величко.

Обвѣстити—извѣстить.

Чрез посмі своїх обвѣстити.

Величко.

Обвод, обвѣд—1) уѣздъ, округъ, повѣтъ.
2) Обводъ.

Обводѣвий—(Галицк. сл.) окружный,
уѣздный, повѣтовый. *Коломия обво-
дове місто.*

Обволаканье—(акт. сл.) публикація.

Обвѣдувати—пріучать, усмирять.

Обгорнути—окружить; обернуть, оку-
тать.

Обгорнули Наливайців

Лестровиками. П. Кулиш.

Обгорнутый—окруженный, обернутый.

Обдѣбати—клевать. Говорится о пче-
цахъ.

Обдѣлати—надѣлать.

Обдукція—(акт. сл. obductio) донесеніе
объ осмотрѣ или освидѣтельствованіи.

Обдурь, обдурка—обманъ.

Обдурѣти, обдурювати—обманывать.

Обезглуздити—ошалѣть.

Обезмоцити—обезсплить.

Оберѣти, обіраѣти—избирать.

Обережный—осторожный.

Обрежно—нар. осторожно, осмотри-
тельно.

Обрежность—осторожность.,

Оберемок—охапощь, что понести можно
объими руками
Оберієніє — обращеніє, направленіє.
*Оберненне своїх сил на Крим. Са-
мойлович.*
Обернути—обратить; оборотить; пово-
ротить, направить куда.
Обернутій—обращенный; обвороченный.
Обжинатися—тьця—оканчивать уборку
хлѣба.
Обжинки — обрядъ, когда въ первый
день жатвы возвращаются всѣ жнецы
домой съ пѣніемъ. Дѣвушка впереди
несетъ малый снопокъ, или *життвий*
вінок, который ставится хозяиномъ
на покуті, а жнецовъ угощаютъ.
Обжива, обживка, обживовка—пѣсня
по окончаніи жнива.
Обидва, обидви—оба, обѣ, обоє.
Обидець, обидець—родъ женскаго укра-
шенія.
Обизвѣтити—причинить увѣчьє, скалѣ-
чить; выбить глазъ.
Обійняще—охватъ, объѣмъ.
Обійклий—обжиновенный.
Обійкльєсть—обыкновеніє, обычай. *Удер-
жимося при старожиттвѣхъ своїхъ*
обійкльєсть. Скоропадський.
Обієще—обталище.
Обієди — границы и принадлежности
имѣнія.
Обієдитися—тьця—обходиться.
Обієжати—объщать.
Обієжника—объщаніє.
Обієжійка—обручъ у рѣшета.
Обієг—1) курсъ. 2) Очеркъ.
Обієд, обієдок—кругъ, ободъ, ободокъ.
Обієд, обієдець, обієдчик—обѣдъ, обѣдецъ
Обієданше—обѣданье, столъ.
Обієдати, обієдати—обѣдать.
Обієдати—обижать.
Обієжниця—1) орбита. 2) Мѣсто вонс-
кльє скачекъ; гнинодромъ.

Обієжи, обієжа—объятіє.

Обієжати—обнимать.

Обієжати—обхватить, обнять; уразумѣть.

Обієсте—домъ, дворъ, усадьба.

Обієруч, обієручки—нар. въ двѣ руки,
двумя руками.

Обієт, обієжидя—обѣтъ, общаніє.

Обієд, обієдка—обиходъ, употребленіє,
примѣненіє.

Обієжати—объщать.

Обієжаника—общаніє, общанное.

Обієжати—обієжати, общивати. См. выпл.

Обієжнутися—тьця—обернуться, изво-
ротиться.

Обієва — извѣстнаго рода повски, а
также и охота на звѣрей.

Обієвка—край судна.

Туо галєру за малѣвани облаажі
брами. Дума про Самійла Кішку.

Обієгодити—привести въ порядокъ.

Обієдовати—владѣть, обладать.

Обієдз—глухая тропинка (?)

Ясна нічка в Чорногорі,
Світить місяць з звіздочками,
С лєсиями тисяч двісті
Квапить Добуш облазими.

I. Федькович.

Обієви—блевотинны; отъ глагола *блєвати*.
Напися до облєви.

Обієзєнь — *обієжня піймати* — васты-
диться, получить отказъ, потерпѣть
неудачу.

Обієж, обієж — (ант. сл.) одолженіє,
обязательство, росписка, вєвсель;
отъ Латинскаго *obligatio* и Польс-
каго *oblig*.

Обієжчє—я—лице, видъ, образъ.

Обієжити—оставить.

Обієжани—обязанность; отъ Латинс-
каго *obligare*.

Обієжуватися — тьця—обязываться; да-
вать обязательство.

Обієжа—(ант. сл.) добыча, жертва.

Облог—цѣлина, неоранная дѣвственная почва.

Облога—1) блокада, осада 2) Ограда.

Обложенецъ—осажденный.

Обложене—покрытие, осада.

Облуда—(акт. сл.) помраченіе, обманъ, лукавство. *Лестною облудою покрятый*. I. Скоронадський.

Облудний—лукавый, *облудна мова*—посмѣяніе, иронія, лукавая жесткая рѣчь.

Облунити—ободрать.

Облюбѣнникъ—любвиницъ.

Облюбѣнница—фаворитка, любимица; любовница.

Облюбваннй—окаймленный.

Облюмовати—окаймить.

Облата—(акт. сл.) 1) предложеніе, жертва. 2) Явленіе въ судѣ для святія копій.

Обмежка, обмежка—межеванье, межевая черта. *Пійшов волею нашими по обмежкахъ.*

Обми, обмина—миновеніе, пропускъ.

Обминати, обминати—минать, минуть, пропустить.

Обмыслити—1) имѣть попеченіе. 2) Обдумывать. Луца. Брат. 20 Февр. 1619 года.

Обмышлявѣти—размышленіе. I. Тривна. 1648 Триодъ.

Обмышлявати—размышлять.

Обмышлятися—тѣця—обмануться, обмануться.

Обмір—объѣмъ, объхватъ.

Обміркуванне—обсужденіе, разсужденіе, размышленіе.

Обміркувати—разсудить, размыслить.

Обмѣвити, обмовѣти—злословить.

Обмѣкати—осмотрѣть.

Обмѣжок, обмѣже—узкія полосы земли, поросшія кормовыми травами, которыя окаймляютъ хлѣбныя нивы.

Обмочувати—переночевать, замочевать.

Обняти—1) обнять. 2) Поселиться. *Обняв свою в Чигирині президентю Величко.*

Обняття—1) величина, размѣръ. 2) Принятю. *Гетьман при обняттяю своєю уряду*. Орлик. 3) Замѣщеніе, напѣвнѣе. *В крѣпости людей ратних до обняття не майдується*. Савколювни.

Обобчнй—находящійся по обѣ стороны рѣки Днѣпра.

Обовин—(акт. сл.) ибо.

Обовязок—обязательство, договоръ.

Обода—обидва. См. выше.

Обдѣла—оба, обою. *Комиссія обою народинъ: Литовскою і Польскою.*

Обожествити—опалѣть, съ ума сѣйти.

Обок—нар. возлѣ, подлѣ, при боку, вблвзи.

Оболок—облака, туча.

Облошь—поле; выгонное или луговое мѣсто. Близъ города, такъ близъ Киева, Галича, Переяслава, Сендомира. и проч. есть *облошь*, которая въ Галиціи называється *болоничако*.

Обоз—1) артилерія. 2) Лагерь. *Обозом лежати.*

Обозвѣтися—тѣця—отозваться, отзывнутися; иначе еще *обизвѣтися, обзвѣтися, озиватися.*

Обознѣтися—тѣця—познакомиться. *З козаками обознѣтися*. Величко.

Обозний—чиновникъ: а) *Генеральний*—Генераль-Фельдцейхмейстеръ. б) *Полковий*, замѣнялъ *Магковника* (г) е.) начальнича войскового округа на которае дѣлилась Украина во времена Гетманіи въ его округѣ. в) *Компанійський*—въ конницѣ.

Оболонникъ—стекольникъ.

Оболоня—тѣмный лугъ; иначе не Уборински болоня.

Обо-поли, обаломи—нар. по обѣ сто-

роны. *Петро Дорошенко Гетьман України оба поли Дніпра і Запорожжя.*

Обо-польно—нар. взаимно.

Оббра, оборога—ограда, заборъ; скотный дворъ, безъ крыши; иначе по-Украински — *баркан, паркан. Як жито в оборозі то надія в Бозі.*
Погов.

Оббри, волоки—обвязи крестьянской обуви, верёвочки или ремни у латей. *Обори валовой.*

Обборий—одолимый, побѣдимый.

Обборність—одоимость, побѣдимость, осплимость.

Обборона—борона. См. Б.

Обборонець оборобниця—защитникъ, хранитель.

Обборочати—1) оборачивать. 2) Управлять.

Обослати—прислать письмо, написать кому.

Оббача—нар. въ сторонѣ, вбокъ.
Забачив пшениченьку в поновій обочи.
Щс.

Обпатраий—обскубленный, очищенный отъ перьевъ.

Обпатранне—очистка отъ перьевъ или шерсти.

Обпатрати—очистить.

Обрада—соборъ, совѣтъ.

Обрадованне—(иронія) бѣда, печаль, вмѣсто радости.

Ображати—обижать, поносить. *Инфамією ображали міщан красноставсь киз. П. Могила.*

Образа—обида, непріятность.

Образити—обидѣть.

Образки—растение *Calla palustris* L.

Образність—особа, лице. Осиповъ 1706 г.

Обранне—избраніе.

Обрання, убрания—нижнее платье, шаль, вары, рейтузы. *Дав лосиную кожу*

пошити собі обрання і рукавички
Маркович.

Обраховати обрахувати—обсудить. *Кожес по своїй уподобі обрахував тее.*

Обрачити—сбраковать.

Обрѣстися—тъця—натрѣскаться, обожраться.

Обри—горизонтъ, небосклонъ.

Обридлиий—опостылый, надоѣвшій.

Обридлие—нар. опостыло, надоѣло.

Обридность—опостылость.

Обрѣть—веревочная узда.

Обрус—скатерть.

Обручка—обручальное кольцо.

Обсерванція—(съ Латинск. яз.) почтеніе.
То писаніе. восприяв я з подобающею имени Вашей Вельможности обсерванцією.

I. Мазена.

Обсвід, обсвідчини—освѣдомленіе.

Обсвідник—слѣдователь, шпионъ, лазутчикъ.

Обсвідниця—освѣдомительница.

Обсвідок—свидѣтель.

Обсвідчитися—тъця—узнать.

Обслание—(акт. сл.) извѣщеніе, объявление.

А сходитися мають за обсланием знамени Братського. Уст. Львов. Брат 1668 г. .

Обсилати—разсылать, присылать подарокъ.

Обсилка—взятка, подарокъ.

Обсинатися—тъця—воздвигать преграды, насыпать валы.

Обсипати—обдѣргать, осмывать.

Обскути—оборвать, ошципать.

Обсмоктати—смоктать, сосать.

Обсоромити—застыдить; привести въ замѣшательство.

Обсоромлений—прстыженный.

Обстанова—обстоятельства, обстановка.

Обтека—аптека.

Обтєкар — аптекарь.
Обтула — обставка, ограда.
Обтулити — обставить, охранить.
Обтягати — (акт. сл.) обременить, обла-
гать тяжестью.
Обудитися — тьця — проснуться.
Обурений — возмущенный, возставший.
Обурити — возмущать, бунтовать, взвол-
новать.
Обути — обути, одѣть.
Обух — 1) широкая спинка топора. 2)
Оружіе, сѣкпра, геллебарда запо-
рожская.
*В Крим отправив польских поло-
няників і здобич Дядьких: обухів
отправних, телембасів срібних і мід-
них повлоцістий.*
Величко.
Обушок — 1) мѣшочекъ съ деньгами. 2)
Чеканъ; иначе по-Украински — *кєлен,
кєленѡк, кєленєць.*
Обход — патруль.
Обходни — обхождение, церемонія, про-
цессія.
Обходжене — обходъ; этикетъ.
Обхопити, обхопляти — схватить.
Обцем — нар. вмѣстѣ, вдвоѣмъ, сообща.
Обцємки — клещи, щипцы слѣсарскіе.
Обцєський — общественный.
Обцєство — общество.
Обчий — общій.
Обшарпаний — оборванный, ободранный.
Обшарпати — оборвать, ободрать.
Обшивня — родъ рѣчного судна.
Обшикати — обрѣзать.
Обуядний — обыкновенный. *Город сей ні-
кому не може бути обуядний.* Тер-
лецкий.
Овад — оводъ *Taureau bovinus*; иначе
по-Галицки — *ювад, бомок, жак.*
Овалєний — выщекатуренный извѣстью.
Овалити — выѣлнить извѣстью, выщек-
атурить.

Ова! — межд. худо! ого? Эва! куда! *Ова,
яке погане!*
Овакало — ндіють, дуракъ часто гово-
рящій *ова.*
Оваканє — частое говорєніе ова!
Овдїй, Овдїєць, Овдїйко — Авдѣй.
Овїршописати — описать что въ стинахъ.
*Всіх Іх по имени о вїршописати,
Вїрша 1809 г.*
Оврѣжок, оврѣшок — сусликъ.
Оврѣжковий — сусликовый.
Овсїй — Евсєвій.
Овсюг — растєніе *Avena pubescens L.*
Овсїяка — 1) растєніе *Bromus secalinus L.*
иначе по-Украински — *стоколос, кос-
тирь, костюльки.* 2) Птичка *Embe-
giza hortulana.*
Овця, вївця, овечка, бирка — овца.
Овча — барашекъ; множєсть число: *ове-
чата* — барашки, ягнята.
Овчѣр — овечій пастухъ.
Овчарка — пастушєская собака.
Овчарник, овчарик — 1) бекасъ, птица
барашекъ *Scolorax gallinago.* 2)
Овечій пастухъ.
Овчаринця — пастушка овцѣ.
Овшем — (акт. сл.) да, подлинно, именно-
тѣмъ болѣе, но.
*Овшем при своїх вольностях і сло-
бодах заховани.*
Скоропадський.
Овшний — другой, отдѣльный, особенный.
Огар — *Oestrus bovis.*
Огарь — гарь.
Огвалтованє — насиліе.
Огвалтовати — учинить насиліе, изна-
силовать.
Огер, огирь — жеребець.
*Нехай шкана підо мною
Огирем гарїює;
Нехай крутить головою,
Стриба і басує.* Гулак-Артемовський.

Огіда—омерзене, гадость, позоръ. *Не-
зачінай жиди, бо буде оида.* Посл.

Огідлий—опостылый, противный.

Огідливо—нар. отвратительно.

Огідло—нар. надоѣло.

Огідний—огидлий. См. выше.

Огіднути, обріднути—омерзѣть, надо-
ѣсть, опротивѣть.

Огірки, гурки—огурцы *Cucumis sati-
vus* L.

Огірочник—растение *Borrago otticina-
lis* L.

Оглядати—осматривать, обзирать.

Оглядатися—тыця—1) осматриваться,
озираться. 2) Ожидать. *Но учинив-
ши успокоєня, оглядатися треба,
аби не було помсти.* Мазепа.

Оглядник—осмотръ, обзорѣніе.

Оглядний—осмотрительный.

Огидный, огидний—огненный.

Над печерським стовп омяний.

І. Галка.

Оговатися—тыця—привыкнуть, приу-
читься. *Та вже вона тута з нами
обговатєця.*

Оголоса—объявленіе, афиша.

Оголосити—опубликовать, объявить. *От-
сії универсали оголосивши перед на-
родом котлами військовими і вели-
ким звоном, читано перед церквою.*
Маркович.

Оголотити—опустошить, обнажить. *Миш.
канціє вислано, зо всею оголотивши.*

Источн. Малорос. Исторія

Оголочений—обнаженный.

Оголошений—опубликованный.

Огон—хвостъ.

Онона безлавною устрашатися. Ве-
личко.

Огрити—ударить.

Огряда—красота, пригожество.

Огрядий—красивый, пригожий.

Огуд, огудина—огуречные стебли.

Огудити—охулить.

Огулом—нар. гурьбой, оптомъ, разомъ,
вообще. *Закупив огулом все. Гунем
огулом по ворога. Огулом воно таки
й правда.* П. Кулиш.

Огульний—оптовый, общій.

Огульне—нар. съ-обща.

Огурний—штрафной. *Непослушный, по-
винен будетъ огурного в грошей дана.*
І Копинський.

Огурность, огурство—отговорка, неови-
новеніе. *Щоб тільки все робилося
без жидного огурства.*

Огурятися—тыця—отказываться, неслу-
шаться.

Одбуток—исполненіе.

Одвада—отвада.

Обвабити, одвадити—отклонить, отва-
дить.

Одвах—гаупвахта.

У Чернівцях серед ринку

О-перед одваху

Стоить сімсот новобранців.

Ю. Федькович.

Одверт—вычетъ, отворотъ.

Одвертати—высчитывать, убавлять. *Од-
вернув пять карбованців пені*

Одвернутися—тыця—отворачиваться.

Одвертій—отверженный.

Одвестовати, повестовати—воздавать рав-
нымъ, отомстить. *Саранча провна
меновала наход орд Крымських і
неповетованое Польскому панству
поврежденіе.* Величко. т. I. 16 стр.

Одвилѣватися—тыця—уверливаться.

Одвилжати—стать снова влажнымъ.
Доши землю орошали і одвилжали.
Величко.

Одвіданне, одвідник, одвідь—навѣщеніе,
посѣщеніе.

Одвідати—навѣстять, посѣтить; попро-
бовать, отвѣдать.

- Одвідач — посѣтитель.
 Одвідачка — навѣстителница.
 Одвірки, одвірок — обшивка дверей; столбы съ поперечною перекладиною, у которыхъ укрѣплены двери.
 Одвістити — извѣстять, отвѣтить.
 Одвість — извѣстіе, денеша.
 Одвіт — отвѣтъ.
 Одвітувати — отвѣчать; воздавать равное.
 Оддѣтися — тѣця — выйти замужъ.
 Оддалеску, оддали — нар. издали.
 Оддяка — взаимная благодарность.
 Оддѣчити — отблагодарить.
 Одгадати — отгадать, разрѣшить.
 Олгадавати — отгадывать.
 Одгилити — сильно ударить.
 Одговориувати — отклонять, отговаривать.
 Одежа — одежда, костюмъ.
 Одейсте — отшествіе, отходъ.
 Оденутися — тѣця — одѣться.
 Одержати — (акт. сл.) получить. *Одержав мѣст од Гетьмана.*
 Оджалувати — пожертвовать.
 Отжартобатися — тѣця — отшутиться.
 Одже — вотъ же.
 Оджев — отживанье.
 Одживати — отживатьъ.
 Одживатися — тѣця — объявлять. называться, именоваться; возражать. *Саидачный Гетьманом одзався. Винницький одзався Митрополитою. Лѣт. Самов.*
 Одаряшити — отворить настѣжь.
 Одказ — отвѣтъ.
 Одказати — отвѣчать, возразить. *Я смѣтав, а він одказав.*
 Одказовати — отсылать, отказывать, завыщатьъ.
 Одкарабокватися — тѣця — отдаляться, отвязываться.
 Одкараскати — освободить, отдѣлать.
 Одкараскати — тѣця — отвязаться, освободиться, отдѣлаться.
 Одкасник — растение *Asperugo qallioides* М. В.
 Олдегость — отдаленіе, разстояніе.
 Олдеглий — отдаленный. *Олдеглий край.* Орлик.
 Олдіга — 1) оттепель. 2) Смягченіе, облегченіе.
 Олдигнути — полегчать, стать легче, перестать болѣть.
 Оллог, оллога — поле оставленное подъ паръ.
 Олломок — отломокъ.
 Оллюдий — 1) удаленный отъ людей. 2) Бѣгущій отъ людей. *Живе одлюдно на вишні. Облуда будь от нас одлюдна. Пѣс*
 Олмагати — отнимать.
 Олмагатися — тѣця — отговариваться, уклоняться.
 Олмина — разнища, отгѣвна, перемѣна.
 Олминити — перемѣнить
Не одмінайся ні вчим, як юж непокрокотъ слово свое і рученьку дала Мазепа.
 Олминитися — тѣця — перемѣниться, измѣниться.
 Олминок, відминок — исключеніе;
 Олмова — отговоръ.
 Олмовляти — отговаривать, отклонять.
 Олмовлятися — тѣця — отказываться. *Олмовлявся як стара дівка хорошого женига.*
 Олвак, олваки — однако.
 Олваковісінький — совершенно одинаковый, тождественный.
 Олвини — нар. съ этой поры, съ этого времени.
 Олводумець — единомыслящій.
 Олводумжа — единомыслящая.

Однодумний—единомысленный.
Одноманітний—однообразный.
Однбсний—одинаковый.
Одностайний—единодушный.
Одностайность—единодушіе.
Одностайне—нар. единодушно.
Односталь—*в односталь*—въ одну стальку.
Односум—сопечальникъ. соболѣзнователь.
Односужка—сопечальница, соболѣзновательница.
Односумство—соболезнованіе.
Одомашка—адамашка См. А.
Одпись—письменный отвѣтъ.
Одписовати—отписывать, увѣдомлять.
Одкрати—1) отпирать. 2) Отдалить, отгѣснять.
Одпочинок—отдохновеніе; *на одпочинок стати*—сдѣлать приваль.
Одпочити, відпочити, одпочивати—отдыхать.
Одповідь—отвѣтъ.
Одпирѣва—богослужен е.
Одпирѣвати—1) служить литургию и вообще всякое Богослуженіе. 2) Отправлять обязанность, или службу. 3) Выпроважать, высылать.
Одпровадити—отослать, выпровадить, проводить. *Брат преставився; мають его всі братія одпровадити ко гробу...* Чинъ Львовск Брат. 1668.
Одпирхати—отпросить.
Одпужати, отпудити—говать, отгонять. *Аби одпужав вовків драгесних.* П. Могила. 1640 г.
Одрѣзу—нар. въ одинъ разъ, въ одинъ мигъ, въ моментъ, живо.
Одрѣвня—постель, кровать.
Одрѣзняти—отдѣлать, выдѣлать, обособить.

Одрѣзнятися—*тьця*—отдѣлаться, выдѣлаться, обособиться.
Одробляти—отрабатывать.
Одружити—женить; выдать замужъ.
Одружитися—*тьця*—жениться, выйти замужъ.
Одсвятковати—отпраздновать.
Одсич—отраженіе. отпоръ, освобожденіе, выручка, избавленіе.
Одсторонь—нар. всторонѣ, особнякомъ.
Одстрадати—потерять; *одстрадати добр і живота*—лишиться имущества и жизни.
Одсунути—отодвинуть.
Одтипати—отрубивать, отсѣкать.
Одтяти—отрубить.
Одтятий—отрубленный, отрѣзанный.
Одубити—окостенѣть, умерѣть, околѣть. *Дуба дав*—умеръ, околѣль.
Одужанне—выздоровленіе.
Одужати—выздоровѣть; осилить, побороать.
Одурити—обмануть, одурачить, надуть.
Одурити—ошалѣть, обезумѣть.
Одхил—уклонъ, отклонь.
Одхилити—отклонить, удалить.
Одхилитися—*тьця*—отдалиться, отклониться.
Одхилняий—уклоняющійся, отстающій.
Одцур—отказъ, отреченіе
Одцуратися—*тьця*—отказаться, отречься.
Одчахнути—оторвать, отщепать, отломать.
Одчесити—отвязать, оторвать.
Одчесѣти—отрубить, отсѣчь.
Одчинений—отворенный открытый.
Одчинити—открыть, отворить.
Одчизивѣсть—патріотизмъ
Одчизивак—патріотъ.
Одчизивяцький—патріотическій.
Одчизивячка—патріотка.

Одчухрати — 1) отрубить. 2) Побить, поколотить.
Одшиб—отдаленіе, сторона.
Одшипилити—снять что пришипленное булавекомъ.
Одягатише—я—костюмъ; одѣванье
Одягати—одѣвать.
Одягатися—тыця—одѣваться.
Одягний—гамалковатий. См Г;
Одягнути, одягти—одѣть.
Одягнутися—тыця, одягтися—одѣться, нарядиться.
Ожеледь, ожелѣдница, гололедница, наст
— гололедица, поверхность снѣга замерзшая послѣ оттепели.
Ожерд—жерди въ ригѣ.
Пійшов в клуню тай спав на ожереди.
Ожина — ежевика *Rubus caesius* L.
Малюе брови чорною ожиною. Да нема цвѣту найсинійшого над ту ожиночку. Ой у лісі білий цвіт ожина. Було личко як яблучко, стало як ожина. Юж. Рус. пѣсни. Собран. Метлинскимъ стр. 48, 243.
Ожитися—тыця—обжиться.
Озвѣтиса—тыця—окликнуться.
Озвѣритиса—тыця—сдѣлаться злымъ, какъ звѣрь.
Оздба—краса, красота, украшеніе.
Оздобець—красавецъ.
Оздобка—украшеніе.
Оздоблений, оздобний—украшенный. *Оздоблений галіонами.*
Озвѣтиса—тыця—отзыватьсѣ.
Озирати—обозрѣвать, осматривать.
Озиратиса—тыця—оглядываться, оборачиваться.
Озирк—взглядъ, обзоръ. *Озирк на виїсте нови лоду козацького.* Куций.
Озирнутиса—тыця—осмотрѣться, окинуть окомъ.

Озімний —озимый.
Озімовати—перезимовать. *Озімівши швед в Голитейні.* Велячко.
Озія — мириада. *Озі зорь сяють на небі блакитному.*
Ознаймисе—извѣщеніе.
Ознаймити, ознаймовати—объявить всеуслышаніе, извѣстити. *Всімо в обець і комуждо з особне, кому отім відати належить, альбо яким же способом належати може ознаймуемо і освідчасмо и проч.* форма Гетманскихъ универсаловъ.
Ознаймованисе — объявленіе, извѣстіе, публикація.
Ознаймований—опубликованный.
Ознак, ознака—признакъ, примѣта, знакъ
Що се за ознака?
Озіблий—холодный, лѣтний. *Мазена.*
Ой—мі!—увы! *Ой мі з такою справою.*
Ой-нешько—родъ танца.
Оклунок—клунок. См. К.
Окнастий—съ большими окнами.
Будинок окнастий величезний.
Око, очи—глазъ. глаза; *в око впасти*—понарваться, попасть по глазамъ.
Оковита—водка, хлѣбное вино; отъ Латинскаго aqua vitae. *Оковита юрїлка в Чирині продавалась не оттом, а на око.* (мѣра).
Обклиця—1) околодокъ, округъ, часть города или села. 2) Околошекъ фуражки.
Околїя—округъ, уѣздъ.
Околочник—окружной ближній житель.
Околот—смолоченный хлѣбъ, солома, за исключеніемъ ржаной.
Окомби, скомби, окомби—экономъ.
Окономїя, окономїя—экономїя.
Окомѣський—экономскій, экономическій.
Окорми — провіантъ. *Почам незаконні окорми і намитки вимагати.* Куліш.

Око́тяться — тѣця — родить дѣтенешей.
о кошкахъ, козахъ, овцахъ, зайцахъ и прочихъ животныхъ.

Окра́ецъ, окра́йчикъ—краюшка, ломоть.
Я вранці з'яв тілько окраецъ чистого хмѣба.

Окре́нт—судно, большая лодка; корабль.
(Лѣт. самов., Величко).

Окрѣ́слити—начертать, очеркивать.

Окрива́тися—тѣця—покрываться.

Окри́к—крикъ оглашеніе. *Зараз о крикъ учинив.* Пѣс.

Окрити—покрыть укрыть.

Окрі́н, окрѣ́н, укрѣ́н, оцара́ 1) кипятокъ.
2) Растеніе *Anetlim graveolens* L.

Окрѣ́н—нар. кромѣ, особенно, отдѣльно, порознь, врознь.

Окрѣ́мшій—индивидуальный, особенный отдѣльный, совершенно. *Син же окрѣ́мшим од батька, бо має свою оселю й худобу.*

Окрѣ́мши́к—мужской индивидуумъ.

Окрѣ́мши́ця—женскій индивидуумъ.

Окрѣ́мшій, окрѣ́мшій—особенный, необыкновенный, просѣлочный, скрытный.

Окру́гъ, округ—нар. вокругъ, кругомъ.
Окру́г шилъ у три сталки, дороге на-мисто Пѣс. *Окру́ги луна іде*—кругомъ эхо раздается.

Окру́тний—свирѣпый, строгій, ужасный.
Окру́тний *Иродъ збивъ младенців.*
Палій.

Окру́шки—крошки. *Окру́шками викор-мився.* Мазепа.

Окса́мет—растеніе и цвѣтокъ *Aquilegia vulgaris* L. иначе по-Украински—*орлики, дзвоночки.*

Окса́мет коштовний—растеніе *Thalictrum strictum* Andr

Окса́мит—бархатъ; отъ греческаго *axamit*

Окса́мѣтка, окса́мѣточка—бархатка, бархатная ленточка.

Окса́митний, окса́митовий—бархатный.

Окса́на—Ксенія.

Окукббитися-тѣця—1) свить гнѣздо. 2) Привести хозяйство въ порядокъ.
Окукбилась мов та гурличка. Г. Барвінок.

Окульбачити—1) осѣдлать 2) обманывать.

*Напрів і нам ти чуприну,
Як сам здоров знаєш:
Окульбачиш мов скотину,
Та всюди й гасаєш.*

Гулакъ Артемовскій

Окуля́ри—очки; отъ Польскаго *okulary*.

Окуля́сом—нар. увертывался. *Вона від нѣю окулясом.* А ександров.

Окунь—рыба окунь, а въ переносномъ смыслѣ нерадѣніе, сонъ. *Хто слуша. а хто окунів ловить. слушаючи.*

Гр. Квітка.

Оле́кса, Оле́сей, Оле́шко, Лесько—Алексѣй.

Оле́на, Оле́ся—Елена, Лена.

Оле́шка—наѣкомое *Aphovius fossor*.

Олешина, Олешник—ольха *Alnus glutinosa* Willd.

Олі́ва—1) растеніе *Olea europaea* L. 2) Деревянное масло.

Олі́вник—1) производитель постнаго масла. 2) Птичка иволга *Orilus galbula*; иначе по-Галицки—*Ева, Зофія.*

Олі́вниця—1) маслѣбѣня и сосудъ, въ которомъ держатъ конопляное масло. 2) Торговка постнымъ масломъ.

Олі́нь, оленця, рога́ч, парога́ч, разо-хач, рагля́к, ди́кий бик—жуеъ *Cerp-nus elaphus*.

Олі́я—елей, масло постное конопляное; отъ Латинскаго *Oleum*; *Олію вида-вити*—выжать сокъ изъ кого, при-жать, преслѣдовать.

Олондарь—арендаторъ. *Пани олондари все позабірали.*

Омаль—нар. немного, мало.

Омама — ослѣпленіе, обманъ, заблужденіе.

Герцик не з заслуги але з мукової омами зостає Полковником. Кучубей.

Оман—растение *Verbascum nigrum* L. «*Варять оман і микотьця їм від хвороби, теж добре від юстецю.*»

Народ. погов.

Омана—обманъ глазъ, очарованіе; обольщеніе. *Неслухаючи оман мятежничих. Мазепа. Весело здалось од чарівничої омани поета. П. Кулиш.*

Оманути—обойти и отуманить.

Омань—нар. недостаточно, мало.

Омаста — мазь, смазыванье, питаье, масть. *Сіль омаста, масло окраска.* Посл.

Омег—болиголов, буглав, блекота, сивкавка, свитюля. См. *Б и С.*

Омела, омелюха, намелюшка—птичка *Bombusilla darrula*

Омелько, Омельяи—Емельянь.

Омета—1) обшивка платья. 2) Оправа рамы.

Омязливість—кокетство.

Омѣла—*Loxanthus europaicus*.

Омѣлити—обмануть. погрѣшнить.

Омѣлятися-тьця — промахнуться, ошибиться.

Омѣлка—погрѣшность, ошибка.

Омѣльний—ошибочный.

Омѣльность — ошибочность.

Оміранне—обмертвеніе, замиранье.

Омірати—замирать.

Омлівати—падать въ обморокъ.

Омрак—мракъ.

Омшаник—погребъ куда ставятъ на зиму пчелиные ульи.

Ои—нар. вонъ, тамъ.

Онагр—двѣй кабанъ.

Онагра—дикая свинья.

Хибя рика онагра серед пашки.

П. Ратай.

Оначити—дѣлать, производить, поступать; эта форма древняя, актовая, нынѣ же употребляется въ формѣ *персоначити*.

Онде—нар. вонъ тамъ.

Оне — то, оное. *Да все було що оне. Хоть чоловік і не оне, до коли свині бачили тее так треба уводити їй. Котляревський.*

Онисько, Онисецко—Анисимъ.

Онопрій, Онопрієць. Онопрійко—Онуфрій.

Онук—внучъ.

Онука, онучка—внучка.

Опал — запальчивость, горячность. *То він з опалу так кае.*

Опанас, Панас, Панаско—Афанасій.

Опановати—овладѣть, зашибить.

І пустиню опанують

Веселі села. Т. Шевченка.

Опара—кпятокъ; закваска.

Опарити—обжечь кипятокъ.

Опарканти, обарканти—захватить, прибрать къ рукамъ, накрыть *Опарканив єго на дорозі та й нагодував стусанами.*

Опарувати — спарить, женить, выдать замужъ, случить въ пару.

Опарусити—снабдить парусами.

Опас—карауль, караульный.

— « *Куди ідеши?* »

— « *Та же до опасу* »

« *Аби тишов за доктором?* »

Ю. Федькович.

Опасестий—жирный, плотный.

Опаска—опасеніе. *Чумакъ безъ опаски спать лягли.*

Опатренне—попеченіе.

Опатривати—заботиться, осматриваться.

Опахнути—овѣять. *Опахнуло свіжим повітрям.*

Опачина—большое весло.

Опачиний—1) вывороченный. 2) Неудачный. *За опачиним отмінной фортуни поводом, не исповнив.*

Орлик.

Опенёк—родъ маленького гриба *Agaricus melleus Vahl.*

Опенѣти—опутать, отуманить голову. *Опенѣв ёю зовсім; він ёму вірить як рідному батькові.*

Оперезати — 1) опоясать. 2) Ударить. *Оперезався поясом червоним. Застав парубка з дочкою, як опереже ёю ціном.*

Оперезобатися—тьця—опоясываться.

Оперщити—сильно ударить. *Видно ломакою оперщив.* Номяс.

Оперѣтися — тьця, опертися — противиться.

Опенёк, опецюк—складшопёк, маленький толстый человекъ неуклюжаго вида.

Опѣченный—ожженный.

Опилий—пьяный, опившийся.

Опинатися—тьця—протывиться, неслушаться.

Опинятися—тьця—очутвиться.

Опинка—(Галиць.) фаргухъ.

*Скоро пришла на дощину,
Показала ему опинку.*

Нѣс.

Опис, одпис — письменный отвѣтъ, описъ.

Опівдня—нар. въ полдень.

Опівночі—нар. въ полночь.

Опізнитися—тьця—опоздать, заповдаты.

Опірѣтися—тьця, опірѣтати—протывиться, неслушаться.

Опісля, онося—нар. послѣ, потомъ.

Опілка, опілець—пьяница.

Опифѣвати—истаскать.

Описнути—выпилить, оправиться.

Оплин—подушка на диванѣ, скань, въ экшиажѣ и тѣлѣгѣ.

Оповесні—нар. въ весеннее время.

Оповіданне — повѣствованіе, рассказъ.

Народні оповідання Марко-Вовчка.

Оповідати, оповідувати — повѣствовать, рассказывать. *Що отся молодичка оповідувала.* Куліш.

Оповідач—рассказчикъ, повѣствователь.

Оповідачка—повѣствовательца, рассказщица.

Оповідний — повѣствовательный; газетный.

Оповідник—вѣстникъ.

Оповідниця—газета.

Оповістити—извѣстать. *Як то нам оповіщено, так то ми і знаємо.*

Оповіщати—объявлять, рассказывать.

Опоживляти—оживлять, придавать новья силы.

Оплин—часть обитателей Галиціи.

Оплистий—полный, широкий.

Ополѣвка—прорубь во льду на рѣкѣ или озерѣ.

Ополѣжник—1) уполовникъ, чумычка. 2) Головастикъ, т. е. необразовавшаяся лягушка.

Опівьча—(Галицк. сл.) епанча, дерхній кафтанъ.

Опоряджати, опоряджати—устраивать.

Опосвітити—выпускать въ свѣтъ, сдѣлать извѣстнымъ; издать.

Опослѣдній—последній.

Опочінок, опочівка—отдыхъ, сонъ.

Оправа—переплетъ, рама, обдѣлка.

Дати повіт на всю оправу військової арміи. Статьи 1654 г.

Опресія — утѣсненіе; отъ Латинскаго *oppressio*. Чимли опресію в вольнім уживанню набоженства. Репротестъ 1619 г.

Опригоді — нар. подь чась, въ нору, кстати о томъ, что нужно.

Оприскливий — своенравный, упрямый.

Оприці — нар. кромѣ, отдѣльно.

Опричний — отдѣльный, особенный.

Опричник — мужской индивидуумъ.

Опричница — женскій индивидуумъ.

Опришок — горный карпатскій разбойникъ.

Опригтися — издохнуть, пропасть; умереть. *В сей день его отецъ опрился* Котлиревскій.

Опудало — страшилище, чучело, пугалище, тяжеловѣсный человекъ.

Опука — круглое тѣло вообще, мячъ обшитый кожей.

Опукий — круглый.

Орѣз — акт. нар. вмѣстѣ, разомъ.

Орѣнда, орѣнда — аренда, выкупъ; питейный домъ.

Орѣпка — паханье.

Орѣти — пахать.

Ордѣ — татарское войско грабителей.
*Зажурилась Украина, що нїде прожити;
Витоптала орда кїньми маленькїї діти.
Ой маленьких витоптала, великих забрала;
Назад руки постягала, аж у Крым пошала.*

Народ. пѣс.

Ордѣнь — Иорданъ, мѣсто гдѣ святить воду на Крещеніе. *Щоб тому попові на Ордані провалиття що нас вінчав.*

Ордз — ячмень *Hordeum vulgare* L.

Ординале, ординаці — приказъ какого нибудь военнаго начальника *ordunans*.

Орѣля — веревочная качель, а также дѣтская колыбелька; иначе по-Украински — *гойданка, колиска, вішалка*.

Орседѣтор — откупщикъ.

Орѣшт — арешт. См. А.

Орештовати — арестовать. взять за стражу.

Орина, Оришка — Ирина.

Орижжя — оружіе.

Орих, оришки — орѣхъ, орѣшки.

Орихи чортови, орихи водяни, орихи болотні, котелки, рогульки — растеніе *Trapa natans* L.

Оришина, оришник — дерево *Coryllus Avelana* L.

Оришник — растеніе *Knautia arvensis* Coult. иначе по-Украински — *силяки, вдовушки*.

Оришница — торговка орѣхами.

Орлик — растеніе *Aquilegia vulgaris* L.; иначе по-Украински — *оксамет, дзвоночки*.

Орліоний — штемпельный, имѣющій казенный штемпель съ орломъ.

Орліонна коберта — штемпельный конвертъ.

Орлѣвий — орлиный. *На орлових крилах.*

Орляк — растеніе папоротникъ *ptis, aquilina* L.

орляка — старая польская монета въ 7 крайцеровъ или 8 коп. сер. См. Лев.

Орбина, горобина — рабина *Sorbus Aucuparia* L.

Орт — старинная Польская монета въ 32 коп. сер. или $\frac{1}{4}$ талера. См. Лев.

Орта — стадо, толпа; тоже что и орда.

Оруда — правленіе; средство, орудіе.

Орудач — правитель; ворогило.

Орудачка — правительница.

Орудник — администраторъ.

Орудница — администрація, правленіе.

Орудовати — керовать. См. К.

Оружжина — ружье.

Оружний — вооруженный.

Орчѣк — валежъ, для пристяжной лошади.

Орчковий — пристяжной.

Осадѣ — колонія, населеніе.

Осадѣти — 1) колонизировать, заселить.

2) Огородить. 3) Заключить въ темницѣ. *Наш край людьми осадили.* Скоропадський.

Осадив леваду навкрути. Осадили всіх бранців в кучу

Осадний—колонизированный, заселенный

Осадник—колонистъ, поселенецъ

Осадниця—колонистка.

Осаджувати—1) заселять. 2) Понижать.

Освідчати—увѣдомлять, объяснять.

Освіт—освѣщеніе.

Освіта—просвѣщеніе, образованность; иначе по-Украински—*цивіченне*.

Освітити—освѣтить; просвѣтить. *Грім урюкнув, а блискавка так і освітила весь степ.*

Освіти чоловіка, то він і порозумнішає

Освіті не знати—потерять толкъ.

Освітний—образованный, просвѣщенный.

Осел—заль,
«Одного разу поїхав царевич на охоту, та там і забарився аж три дні; а жінка його ходить по оселах, тай плаче.» Сказки А. Рудченко. Вып. I. ст. 97.

Оселѣдець—1) сельдь 2) Длинный холъ, чубъ; иначе по-Украински—*чуприна*.

Оселка—оселокъ, брусокъ.

Оселя—усадебъ съ домоу. и съ службами.

Оселяти—заселять.

Осѣняк—растеніе *Colchicum autumnale* L.

Осѣняк—подать рождю, взносившаяся крестьянами помѣщику осенью.

Осика, осичина—осина *Populus Tremula* L. «Юда прибіг до груші хотів повіситися да колюча дуже; от він прийшов до осики дай зависнув. За тім то вона й тепер так дріжить, і груша дріжить і тря-

сетця да тільки не так.» Народ. Пов.

Осиковий—осиновый. *Осиковим кілком мерця пробили, щоб не вситавсь уночі по цвинтару.*

Осипь—нар. кромѣ, исключая. *Осипь Польского языка незнала ніякою ишого.* Терлецкий.

Оситяк, сусак—растеніе *Butomus umbellatus* L.

Осить, д'осить—нар. вволю, вдоволь, достаточно.

Оскáнна—гримаса

Оскарженне—обжалованіе.

Оскаржити—оговорить, облеветать, жаловаться, доносить, обвинять.

Оскирятися—тыця—усмѣхаться презрительно.

Оскóма—оскомина.

Оскубáтися—тыця—одѣваться. *Зачукай на жінку, щоб оскубалась мерщій.* Довгоносенко.

Ославовати—1) прославить. 2) Оговорить, обезславить, причинить дурную молву. *Як би не був ославован.*

Ослин, ослон, ослинець, ослонець, ослончик—скамья скамейка.

Ослин—нар. слѣпо, очертя голову. *Ослин пошли на обоз.* Величко.

Ослаба—освобожденіе, вызволеніе.

Ослободити, ослобонити—освободить.

Ослобонарь—освободитель.

Ослобонарка—освободительница.

Ослоп—покритіе, прикрытіе: отъ Польского *oslona*.

Осмáлти—обжечь волосы, щетпну или шерсть.

Осмáчка—2 четверти, осьмуха, осьмая часть. *Жита стала осмáчка позолотих три.* Лѣт. Самов.

Осьміх, осьмішка—улыбка, улыбочка.

Осьміхнутися-тыця—усмѣхнуться, улыбнуться.

Осмудити—опечалиться.

Осьмак—монета въ 8 гривенъ. *Идутъ у корчму готового осьмаки промивати.* Дума.

Осббний—особенный, отличный. *По-трібно особнаго приготования.*

Осббно—нар. собственно, лично.

Осока—болотная трава *Sagex acuta* L. *Осока кочковата*—*S. coespitosa* L.

Осокір, сокорина, серебрянета тополъ—тополь *populus alba* L.

Осолбдити—уладить.

*Чим же я вам наморожу,
Ваші труди осоложу.* Пѣс.

Осоруга—ссора, позоръ, стыдъ.

Осоружитися-тьця—опостынуть. *Осоружився весь світ.*

Осоружний—отвратительный, раздорный.

Озбт—растение *Sonhus arvensis* L.

Озмалестъ—сонливость, равнодушіе.

Оставати—находиться.

Осталець—оставшійся. Величко т. 3. 169 стр.

Осталець—остальной, послѣдній.

Остлвний, остлвний—послѣдній.

Остлнок—остатокъ.

Остаи, Остапко—Евстафій.

Остеклий—гнѣвный

„Звелісте мої моде, теперь ще й дружини!“

*Так крикнув царь остеклий, гей змій
лишь ся здригнув.* I. Федькович.

Остѣи—подстрекатель. Берннда.

Остѣнство—подстрекательство.

Остербати, остербити, остербнути—нѣсколько оправиться, напр. отъ болѣзни, страха и проч.; ожить, окрѣпнуть.

З яких мір остербавши. Величко.

Остивати—охлаждаться.

Остлвий—постылый, ненавистный.

Остати, остинуть—1) надобѣсть, оностыннуть. 2) Простынуть, охолонуть.

Оставбити—остолбенѣть.

Остогідити—омерзѣть, опротивѣть.

Осторожь—нар. стороную, бокомъ, не-подходя, въ сторонѣ, особнякомъ, отдѣльно.

Остойтиса-тьця—1) оставаться. Величко. т. I. 158. 2) Остойтиса.

Острах—безпокойство отъ страха. *Такий мене острах взяв що й криї Божє.*

Острахнутиса-тьця—встрепенуться, зашевелиться.

Остриця—растение *Asperugo prosumbens* L.; иначе по-Українски—*лещиця, лещець, мокрець.*

Острога—шпоры.

Стиснув козак Нечай копя острогами. Пѣс.

Острогом—растение *Artemisia Dracunculius* L.; иначе по-Южно-Русски—*зстрогом, турпун.*

Остуда—холодъ, простуда, болѣзнь отъ простуды.

Поїхав у лїс не взявши кожуха да й остуда напала.

Остудник—растение *Herniaria glabra* L. иначе по-Українски—*мадун, грім, собачє мило.*

Оступитиса-тьця—споткнуться.

Осуетитиса-тьця—почестъ что за безнолезное.

Однак осуетився в тій мислі. Величко.

Осяга—объемъ, охватъ, пространство.

Осягати—занимать, простираться.

Осягнути—достигнуть, овладѣть.

Називається титулами, яких осягнути не можесть. I. Мазєпа.

От—вотъ.

Що пропаду, от лиш не видно.

Котляревський.

Отáva—трава на поѣмныхъ лудахъ, выростающая по снятіи сѣна.

Отáман—атаман. См. А.

Отбачанин—(собирает.) старшина.

Отбаманський—атаманский.

Отара—большое стадо овец и курдюковъ. *Вшився чабан між отару.*

Отборонятися-тця—защищаться, отбиваться.

Отбувати—исполнять.

Отбути—выполнить.

Отбуток—исполнение чего. *Отбутоків сусіда незна.* Помпс.

Отвористий—открытый; *отвористий лист*—открытый листъ, открытое письмо.

Отгнати-тця—отлучаться.

Отдѣчити—отблагодарить тѣмъ-же, отомстить.

Отѣринути—окоченѣть, получить судорогу.

Отестация—(акт. сл. atestacya, attestatio) удостовѣреніе, свидѣтельство.

Отетеріти—неопомниться; оглушѣть подобно тетереву.

Як мені сказано: оджайся так як й отетеріла і отетеріла. Ганна Барвінок.

Отже, одже—сокузъ вотъ же.

Отзиватися-тця—1) въ приказномъ слогѣ: относиться, сослаться. *Але отзиваються до Его милости в Бозі ввѣбного отця Інатя.* Справа 1605 року. 2) Отвѣчать, откликаться.

Отисенція—(акт. сл. attinentia) принадлежность имѣнія, его границы, доходныя статьи и т. д. При продажѣ имѣній употреблялась обыкновенно формула, что они пропадаются *ze wszystkim należnościami у przy należytościami*, или *„cum omnibus sattinentiis, pertinentiis et circumferentiis“*.

Откалик—растеніе *Thalictrum flavum* L; иначе по-Украински—*золотуха*.

Отки—нар. откуда, откудаова.

Отлас—атласъ.

Отласовий—атласный.

Отлєглий—отдаленный.

Пребуваю в отлєглим краю полунощнім за Балтійським морем. Орлєв.

Отлєт—сторона; *на-отлєті*—въ сторонѣ.

Отліга—одліга См. выше.

Отлігнути, одлігнути—полегчать. стать легче, перестать болѣть.

Отмовляти—отговаривать, отелонять.

Отмолодѣчити—пережить молодость.

Я вже своє отмолодєчив, підтоптався слава Богу.

Отнести—1) отнесть 2) *Отнести каранє*—понести наказаніе. Скоропадський 1721.

Отиніи, одиніи—нар. съ этой поры, съ этого времени.

Отиніи й довєка,

На многа літа. Дума.

Отож-бѣк, оток-нак—еще бы! какъ же!

Оток, отіка—островъ.

Отѣра—закваска.

Отѣса—веревка въ повозкѣ, отъ передней оси до конца оглобли.

Отчѣти—окружить, охватить.

Оточили сторожею доброю гетьмана на ніч. Лѣт. Самов.

Отчѣдати—отдѣляться.

Отчѣдлий—отпавшій.

Отписовати—отписывать, увѣдомлять.

Отпбвѣд—отвѣтъ

Отпор, одпір—(акт. сл.) отвѣтчикъ.

Отпорна сторона—сторона позванная, отвѣтчикъ.

Отпбчинок—отдыхъ.

Отправовати—исправлять, исполнять, окончить, употреблять, *Отправуючи моде.* Скоропадський.

Судовне у Брестю отправоканих.

Отпужати—разогнать.

Набим татарськимі отпужени бути можуть. Величко.

Отрѣжати—отговаривать, несовѣтовать.

*Отражали ему Хмельничку того на-
міру. Велчко.*

Отрѣбка—поносъ.

Отрѣба—1) утроба. 2) Поносъ.

Отруйний—отравленный.

Отруїти—отравить.

Отруйний—ядовитый.

Отруйник,—отравительница.

Отрусїтисѣ-тѣця—страхнуть пылъ, при-
вести въ порядокъ платье.

Отрута, отруї—отрава, ядъ.

Отрутити, отручувати—отравить ядомъ;
осквернять, заражать.

Отсе, отце, оце—вотъ это.

Отсей—вотъ этотъ.

Отступовати—(приказ. сл.) отвергать,
отступаться.

Отступство—расколъ, отступление.

Отсѣль—отсѣль, відсѣль, отсі. См. вы-
ше.

Оттакій—вотъ-какой.

Оттяценькій—вотъ такой.

Отті—нар. оттуда.

Отсі, отсѣль, відсѣль—нар. отсюда.

Оттакельки, оттакічки—вотъ такъ.

Оттакічки, беззатічки.—

Оттѣй—вотъ тотъ.

Оттяти—отсѣчь, отрубить.

*Того-ж дня (1621 р.) Бородавці ота-
ману Запорозьському, голову оття-
то у в обозі Полтавському.*

Гнїтлевскій у Величка.

Отуманити—одурачить.

Отуманїти—стать въ тупикъ, быть оше-
ломленнымъ.

Отуха—расположеніе.

*Случай цей дав моїм думам і мнї
літму отуху та назався нам щасли-
вою ворожбою удачного путешествїя.*

Терлецькій.

Отцуратисѣ-тѣся—отказываться, отре-
каться.

Отчеській—отеческій.

Отчийстїй—отечественный. *Отчийстїе до-
бро*—отечественное благополучіе.

Отшиб, на-отшибї—нар. въ сторону.

Отютянт—адъютантъ.

Отютянтський—адъютантскій.

Охайливїй, охайнїй—нарядный, чистый;
опрятный.

Охайливїсть, охайность—опрятность.

Охамнутисѣ-тѣця—оповѣстисѣя.

Оханутисѣ-тѣця—спохватисѣя.

*Оханисѣя, не дровичисѣя, не бѣсуй Панисѣ-
ку!* Макаровскій.

Охайти—нарядить.

Охвїто—нар. выгодно, съ пользою, съ
барышемъ.

Охвїтость—достатокъ, богатство, поль-
за, барышъ.

Охвїтїй—веселый, прїятный.

Охвїтїше—нар. охотїше.

Охвѣта—родъ юпки.

Охвѣра, охвѣра—посвященіе, жертва.

Охвѣровати—посвящать; отъ польскаго
офіаговаѣ.

Охендзство—драгоценности, ювели

*А серебра въ 40 гривен в розниц
охендозствах. Кочубей.*

Охиба—погрѣшность.

Кожный сам свої охиби визначає. Погов.

Охїза—слякоть, непогода.

Охлїнути—ослабѣть, похудать.

Охлїи—нар. безъ сѣдла. *Сїв охлїи на
коня та й чкурнув.*

Охлїсти—отощать.

Охматисѣ-тѣця—охать, стѣнать, желать.

Моя доня ще й не охматїця замїж.

Охолонути—помертвѣть отъ испуга;
охладѣть.

Охорбїнецъ—охранитель.

Охочекѣмонїчки—регулярная вавале-
рїя гетмановъ.

Охочій—охотникъ, охотный.
Охоче—нар. съ удовольствіемъ, охотно.
Охреститися-тьця—принять хрстіанство; перекреститися.
Охрім, Охрімко—Ефремъ.
Оцѣ, отце—вотъ это.
Отец—(acetum) уксусъ.
Оцетовий—уксусный.
Оцупити—обтянуть, стинуть, сжать, обхватить.
Оцуналокъ, оцунок—отрубокъ, толстое полѣно.
Очанка—растеніе *Euphrasia officinalis* L.
Очевѣдки—нар. въ глазахъ, видимо, очевидно.
Карто утік у очевѣдки на коні.
 П. Куліш.
Очевѣстий—очевѣдний; личный.
Сам ся очевисто настановио. Справа 1605 г.
Очеківати—ожидать.
Очепитися-тьця—схватиться, повиснуть.
Діти очепились за шю мені. Марко-Вовчок.
Очервивіти—крайні надобсть; наполняться червями.
Очерет—камышъ, тростникъ. *Fragmites vulgaris* Frin
Очеретяний—камышовый, тростниковый.
Очеретянка, очеретяница—1) камышевая папиросница. 2) Камышовая изба.
Очерт—кругъ, кружокъ. *Очертом сідали, срібло паввали. Дума.*
Очи, вочи—глаза; уменьшит. *оциці, очнята, очмятка*; увелич. *оцища, баньки.*
Оцток—молодень. См. М.
Оцінок—родъ тяжелого ченца замужныхъ жепцинъ и вдовъ въ крестьянскомъ быту. *оцінок* покрывають обыкновенно *наміткою*, грубою кисією

на подобіе покрывала у монахинь.
Очкнутися-тьця—оглунуться.
Очкѣ—кругъ; камень въ кольцѣ.
*Покочу я перстень,
 Віи очком обернетця Пѣс.*
Очкур, очкурія, учкур—гашиникъ, тясомка, или шнурокъ, который вдѣвается жепцинами въ юпки (очень рѣдко), а мужчинами въ исподнее платье, для прикрѣпленія надъ лядвіями вокругъ тѣла.
Очортити—сильно надобсть, опротивѣть *do nec plus ultra.*
Очуматися-тьця—опомниться, придти въ себя.
Очуняти—оправляться, выздоравливать, опомниться, приходить въ себя.
Очутися-тьця—опомниться, очнуться.
Ошаліти—обезумѣть.
Ошанцоватися-тьця—окружить себя шанцами.
Ошахрати—обмануть, обмошеничать.
Ошвабіти—омужничаться.
Ошічка—ошибка.
Ошкалювати—поругать, очернить, огрызнить, опятнать, обезчестить.
Бо мене невинне ошкалювали і збили. зелжили; речі мої заломовали, мамрять на мене силою, стоячи з шаблею над шю мою. Справа о Грековичѣ 1605 г.
Ошуканецъ—обманщикъ.
Ошуканка, ошуканше—обманъ, хитрость, ловушка.
Ошукати—обманывать.
Ошукатися-тьця—обмануться, заблуждаться.
Ошукивати—ошукати. См. выше.
Ошукovanja—обманъ.
Ошуквати—обманывать.
Ошуст—клеветникъ, обманщикъ.
Ошеятися-тьця—родить щенятъ.

Ошброк—остатокъ, подонки.

П.

П—во время Гетманів значило Паш, а два Пш значило Панове.

Паш Гетьман Іван Скоропадський Пану Полковнику Стародубовському, Пш. Старшинні полковій, державцям.... Сотникам и проч. 1721 г. Ноября 5.

Павва, паввичка—павлинья самка. *Ні пава, ні пави.* Погов.

Павидло—пастила, фруктовое варенье.

Павиний—павлиный.

Павині очи—растение Adonis autumnalis

L.

Павич—павлинь. *Росприндися як павич.*

Павло, Павлусь—Павель, Павлуша.

Павук—1) паукъ насѣкомое. 2) Павлпнь, птица.

Павутина, павутиння—паутина, гнѣздо паука.

Пагѳи, пагѳиці — парость, отростокъ, вѣтви.

Пагѳрок—бугоръ. *З гори пагѳрків Ворскляннх розбивалися.* Велпчко.

Паді—террасы.

Падло—падаль, брошенное тѣло пздохшаго или убитаго животнаго.

Падлюка—подлецъ; отъ падло.

Падѳл—(акт. сл.) вдоль долина.
На тім оплаканім падѳм плачу.
Торкий.

Падчерница, падчерка, падчерочка—поддочерь.

Падь—обрывъ, обвалъ, пропасть.

Падькати—угождать, ухаживать.

Падьвати—дѣлить паями.

Пажмурки, пажмурки, пажмурки—игра

въ жмурки.

Пазурн—(съ польск. яз.) когти.

Пазя—Палагя.

Константина князя підяѳла Пазя.
Посл.

Пай—эквивалентъ, составная часть неорганическаго тѣла.

Пайка, пайкъ—порція, часть.

Пак, бак—частьца де, же. *Отпак пак.*
Я пак злякалась собаки. Дивись-пак жкий! Хиба бак небачий?

Пакн—нар. опять, снова.

Паклѳн—дерево Acer campestre L.

Паклуи—растение Tenurium pollium L.

Пакт—договоръ, условіе, отдаю въ арендное пользованіе. *Області вічно оддані і пактом обворовани востати.*
Орлик.

Палажка, Пазька, Пазя—Палагя.

Паламар—пономарь.

Паламаренко—пономарскій сынъ.

Паламариха—жена пономаря.

Паламарівна—полежарская дочь.

Паламария—пономарня.

Паламида—растение Arargia hirta L.

Палайка—1) огорожа, острогъ, заборъ; сторожевая линия. 2) Запорожская провинція управляемая полковникомъ; Запорожье раздѣлялось на 10 палановъ, изъ коихъ 5 было на лѣвой, а 5 на правой сторонѣ Днѣпра. 3) Запорожское селеніе въ которомъ находилось Паланочное Управление. 4) Палагя.

*Ой Паланка краса мюба,
Бачита і южа,
Не зацѳите і в юроді
Червоніша рюжа.*

І, Верхратскій

Палає—жюртира.

Палаєти — пылать. *Дивисл як свѳчки палають.*

Палаєтн—начальникъ воеводства.

Палатинат або воєводство—такъ назывались провинціи, области, на которыя дѣлилась Польша и Великое Княжество Литовское. Теперешняя западная Малороссія или Юго-западный край составлялъ 4. воеводства: I) Киевское, съ повѣтомъ *Кіевскимъ, Житомирскимъ и Овручскимъ*, занимало нынѣшнюю Киевскую губернію, кромѣ юго-западной ея части, восточную часть Волынской, до рѣки Случи, очень малую часть на юго-востоку Минской, а до присоединенія Малороссіи къ Московскому государству еще и всю Полтавскую и самую южную часть Черниговской; II) Брацлавское, съ повѣтами *Брацлавскимъ и Винницкимъ*, а въ послѣдствіи еще и *Звенигородскимъ*,—занимало остальную часть Киевской и юго-восточную половину Подольской губерніи; III) Подольское, съ повѣтами *Каменецкимъ и Летичевскимъ*,—въ западной половинѣ Подольской губерніи и IV) Волынское, за р. Случью, въ которомъ были повѣты *Владимирскій, Луцкій, Кременецкій*

Паленій—обожженный

Палѣйка, паліонка—згучая водка, на-
стоянная на вѣрвяхъ кореньяхъ.

Паленіти—горѣть, палать.

*Лице Дашка паленіе,
А мовъ искрами візр-сію.*

Ю. Федькович.

Палет—(акт. сл. *palet*) записка, данная солдату, съ обозначеніемъ назначенной ему квартиры 2) Квитанція въ уплатѣ пошлины.

Палівода—пройдоха, удалецъ.

Палікопа—27 Іюня, день Св. Пантелей-
мона, въ который по народному по-
вѣрью молнія зажигаетъ доны сѣна.

Паліти—1) сжигать. 2) Палить, стрѣ-
лять.

Палій—1) собств. имя Пантелей. 2)
Зажигатель.

Палія—инструментъ, снарядъ(?).

Плете дуби, як на палілі. Посл.

Палічка—палочка, тросточка.

Паліччи—шпигрутены.

Палкій палкѣвскій—1) вспыльчивый,
горячій. 2) Горючій, легко воспа-
меняющійся.

Палочник—растеніе *Typha angustifolia*
L; иначе по-Украински—*розіз, суя-*
танчики.

Палуба—большая крытая повозья.

По страті—Кочубея і Искри—в дощани
ни тіла їх положили, і в палуби за-
бравши, до Києва пропровождати.
Источн. Малор. вст. т. 2. 152.

Палубецъ—малый возъ о двухъ колесахъ,
арба.

Палубчастій—крытый; *палубчастий*
віз—балагуда, крытый фургоны.

Пальма—бальзаминъ, растеніе *Impra-*
tiens cognata.

Палюшка—(въ шулку) ручка, лапка.

Сестра вхопила двома палюшками
ядерце з гаріха. Номис.

Паля—1) столбъ, свая; *у палі стояти*—
стоять у позорнаго столба, въ вѣ-
ществѣ преступника. 2) Линейка;
палю дати—ударить линейкою по-
ружь.

Паляниця, паляничка—родъ хлѣба, съ
гречневой муки въ смѣси съ яч-
менной, или пшеничной.

Палянишник—булочникъ.

Палянишниця—булочница.

Паліпка—1) винокуренный заводъ.

2) Печь для обжиганія жарличей.

Памѣць—родъ старинной картошкой.
игры.

Паміятати—помнить.

Памолодь — потомство; молодежь.

*Твій рід і плід розмножилися на світі,
І памолодь кругом тебе ростиме.*

П Ратай.

Памороки — разсудокъ, толкъ, память.

*Вона мені так памороки забила,
що я і о світі забув.*

Пампуха, пампушка — пышка гречневая.

Пам'ятка — подарокъ на память; вос-
помянаніе.

Пам'ятне = субітка. суботкове См. С.

Пам'ятovati — помнитъ.

Пан — господинъ, государь.

Пан на всю губу. Посл. ёго Вели-
кѣство. *Пан Цесар Австріяцько Угор-
ський Франц-Осип II.*

Пан-отець — 1) батюшка, отецъ. 2)

Священникъ; зват. падежь *паноче,
панотче.*

Панѣство, панѣство — дѣвственность,
цѣломудріе, невинность. *І с панен-
ством II розлучив* — лишилъ ея дѣв-
ства. Спрваа о Грековичѣ, 1652.

Паненя — (общ. рода) господское дитя.

Паникаділо — висячая люстра

Панич — баричъ: уменьш. *паниченько.*

Пані, панія, паней — госпожа, барыня.

Панибрат — товарищъ другъ, пріятель.

Панийка — родъ пирожного

*Хозяїновита хазяїка панече пасок
і всякої всячини: панийки, пануш-
ники, баби розні; прици прицять.*
Номпс.

Панишѣтка — матушка, повадья.

Панистара — задница; *дати по пани-
старій* — высѣчь.

Панкрат — Панкратій

Панна — барышня, благородная дѣвица;
уменьш. *панночка.*

Панова — растеніе *Troaeolum majus L*;
иначе по-Українски — *красоля, кра-
сульки.*

Панованіе — 1) владѣніе 2) Царствова-
ніе, господствованіе.

Пановати — господствовать, владѣть,
царствовать.

Панове! — Господа! *Панове громадо* или
Панове Добродійство — Мпlostивые
Государн!

Панівка — полка въ ружьѣ.

Пантелѣй, Панькѣ — Пантелеймонъ.

Пантелійк — толкъ, умъ, разсудокъ.

Пантравати, пантравати — наблюдать,
присматривать.

Панчѣха, панчѣшка — чулокъ

Панщина, паньщина, паньщина — бар-
щина, оброкъ

Панщѣни — крѣпостные люди.

Паньскій — барскій, господскій, крѣ-
постной; невольный.

Паньство, паньство — 1) государство,
царство. 2) Господство. 3) Собрив.
господа, барство.

Панька — молодая дворянка, господ-
ская дочь; камерюнгферъ.

Паньскій — дѣвичій, дѣвственный.

Панятко, панѣнитко — барское дитя.

Пана — (дѣтск. акт. сл.) печенный хлѣбъ.
Мамо дай пани.

Панер, панір — писчая бумага.

Панірчати — бумажный. *По переду були
гроші срібні та золоті, а тепѣр-
еньки пішла мода на панірчати.*

Панірка — кредитный билетъ, ассигнація.

Паніриний — писчебумажный.

Паніриик — 1) бумажникъ. 2) Бумаго-
продавецъ.

Паніринця — портфель.

Панірия — писчебумажная фабрика

Панлюга — непотребная женщина.

Паноротъ — растеніе *Strutiopteris ger-
manica Willd.*

*„Даютъ ёго від листів: а ще пють
щоб не було дітей“.*

Пáпороть болóтiana — растение *Aspidium Thelypteris*.
Пáпороть, орляк — растение *Pteris aquilina* L.
Пáпороть, пáпоротник — растение *Polypodium vulgare* L.
Пáпужкай — нмѣющій цвѣтъ попугая
Отласу кривавого да папужного 24 лікті, по 7 тинфів. Маркович.
Папуша — связка листьевъ курительнаго табаку.
В саквахъ: дві чехомі, нів сотні слив і чотири папуши тютюну. Раевскій.
Папушик — сладкая баба пасхальная.
Папушоя — кукуруза *Zea Mays* L.
Пара — 1) парь отъ воды или дыханья зимою. 2) Чета, пара. 3) Духъ голось.
Нікто і пари з уст не пустив.
Паразина — полевая осока *Carex Pseudocyperus* L.
Параска — 1) насѣкомое *Vanescus Cardui*. 2) *Параска, Парашка* — Парасковія; уменьш. *Парася, Парасочка*. 3) *Параска пѣрша* — 14-е Октября. 4) *Параска друа* — 28-е Октября.
Парахвія — церковный приходъ.
Парахвіяльниий — приходской.
Парі — родъ карточной игры
Парило — растение *Agrimonia Eupatoria* L.; иначе по-Украински — *ладшиник*.
Парістий, перістий, перістий — шерстный
Паркая — 1) заборъ. 2) Охотничьи сѣти.
Пáро — парь въ банѣ.
Паринчóк — 1) парнякъ. 2) Родъ настойки.
Парняга — парень-бѣдняга.
Паробійка, парубійка, парубіка — холостой парень.
Пáробок, пáрубок — парень, работникъ; отъ слова. *роба*; множ. число *парубки, парубята, парубоцтво*.
Парубоцький — холостяцкій.

Паровая — ширмы.
Брату послав парован свій, або шугум hispanicum. Маркович.
Пароватися-тъця — бракосочетаться, составлять пару.
Паровиця — пара чумацкихъ воловъ съ мажохъ.
Пароблава — паракордъ.
Пароблава, паробластво — паракордство.
Пáрост, пáросток — древесный отростокъ.
Пáрòх — (ает. сл.) приходскій священникъ.
Осип Левіцький парох Школьский, Дієцезіі Перемиської.
Парсуна — персона, лице.
Партач — плохо шьющій портной или сапожникъ.
Партесн — церковныя ноты.
Парубковати — быть холостякомъ.
Парумбеля, кулька — дерево *Prunus insititia* L.
Пархвси, Пархви, Пархòм — Пароентій.
Парчá сута — парча изъ одного серебра или золота тканная.
Парші — шолуді. См. III.
Пас — 1) пасторъ. 2) Проходъ. 3) Поясъ.
Пасербиця — падчерица
Пасинок — ження сынь отъ перваго мужа.
Паска, пасчка — пасѣвка, пчельникъ.
Пасічник, пасішник — пчеловодъ.
Пасішикованне — пчеловодство, разведение пчель.
Пасішикувати — заниматься пчеловодствомъ.
Паска — паска; пасхальный хлѣбъ.
Христос воскрес! Рад мир увесь.
Діждамися ласки:
Тепер усяк наїстия в-смак
Свяченої паски.
Всі чуляють, вихваляють
Воскресшого Бога,

Що вже тая всім до рая

Простерта дорога.

Змії духи власно мухи,

Всі уже послизли.

Знавав Ісус в некло покус;

Щоб християн не гризли.

Бідна Ева одну з древа

Зірвала кисличку:

Збула власті, треба прями

На гробіні мичку.

Бої милостив, Еву простив,

Адаму пробачив:

Для визволю сам до долу

Лізти з неба рачив.

Вірша на Великдень.

Паскї—веревочки.

Паскуда—мерзавець.

*Чою ти так мене, паскудо, в боки
пхаеш.* Гребінка.

Паскудити—марать.

Паскудий—мерзкій, дрянной.

Паскудик—мерзкій чоловікъ.

Пасліи, паслини, пасліи—растение *Solanum nigrum* L.

Пасок—ремень.

Пасока—кровь, сукровица, сокъ. *Пасокою* *вмитися*—облитися кровью.

Пасочник—пасічник. См. выше.

Пасощі—лавоства.

Пасощохліст—сластолюбець.

Паствитися-тьця—(акт. гл.) взъ мщенія наслаждаться муками кого; радуться чужому несчастью.

Тирански паствися над зрадницею.

Пастернак, пустернак—растение *Pastinaca Sativa* E.

Пастка—мышеловка, ловушка, западня для мышей.

Пастбник—сожалъние объ умершемъ, тоже что по французки *Condoleance*, по нѣмецки *Condolenz*.

Патѣки—(яронія) слѣзы.

Патѣриця, патіриця, палиця—священническая палка, посохъ.

Патіка—кляча.

Патіпки—туфли.

Патлатий—восматий, кудрявый, кучерявый.

Патли—космы. *Натоскмачив і патли обірава.* Квітка.

Патолочъ—истоптанная трава.

Патрати—патрошить, очищать отъ перьевъ или шерсти.

Патрет—портретъ.

Патрон—святой или ангель; чье имя носится; покровитель.

Справляти патрона—праздновать именины.

Патікати—нескладно говорить; болтать всякій вздоръ. *Патякае про казнацю.*

Пѣвний—вѣрный, надежный.

Пѣвно—нар. навѣрно.

Пѣвность—вѣрность, надежность.

Педько—Федька.

Пейси, пейсики—жидовскіе лобоны.

Пек—междоиметіе чуръ.

Пекаръ—хлѣбопѣць.

Пекарня—кухня, хлѣбня.

Пекѣльний—адскій.

Пекло—адъ, геена; иначе по-Украински—*чортійнець*.

Пеклуватий, піклуватий—заботливый.

Пеклуватися-тьця—заботиться, вѣстись.

Пекти—печь, жечь. *Пекти рачив*—вонфузиться, стыдиться, краснѣть отъ стыда.

Пекучий—жгучій.

Пелена—подоль женскаго платья или рубахи.

Пелехати—рвать.

Пелехатий—пѣстрый, въ пятнахъ.

Пѣлка—глотка, пасть.

Пелюстик—лепестокъ.

Пелюшка—пелѣнка,

*Треба ж і до малої дитини кину-
тись, підложити сузу пелюшку.*

Г. Квітка.

Пелюшник—дитя въ пелѣнкахъ, младе-
нецъ.

Пендрѣк—(Австр. Укр.) дитя, шалунъ.

*Малі пендрѣки, витинайте южа-
ки. Пѣс.*

Пензель—густая конопля (??)

Напально віз увесь страсясь

На—стрім в глибочений яр лежить,

Слуха у пензельку злітає,

А пан скрѣвалений летить..

I. Верхратський.

Пензоль—вистъ рисоувальная.

Пенюк; пенъ — 1) пенъ, отрубокъ. 2)

*Пчелиный улії Десятеро тнів бджол
в пасіці. 3) У пенъ рубати, у пенъ
сікти — рубить какъ дерево и ис-
треблять до корня. Ой ти гадаєш,
Мазепо, в-пенъ Москву рубати. Ав
городі, у Батурині мужиків да жи-
нок у пенъ сікли да рубали. Думы.*

Пеня—(акт. сл. роена) наказаніе, пеня,
штрафъ, напастъ, привязка. *От се
справжня Московська пеня.*

Пепона—огірок, гурок. См. О и Г.

Первѣк—первенець

Первѣток—молодая особа.

Первѣтѣр—оригиналъ, подлинникъ.

Первѣцит—подсѣжникъ, grinnula.

Переванити—перемыть (о посудѣ).

Перевѣдювати—капризничать, переби-
рать.

Перевѣгити—перевѣжать, бѣжать.

Перевѣецъ, перевѣйця — боець, работо-
рецъ.

Перевѣйніс — 1) забійца. 2) Одинъ изъ
самыхъ видныхъ полководцевъ Гет-
мана Богдана Хмельницкаго ври-

нимавший самое дѣятельное участіе
въ революціи противъ Польши въ
1748 г.

Перебухати—утихнуть, улежся (о вол-
нахъ).

Перебутися-тьця—обойтись, довольство-
ваться, жить.

*Без яких літер в змога нам досто-
ту перебутися. Гатцук.*

Перебавляти — переманывать, переж-
вать. *До себе народ перебавляти.*
Самойлович 1682 г.

Перевага—перевѣсь.

Переважати—перевѣшивать, пересили-
вать.

Перевертень—оборотень, перевертень,
измѣнникъ, отступникъ, apostato,
renegat.

Перевѣсто — соломенная связка для
сноповъ; отъ церковно-Славянскаго—
*перевязло. Перевела з бурьяну, бо
соломи нема.*

Перевѣсти—истребить, промотать. *Чиня-
щійся порядок перевести. Мазепа.*

Перевѣдувати—навѣщать.

Перевѣдити—мотать, растрачивать. *Гуль-
віса все попереводив: худобу, оселя
і поле.*

Переводня—испорченная смѣсь поро-
да.

Перегага, перегажа—переборка.

Перегачений—перебракованный.

Перегажити — перехулить, беребратъ,
бранью, перебраковать.

Перегаженний—исковерканный, изгряз-
ненный.

Перегажувати—переглядывать, осмат-
ривать.

Перегляд—пересмотръ.

Перегадам—нар. спустя нѣсколько вре-
мени.

Перегаби—*перегаби дати*—поколотить хо-
рошенько; *перегаби*—хороводная пере-

Перегриновати — (акт. сл. peregrinor) странствовать, путешествовать.

Перед — предъ, возлѣ, противъ. *Перед вести* — руководить, предводительствовать.

Дівок танок ходить,

А Бондарівна всіх передом водить. Пѣс.

Передив — пересмотрѣть.

Передивитися-тьця — насмотрѣться.

Передивлятися-тьця — переглядываться, пересматриваться.

Передмова — предисловіе, вступленіе, введѣніе.

Передівати — провести день.

Передом — нар. впереди, напередъ.

Передущий — предшествующій.

Передяганис — переодѣванье.

Передягати — переодѣвать.

Передягатися-тьця — переодѣваться.

Перез — чрезъ.

Перѣзва, перезбѣ — свадебный поѣздъ.

Переймати — перехватывать, перенимать.

Перейматися-тьця — недоставать, прерываться, нехватать.

Переймом — нар. съ перерывами.

Переказ — повлонь, пересказъ.

Перекáза — (акт. сл.) препятствіе *I перекáзи жадної втім їм чинити не мають.* Привил. Сигизмунда III. 1589 г.

Перекázати — пересказать, передать на словахъ.

Перекідатися-тьця — переворачиваться съ боку на бокъ.

*Сердешний звір перекидався,
Пливав, вертівся і качався.*

Котляревський.

Перекідка — 1) все перекидаемое. 2) Отношенія.

Перекідчик — перемѣтчикъ, перебѣжчикъ.

Перекінути — 1) дать что нибуть; 2) опрокинуть. *Гляди ж панеbrate і мені де-*

*щизю перекинъ. Собака перекинула
лечик.*

Перекинутися-тьця — мновать.

*По старому Хмельницькому уже
три гетьмана перекинулося.* Величко.

Переклад — передвѣженіе, переводъ, переноска.

Перекладати — перекладывать; переводить.

Перековерсати — перекрыть, перековеркать.

Все по своему перековерсають. Артемовський.

Перекопати-тьця — убѣдиться.

Перекоп — растеніе *Marubium peregrinum* L.; иначе по-Украински — *білий залізник.*

Перекоренити — очернить, злословить.

Перекоті-поле — [дикая спаржа, стениое вѣтвистое растеніе *Gypsophila paniculata*; иначе по-Украински — *покоті-поле, катуи.*

Перекрбій — (Галицк. сл.) мѣсяць.

Ой місяцю, перекрою,

Білий місяченьку,

Ох ти видиви яку тулу.

Маю я в серденьку.

I. Верхратський.

Перѣкуп — базарникъ, торговецъ.

Перѣкунка — торговка, барышница.

Перелаз — мѣсто гдѣ перелазть можно.

Перѣливки — употребляется только въ формѣ *не перелевки* — ешутя, а серьѣзно.

Перелицѣваний — на изнанку вывороченный.

Перелицѣвати — выворотить, перевернуть на изнанку.

Перелицѣвка — передѣлка.

Переліот — растеніе *Oenothera biennis* L.

Переліска, проліска — растеніе *Heratica triloba* Chaix.

Перелічити — пересчитать, исчислѣть.

Перелог — почва, лежавшая нѣсколько лѣтъ непаханною.

Перелѹги — корчи, судорги. *Папани на скотину перелѹги.*

Перелюбець — прелюбодѣй..

*Перемобель смерком свого чинае;
„Нікто мене під вечір не пізнає,
І на лице покрывало нахине.*

П. Ратай.

Перелюбство — прелюбодѣяніе.

Перелѹк — испугъ. *З-переляку* — отъ испугу

Перелякѹний — испуганный.

Перелякѹти — испугать.

Перелякѹтися-тъця — перепугаться.

Перемагѹти — превозмогать, одолѣвать.

Перемагѹтися-тъця — перебиваться, кое-какъ жить.

Перемати — имѣть нѣсколько разъ.

Переміркувати — разобрать, разсудить.

*Переміркувавши все дочиста ми в
вбачаємо скрізь нестатечность прав
польських.*

Перѣмова — переговоры.

Перѣмовити — переговорить.

Перѣмовлятися-тъця — переговариваться.

Перѣдѹти — переманить.

Перѣнайти — передѣлать, уговорить.

*Перѣнайшов чрез тайний посланни-
ники Хана Кримського.* Величко.

Перѣнѣвець — крайняя порча.

Перѣнѣчений — перепорченный, изга-
женный.

Перѣнѣчити — изгадить, попортить.

Перенѣсия — метафора.

Перенѣся — носовой хрящъ.

Перѣняти — научиться, перенять, остано-
вить.

Перѣнѣчити — переначить, передѣлать.

Перѣдѹти — перепастъ, улучшить, при-
обрѣсть.

Перѣпалѹти — перегорѣть.

Перѣпалѹти — пережечь.

Перѣпелѹця — перѣпѣлка.

Перѣпелѹця — прегражденіе, прекословіе.

Жадної перѣпелѹці не учинилисмо.
Величко.

Перѣпѣрти — 1) упираться, перетащить.

2) Отрицать. 3) Переспорить. *Уже
ж бачу я, тебе неперѣпѣрти.* Арте-
мовський.

Перѣпѣчайка, перѣпѣчайка — женщина,
пекущая хлѣбъ для продажи.

Перѣпѣчка, перѣпѣчка — ржаная лепешка;
сдобный хлѣбъ испеченный на олѣѣ,
солѣ и маслѣ въ видѣ рыхлаго тол-
стаго коржа.

Перѣпѣнѹти — ставать поперекъ, унимать,
удерживать.

Перѣпѣнѹти — преграждать.

Перѣпѣсець — пьяница.

Перѣпѣйця — особый родъ печенаго бѣ-
лаго хлѣба, калачей.

*До шишок і перѣпѣйців без того не бра-
лись*

Макаровський.

Перѣплут — узель.

Перѣплутні — запутанность.

Перѣпосецъ — пьяница.

Перѣполох — испугъ.

Перѣполоханий — испуганный.

Перѣполохати — испугать.

Перѣполохи — болѣзнь отъ испугу. *Пере-
полохи вилмавати* — излѣчивать бо-
лѣзнь произшедшую отъ испуга; это
дѣлается слѣдующимъ образомъ: бро-
саютъ расплавленное олово или воскъ,
въ воду и чѣе примуть они подобіе, то
самое и перепугало больнаго; послѣ
чего по народному повѣрью испугъ
проходить.

Перѣпуст — 1) срѣзь, кадь; *перѣпусти*
дѣлаются обыкновенно такимъ об-
разомъ: борутъ бочку и разрѣзываютъ
ее въ поперечникѣ на двое, такимъ
образомъ получаютъ двѣ кади или
перѣпуста, къ которымъ иногда при-

дѣлываютъ крышки и даже замки, и тогда получается родъ сундука.
2) Подставъ, судно. въ которое въ винокурняхъ перегоняется хлѣбное вино.

Перепустити -- 1) пропустить. 2) Уступить.

Скорійше свое перепустити, ніж попустити в хазайського. Номис.

Перераженне—тревожное состояніе.

Переробити—передѣлать.

Перероблений—передѣланный.

Переробляти—передѣлывать.

Пересѣрдие—гнѣвъ, ссора.

Перескаком, перескѣком—нар. свачваками, перебѣгая.

Переставитися-тъця—умереть.

Перестерегати—предостерегать.

Пересторога—(Галицк.) предостереженіе, примѣчаніе.

Ми запобігли; от зичливиx приятелів маючи тайний перестороги. Мазепа.

Перестрибути—перескочить.

Перестривати—встрѣчать на дорогѣ.

Переступень—растеніе *Vruga aiba* L.; иначе по-Украински—*нечітай*—зілле.

Пересунути—передвинуть.

Перетикати—переставить, вышивать, *Хустіки перетикали заполюю та голубцю.*

Перетник—перелѣсовъ.

Переточка—протокъ лѣтомъ высыхающій.

Перетривати—перенести, вытерпѣть, переждать.

Перековзнутися-тъця—пробѣжать, взглянуть.

Перехожати—переростать, переходить за извѣстный возрастъ, перезрѣвать.

Перехоп—перехватъ.

Перехопати—перехватить, прервать.

Перехрест, перехрест—нехристіанствъ принявшій Христову вѣру.

Чоловік худородний, з жиди перехрест. Мазепа 1706 г.

Перешкода—помѣха, вредъ, убытокъ, противность.

Перешкодити—помѣшать, причинить убытокъ или вредъ; перебить.

Перешукати—обскаать, переискать. *Я перешукав скрізь.*

Пержи—слива *Prunus domestica* L.

Пери—груша *Prunus communis* L.

Перина—пуховикъ.

Перистий—разноперистый, разношерстный.

Ой дам тобі, чесний отче, перисту талицю. Пѣс.

Періач—султанъ.

Перора—(авг. сл.) 1) выговоръ; 2) Догая проновѣдъ.

Персик—*Persica vulgaris* L.

Перетник, перетинъ—кольцо, перстень.

Перти—тащить, сунуть.

Пертися—соваться, напирать.

Куди пресся нависемний.

Пѣс, псиця, псѣка—собака.

То тії і псії яловиці посканали до пшениці. Пѣс.

Песоголовець—людоѣдъ.

Песоголовка—людоѣдка.

Пестивий—нѣжащій.

В тїм голос пестивий так мило лунає. I. Верхратський.

Пестити, нестовати, пестувати, шестувати—ублажать, воспитывать, нянчить.

Іосифъ святой ся радує,

Що на руках Бога нятує.

Изъ Австрійско-Украинской колядки.

Пестиння—баловство, ласкательство..

Пестрия—пестрота.

Пестрюга—пестра безъ лоску.

Пѣський—собачій.

Петръ Крест—растение *Lathraea squamaria* L.
Петровка—Петровка, Петровъ постъ.
Петръ, Петрусь—Петръ, Петруша.
Петрови Батоги—растение *Suschorium Intybus* L.
Петрова-закуска—растение *Achyrophorus Maculatus* Scop. и *Hypochaeris radiata* L.
Петрушечка—петрушка *Petroselinum sativum* Hoffm.
Пивница—погребъ съ напитками.
Пизитися-тъця—дуться, важничать.
Пика—морда, рожа.
Пикатий, пикастий—мордатый, съ толстымъ лицомъ; уменьш. *пикатенький*.
Пикиперія—регулярная украинская кавалерія въ царствованіе Екатерины II.
Пил—пыль, песокъ, прахъ.
Пилин, Пилинко—Филиппъ.
Пилищани—1) раскольники. 2) Забубоны.
Пильний—пристальный.
Пильно—нар. пристально.
Пильно, тильно, подивилась.
Пильновати, пильнувати—радѣть, прилѣжно зачѣмъ смотрѣть, беречь.
Пильность—(акт. сл. *pilność, diligentia, manifestacya* и *pilnosci*) заявленіе, дѣлаемое лицомъ о чемъ-либо такомъ, что, оставаясь незаявленнымъ своевременно, могло бы впоследствии повредить его интересамъ. 2) Пристальность.
Пилѣти—пилить.
Пинѣти—удерживать.
Пинхва—*пинхву дати*—озадачить, прочесть.
Перей, пирій—трава *Agropyrum repens* L.
Пирник, пирник—пряникъ съ перцемъ.
Пирхнути—производить звукъ губами во свѣ. 2) Неудержать смѣха.
Пирцигтарь—(акт. сл. *Percectarz*) пе-

речевая вѣдость сборщиковъ податей, о поступившихъ къ нимъ суммамъ.

Писало—оловяный карандашъ.
Писанка—яйцо съ рисункомъ религіознаго содержания.
Писанка—картина, портретъ.
Писар—секретарь: а) *Писарь Генеральный*—Министръ Внутреннихъ Дѣлъ б) *Суда Генерального Писар*.—Секретарь главнаго суда. в) *Земскій писар*. г) *Полковій писар*.—секретарь провинціальной канцеляріи. д) *Компаннейскій писар*. е) *Сотенный писар*. ж) *Волостный писар*.
Писария—канцелярія.
Писарскій—секретарскій.
Писнути—кричать, визжать.
Писовия—ореографія.
Писок—харя, рожа.
Пистоль—пистолеть.
Питання-є—вопросъ.
Питати—спрашивать.
Питатися-тъся—доискиваться.
Пити, питки, питюльки—пить (по дѣтски).
Питѣма—родимая кормилица.
Питѣмий—родимый, кормилецъ, отецъ.
Питлювати—петлеть мужу.
Питочки—(по дѣтски) немощно пить.
Півголосний—полугласный.
Пивель, пивник, пивничок—пѣтухъ, чѣтушокъ.
Пивк, повк—1) провинція гетмановъ которая раздѣлялась на 16 *полковъ* во времена Гетмана Богдана Хмельницкаго 2) Полкъ.
Півколіщатка—полужуръгъ.
Пивки—1) 25 коп. сереб. 2) 30 штукъ если считаются предметы.
Пивліктя—мѣра длины менѣе полъ аршина.

Швнток—пролупотокъ.
Швники—растение *Iris sibirica*.
Швники-кокірічки—растение *Corydalis
sava Schweigg.*
Швонія—реонъ *Paeonia corollina Retz.*
Швроку—поль-года.
Шврочній—полугодичный.
Швснпка—полуснопъ.
Швтора—волтора.
Швчак—оружіе (?)
*Напов з гарматами, оружинами
та сокирами і швчакми. Правда
1872 г.*
Шдбавляти—прибавлять.
Шдбавлятися-тьця—прибавляться.
Шдбармѳуватися-тьця—поддѳляватися,
подражать, подходить осторожно,
подбираться.
Шдбвѳатися-тьця—подыматься выше (о
тѳсть, о солнцѳ, о луиѳ).
Шдбѳгти—побѳжать.
Шдбѳл—растение *Matъ и Мачуха Tivy-
lago Farfara.*
Шдбѳшати—стать большимъ, подроети
Шдбѳри—подбори.
Шдбѳриній—подложный, фальшивый.
Шдбѳрхати—солгать, преувеличить.
Шдважити, шдвѳжовати—принюднимать
возъ нагруженный кладь, посред-
ствомъ кола.
Шдвѳрокъ, шдвѳрѳк—хуторъ, дача.
*А шдвѳрох свѳй Гончарѳску, обме-
тити валѳи (Мазепа) зшитими валом.
Кочубей.*
Шдвѳстися—приподняться.
Шдвѳсѳржовати, шдвѳсѳркувати—жѳть
повдній волдникъ.
Шдвѳчорок— 1) вечеръ. 2) Вечерній
хлѳбъ.
Шдвѳшѳнѳ—растение *Agaricus grunivus
L.*
Шдвѳшѳнѳе—(акт. сл.) повшшеніе.
Шдвѳдвѳвати—прибить кого.

Шдвѳд, шдвѳднни, шдвѳдства—подвѳдъ,
подстрекательство, вовлеченіе.
Шдвѳда—подвѳда
Шдвѳдати—подвѳдять.
Шдвѳдѳтися-тьця—привставать, припод-
ниматься.
Шдвѳѳнній—заквиленнйй.
Шдвѳжувати—подсматривать.
Шдвѳгти—заквиить.
**Шддѳнѳнѳ, шддѳнок, шддѳнннннн, шд-
дѳнѳці**—подданный, подданные.
Шддѳнка—подданная.
Шддѳнство—поданство, зависимость.
Шддѳнствовати, шддѳнствувати—нахо-
диться въ подданической зависимо-
сти.
Шддѳнський— подданический.
Шддрѳчувати—раздражывать.
Шддружнй—помощникъ дружка на
крестьянской свадьбѳ.
Шддружський—шаферской.
Шддубѳнѳ—грибъ *Boletus calopus Fries.*
Шддуѳлки—родъ грушъ *Pyrus commu-
nis L.*
Шддуѳити—сманить, подвести, обмануть
Шдѳ—пойдетъ.
Шдѳѳнннннн—(акт. сл.) 1) много ходив-
шій. 2) Пожилой.
Шдѳѳити—поднимать; вооружать, озло-
блять.
Шджива—подкрѳпленіе.
Шдживитися-тьця—подкрѳпиться.
Шдзивати—подзывать.
Шдкѳнок—монашеская или протоіерѳ-
ская шапка.
Шдкалавуром—нар. за коновоемъ, подъ
стражей.
Шдкѳслик, шдкосник, шдкѳсличок—кѳ-
слик, косник. См. К.
Шдкомѳрннн—урядникъ суду котораго
подлежали споры о границахъ имѳ-
нннн.
Шдкомѳрннѳа—жена подѳморія.

Підкоморія—сім'я підкоморія.
Підкоморівна—дочь підкоморія.
Підкоморський суд—мажорной судъ, мажорная палата.
Підконувати—подкуплять.
Підраствися—подкравдываться, тайно подойти.
Підирвати—подірвати, связу отірвати.
Мене дівки підірвали.
Жуван мені підірвали Пфс.
Підкуп—подкупъ.
Підкупвати—подкупать.
Підлабузнитися-тьця—поддѣляться, поддѣлать, вригласяться.
Підлагодити—подготовить.
Підлагодитися-тьця—подойти в одъ характеръ.
Підлабене, підлабене-я—небо во рту, поднебенье.
Підлава, підлива, підливака—соусъ, подлива.
Підлеглий—подчиненный, зависимый.
Підлеглость—подчиненность, зависимость.
Має вона підлеглость доброї волі мирян. Хмельницький.
Підлеститися-тьця—подольститися.
Підлистяк—растение *Asarum europaeum* L.; иначе по-Украински—*подпирішник, подолішник, копитиці, копитник, копитник*.
Підлісок—дѣсная фіалка *Viola myrtifolia* L.
Підлога—поль, номость.
Підложити—подложить, подкласть.
Підложниця—наложница. *Держить у себе дівку місто підложниця.*
Підляхія, Підгірре, Підгірря—Перемишльскій и Савоцькій Овруга Галичин, а также часть воеводства Краковскаго, собственно Сандецкій Овругъ, при вѣтви Карпатъ, известной подъ именемъ Татра.

Підманювати—обманывать, подговаривать.
Підмѣт—мѣсто для носѣва конопли.
Підмова—подговоръ, подстрекаельботані.
Підмовити—подговорить, подстремуть, вригласить.
Підмовляти—подговаривать; подманывать.
Підмога—помощь.
Підморгати—мигать.
Підморгувати—подмигнуть.
Підморгувати—подмигивать, кивати.
Підневідити—поймать, обмануть.
Хотіла дітвори старенька підневідити: кам, лемин. Нойис.
Піднести—приподнять, взойти, стать на верху.
Піднесена Ульрика на трон. Орлик.
Піднова—обновленіе.
Підновити, підновляти—обновить, обновлять.
Підножичий—подножный, полагаемый къ ногамъ.
Підобгати—подожать.
Підодгати—обождать.
Підорка, підоря—(исказательно) свиня.
Підоски, підіски—железные полоски по всей той часті оси, на которой обращается колесо, одна сверху, другая снизу; такимъ образомъ въ позовкѣ 8 *підосків*.
Підпал—поджегъ; лучина для растопки печи.
Підпалити, підпалювати—поджечь, поджигать.
Підпальщик—поджигатель.
Підпальниця—поджигательница.
Підпалок—панскій служебникъ.
Не так ті панні, як підпанні життя задають. Погѣв.
Підпарббочій—работникъ молодой.
Підперзати—подпосать.

Підперізатися - тьця , підперезоватися- тьця , підперізуватися-тьця — опоясаться, подпоясаться.

Підперти—подпереть, покрѣпитъ, докажуть.

Тую правду доводами підперти лаво. Мазепа.

Підпісок—пшсець.

Підпійток—на *підпійтку* —на веселѣ, подгулявши.

Підпідѣмканиє—врикъ перепела.

Підпідѣмкати—еричать по перепелиному.

Підпійнок—простая водка.

Підпирѣти—подпирать, поддерживать.

Підпирізуванняє — опоясаніє, подпоясыванье.

Підпомагати—поддерживать, помогать.

Упадлих підпомогати. Уст. Луцк. Брат. 1623 г.

Підскакувати—подскакивать.

Підскарбій Генеральній—главный казначей въ гетманіи.

Підсковзнутися-тьця—поскользнуться.

Підсемякатися-тьця — подобрать къ верху платье.

Підсемявати—насмѣхаться.

Підсемязок—родъ горішка.

Підсемявѣч—подражатель.

Підсемира—підмога. См. выше.

Підсемярати—оказывать помощь

Підстароста — младшій староста (на свадьбѣ).

Підстаршій—второй.

Підствѣтатися-тьця — заискиваться, стараться обратить на себя вниманіе кого.

Підсудок—помощникъ судьи.

Підсуєд , підсуєддок—сосѣдъ. См. *суєд*.

Підтакати , підтакувати , підтакувати—потакать, льстить.

Підтѣчка—пизжня часть женской рубахи.

Підтишик — растение *Scrophularia po-*

dosa L.; иначе по-Украински—*кукульрія*.

Підтѣчка—нижня пришитая часть къ юпкѣ.

Підтіпанка—порочная женщина.

Підтітаршій—помощникъ *титаря*, т. е. церковнаго старосты.

Підтовкѣчка—1) колотушка. 2) Мелкій плуть.

Підтопаншій—старый, отжившій, устарѣвшій.

Підтруяти — подстрекать, подзадоривать.

Підтрусити—повытрясть, издержать.

Підтупцем—нар. мелкой рысцой.

Підтѣжшій—(авт. сл.) тягостный.

Хотячи народ казацький з підтѣжшого на той час пановання польского випровадити. Орлик.

Підупалий , підупадлий—(авт. сл.) устарѣвшій, обѣднѣвшій, клонящійся къ паденію.

Підустити , підустіти—подговорить, подучить.

Підцѣкити—быстро подрѣзать.

Підцунити—подхватить, потянуть.

Підцѣкувати — травить, поддѣть, клеветать, раздражить.

Підцѣковати—подрубать.

Підчеревшій—подбрюшный.

Піжити , пужити—колотить, бить.

Піжма , піжмо—1) растение *Tanacetum vulgare* L. 2) Покрывало.

Піклуванняє—заботливость, попеченіє.

Піклуватий — заботливый, попечительный.

Піклуватися-тьця—заботиться, пектися.

Пізьга , польга—облегченіє.

Піза , пізка—пѣна, пѣнка.

Піпитися-тьця—пѣнитися.

Пішка—пѣнная водка.

Пішвѣючити—натягивать, намостить (въ насмѣшку).

Пилвий—п'явистий, зац'явнвшійся.

Пилзти—деньги. Величко. т. I.

Пючур—(акт. сл.) етажъ.

Пю—священникъ.

Пүрий—пустой.

Бо з тірого колодзя не пить води й цяти. Шишацький.

Пүркут—дикий голубъ.

Пүрпач—жель правителя провинціи гетманіи или полковника, родъ булавы съ перьями, т. е. булава составленная изъ металлическихъ дощечекъ, которыя назывались перьями.

Пүрпик—пряникъ съ перцемъ.

Пүро, пүрце—перо, перушко.

Пүржитися-түця—гордиться.

Непүрожся, коли не пүри. Погов.

Пүрса, пүрса—грудь.

Пүрся—опереніе, перья.

Пүскаръ, пүскорь—(Галиц. сл.) рыба *Raecilina*.

Пүскява—пискъ. *Миши вночі таку пүскяву заводять, що ну.*

Пүсковатий—песчаный.

Пүскуи, пүсчүи, пүсчүг—песчаный грунтъ.

На Бровароких пүскунах тільки бір росте.

Пүскуівка—песчаная почва.

Пүсня—п'єсня; жнож. число: будетъ *співи*, въ смыслѣ п'євїя.

Пүсок, пүсчуга—песокъ, пыль.

Пүспа—1) клейстеръ изъ ржаной муки.
2) Яблочный квасъ.

Пүслівий—балованный.

Пүстра—пестра.

Пүстрівий, пүстрівий—пестровый.

Пүстрічка—накожная болѣзнь

Пүт—потъ, испарина.

Пүтма—тѣла.

Сонце ясне помркло, світні пүтма насїла. М. Пашкевич.

Пүсьмак—грамотѣй.

Пүсьмачка—грамотѣйка.

Пүсьмацький—литераторскій.

Пүсьмєлний—образованный, грамотный.

Пүсьмєнство—грамотность. словесность. литература.

Пүсьмо, писання—писаніе. *Святе Пүсьмо*—Священное Писаніе.

Пүсьмовецъ—писатель, литераторъ.

Пүяк == 1) дурійця, голубецъ лахачі, лахач. См. Д. Г и Л. 2) Мужичка п'яница.

Пүяка—женщина-п'яница.

Пүятка—п'янство.

Пүав—теченіе.

Пүавний—(акт. сл.) походъ исполненный на паромяхъ. См. у Величка.

Пүавник—родъ судна.

Пүавушник—растение *Nettonia palustris* L.

Пүазка—клядка См. К.

На бережку у ставка, на пүазочці у млинка. П'єс.

Пүазовати—ползати, карабкаться, тащиться.

Пүазоватий—плоскій, униженный, пошлый

Ой гань пүазовита! П'єс

Пүакүи—растение *Lutrum Salicaria* L.; иначе по-Украински—твердыя, тройчак, зам'язяк червоный.

Коли хоч щоб усі тебе боялись то виріж з цєго зїлля криж (Хрест) і носи на шиї. Ще воно й красить. Ідуть стебло.

Пүаск—плоскость, равнина.

Пүаский—плоскій.

Хто смүжить з ласки, того мїшок пүаский. Посл.

Пүаст—рядъ досокъ въ плотѣ.

Пүат—(акт. сл.) платѣжъ, налогъ, подать.

Пүатний—получающій плату или жалованье.

Плаун—растение *Lycopodium clavatum* L.

„Не несить плауна в хату, бо буде драка.“

Плахта—родъ несшитой юбки, состоящей изъ 3-хъ полотнищъ шерстяной или же шолковой матеріи, прикрѣпленныхъ къ тѣлу, широкимъ краснымъ поясомъ, съ большими кистями, плахта одежда парадная и всегда бываетъ изъ самыхъ яркихъ цвѣтовъ. *Плахта—дубничка, картацька—кѣтчатая плахта; плахта коврова—плахта изъ гаруса или же изъ шерстяной матеріи.*

Ой надівай дівчинонько,

Плахту-дубничку:

Поведе тебе козаченько,

Унову свѣтличку.

Ой надівай дівчинонько,

Плахту-коврову:

Поведе тебе козаченько

У нову комору. Пѣс

Плахтяний—плахтовый.

Плащина, плащина—стѣна, равнина.

Україна розлягається скрізь плащиною. Куліш.

Плащоватий, плащуватий—ходящій почти нагимъ, въ одномъ лишь плащѣ (говорится о цыганахъ.)

Плевел—растение *Lolium perenne* L и *L. temulentum* L.

Пленіпотенція—(акт. сл. plenipotentio) довѣренность. *Plenipotentio generalis*—довѣренность на веденіе всѣхъ вообще дѣлъ довѣрителя. *Pl. specialis*—довѣренность въ одному какому-либо дѣлу.

Пленіпотент—(акт. сл.) повѣренный.

Пленятися-тьця—тяжело тащиться.

Плес—плоскость, долина.

Дід ступився з-гори плесу.

Стороженко.

Плескати—болтать, свѣтничать.

Люде плещуть на неї казнацѣ.

Плескаться-тьця—плескаться, плещуться.

Плѣтка—сплѣтня, ябеда.

Плигати—скавать, пригать.

Плинути—течь, плыть.

Плиск—плескъ.

Плнстія—плеть.

Плід—плодь, фруять, потомство. *Ні роду, ні плоду. Попов.*

Плік—битва, сраженіе.

Плітка—рыба плотва, плотница.

Пліття, пліть—стебли, стебель.

Плітуха—дзвонки, повсянка, вьюнок.
См. Д. П. и В.

Пліхнє—нар. хуже.

Пліхшій—хужій.

Плішт, пліштеваннє—шумъ, смятеніе.

Плншній—1) бесплодный. 2) Неосвовательный, пустой.

Плншні ящі наносити клеветки.

Самойлович.

Плбскінь—простое полотно.

Плоскіновий, плоскуний—холщевый.

Плоскуха—чаполочъ, чапула, чирчак, заполочь. См. Ч. *„худоба не їсть цєї трави.“*

Плохдєський—самый ручной.

Плохий—смирный.

Плохота—смирнякъ, смирный.

Плохутка—хвль.

Плошати-тьця—плошать.

Плбща—плоскость, поверхность.

Плбщики—металлическія наконечники стрѣлъ.

Плбщина—плоскость, равнина.

Плугáč—орáč. См. О.

Плужити—орать плугомъ, удобрять.

Поки щастє служить, проти приятель служить. Посл.

Плутáга—плуть, обманщикъ.

Плювати—блѣвати, блюнути. См. Б.
Плюгавъ — негодница, подозрительнаго поведенія женщина.
Плюгавий — непотребный, нечистый, оплѣванный.
Плюдровати — опустошать, разорять; отъ Нѣмецкаго plündern.
Плюск, **плюскота**—шумъ отъ дождя.
Плюснути—хлюпнути, хлюснути, См. Х.
Плюсь — междоменіе выражающее, фыркъ, бултыхъ.
Плющ, **Бриця**—растение Hedera Helix. L.
Плющити—раздавить, плющить.
Пляга—бѣдствіе, ударъ, нужда.
Пляжка—посягательство.
Пляма—пятно.
Плямати—покрывать пятнами.
Плямка, **клямка**—щелочка, врючекъ у дверей.
Плянкати—чавкать.
Пляж—пляск. См. выше.
Пляскати, **пляснути**, **плѣскати**—быть въ ладоши, аплодировать.
Вийшла доня на улицю в бім ручки плеще. Пѣс.
Плясовиця — пляска, танцы; балетная труппа.
Пляст, **пляртир**—(Галицк.) медовые соты, иначе по Украински—*стільник*, *стінник*.
*Медовчик їде, віз меду везе:
Батькові плястир, матері друти,
А дітямтам по пластирням.*
Пѣс.
Пляха—большая бутиль, сулея.
Пляч—пустое мѣсто, гдѣ было прежде жилья.
Плячек, **плячки**—(Галицк.) пирожки.
Плянка—фляжка.
Пюра, **пюдура**—свинья.
Пюти—натягивать.
Пютися-тьця—противиться.

Против волі Еожої пюти скоро зинеш.

Пю—предлогъ за.
Побѣгати—нар. по многу.
Побазікати—погугорить.
Побалакати—покалякать.
Побаритися-тьця—промедлять.
Побатьківські—нар. по отцовски.
Побаченний—увидѣнный.
Побачити—усмотрѣть, завидѣть, по-смотреть.
Побачитися-тьця—увидѣться.
Побгати—налѣпять, нагнуть.
Побит—способъ, поводъ, причина, бытъ.
Побиванне—забота.
Побивати—оббить сукномъ или матерією.
Побиватися-тьця—доживать за кѣмъ, стараться, радѣть.
Побити—поколотить.
Побідаш—бѣднякъ.
Побідашка—бѣдняга.
Побіденний—горемычный.
Побідний—побѣдный.
Побідник—побѣдитель.
Побідниця—побѣдительница.
Побіляти—вбѣлнить.
Побілілий—поблѣднѣвшій, бѣлый.
Побіліти—поблѣднѣть.
Побіля—нар. около, возлѣ, вблизи.
Побіляний—наблѣнный, вбѣленный.
Поблагати—просить, умолять.
Поблизу—нар. вблизи.
Поблудний—пустой, негодный,
Люблять мене все поблудні.
Побожний—богобоязненный, честный.
Побожно—нар. честнымъ образомъ.
Побожность, **побожність**—набожность.
Поборця—(акт. см.) сборщикъ податей.
Побратим—другъ, названный братъ.
Побратима—подруга.
Побратинство—братерство. См. Б.
Побратися-тьця—1) отправиться куда либо. 2) Вступити въ бракъ.

Нобрѣхелька—враки, болтовня, пусто-
слово, сказки, побасенки.
Нобрязки—сризки.
Нобріховати—врать, лгать.
Нобудка—пистинкть.
Нобурити—будить
Нобуритися-тьця—(акт. сл.) разорить,
угрожать наденіемъ.
Нов, нів—поль, половина.
Новаба—покушеніе, польщеніе.
Новабитися-тьця—покуситься, осмѣлится,
повадпться.
Новабились налли
На мбуу лукаву,
Затоптали, заклами
Козацькую славу.
П. Куліш.
Повага—уваженіе, почительность, важ-
ность, вѣсь, сила.
Повагом—нар. медленно, тихо, важно,
несиѣшно.
Повадити—подѣйствовать, помѣшать.
Поважати—уважать, цѣнить.
Поважити—узнать вѣсь, развѣсить на
вѣсахъ тяжесть.
Поважитися-тьця—посягнуть, дерзать,
осмѣлиться.
Поважний—почтенный, почетный, замѣ-
чательный.
Поважне писаніе ваше дошло. Ор-
лик.
Поважно—нар. почитательно.
Повальник—поборникъ, послѣдователь.
Повальница—поборница, послѣдова-
тельница.
Повашениий—щекатуренный.
Повапати—выщекатурить.
Повдень, південь—полдень; югъ.
Поведѣнція—поведеніе, обыкнованіе,
привычка.
Повелка—дзвонки. См. Д.
Повѣри, поверт—поворотъ, возвратъ.
Поверити—поворотить, возвратить.

Повѣрся—этажъ.
Повертати—возвратить, отдать.
Повертатися-тьця—возвращаться, идти
въ обратный путь.
Повеселѣшати—повеселѣть.
Повесовати—отомстить.
Повзати—ползти.
Повзкомъ—нар. ползкомъ
Повиймати—вынуть, отобрать овлад-
дѣть.
Шклов колись повиймано Лѣт. Са-
мов.
Повимерѣжувати—вышивать узоры.
Сорочечки повимерезовані усе різною
мерезкою. Г. Барвінок.
Повимісвати—вымѣвять.
Повинний—должный, обязательный.
Повинувати—обвинить, осудить.
Повинувати—родство.
Повинувачений—обвиненный, осужден-
ный.
Повипрати—изгонять, выталкивать.
Повиплювати—выполоть огородъ.
Повислуховати—выслушать.
Повити—пеленать.
Повите—пелѣнки, повитіе.
Батько в повитку, а син пійшов по
світі. Загадка. Дымъ.
Повівати—повѣвать.
Повід—поводъ, уздечка.
Узяв коня за повід.
Повіданий—повѣданный, рассказанный
Повідати—повѣдать.
Повідач—рассказчикъ, повѣствователь.
Будь добрим послушачом будеш доб-
рим повідачем. Посл.
Повідачка—повѣствовательница.
Повідь—поливода. См. выше.
Повій—кустарное растеніе *Lycium bar-*
bagum L.
Повійка—плющъ *Convolvulus* L.
Повілиця—растеніе *Cuscuta Epelinum*
Wahl.

Повіт—1) Сарай. 2) Уѣздъ, подраздѣленіе воеводства; 3) Волость, часть уѣзда, имѣющая центромъ какой нибудь городъ или мѣстечко. Въ послѣднемъ значеніи слово это попадаетъ преимущественно въ древнихъ актахъ.

Повітка — сарай. *Казала стоючи під повіткою.* Пѣсн.

Повітовий—уѣздный.

Повітря—воздухъ, атмосфера.

Повітчик—низшей степени бюрократъ.

Повішати—повѣшать, повѣсить.

Повк—идлк. См. ниже.

Повкладати—уложить, укласть, одолѣть; отправить на тотъ свѣтъ.

Повковий—полковой, областной, провинціальный.

Повкомдійка—полуендова.

Повкѣпи—півкѣпи. См. выше.

Повковник—полковник. См. ниже.

Повконництво—постъ военнаго избирательнаго губернатора и командующаго войскомъ округа въ гетманщинѣ.

Пвкупи—нар. совмѣстно, кучею.

Повлѣкта, півлѣкта—полулѣкоть мѣра длины.

Повміток, півміток — полумѣтокъ нитокъ.

Повний—полный.

Повнісінький—полиѣйшій, самый полный.

Повнісінько — нар. совершенно полно, биткомъ.

Півно, піввєнько—нар. полно, полненько.

Повнобѣкий—полный, жирный.

Повповидий—полнолицый.

Повнява—полнота, избытокъ.

*У повняві дізнає недостатку,
Всі змодні підіймуця на єго.*

П. Ратай.

Пововтузитися-тьця—повозиться, помучиться, потрудиться.

Повод—(акт. сл.) истецъ.

Поводатор, поводирь—вожатый, руководитель, проводникъ, особенно у слѣпыхъ нищихъ. *лірників.*

Поводбивати, повідбивати — бить, прибить кого.

Поводитися-тьця—происходить, случается, обходиться, имѣть обращеніе съ кѣмъ.

Отсе часом поводитьця у панів.

Небачивши сільского мѣду, як він поводиться по між собою.

П. Кулиш.

Поводлежати, повідлежувати—отлежать бока.

Поводова сторона — (акт. сл.) сторона начавшая дѣло.

Повожєне—поживаніе, состояніе, положеніе, житье-бытье.

Пѣвоз—эпизъ.

Повѣзка, повѣщина—тѣлега, тѣлежка.

Поволивати—(акт. сл.) призывать, жаловаться.

І на судъ страшний поволиваю такого кожного з братії, который би мав старшого в зневазі мати.

Ил. Торський Густынск. Лѣт.

Повблівщина, полѣвшина, поволщизна —(акт. сл.) налогъ на крестьянъ въ пользу владѣльца, съ принадлежащаго имъ рогатаго скота.

Повблный — охотный, добровольный, свободный. *Часу повольного не маю Величко.*

Повдльность—(акт. сл.) готовность, покорность. *Повдльность свою объявив. Маркович.*

Поворѣзка—снурокъ, подвязка.

Поворотники—тропики.

Поворѣчати—поворачивать; имѣть намѣреніе.

- Поворухити**—трогати, прикасатися.
Повриватися-тьця—порватися. *Жили ми ся повривали.* Пфс.
Повстанець—мятежникъ, инсургентъ.
Повстанка—мятежница.
Постанія—востаніе, революція.
Постати—возстать, возмутиться, под-
 няться.
Повстка, повстіна—войлокъ.
Повість—шерсть.
Повстягливий—воздержный.
Повстягливость—воздержность.
Повстягнути—воздержать, удержать.
Повстягнутися-тьця—воздержаться. *Не-
 повстягнулися от чиненія кривд.*
 Величко.
Повстяний—войлочный, шерстяной.
Повсякчасний—ежевременный.
Повталара, півталара—полталера.
Повтора, півтора—полтора.
Повторне—нар. вторично, второй разъ.
Писано повторне.
Пострачати—погубить, потерять, истре-
 бить.
Повтретя, півтретя—два съ половиною.
Погулати—побороть, одолѣть.
Погуль—оргія, вутежь.
Погадати—ворожить, подумать, размы-
 слить, поговорить.
Погальмовати—останавливать.
Поганий—северный, гадкій, языческий.
Поганин, поганиць—язычникъ; негод-
 никъ.
Поганка—язычница; негодница.
Погано—нар. скверно, гадко. *Погано
 Тетяно.* Погов.
Погань, гань—мерзость, дрянъ.
Поганьбити—осрамить.
Поганійло, погонич—вучеръ, погон-
 щикъ.
Погарда—презрѣніе.
Погаркати—сердиться, бранить, выго-
 варивать.
- Поглінути**—поглотить, проглотить.
Поглузовати—надемѣяться.
Погляд—взглядъ, обзоръ, обзорѣніе.
Погляд на Українську словесность.
 Куліш.
Поглядати—поглядывать, смотрѣть.
Поглянути—взглянуть.
Погедити—благопріятствовать.
Погодитися-тьця—условиться, догово-
 риться.
Погодний—удобный, *погодний час*—
 удобное время.
Погодно—нар. удобно.
Погодовати—покормить.
Погобжий—благопріятный, понутный.
Поголовне, поголовний плат—(аѳ. сл.)
 поголовная подушная подать.
Поголбска—молва, слухъ.
Погомонити—погугорить, поговорить.
Погонець—погонщикъ.
Погоничка—погонщица.
Погордати—пренебречь, презиратьъ.
Погорілець—человѣкъ у котораго по-
 жаръ истребилъ имущество.
Погоржа—пренебреженіе.
Погоржати—пренебрегать.
Погрѣб—(аѳ. сл.) похороны, погребе-
 ніе.
Погрѣбати—пренебречь.
Погрѣбка—(аѳ. сл.) угроза.
Погрожка шведа на цесарю.
 Величко.
Погрѣжовати—грозить, угрожать.
Погрѣзливий—грозный.
*Лисок почорнілий у траці сумце,
 Борей з півночі погрѣзливий дуче.*
 І. Верхратський.
Погуба—смерть, убійство, потеря.
Погубити—растерять.
Погукнути—окликнуть, позватьъ.
Погуляка, погулянь—пирושка.
Погутка—поговорка, цвѣстіе, слухъ.

Подане, подання-я, подавання-я—даяніе, милостыня; жалованная грамота.

Подароватися-тьця — простить другъ другу.

Подарувати, подарувати—подарить.

Податок—подушное; подать.

Подачка—сборъ, дань съ крестьянъ.

Подвідчик—фурманъ, пзвощикъ.

Подвєводій—(акт. сл.) урядникъ, исправлявшій должность воеводы въ случаѣ его отсутствія, назначался онъ воеводоу.

Подгювати, підголоти—съ ввзу подбритъ.

Подгорці—жители Подгоріи.

Поддаше, піддаша—крыша надъ крыльцомъ.

Поддубник — грибъ *Boletus rachurus* Fr.

Подейзрене—(акт. сл.) подозрѣніе.

Подейзрети—(акт. сл.) подозрѣвать.

Подейзрѣний—подозрительный.

Пдѣйковати — думать, говорить, предпологать *дейко*, т. е. авось.

Подѣйшлий—(акт. сл.) 1) много ходившій. 2) Пожилой.

Подѣкуди—нар. Кое-куда.

Подешперовати—отчаяться.

Подзбр—подозрѣніе, сомнѣніе.

Подзвін, подзвіне, подзвіне—плата за трезвонъ по покойникѣ и самый трезвонъ.

Подзбрний—подозрительный.

Подзорним і завикладним стилем.
Величко.

Подивитися-тьця—посмотрѣть.

Подивовати—удивиться.

Подийматися-тьця—подниматься.

Подийма, подіймя—дворъ, домъ съ дымовою трубою.

Подимне—подворная подать.

Подивовати—удивиться.

Подінути, подіти—дѣвать.

Подінутися-тьця—дѣваться, подѣться.

Подія—1) поступокъ, продѣлка. 2) Пѣрча отъ колдовства.

Подіяти—подѣлать, совершить.

Підлуг, ведлуг—ает. нар. по силѣ, въ силу.

Подлуг вірності нашої і уряду присяжного ознаймуємо. Универсалъ.

Подмаренник—растевіе *Salium rubroides* L.

Подпірціщина—Малороссійскія губерніи прилегающія къ Днѣпру на правой сторонѣ.

Подоба—сходство, видъ, приличіе.

Подобатися-тьця—правиться.

Подобгати—поджаты подъ себя ноги.

Подобеньство—подобіе.

Подбно—вар. вѣроятно, кажется.

Того ж року подобно преставився.

Подоглѣжуватися-тьця — приглядѣться, всмотрѣться.

Сокотухи наші до всього подоглежу вались. Ганна Барвінок.

Подождати—обожждать.

Подбл—нижня часть женской рубахи.

Подблѣ, Подоля, Поділле—Каменецъ-Подольская Украина.

Подолішник—підлистник. См. выше.

Подбля—шлейфъ.

Подорішник—тоже что и *подолішник*.

Подорбжжя—путешествіе.

Подорбжжик—растевіе *Plantago lanceolata* и *P. major* L.; иначе по-Украински — *дорожжик, собака язички, стягач, попутник, ранник*.

Подорбжжій — проѣзжій, путешественникъ.

Подосиновка—грибъ *Boletus aurandiacus* Schiff.

Подратовати—подразнить.

Подружки — подруги невѣсты на ея сватьбѣ.

По-друзьскій—нар. по-друзески, потоварищески.

Подрапати—поцарапать.

Подсѣток, підсѣток—подрѣшето; сосудъ подъ рѣшетомъ при какой либо-работѣ.

Подскарбій—(акт. сл. podskarbi) казнохранитель, казначей. *Подскарбій коронний* — такъ назывался главный чиновникъ по завѣдыванію государственными доходами, Министръ Финансовъ.

Подстароста—(акт. сл. podstarości grodzki) чиновникъ, назначавшійся градскимъ старостою и исправлявшій въ его отсутствіи его должность.

Подстаростій — (акт. сл. podstarości) приказчикъ, управлявшій помѣщичьимъ имѣніемъ

Подстолій—1) *великій*—должность при королевскомъ дворѣ; 2) *земскій*—почетный титулъ, не сопряженный ни съ какою обязанностью, жалуемый королями дворянамъ. Подстолій былъ въ каждомъ повѣтѣ.

Подсудок, підсудок—(акт. сл. podsędek) членъ суда, участвовавшій вмѣстѣ съ подвоеводителемъ, судьей и писаремъ въ рѣшеніи дѣлъ.

Подувати — распредѣлить добычу и военно-плѣнныхъ между воинами.

Сірко, зближившися до Січи, все войско свое здобичами і користями Кримськими подувати. Величко.

Подужати—одолѣть, осилить, побороть.

Подужий—мощный, могущественный.

Подужовати—преодолѣвать, брать перевѣсъ, осилывать.

Подундлий — (акт. сл.) устарѣвшій, обдѣнѣвшій, упавшій.

Подурити—сума сойти.

Подутити — быстро побѣждать, скоро пойти.

Подяка, подякованне — благодарность, благодареніе.

Подяковати—поблагодарить.

Пожаданий—вождѣленный.

Пожадати—сильно желать.

Пожадливость—жадность.

Пожаковати—разорить, опустошить.

Пожалітися-тьця—пожаловаться.

Пожалковати—пожалѣть, поскупиться.

Пожалковатися-тьця — пожаловаться на кого въ чемъ-либо; жалиться.

Пожалкувався та нічого невідяв.

Пожалковався Бог над рака, дав му ззаду очи. Посл.

Пожалувати—подарить, наградить.

Пожаріпа, пожаріще—мѣсто послѣ пожара, пожарныя развалины.

Пожартовати—пошутить.

Пождати—подождать.

Пожѣга, пожѣжа -- пожаръ, зарево, за-зажигательство, огонь, горѣние

Пожежа скрізь за горою дуже жевріє.

Пожегнанне—благословеніе, прощанье.

Пожегнатися-тьця — прощаться, раставаться, благословить.

Поженемося — погонимся; отъ глагола *погнатися-тьця.*

Поженімося—оженимся.

Пожитєчний—полезный, выгодный.

Пожитки — угоды и доходныя статьи имѣнія.

Пожитковати—воспользоваться.

Хотів добрами моїми пожитковати. Величко.

Пожіток -- (акт. сл.) употребленіе, польза, выгода.

Пожичити—пожелать.

Поз—побз, побуз. См. выше.

Позабігати—предупреждать.

Позавчѣра — нар. третьяго дня, позавчера.

Позавчбрашній—позавчєрашній, третє-дневный.

Позагáнювати—1) ĩперепортити, засєверити. 2) Побраковати.

Позадавати—причинити.

З свѣта зогам, або рани позадавали. І. Гусак. 1684 г.

Позаквѣбований—убранный цвѣтами.

Позаквѣчовати—убрати цвѣтами.

Позанапрáсно—нар. напрасно.

Позапáшовати—укрѣпити.

Позаполѣсковати—полосєвать.

Позасѣвати—засѣять.

Позаставляти—заложити, отдать подь залогъ.

Позаторік—нар. позапрошлый годъ.

Позаторішній—позапрошлогдній.

Позацвѣтати—заплѣсневѣть.

Позачиняти, позачинювати—затворити, закрыть.

Пбза—судєбный процессъ, призывъ съ судъ.

Позваний, позваєа сторона—отвѣтчикъ.

Позверховність—поверхностность.

Позверхѣвне—нар. слєгка, поверхностно, только для виду.

Поздорѣкатиєа тѣця—пожелать доброго дна, поздравствоваться.

Позем—небосхил. См. *Н.*

Поземний—горизонтальный.

Пѣземце—нар. горизонтально.

Позивати—просити на кого въ судъ.

Позиватиєа тѣця—тягаться, съ кѣмъ по судамъ, имѣть съ кѣмъ тяжбу.

Позичений—взятый въ займы.

Позичати—осуждать, дать или брать въ займы.

Позичити, пожичити—пожелать.

Позичка—заємъ, ссуда.

Був голосок, та позички зѣли.

Т. Шевченко.

Позирати—посматривать.

Позисканє—достиженіє, выигрышь, улучшение.

Позіх—зѣвковъ.

Позіхати, позяхати—зѣвать съ просонокъ.

Позлоцїстий—позолоченный.

Позмѣрщовати—поморщити.

Познати, пізнати—узнати познати.

Позневажати—оказывать неуваженіє презрѣніє.

Пѣзній, пізній, піздній—поздній.

Позно, пізно, пізенько, пізнєєнько—нар. поздно.

Пѣзов—требованіє явиться въ судъ для отвѣта. *Пѣзов заложити*—завести процессъ. *Пѣзов-ад-кассандум*—пѣзовъ по кассадіонной жалобѣ, на состоявшееся уже рѣшеніє.

Пѣзѣвати—спать на зарѣ.

Пѣзѣрний—славный, достойный зрѣніа. *Іхав на коні барзо позѣрнім.* Ханенко.

Позтигати—посрубивать, обрубити.

Покабáнщина—пошлина съ мельницъ. *Дозорія вимагав покабáнщини в млинах.* Маркович.

Показятися-тѣця—сбѣситься.

Покалати—испачкать, замарать.

Покарѣбований—нарѣзанный чертами.

Покарѣвати—нарѣзать черты.

Покартати—побранити.

Покарявитися-тѣця—потрескаться, покорчиться отъ засухи.

Поквáптися-тѣця—похлеститься, повадиться, посягнуть.

Поквѣлом—нар. тихо, неслѣша, медленно, кое-какъ.

Покєпковати—подурачити.

Пѣбки, допѣки—предлогъ пока.

Покідь, покідька—вздоръ, ничтожность, заброшенная вещь.

Щє воно не покідька. Шкода грошей на таку покідь тратити.

Покіль?—нар. до вакихъ поръ? покуда?
Покірний—покорный, послушный.
Покірность, покірливість—покорность, послушаніе.
Покладати—принимать, покладать.
Мусимо зносити і на себе покладати. І. Гусав. 1684 г.
Посласти—рѣшиться, вознамѣриться.
Поклав в першу неділю сватів засилати.
Поклізати—уходить.
Поклякнути—гнуться, нагнаться.
Покоевий—камердинеръ.
Покоевка—камеристка, горничная.
Поколіхати, поколіхнути—покачать, по-колыбать, покачнуть, пошатнуть.
Поколіщина—пошлина при переѣздѣ через мостъ и при перевозахъ.
Чоконати—*поконати правом*—законнымъ образомъ доказать. чью-либo-вину, или неправоту въ тяжбѣ.
Покора—покірность. См. выше.
Покос—ряды только что скошенной травы.
Покострубачити—сомять, взъерошить.
Покот—кличка собачья.
Покоти-поле—перекоти-поле. См. выше.
Покотитися-тьця—1) котиться. 2) Родить дѣтенешей.
Покотибло—вружало.
Покотом—нар. вповалеу, лоскомъ.
Зійшло сонце—ляшки-панки
Покотом лежали. Т. Шевченко.
Всі вороги покотом полями.
Величко.
Покохати—полюбить.
Покощаний—склооченный.
Покощувати, покощувати—попробовать, отвѣдать.
Покощовавши сказали: дай Боже і на той рік діждати! Квітка.
Покрѣщати—похорошѣть.
Покраїний—изрѣзанный на куски.

Покраїти—порѣзать на куски.
Покрѣвний—родной.
Покрѣтка—крѣтка.
Покропастий—разноцвѣтный, разноли-ч-ный.
Покуса—искушеніе, соблазнъ.
Покута—эпитемія, покаянiе, наказаніе за грѣхи, наложеное духовникомъ.
Покутній—угловой, образной.
Покутне вікно—окно близь образного угла
Покутовати—каяться во грѣхахъ.
Покуття—Буковина.
Покуть, покуття—посадъ, образной уголь. красный уголь.
Покуховне—пошлина съ напитковъ.
Полагодити—починить, привести въ по-рядокъ.
Полагодитися-тьця—исправиться, пригото-виться.
Поланати—схватить, пощунать
Винних поланати і кару чинити.
Величко.
Поланцем—нар. ошупью.
Чого треба той поланцем намацаем.
Полата—(авт. сл.) хранилище.
Полата монастирська зовсім зорі-ла. Густ. Лѣт.
Полаїти—побранить.
Полба—растение *Triticum Speltar.* L.
Полева гречка—растению *Capsella Bur-са pastoris* Moench B.; иначе по-Южно-русски—помолочник, сїрки.
Полева горчиця—растение *Sisymbrium Sophia* L.
Полева мята—растение *Mentha arven-sis* L.; иначе по-Украински.—*драго-люб, кінська мята.*
Полева пехворощ—растение вѣнички *Artemisia scoraria* Waldst et Kit.
Полева осока—каразина. См. К.
Полева рожа—растение *Lavatera Thurin-giaca* L.

- Полева сосонка**—хвощъ *Equisetum arvense* L.
- Полѣванне**—охота.
- Полевий гірчак**—растение *Malachium aquaticum* Fries.
- Полевий ленок, пужник**—растение *Turritis Glabra* L.
- Полеві кісточки**—растение *Poligata vulgaris* L.
- Полеві сокірки**—козѣлки. См. К.
- Полеві чернобривці**—травянець. См. Т.
- Полѣгка**—облегчение. Величко.
- Полегчати**—(глагол. безлич.) сдѣлаться легче.
- Полєнути**—1) полетѣть 2) Отправиться скоро.
Осідлав коня рябого, поленив в Теплиці. Макаровський.
- Полєценє**—(акт. сл. *polcesenie*) препорученіє, наказъ, распоряженіє, приказаніє.
Видан универсал пану Стефановичу з полєценєм розизку в полку П. о грошак.—По которой їх супликі заліцал (Гетьман) Писареві і Бунчичному кріпости розсмотріти. Пан Полуботок з полєценя Его Вельможности відал і управовал. Ханенко. Полєцаєм баченню і увазі вашим. Юрій Хмельницьвий.
- Полїва**—эмаль, глазурь, краска оліїная на глиняной посудѣ.
- Полївода**—весеній разливъ рѣкъ.
З дня Св. Юрѣя полївода починає спадати. Гатцук.
- Полївяний**—муравленый, вылуженный съ глазурью. *Полївяний горшок*—горшокъ оврашенный глазурью.
- Полїнути**—полєнути. См. выше.
- Полїскотати**—пощекотать.
- Полїскуватися-тьця**—блестѣть, сверкать.
- Полїця**—полка, ріоль.
- Полїй**—блдохник. См. Б.
- Полк**—пзлѣченіє; исправленіє.
- Полїнець**—растение *Artemisia austriaca* L.
- Полїноватися-тьця**—облѣвниться.
- Полїнь, полинь**—растение *Artemisia absinthium* L.
- Полїсея**—Полѣсьє.
- Полїтїковати-тьця**—1) говорить о политикѣ. 2) Учтиво обращаться.
Вони політїкуютьсѣ, а нишком читають. П. Куліш.
- Полїтїчний**—приличный, привѣтливый, учтивый.
- Полїтованє**—(акт. сл. *politovanie*) состраданіє.
За яке з полїтованясь оказанє над ними в таком утрапеню Милости... Гр. Самойлович.
- Полїчати**—вѣщать.
- Полїчек**—(акт. сл. *poliszek*) 1) сторона. 2) Поддечина.
І полїчком данім шкарєдні обезчестивши. Величко.
- Полїчати**—сосчитать.
- Полїшне**—поличное, на лицо.
- Полк, повк**—такъ назывались малоросійскія провинціи во времена гетманів; при гетманѣ Богданѣ Хмельницкомъ *Україна Объявъ Сторонь Днѣпра* была раздѣлена на 17 полковъ, а Запорожье на паланки или округа.
- Полкѣвник**—правитель полковой области, избравшійся вольными голосами полковой рады пожизненно, въ званіи своемъ онъ утверждался гетманскимъ универсаломъ, а въ управленіи своемъ отдавалъ отчетъ полковой радѣ или провинціальному парламенту, который ограничивалъ его власть. Полковнику принадлежала судебная, административная и исполнительная власть въ провин-

ціи, а равно и командованіе войсками своей области; когда онъ отлучался изъ управляемаго имъ полка, то управление дѣлами передавалъ *Полковнику Наказному*; или вице-полковнику, при отлучкахъ онъ оставлялъ всегда свои влейнды тѣмъ лицамъ, которые заступали его мѣсто, ибо безвлейноднаго уполномоченнаго непризнавали за власть. Власть полковниковъ (какъ и воеводъ въ Сербіи) какъ и власть самаго главы Украинско-Запорожской Земли гетмана была пожизненною, но непреемственною въ потомствѣ; гетманъ могъ могъ смѣнять и предавать суду полковниковъ; но въ послѣднее время гетманіи, при гетманахъ Скоропадскомъ, Апостолѣ и Разумовскомъ, полковники только по имени были подчинены гетманскому *реименту*, а въ сущности въ дѣлахъ своихъ полковъ были независимыми правителями. Иные полки были таковы, что выставляли отъ 40 до 50 тысячъ войска, а по величинѣ своей областной территоріи далеко превосходили многіе герцогства и княжества современной намъ Европы.

Полова—мякина.

Полбвй — 1) мякинный. 2) Имѣющій цвѣтъ мякины.

Вамъ жъ мої половині. Пѣс.

Половинця—половина.

Половити—согрѣвать.

Полдвнница, полуиця, половиця—двюростущая клубника *Fregaria collina* L.; родъ земляники.

Полог—равнина, низменность.

Поломья, полумья—пламя.

Полосеник, половианик—плѣнникъ.

Полошити—плѣнить, брать въ плѣнъ.

Полбика — прорубь на льду рѣки, полынья.

Полоскѣтисѣ-тѣця—1) мыть, полоскать.

2) Грабить.

Орди полоскались і ясур брали.

Величко.

Полохати—пугать, страшить.

Полохатисѣ-тѣця—пугаться.

Полохливй—робкій, боязливый.

Полть, повть—1) половина; *розбити на повть*—разрубить на двое. 2) Пролонговатый кусокъ говядины, солосолонны, также, жирная часть оной, окорокъ.

Полтя ніхто не мастить. Посл.

На твої бенкет комара з мурашвиби,

Чтири повті солонини з них наробили

Сто ковбас начинили,

Головизну увядили,

Схаби проікали,

Гостей пріймовали. Пѣс.

Полталѣрок, півталѣрок — старинная польско-литовская монета, въ одинъ гульдѣнъ или 65 коп. сер.

Полудень—полдень, полдникъ.

Полудновати—полдничать.

Полудрабок—бокъ малороссійскаго воза.

Полукѣвщина—крестьянскій оброкъ по одному грошу съ лука.

Полумисок—глиняная тарѣлка.

Полуишник—растение *Trifolium montanum* L.

Полуиця—земляника.

Полупанок—шляхтичъ.

Полуистра—30 Іюня, праздникъ собора 12 апостоловъ. *Сколюсь на самого Полуиетра.*

Полугабйнок—старинная волнистая лоснящаяся шолковая матерія, родъ гроденапя только поплотнѣе.

Польга—1) потачка, потворство, посла-

бленіе. *Щоб нікому польи не дав.* 2) Льгота. 3) Подкладное бревно, для скатыванья колоды.

Полюбляти—любить

Полюбовниця—облюбовниця. См. О.

Полюванне—охота на дичь и звѣрей.

Полякати—пслугать.

Помазанець—помазанникъ. *Яко помазанцю Божью.*

Помазатися-тьця — недавно сдѣлаться бариномъ.

Помайнувати—побрестъ, удалиться, уйти

Помалу, помаленьку—нар. тихо, острожно.

Помадрова́ти—отправиться въ путь.

Поманути—сманить.

Помарити—исхудать, исчахнуть.

Помацати—пощупать, найти.

Побацьки—полапцем. См. выше.

Помело—метла, голикъ.

Поменене—название, наименование.

Поменяти—именовать.

Померѣжити—пестритъ, испещритъ.

Померлий—умершій.

Помешкане—(акт. сл.) житье-бытье.
Доброго помешканія всім вашим милостям упрійме желаем і спріяем.

Гетьман Скоропадський.

Помидори — патлажаны *Lycopersicum esculentum* Mill.; *помидори сині*—сине патлажаны *L.*; *malandevum* Mill.

Помикати—устремляться въ высоту.
*Висще як орел помик,
Птах маленький королік.*

I. Верхратський.

Помилитися-тьця—ошибаться.

Помилка—ошибка, промашка.

Помилятися-тьця—ошибаться.

Поминальниця, поминник, помянник—сподикъ, поминальная княжка.

Поминики—панихида.

Поміж—нар. между, въ срединѣ.

Поміркувати—размыслить, разсудить.

Помірно—нар. умѣренно.

Помірья—эпидемія, моръ.
*Челядників выубить помірья,
І вдови їх слѣзами не заплачуть.*
П. Ратай.

Поміст, поміст—поль, палуба.

Поміч—помощь.

Помняти—смять, память.

Помовка—помолвка.

Помовкнути—помолчать, умолнуть.

Помогай-Ві—помоги Господи.

Помогач, помочник—сообщникъ, соучастникъ.

Поморхлий—поморщенный.

Поміста—месть, мщеніе.
О якій виговори немає яснень-можний Гетьман урожатися і помсти чинити. Орлик.

Помушор біла—(Бессар. сл.) черная смородина *Rhus rubrum* L.; *помушор негру*—черная смородина *Ribes nigrum* L.

Понадитися-тьця—повадиться.

Поназбігатися-тьця—сбѣжаться, столпиться.

Понакарббувати—часто отиѣчать.

Понастановляти—наставитъ, назначить, избрать.

Понахапати—нахватать.

Понахпляний—привороченный. См. выше.

Понахляти—приворотить, склонить на свою сторону.

Поневаж—потому что.

Поневіратися-тьця—нести на себѣ всеобщее презрѣніе.

Понеділок—понедѣльникъ.

Понеділювати, понеділкувати—поститься по понедѣльникамъ, что дѣлають часто старухи въ Украинѣ.

Понѣхати—пренебречь, оставить.

Поніти—приунуть.

Попіваж—попеваж. См. выше.
Попітовати—отпѣкиваться.
Попочі—нар. ночью, въ потьмахъ.
Попочлежник—стражъ, пастухъ стере-
гущій по ночамъ стадо.
Попудливий—неподатливый, упрямый.
Попудливість—неподатливость.
Попура, пура—1) свинья. 2) Угрюмый,
пониклый человекъ.
Попурий—мрачный, угрюмый, пониклый.
Попуритися-тьця—понпѣвуть, быть
угрюмымъ.
Попяти—взять, стяжать, заслужить.
Попятися-тьця—вступить въ бракъ.
Пообірати—обобратъ.
*Дражіжці пообіздили вам шиї і ху-
доби ваши всі пообірали.* Универсалъ
Петрика.
Пообшарпований—ободранный, голый.
Поодтягати—отрубить.
Поосажовати—заселить, поселить.
Попада, попадаха—жена или вдова свя-
щенника.
Попанячитися-тьця—заразиться бар-
ствомъ.
Попарти—1) двгать впередъ. 2) Про-
должать, что либо. *На попарте*—
къ продолженію, къ поддержанію.
В нашій справі на попарте оної
постановили. Орлик.
Попас—кормъ, кормленіе, отдыхъ.
Сивий коню, тяжко тобі буде:
Поїдемо разом з вітром,
Попасу не буде. Пѣс.
Попасаніе—пастбище.
Попасати, попасувати—кормить на
пастбищѣ лошадей или воловъ.
Завітав я до веселої козачої хати
попасувати коні. Куліш.
Попаски—нар. идти пойма траву.
Отара ж попаски поїхалась нав-
маня. І. Гребінка.
Попеластий, попеластий—сѣрый.

Поперевбідити—промотать.
Попереду—нар. сначала, прежде, впереди
Посапереду дружко коровай несе.
Поперѣк—поясница, крестецъ, попе-
рекъ.
Попильнувати—поберечь.
Попис—(акт. сл. popis) реестръ, ка-
дастръ. *Попис люду.* 2) Списокъ
лицъ, состоящихъ въ известномъ.
отрядѣ войска, въ „хоругви“; 3)
Смотръ какого-либо военного отря-
да или посполитого рушенья.
Попитати—спросить.
Попівна—дочь священника.
Попівський—священническийъ.
Попідтягну—нар. по подъ плетнями, по
подъ тынами.
*Пішла мати на старість попод-
тягну собак дражити бо діти лихі.*
Попіл, попел—зола, прахъ, пыль.
Поплавѣць—поплавокъ.
Поплѣчник—помощникъ, подручный че-
ловѣкъ.
Поплянути—поплыть.
Попліч—нар. объ руку.
Поплічний—равный, тождественный.
Поплічник—ровесникъ, помощникъ.
Поплічниця—ровесница, помощница.
Поплѣшитися-тьця, поплѣшатися-тьця—
струсить, растираться.
Поплямкати—почавкать губами.
Попобіти—поволотить.
Попове гумєнце—растение *Taghacum*
officinale Wigger.
Попобивати, поподбивати—подбить.
Поподперезувати, поподперезувати—под-
поясать.
Попогарікати—посердиться, побрачить.
Пополотіти—поблѣднѣть.
Пополѣхати, пополѣшити—испугать, на-
пугать.
Поподієділковати—попостыться въ поне-
дѣльники.

Побратися-тьця—похозяйничать.
Попорьскати—спрыснуть.
Поприсѣжене—(акт. сл.) присяга, влятва.
Поприсяриювати—разослатъ для сушки.
Що поприсяриювано, а дощ накратна поприбіра. Номис.
Попровѣдити—отправить. *Пообіди попроважено.* Ханенко.
Попрогбювати—прогнать.
Попрокидатися-тьця—проснуться, прокинутися.
Попроміювати—промѣнять, растратити.
Попсований—испорченый.
Попсувати—испортить, сломать, изгладить.
Попуск—попущеніе, потачка.
Попутник—растение *Plantago major* L.
Попьати—напять, натапути.
Попьатися-тьця—потянуться, лѣновойти.
Порабовати—поработить, разграбить, обобрать.
Порада, порадонька—совѣтъ, утѣшеніе.
Порадити—посоветовать, утѣшить, помочь.
Порадитися-тьця—посоветоваться, утѣшиться.
Порадний—утѣшительный.
Порадник—совѣтникъ, утѣшитель.
Порадниця—совѣтница, утѣшительница.
Порядок—порядокъ.
Поразати—порадiti. См. выше.
Поразя, поразка—пораженіе, разбитіе.
Поразник, поразник—подорожникъ *Plantago lanceolata*.
Поране-я—хозяйничанье, приготовленіе, прибранье.
Порати—кончать.
Поратися-тьця—заниматься хозяйничать, готовить, привозити, стряпати, бужанье.

Поратовати, порятувати—защитить, помочь.
Поратунок—помощь.
Пораховати, порахувати—сосчитать, посчитать.
Порахунок—расчетъ.
Порая—порада. См. выше.
Пораяний—присовѣтованный.
Пораяти—присовѣтовать.
Пораятися-тьця—посоветоваться.
Порвати—разорвать, приподнять.
Пореготати—посмѣяться, похохотать.
Поррей, порр, праж—растение *Allium rogium* L.
Порѣмствовати—гнѣваться, сердиться.
Порѣнатися-тьця—потрескаться.
Поривати—1) восторгать, 2) Хватать, губить. *Недав вовкам на дуб поривати.*
Пориватися-тьця—1) бросаться на что. *До шаблі пориваючися.* 2) Рѣшиться, отважиться на что.
Поринути—потечь, двинуться, броситься.
Порихтовати—поправлять, мѣтить, прицѣливаться.
Порідшати—порѣдѣть.
Порізник—пораник. См. выше.
Порік—ропотъ.
Порікувати—роптать.
Порічки—смородина.
Поробати—1) надѣлать. потрудиться, заняться. 2) Околдовать.
Він не божевільний, а то йому так чарівниця поробила, що розлюбив її.
Поробній—пустой.
Порожиоване—быть безъ дѣла.
Поробнява—пустота.
В порож...
Н...
...яві він розпросторив сівер,
...на чому важку повісив землю.
П. Ратай.
Порожняком—нар. по пусту, съ пустыми рукавами, ни съ чѣмъ.
Порозлокатися-тьця—разбредиться.

Мноші із драгунських тяжарів за Дніпро і в друші місця порозволокалися. Скоропадський.

Пороздоробувати—роздарить, раздать.

Порозстановлювати—разставивлять.

Порозтіціювати—тыкать по разнымъ мѣстамъ, втыкать, всажывать.

Пороззіяляти—разинуть.

Пором, прам—плоть рѣчной.

Поробснути—хлыснуть, бѣжать, разбѣжаться. *Всі пороснули в-ростич.*

Поросія, поросіятко, поросіяточко—поросёнокъ, поросёночекъ.

Порох, поробшина, поробшинка—пыль, порошокъ.

Як порох у воці, так ти мені зоталася.

Поробша—свѣжевыпавшій снѣгъ или утрення роса, по которой охотники узнають слѣды звѣря.

Поробшати, поробшити—трещать, шумѣть, кагъ мелкій дождь, также кричать, бранить.

Порилишник—растение *Verbena officinalis* L.

Порескати—броситься на кого. *Так у вічі й порескає.*

Пореский—живой, рѣзвый.

Портокаль—апельсинъ *Citrus Aurantium* Riss.

Поруга, поругелька—поруганіе, выговоръ, брань; изгнаніе.

Щоб Бог надавав Україну на позор та поруку невірних. Дума.

Порукавиче—пошлина взимавшаяся при покупкѣ и продажѣ имѣній, домовъ, заводовъ и при откупѣ питейной продажи водки, пива, меду, и пр.

Не малі приходи суть Пану Гетьману з порукавичних і арендових. которі зо всіх полків і городів до рук єго приходять. В. Кочубей.

Пбрух—движеніе.

Пзрушник—растение *Centaurea Marschaliana* Spr.

Порядковати—хозяйничать, проводить въ порядокъ.

Порядний—исправный, чинный. *Збудоване порядне.* Луцк. Брат. 1619 г.

Порядчик—распорядитель на сватбѣ.

Посаг—приданное, вѣно.

Посад—покутъ. См. выше.

Ти в мене посаг самая. Пѣс.

Посатанити—взбѣситься, озлиться

Посвар, посвара—ссора; неустройство, брань.

Посваритися-тьця—погрозить.

Посвідчити—посвидѣтельствовать.

Посивити—посѣдѣть.

Посилковатися-тьця—силиться.

Посильщик—бурьеръ, посланецъ.

Посипати—посыпать

Посів—посѣвъ.

Посідати—одолѣвать, овладѣвать.

Посіяти—посѣять.

Поскликати—позывать.

Посконь—конопля *Canabis sativa* L.

Поскорити—ускорить, поспѣшить.

Поскребок, поскрѣбки—негодный остатокъ, поддонки.

Поскромити—унять, усмирить.

Послатися-тєся—постилать, приготовить постель.

Послизнути—исчезнуть.

Послідок—результатъ, послѣдствіе.

Пословиця—пословица; иначе по-Украински—*присловок, присловка, приповідка.*

Послѣвник—лексивонъ, словарь.

Послуга—служба, служеніе, услуга.

Послухний—послушный, покорный.

Послухність, послушність—послушаніе.

Посля, після, опісля—нар. послѣ, потомъ.

Посмікати—дергати.
Посмівіско, посміховіско, посміховіще,
посміх—посміяніе, посмішище, из-
дѣваніе.
Посмітѣха, посміттюшка—птичка *Ala-
uda Cristata L.*
Посмішний—смѣшной, весѣлый.
Посмоктати—пососать.
Посмуговати—пополосать, поколотить,
побить до сняжковъ.
Посніданок—завтракъ.
Поснідати—позавтракать.
Послути—уснуть.
Посоа—(акт. сл. *posel*) депутатъ отъ
воеводства на сеймѣ.
Посоловіти—поблекнуть (о глазахъ).
З тьяна очі посоловіли.
Посоромитися-тѣця—постыдиться.
Поспитати—спросить.
Поснів—пѣніе.
Поснівець—поэтъ.
Поснівий—поэтический, стихотворный.
Посміх—спѣхъ, поспѣшеніе.
Посновідваний—исполненный, напо-
ленный.
Посновіовано—нар. исполнено.
Посновіовати, посновіати—исполнить,
выполнить.
Посполітак—крестьянинъ.
Посполіте рушення—возстаніе всего на-
рода; всеобщее вооруженіе.
Посполітій—народный.
Посполітка, подполітачка—крестьянка.
Посполітовати—(акт. сл.) 1) чернить
кого. 2) Имѣть обхожденіе, общеніе
съ негодаями.
*А хто би посполітовав з тими
отлученними, постолу із ними осу-
дитиця.* Чин. Львовск. Брат.
Посполу—(акт. сл.) вмѣстѣ, обще, въ
соединеніи.
Поспільство, посупільство—простоваро-
діе, чернь, крестьянскій классъ.

Посполуд—нація, народъ.
Посрѣдки—нар. посереднѣ, между.
Поссесія—(акт. сл.) 1) владѣніе, обла-
даніе. 2) Вводъ во владѣніе. 3)
Аренда.
Поссесор—(акт. сл.) владѣлецъ, арен-
даторъ.
Пост, піст—постъ.
Постав—штука сукна, свертокъ холста.
*По 15 локоть одомашки, а на іх
слуи по поставу сукна калтришово.*
Уставъ о Волокахъ 1557 года. стр.
101.
Постава—образъ, фигура.
Поставецъ—1) шкафъ, репозиторіумъ.
2) Ковшъ, мѣра жидкости.
*Було колись в Україні,
Дихо таниввало,
Журба в шинку мед-горілку
Поставцем кружѣла.*
Т. Шевченко.
Постанова—постановленіе, условіе,
пунктъ, параграфъ.
Побстать—видъ, осанка, фигура.
Постачати, постачити—доставить, по-
ставить.
Постачовати—постачать, заподозрѣть.
Постіжно—нар. скоропостіжно.
Постіль—постель.
Постѣгнувати—стонать, охать.
Іде мужик з поля та постогнуочи.
Пѣс.
Постокрѣтис—нар. стократъ.
Посторе і постократис прошу.
І. Мазепа.
Постоли—лапти.
Посторонь—нар. поодаль.
Посторонка—постромка, верѣвка.
Скаче, як теля на посторонку. Посл.
Постоальний двір—заѣзжій дворъ.
Постоальник—желець, постоялецъ.
Постоальниця—квартирантка, жилица.
Пострах—острашка.

Пострибунчик—шалунъ, свахунъ.
О, мій пострибунчик, мій кокотенъ малемький. С. Барвінок.
Постривати—подождать.
Постріл—выстрѣль.
Построма—посторонка.
Постромляти—натывать, позакладывать.
Поступ—прогрессъ.
Поступати—уступать, соглашаться.
Поступитися-тьця—пожертвовать, уступать.
Поступки—постъ, говѣніе.
Поступовати—поступать.
Посувати—подвигать.
Посувати—погрустить, горевать, печалиться.
Посулутиися-тьця—подвинуться.
Посушитися-тьця—нахмуриться, надуться, принять угрюмый или сердитый видъ.
Посушити—потемнѣть, смеркаться.
Посуха—засуха.
Потабѣнки—вздоръ, балы.
Потай—нар. тайкомъ, украдкою.
Потайний—тайный, скрытый.
Потайники—тайный ходъ.
Потайница—скрытая женщина.
Потайно—потай. См. выше.
Потакач—льстець.
Потакач тим і живе що язиком грає. Погов.
Потала—истребленіе, уничтоженіе, съденіе, покорьтѣ.
Потанути—растаять.
Потанці—окрошка хлѣбная.
Потвар—худая слава, молва, вымысль, обогнаніе, очерненіе.
Аби не нанеслась потвар. Сорочинський 1707. *Тии ёю ложнии потвари яви.* Скоропадський.
Потвержательный универсал—подтвердительная грамота.
Потвор—кариатура.

Потворний—кариатурный, смѣшной.
Потелитися-тьця—телиться.
Потѣнциз—(акт. сл. potentia) власть, сила, могущество.
Поти—нар. до тѣхъ поръ, пока.
Потілиця—затылокъ.
Потілишник—тумаць.
Потирати—терѣть, топтать, безъ цѣли и пользы ходить.
Потиснутися-тьця—потѣвиться.
Потичка—стычка, сраженіе.
Потіомки—потьмы.
Потіпах—потасвуха.
Поткати—встрѣтить.
Потлумити—придавить, уничтожить, сжать, утунить, утолвить, унять.
Потовнитися-тьця—помѣститься.
Потля—потачка.
Потомний—будущій, грядущій.
Потоптом—нар. вытоптомъ.
Поторжка—аукціонъ.
Поторбча—чучело, видѣніе, призракъ, страшилище.
Поточка—потачка.
Поточний—легкій, обыкновенный.
Поточниі книги—книги, въ которыя вносились акты *сознанные*—жалобы протесты, объявленія, донесенія возныхъ; о доставленіи позволю, о ввѣдахъ во владѣніе и т. под.
Потрава—кушанье, блюдо.
Потравити—уничтожить.
Потравка—соусъ.
Потрапити—попасть, улучшить.
Потраплати—попадать, потрафлять.
Потратити—потратить, истерять, убитъ.
Потрачати—издерживать.
Потреба—1) потребность, нужда. *Для вшелякої потреби і зуби*—наслучай нужды или потеря. 2) Стычка, сраженіе, схватка. *Которая-то потреба, альбо війна, під Корсунем була.*

—*Маючи з Татарами під час потреби.* Лѣт. Самов.

Потривати—подождать, медлить, продолжаться.

Потрибжети—спутать ноги лошадымъ.

Потрѳху, потрѳшку, потрѳшечку—нар. поненножку.

Потрутити—толкнуть, бросить.

Потрух—обыскъ.

Потрухлий—сгнившій.

Потрушити—вынимать внутренности.

Потуга—успіе, сила; крѣпость, власть, могущество, отрада.

Що Турчин під Київ конче з потуамо своїми бути мав. Самойлович. 1680 г.

По-туца—нар. послѣ тучи.

Потужний—сельскій, крѣпкій.

Тут потреба потужнійших сил.
Самойлович.

Потурати—поблжать, снимать, вѣрить.

Потурба, потурбоване—безповойство.

Потурбѳвати—обезпокоить, потревожить.

Потурити—погнать, спровадить, выгнать.

Потуритися-тьця—убратся, потащиться. *Потурилася додому.*

Потуха—ободреніе, утѣшеніе, окончаніе, утишеніе жажды въ вину; удовлетворить потребности, выпить водки.

Выпити на потуху ще з крючок.

Пѳтя, пѳтятко—неоперившійся птенчикъ

Пѳтяг—поѳздъ.

Потягати, потягнути—1) потянуть. 2)

Пригласить, побудить.

Потѳти—посрубливать.

Поуз—нар. мимо.

Поїхав поуз двір, а не зайхав.

Поузбіч—нар. около, возлѣ, подлѣ.

Поуфѳлость—довѣренность, надѣжда, упованіе.

Поуфѳти—полагать свою надѣжду, довѣренность, въ комъ или въ чемъ.

Поукѳнувати—вкопать, разставить.

Похапати—похватать.

Похапцем—нар. быстро, скоро. на скорую руку.

Похаяти—делѣть.

Похва—ножны.

Похвалка—угроза, хвастовство, молва.

Похвалки зли чинити. Мазепа.

Похвальний дидень—ѳ недѣля Великаго поста.

Похвалитися-тьця—угрожать.

Пѳхвatenь—спѣшное дѣло, спѣшная работа, поспѣшность.

Похверцѳвати—пощеголять.

Похизуватися-тьця—шалить, издѣваться

Коли вже вам хочетьця похизуватися вѳбѳму кобеняці. Номис.

Похліий—согнувшійся, наклоненный, наклонившійся, склонившійся.

На похліе дерево і кози скачуть.

Посл.

Похліитися-тьця—пошатнуться, наклоняться.

Похліивий—прыткій, скорый, способный.

Похліити—ослабѣть.

Похіт—качокъ. движеніе.

Похітати—покачать, пошатать.

Похлібець—льстець, нахлѣбникъ.

Похліия—вліяніе.

Похмѳрити, пошмѳрити—покрыться тучами.

Похнѳпий, похнѳпеньскій—печальный, угрюмый.

Похнѳпитися-тьця—повѣситъ голову, потупить глаза.

Пѳховані—похороны.

Пѳховати—1) похоронить, погребать мертвеца. 2) Спрятать, скрыть.

Пѳховатися-тьця—спрятаться, скрыться.

Похѳдити—сходствовать, быть похожимъ

Поцѳдунок—поцѳлуй.

Поциивий—стоящій, сходный по цѣнѣ.

Поциино—нар. сходно, недорого.

Почу́нити—потащить.

Поча́татися-тьця—предложить для отгадыванья, взявши въ горсть орѣховъ спросить: *чи чіт чи миска?*

Поча́дѣти—угорѣть.

Почистова́ти, частува́ти—попотчевать.

Поча́ти, начинати—начинать.

Поча́тки—начала.

Поча́токъ—начало, начатокъ.

Почва́ра, прочва́ра—привидѣніе, чудовище, бродяга, уродъ, лѣшій.

Почерво́нити—покраси́ть.

Почерзі́—нар. поочередно.

Почесни́й—(Галиц. сл.) почтенный.

Почес́тя—благочестіе.

Почеські́—нар. честнымъ образомъ.

Почимчикува́ти—пойчти.

Почій—начало, начатокъ.

Почива́ти—начинать.

Почини́ти, начини́ти—сдѣлать, назначить, избрать.

Почінокъ—веретено съ пряжею, начатокъ, а также полное веретено наряденныхъ нитокъ.

Почітовати—упоминать.

Почка́ти—пождать.

Почті́вий—почтенный, честный.

Почті́вость—справедливость, почтенность.

Почува́тися-тьця—примѣть что-либ'.

Почу́ти—услышать, почувствовать.

Почутися-тьця—примѣтитъ что-либо.

Почухати—почесать, потерѣть гдѣ зудить.

Почухра́ти—убраться, уйти безъ оглядки, пуститься, махнуть.

Почаюва́ти—почтить.

Почарнаний—оборванный, ободранный.

Почарпати—огрбить, ободрать.

Пощерсть—эпидемія, повальная болѣзнь.

Поші́ти—спить, обратить. *Пошивъ ёго в дурні.* Погов.

Поші́вки—наволочки.

Поші́ковати—бить по шеѣ, въ шею.

Пошкади́вати—пойти прихрамывая.

Пошмарова́ти—вытерѣть мочалкою.

Пошмо́ргати—поцарапать.

Пошму́глати—натерѣть, поранить.

Кайданне залізо тіло пошму́гало.

Пошну́рити—швырнуть, сильно бросить.

Пошта—почтамтъ, почтовая тройка.

Поштарь—почталіонъ, ямщикъ.

Поштурхати—подратъся.

Пошукати—поискать.

Пошуруду́рити—напроказничать, подурачиться.

Пощасті́ти—посчастливиться, удалъся.

Але в тий отроді їм не пощастилося. Лѣт. Самов.

Правá—администрація.

Права середá—Преполовене.

Права середá, чи Рахманський тиждень, се четвертий тиждень, по Великодніх Святках. Гатцуе.

Правди́вий—настоящій, дѣйствительный.

Правди́ти—справедливо поступать.

Правдолю́бця—(акт. сл.) проповѣдникъ истины.

Ти ж на правдолюбцю Пушкаря за тое уразився еси. Величко.

Пра́ве—(акт. сл.) почти, напротивъ.

Недбаючи на конституції, а пра́ве наступаючи на сумняя людскія.

Репротест, 1619 г.

Прави́дло—правило.

Пра́вити—1) требовать, запрашивать. 2) Отправлять Богослуженіе. 3) Толковать свое.

Пра́вий—(акт. сл.) законный, честный, юридическій.

А той фундуш маю їм подати правний і немолодзорний. Петро Могила 1613 г.

Право—1) законъ, справедливость. 2) Доказательства права владѣнія.

Правобѣтне-тѣця — 1) развѣдываться, развѣдаться. 2) Вести тяжбу.

Правозор—(съ Чешск. яз.) идеаль.

Правокіст—растение *Symphytum officinale* L

Праволомство—неправосудіе.

Право меги, правом чинити—вести съ кѣмъ дѣло, тяжбу.

Право припрожденне—наслѣдственное право, право по наслѣдству.

Прагнути—желать, жаждать.
Всі покою щире прагнуть. Мазепа.

Праж—пирей, порр.—См. выше.

Пражити—обдавать холодомъ.
Вона каже: вітеръ пражить—мені студено!
Ходім милий, ходім друже у море на дно. I. Федькович.

Пражій — 1) настоящий, дѣйствительный. 2) Напрасный, пустой.

Прадьник—прач. См. ниже.

Прам—паромъ, судно на рѣкахъ для перевоза людей и экипажей; отъ Польскаго ргис Нѣмецкаго Prähm.

Праник—прач. См. ниже.

Пранцибер, пранцибер—чистое серебро, выжига.

Прапор—полковое знамя.

Прапорець—маленькій флагъ или значекъ на кавалерійскихъ пикахъ.

Прандрщик—знаменосецъ.

Прас—утюгъ; отъ Польскаго и Нѣмецкаго Presse.

Прасовальний—гладильный.

Прасовальня—гладильня.

Прасовати—утюжить, гладить.

Прасол—торговецъ солью и рыбою, муковѣсь.

Прасунок—уныніе, печаль, забота; *прасунок милий*—злая немочь. Пустой человекъ, негодяй.—*Прасунки тишли в вербунки.*—*Нехай вам прасунок!*—проваль васъ возьми!

Прасти—1) стирать бѣлье. 2) Сражаться, бороться противъ кого или чего.

Пробалливий—гнѣвнѣйшій.

Прегіркий—горчайшій.

Предиво—чудо, диво.

Предківщина—предковщина, наслѣдіе отъ предковъ.

Предковичій—древній, предковской.
Власна, предковичина отчизна наша.
Хмельницкій у Конисьского 70.

Предлоба—предисловіе.
Предмова до чительників.

Предмесь—нар. наванунѣ.

Предсвайте—(акт. сл.) намѣровіе.

Предся—(акт. нар.) 1) всё таки, всё же, несмотря на то, однакомъ. 2) Предъ симъ бывши.

Предузяття—предпріятіе.

Предці, претці—(Галицк. нар.) особанно, прежде.
Скажіть мѣ браття, що то—то за рівня,
Ії она цариця, ні она царюна,
А претці всиди сім коруптїе носили,
Та ще гадає, що їй не досить.
I. Федькович.

Преж—нар. прежде.

През—нар. черезъ, чрезъ.

Презента—(акт. сл. presenta) дарственная запись, въ пользу церкви.

Презентація—(акт. сл. presentatio)—представленіе въ судъ найденной вещи, прибуднаго скота, тѣла убитаго и т. под.

Презенція—(Галицк. сл. praesentia) 1) присутствіе. 2) Присутствіе дука. 3) Хорошіе приѣмы, мавера, умѣніе.

*Станув собі з презенцієв,
Мовить свиням орацію.* Цѣс.

Презирство—презрѣніє.

Прейти—пройти.

Прѣк—нар. передь.

Преквітованє—чувствєнность; лакомство; нѣга; иначе еще: *юрность, пещота, роспушта, вшесточность, розсвирѣпення.* Лексіконъ Словєсно-Російскій. П. Берынды.

Прекладати—(акт. гл.) объяснять, предлагать, переводить.

Прекрутіний—очень крутой.

Прекстаий—премощающий, соблазняющий.

Преложєнство—(акт. сл.) начальство, главный надзоръ. Аповризнєсь, 1567 года.

Преложєний—(акт. сл.) начальникъ, властитель.

Митрополита яко властний суддя і предложоний духовнїстєа Руською судити мєсть. Справа о Грековичѣ 1650 г.

Преложний—могуществєнный, мощнїй.

Прєнагабаня—нападеніє.

Прєнагабати—(акт. гл.) хватать, атаковать, нападать, дразнить.

Кутяж збиткїв і прєнагабаня нечїтїтє. Величко.

Прѣит, прѣити—уволода. См. У.

Прѣних, прѣнїх—великолѣпіє, роскошь, пышность.

Преречдїий—преждеречєнный, вышепومانутїй.

Прєскурвїий—*прєскурвїий син*—зват. надежъ какъ и въ церковно-Славянскомъ *прєскурвїий сину!* сынъ любви, незаконнорожденный, Его синонимы: *байстрюк, бенкарт; бравнїя слова.*

Прєстольнїя—столь подь образами.

Прєстунєство—прєстунєленіє.

Прєстуня—(общ. рода) прєстунїиць.

Прєсуд-вїка—нар. съ поконъ вѣка.

Прєтекст—предлогъ, ложная причина, отъ Латинскаго *pretextus*.

Прєтїка—палка, дубина, рукоятка чего либо.

Вихватив дїд велику прєтїку,

Цобив бабї голову і пику. Нѣс.

Прєто, надто—нар. сверхъ того, а потому. *Прєто з того очевїсто.*

Прєхїхїй—смышлєнный, бойкїй, продувной.

Прєцентар—*перцентар.* См. выше.

Прєчервонїй—краснѣйшїй, ярвокраснїй.

Прєчїснїк—праздненство 16-го августа, Нерукотъ. Обрава.

Прєчїста—1) Прєсвятая Дѣва. 2) Всѣ Богородичнїе празднїя. *Прєчїста перва,* 25-е марта; *друга* или *вєлика,* 15-е августа; *третїя* или *малѣ* 8-го сентября; *остѣтнїя* или *послѣднїя,* 21-го ноября.

Прєшкожати—вредить, дѣлать что на противъ.

Прїбаг—прихоть, капризь.

Прїбагливїй—прихотливїй, капризнїй.

Прїбиральнїя—уборная, будуаръ.

Прїбблшєннє—преувєлїченіє, умноженіє.

Прїбблшїти—умножить, увєлїчить.

Прїборканїй—напуганнїй съ подрѣзаннїми крыльїями.

Прїббчок—чуланъ для вѣлажи внутри дома.

Прїватнїй—частнїй.

Прїватною своєю владгою в skutok прїводити. Орлик.

Прївѣтъ—частная польза.

Прївєдровѣти—прїбыть съ путєшєствїя.

Нєндза і Бїда на Українї прївєдровали і загостїли. Величко.

Прївєрѣди—капривы.

Прївєрѣдє—прїсєдїнєніє, прїлучєніє.

Прївєртѣти—возвращать.

Привесга—родить.

Привидѣнія—случай, особенно страшный, чудный.

Привидки—очевидность.

У привидки трібожни моѣ души.

П. Ратай.

Привлѣй, привилій, привилія—привилегія.

Привідця, приводя, приводець—предводитель, зачинщикъ, затѣщикъ.

Привіт, привітання—привѣтъ.

Привітати—привѣтствовать.

Привітниця—растение *Cuscuta monogina* Wahl.

Привлѣжати—присвоять.

Гетьман мастностей і добр військових немає самовольне собі привлѣжати. Орликъ.

Прівод—1) вина, уличеніе, проступокъ.

2) Руководство, распоряженіе.

Приволає—(акт. сл.) призваніе, приглашеніе. *За приволаєм сам ся не становив.*

Приворотень—растение *Neotti Nidus avis* L.

Приворотки—растение *Veronica Chamædrus* L.

Пригадати—припомнить.

Пригара, пригарка, пригарок—кора на твердой кашѣ.

Пригжуватий—*пригжуватий воєк*—большой, жирный, волеъ съ большимъ хвостомъ.

Приглаголя—варѣчіе.

Приглядѣтися-тъця—присматриваться, всматриваться.

Пригода, пригдонька—случай, обстоятельство; бѣда, несчастіе.

На козака пригдонька,

Козак зажурился. Пѣс.

Приголовѣч—изголовье.

Приголосний—согласный.

Пригорѣти—прижаты.

Пригорѣтися-тъця—прижаться, прильнуть.

Пригорѣти—прижимать, приворачивать.

Пригорѣтися-тъця—прижиматься, приклоняться, прислоняться.

Приготованє—(акт. сл.) приготовленіе.

Пригорщ—большая горсть; отъ церковно-Славянскаго *пригорщъ*.

Пригустити—утѣпять кого.

Пригубити—прикоснуться губами.

Приданки—свадебныя гостя женщины. *Коня в позуку не давай, а жінки в приданки не пускай.* Посл.

Придати—(акт. сл.) придать, присовокупить къ чему, такъ наприкладъ, если судъ посылалъ своего урядника для присутствованія при какомъ-нибудь юридическомъ дѣйствіи, то урядникъ этотъ назывался *приданнымъ* тому, по чьей просьбѣ была посланъ.

Придатний—1) приложенный. 2) Способный, годный.

Придбанє—приобрѣтеніе.

Придбати—приготовить, нажать, приобрести, стяжать.

Придзигловака—кокетка, вертливая, щенщица.

Придивлятися-тъця—присматриваться, приглядываться.

Приділити—присоединить, постановить, опредѣлить.

Придба—удобство.

Придбний—удобный.

Придолийок—удоліе. *А на стѣну садочок, в придолийку.*

Придурковатий—глуповатый человекъ, очень ограниченнаго ума.

Приѣмни—манеры, обращеніе.

Призволятися-тъця—изводить, отвѣдывать, пробовать.

Призлѣчувати—приспособлять, прилаживать.

Приземок—низкій, касающийся земли.
Признака—знакъ, ознаменованіе. *Признаки войсковой* — войсковые знаки; отъ Польскаго *znaki woyskowe*.
Призначенія—назначеніе.
Призра, прізра—подозрѣніе.
Прійма—пріёмъ.
Пріймач—пріёмщикъ.
Пріймачка—пріёмщица.
Прійми—пріёмъ, принятіе.
Пріяказка—анекдотъ, басня, сказка.
Пріяказувати—1) поручать. 2) Говорить пословицы и поговорки, приговаривать.
Почав як приказують веремія крутити. Величко.
Пріякнати—пріякнѣть.
Пріяклад—1) прижѣръ. 2) Приложение, прибавленіе.
Пріякладати—пріялагать, придавать.
Пріякладка—смѣшное прозвище.
Як почнуть було прикладки прикладати, то хоч з вечерниці утікай.
Пріяклость—непріятность.
Пріякличка—причина.
У мене своя прикличка, а в тебе своя. Буліш.
Пріяклякнути—стать на колѣни.
Пріякнѣти—пріякнѣти, признакъ, знавъ; смысленность; удалство.
Пріякнѣтний—пріякнѣтний, по праву.
Пріякорень—пень.
Сіли на прикорнях тай давай балявати.
Пріякоротати—1) укоротить. 2) Ограничить, сократить.
Пріякорхнути—немного поспать, соснуть.
Пріякратися-тьця—доучать, досаждать.
Як в що вільно в тил не пріятримся і не утоминамся. Духов. Гетьмана Скоропадського.
Пріякре—нар. непріятно, больно.

Пріякрость, прикорость—пріяклость. См. выше.
Пріякрутити—привернуть, строго приказать.
Пріякукѣбити—пріяготовиться.
Пріялавок—небольшая скамья.
Пріялабузитися-тьця—подбитися.
Пріяладати—пріястроить, приладить.
Пріяладний—подняло.
Пріялатати—пріяшить заплатау.
Пріялаштоватися-тьця—пріяладиться, сдѣлаться угоднымъ, понравиться, получить выгодное положеніе.
Пріябича—часть шлема надъ лбомъ.
Пріялєнути—пріялєтъ.
Пріялєнути—пріялєнуть, пріястать.
Пріялучати—пріясовѣковать, пріясоединить, пріяобщить.
Пріялєдне—нар. публично, при людяхъ.
Пріямадровати—пріятаскаться, пріяйти.
Пріямерки, пріяморок—горь, моровая язва, наглая смерть.
Того ж року барзо примерки великій були в Корсуні. Лѣт. Самов.
Пріямирок—переміріе, пріямирєніе.
Пріямирник—эземляръ.
Пріямити—быть въ силахъ, въ состояніи что дѣлать.
Як би пріямів, у ложці води отонув. Посл.
Пріяндѣвка—поговорка.
Пріяновлати—пріяговаривать.
Пріямость—лавка, скамья.
Цілісінький день пролежав на приності.
Пріяпріти—стемнѣть.
Пріяпрітися-тьця—пріягрєзиться, пріявидѣться, пріяпредставиться.
Пріяпус—пріянужденіе.
Пріяпусом не так навчешся як злюбки.
Пріяпусити—пріянудить, заставить.

Примушати — принуждать, заставлять, приневоливать.

Примха — високомѣріе, капризь, причуда, почесть. *Се тільки все для примхи їм.*

Примхати — прихотничать.

Примѣда — примѣнка.

Примѣдити — приманить.

Примѣйні, примѣйний — нар. по крайней мѣрѣ, по меньшей мѣрѣ.

*Примѣйні в-куні сумовали,
Задавши той веселій край.*

Т. Шевченко.

Прималежати — принадлежать.

Прималежий — принадлежащій.

Примупка — принужденіе.

Принципал — (акт. сл.) 1) довѣритель 2) Зачинщикъ, главный руководитель дѣла.

Принципальная спрѣва — (акт. сл. сауса principalis) главное существенное дѣло. Въ позвахъ „ad cassandum“ призывался къ суду истецъ за неправильное вчатіе дѣла, которое, по отношенію къ послѣднему разбирательству, и называлось „сауса principalis“, „negotium principale.“

Принципальный — главный, существенный.

Прійми — усновленіе.

Примадати — припадати, слѣдовать, приходиться, прийти на мысль, въ очередь.

Примѣдок — случай, нападеніе.

Примѣсти — 1) запасти, приобрѣсть. 2) Покрыться. 3) Прийти на очередь (о дѣлѣ); наступить (о срокѣ).

Примина — задержка.

Приминѣти — прикрѣплять, привязывать.

Приминити — приостановить.

Приминитися-тьця — приостановиться.

Примічок — передняя часть печи, шестокъ подъ трубою, припечникъ, очагъ.

Припенѣтатися-тьця — дотанциться.

Припенѣтач — бродяга, припенѣць.

Припенѣщувати — жмурить глаза.

Приповідка — (Буковинск. сл.) пословица.

Приповідний лист — (акт. сл.) королевскій листъ на право вербовки войскъ

Приповідати — *приповідати* *позвом* — обвинить, обжаловать въ апелляціонномъ порядкѣ.

Припоав — апелляція.

Приполи — концы полъ у платья, завороты полъ.

Припорук — порученіе.

Приравѣти — придрѣлывать.

Припровѣдити — привезть, привезти.

Припутень — дикій голубъ.

Припязьти — 1) приязь. 2) Рѣва Припеть.

Припѣсти — придавить, прижать, приязать близько.

Прирѣяний — присовѣтованный.

Прирѣяти — присовѣтовать.

Прирѣва — бездна, морской водоворотъ.

Приріст — процентъ.

Природжений — природный, урожденный.

Приручѣти — поручить.

Присербитися-тьця — поддѣлаться, подлизаться.

Присвятѣтися-тьця — стать святымъ.

Спасенний чоловік, вже може й присвятитися. Метлинскій.

Присѣлкувати, присѣловати — принудить.

Присѣкатися-тьця — привязаться.

Присѣнки — средняя часть сѣней.

Присѣнатися-тьця — придиратся.

Прислѣвѣя — нарѣчье.

Прислѣвье = приповідка. См. выше.

Прислѣвка — пословица, поговорка.

Прислухѣтися-тьця — прислушиваться.

Прислухач — слушатель.

Прислухачка — слушательница.

Прислухованіє— прислушиваніє.
Прислушати— принадлежать, зависть.
Присмажати— прижарить.
Присмак, присмаки— десертъ, закуска, лакомства.
Присмерок— сумерки, полусвѣтъ.
Приспичити—(гл. недост.) сильно хочется чего, не въ терпѣжь. *От-се як їй приспичило.*
Приспорати—увеличивать, умножать.
Пріставок—деревянный кувшинъ.
Прістіобувати—престегивать.
Прістосовати—приладить.
Прістрити—зглазъ, иначе по-Украински— *врдк, урбк.*
Прістритий—тотъ, кого зглазили, испортили глазами.
Прістручити—наполегнуть, прижать, заставить.
Прісунути—продвинуть.
Прісунутися-тьця—продвинуться.
Прісна—завалина.
Прісягтися-тьця—клясться, божиться.
Прісяга тілесна—(акт. сл.) самоличная, непосредственная присяга.
Прісядка—родъ танца въ присядкою.
прітайковатий—скрытый, таившійся.
Прітаманий—настоящій, собственный. присный, родной, дорогой.
Одциуралась і прітаманная родина.
 Пѣс.
Прітачати, пріточати—пришить, пріточить.
Прітика—палка, дубина.
Пішов дід на тик, та взяв прітику.
 Пѣс.
Прітинати—прикрѣпить, привязать, пробавать прижимать.
Прітинча—незгодье, бѣда, препятствіе, задержка.
Коли б не було нам якої прітиничи. Иродчук.
Прітко—нар. скоро, быстро.

Прітомий—присутствующій, настоящій
Приторкати-тьця, приторкнутися-тьця—касаться, прикоснуться.
Прітуга—нужда, горе.
Прітуд, прітулок—пристанце, пріютъ.
Прітуляти, прітуляти—прислонить, спрятать, укрыть.
Прітулятися-тьця—прислониться
Прітьмом—нар. старательно, неотступно, настойчиво, совершенно. *Прітьмом треба грошей.*
Прітяжний—принадлежащій.
Пріхати—присвать, злиться.
Пріхлѣне—(акт. сл.) склоность, переходъ, передача, присовокупленіе.
Пріхилити—клонить, передать, склонить
Пріхилитися-тьця—склониться.
Пріхильний—приверженный.
Пріхильно—нар. приверженно.
Пріхильность—приверженность, наклонность, пріязнь.
Пріходень—пришлецъ
Пріцьковати—притравить собаками.
Прічал—пристань.
Прічвалати—прибрести.
Прічепати—прицѣпить, привязать
Прічепатися-тьця—привязаться.
Пріченка—1) придирство, привязка. 2) Что-либо привѣшенное.
Прічепурити—нарядить, пріодѣть.
Прічепуритися-тьця—нарядиться, пріодѣться.
Прічина—1) бѣда, несчастіе. *Склалася ёму причина, головонку пробилъ.* Пѣс. 2) Ходатайство заступленіе. *Надіючись собі милости і призріння за твоею ласковою, до Іх Величества, причиною.* Гр. Сагайдачный. 1687 г.
Прічинецъ—(акт. сл.) ходатай, зачинщикъ.
Прічиняти—притворять.

Причинятися-тьця—(акт. сл.) нуждаться, просить, ходатайствовать.

Причипенда—засядько.

Причілля—темя, верхняя часть головы.

Причілок—уголь.

Як собаки із-за причілка на тебе загавкають. Гребінка.

Пришви—головки у сапогъ.

Пришеленоватий—неповоротливый, глуповатый.

Пришибенний—повѣса.

Пришкварити—прижечь, прижарить.

Пришпилювати—пришпиливать; *пришпилювати квітку*—обидить, уколоти, словомъ, обезчестить.

Пришуканий—присканный.

Пришукати—прискать.

Прищі—родъ пирожного.

Пришукати—прижать, полузакрыть.

Пришукатися-тьця—прижаться.

Пріймак, пріймит, пріймиш—приемышъ, воспитаннпкъ.

Пріймовати—принимать.

Од нас декрет пріймовати мають.

Гетьман Скоропадський.

Прієвка, Прієя—Ефросинія, Ефросиньюшка.

Пріяти—усердствовать, доброжелательствовать.

Ми тобі усердно пріями.

Прѣба—(акт. сл. рѣба) пытка, допросы съ пыткой.

Пробачати, пробачити—извинить, простить, оставить безъ вниманія.

Пробаченне—прощеніе.

Пробелькотати—пролепетать.

Прѣбі, про-Бі, про-Біг—ради Бога, ей Богу, караулъ! спасите!

Аж тут—„прѣбі!“—Крикне взѣду

Наймит молоденький. П. Куліш.

Про-Бі церков горить! Лѣт. Самов.

Проблукати—прошляться.

Пробовкнути—проговориться, высказаться

Пробувати—пребывать, бывать, жить, находиться.

Ходить мати в чистім полі,

Питаючи плаче:

„Сизий орле, сизий орле,

„Ти скрізь же літаєш:

Чи не бачив мого сина,

Де він пробуває“.

„В полі, мати, в полі мати,

Син твій пробуває,

На зеленій травиченьці

Кояя поїсає.“ Пѣс.

Пробуркатися-тьця—пробудиться, проснуться.

Пробуртити—(гл. недост.) пробуравить, просверлить, пробить.

Ось-де куля пробуртіла. Маваровський.

Пробуток—статья дохода.

Щоб наші пробутки такі добрі та солодкі!... І. Федькович.

Провадити—1) провозать. 2) Говорить вздоръ. *Не знає що провадить.*

Прѣвесна—начало весны.

Прѣвесень або Сорок Святых—праздникъ, съ котораго въ Украинѣ начинается весна.

Прѣвиди—освѣдомленіе, посѣщеніе, визитъ; *пійти на прѣвиди*—значить посѣтити, навѣстити.

Провед—каналъ.

Прѣводи—первый понедѣльникъ послѣ большого праздника.

Проводи у перший понедѣлок тїсля Великодного Свята, Дядинки у вїсторок. Гатцук.

Проводничий—кондукторъ, проводникъ.

Прогайновати—промотать, разстратить безъ толку.

Прогалѣвина—отверстіе, прорѣха, прорубь.

Проганати—изгонять, прогонять. *Проганати кутю*—стрѣлять.

Мужик бє маконом об стїну, щоб

худо пропати, не маючи ружиниці, та порогу. Мордовцевъ.

Прбглядѣ—разсмотрѣніе, просматриваніе, смотрѣ.

Прбгдѣй—мѣсто, гдѣ Запорожцы перетаскивали по-суху свои лодки изъ Чернаго моря въ Днѣпръ. Болванъ

Прбгодувати — прокормити, истратити кормъ или на кормъ.

Прбгдич—жельзанный болтъ, конемъ внутри комнаты приврѣбляють на ночь ставни, при закрытіи окошекъ.

Прбдаж—продажа.

Прбдки—предки, предшественники.

Прбжний—пустой, порожній.

Прбжновати—(акт. сл.) оставаться пустымъ.

Божниці наші будуть прожновати.
Величко.

Прбждгом—нар. стремглавъ.

Не сунься прожоюм у воду. Посл.

Прбзиско, прбзисце—прозваніе.

Прбзирати—видѣть будущее; видѣть въ глубинѣ; просматривать.

Прбзирний, прбзбрний, прбзбрний—прозрачный.

Прбзжачий—прбжжій, путешественникъ

Прбйдн-світ—сорванецъ, удалецъ.

Прбказати—сказать, произнести.

Прбквилати—завывать по волчьему.

Прбкннутися-гъця — проснуться, пробудиться.

Прбкльнний—окольный, свободный.

Мій прокльнний світе! Пѣсня.

Прбклятѣнний, прбклятуций—проклятый

Прбковтнути—проглотити.

Прбкди, Прбкди, Прбцкѣ—Проконій.

Прбкеть, прбріет—процентъ, прибыль.

Прблай—прямикъ.

Побіи до міста на прблай. I. Верхратський.

Прблска, прблсок, нерблска—1) растение *Hepatica triloba Chaix*, по Ро-

говичу; 2) *Galanthus nivalis L.*, по другимъ. 3) Прбгалина.

Прблски—растение *Mercurialis perennis L.*, по Роговичу; *Viola ageraria*. Dl. *β. glauca* по Симеренку.

Прблсковатися-гъця—блестѣть.

Волос у мене сріблом прблсковатися.

Прбмантѣтити—промотать.

Прбмарець — представитель, депутатъ.

Прбмѣжний—промежуточный.

Прбмѣистий—лучезарный.

Прбмѣистость—лучезарность.

Прбмншлявати—промышлять.

Прбмѣж—нар. между.

Прбмѣжно—нар. возможно.

Прбмнш, прбмнц—лугъ.

Прбмншистий—прбмѣистий. См. выше.

Прбмѣваний—представленный, рекомендованный.

Прбмѣвати, прбмѣвати — представить, рекомендовать.

Прбмѣвати, прбмѣвати — промолвить, сказать, выговорить слово, повторить заданный урокъ.

Прбмѣрія, прбмѣрок—моръ, эпидемія.

Того ж літа 1664 прбмѣрок був значний на Україні. Величко.

Прбмост—гать.

Прбмощія—(акт. сл. *promotio*) производство, повышение.

Прбмнзувати—пронзительный.

Прбмбза—проныра, пройдоха.

Прбмозуватий—пронырливый.

Прбмалій—пропавшій, потерянный.

Прбпр—прбпр. См. выше.

Прбпрятати—поразспросити.

Прбпркати—прбпрѣвать прбпржгать.

Прбпріака—пьяница.

Прбпрѣй—запой.

Прбпрѣва—проточина.

Прбпріканія—пророчество.

Пророжати—пронзить, пробить коломъ, рожномъ.
Прорубля—прорубь.
Проруха—ошибка.
Провірки—растение *Malva borealis* Wall.
Провіток—отдыхъ, пощада.
*По вечерницямъ все ходили,
Провітку не було дівамъ.*
І. Котлярівський.
Провітчастий—прозрачный.
Продсерень, продсерень, продсерника—растение *Crocus reticulatus* L. по Роговичу и *Galanthus nivalis* по Закревскому.
Проділья, продільяне, просіл, просол—соленая рыба или говядина.
Проскура—просфора.
Продкурень, продкурки—растение продвирки, *Malva rotundifolia* L.; иначе по-Українски—*колачки, пацёрки*.
Продкуріна—растение *Evonimus europaeus* L.
Продкуріак—альтей. См. А.
Продсо—растение *Panicum millaseum* L.; иначе по-Українски—*текач, палка*.
Продстацький—простой, мужичій.
Продстацати—добывать, доставать.
Продстєць—навирстєць. См. Н.
Продстїгнути—простынуть.
Продстовати, продстовати—идти прямо, держать прямо: панравленіє.
Продстовандса—съ непокрытою головою женщина.
Продстєго роду—изъ мужиконъ.
Продстєра, продстєромъ—пространство.
Продстєрий—просторный, свободный.
Продстєришати—дѣлаться просторнѣе.
Продстєро—нар. свободно, пространно.
Продстєрїа—1) прострѣль. 2) Растение *Pulsatilla pratensis* Mill.
Продстремати—протянуть, пронзить, просверлить.

Продстремлений—проткнутий, пронзенный.
Продстумки—переходъ тѣней.
Продстягати, продстягнути—продстирать, продтягивать.
Продстягати-сь-тьця—продстираться, продтягиваться.
Продстягати—продтянуть.
Продстїгати-сь—продтянуться.
Продстїянище—мужикъ.
Продсувати—продсовывать, проддвигать.
Продсуватися-сь-тьця—продсовываться.
Продсяга, продсяга—продтяженіє.
Продсягати, продсягати—продстирать.
Продтє—нар. между тѣмъ, про то.
Продтївко, продтївку—авт. нарѣч. противъ
Жадноу вражду противко нас не дітєция. Гетьман Скоропадський.
Продтївий—1) стоящій, напреднѣвъ, враждебный. 2) Отвратительный.
Продтїр, продтор—игла безъ ушка.
Продтовпїтї-сь-тьця—продтолпїтї-сь.
Продтори—убытки, происшедшіє отъ процесса.
Продтрястї—1) трясти. 2) Издерживать, израсходовать.
*На сей позов вони багачко грошею
продтрясла.*
Продтїотїти—продйти быстро.
Продтурїти, продтурїти—продгнать, продгонять.
Продтїг—сквозной вѣтеръ.
Продфуз—палачь, прохвость.
*Отворились пїщїні дверї —
А поганий профуз,
Пїхнув рештанця в середину.*
Ю. Федькович.
Продчумати-сь-тьця—продсвѣжїтї-сь, отрезвиться, опомнїтї-сь.
Продчутї, продчувати—продвѣдать, прослїшать, узнавать.
Продчухи, продчухїлка—наказаніє, потасовка.

Прочхатися-тьця, прочхнутися-тьця — чихать, опомниться.
Прощати, прощити — покрывать прахомъ или снѣгомъ.
Прощлорѣчній — прошлогодній.
Прощукати — проискать.
Прѣшухи — происки, интриги.
Прѣща — путешествіе, во святымъ мѣстамъ, на поклоненіе, молитва къ Богу о прощеніи грѣховъ, молитвенная прозба.
Прощальний лист — разрѣшительная молитва покойнику.
Прощальник — Запорожець идущій на старости лѣтъ въ монахи, „в Мезитор до Спаса“; разставаніе его со свѣтомъ, сопровождалось дпнямъ весельемъ и разгуломъ, которое такъ превосходно изобразилъ Т. Гр. Шевченко въ своемъ „Чернеці.“
Прощати — просить.
Прохворѣти — высѣчь хворостяной, побить.
Прохвостити — высѣчь плетью.
Пуями армаскими прохвостано.
Величво.
Прохитрий — хитрый, лукавый.
Прохукати — *прохукати вікно* — дышать зимою на окно, чтобы оно протаяло.
Прохукавши вікно глянem на двір.
І. Гребівна.
Процедер — (авт. сл. *proceder*) весь ходъ процесса, совокупность относящихся въ дѣлу документовъ и произведенныхъ по нимъ судебныхъ дѣствій.
Процесовда — церамоніймейстеръ.
Процидрити, процидрити — промотать, спустить съ руевъ; потерять милость.
Прочае — богомольцы, захожіе, заѣзжіе, чужіе, выходцы, колонисты. *Таковы прочае... прич за рубеж, куда-муча запускаютьця і уонзають.* Гетьман Скоропадський. Превосходный зна-

токъ Украинскаго языка г. Кулишъ говоритъ, что слѣдовало бы говорить *прощане*, отъ слова *прѣща*, происходящаго отъ *просити*, съ чѣмъ и мы вполне согласны.
Прочвѣра, почвѣра — погромъ.
Прочга — пошель!
Гей проча! вороний, скрізь яру, скрізь трали.
Зоря Галицк. 195 стр.
Прочинок — пробужденіе.
Прѣчка — 1) прокъ, покой, убѣжище. 2) Удаленіе, чужая область, выселеніе, выходъ, колонизація.
От здирства і утеменженя бідниі моде, оставивши оклища, пішли в прочку і в загранишній паньства.
Орляк.
Прочки, прічки — междом. долой, вонъ.
Противі нічки помандровав козак прічки. Пѣс.
Проява — явленіе.
Пруг, пружбк — рубецъ, выпуклый жолобокъ.
Пруги — повромки.
Прудятися-тьця — выгонять блохъ изъ бѣлья на огнѣ.
Прудие — усачъ.
Прудкий, пруткий — скорый, быстрый.
Прудко, прутко, прітко — нар. быстро, скоро.
Пручатися-тьця — вырваться.
Прѣда — растение *Setaria viridis* P. de Beau.
Прѣдево — лёнъ.
Прядівляний — изъ прядева сдѣланный.
Прядка, прѣслиця — пряжка.
Прѣжа — нитки для холста.
Пряженецъ — пышка.
Пряжений — поджаренный на маслѣ.
Прямятися-тьця — идти прямо.
У пекло напростецъ прямуйся.
І. Котляревський.

Прямовати, прямувати — направляться; назначать, прочить.

Прямую ёму в супружество дочь свою Марію. Конисськый 232.

Прят—(акт. сл.) имущество.

Псалмиста — псалмотворецъ, псаломщикъ.

Псиця, псиюка—собака.

Пструг—рыба (какая?)

Лишь часом красноперый пструг

Водю заплюскоче. I. Верхратський

Псуться-тъця—портиться.

Птасьтво—царство птицъ,

Птах, птаха—1) птица. 2) Неуклюжий человекъ.

Пташина рута—растение *Fomaria officinalis*.

Пташиний, птаський—птичий.

Пташка—птичка.

Публика—развратница.

Публикация—(акт. сл. *publicatio*) объявление во всеобщее свѣдѣніе; судебные приговоры къ баниціи и инфаміи немедленно публиковались Возными; точно также въ случаѣ представленія въ судъ тѣла убитаго. Возный публиковалъ о происшедшемъ убійствѣ, при чемъ выставлялся и самый трупъ.

Публичность—публика.

Пуга, пужка—плѣть.

Пугар—большой стаканъ для вина.

Вин с пугаром у ручі саме до краковьяка розігнався. П. Куліш.

Пугач—флинъ *Strix bubo*.

Пугу-пугу!—крикъ филина и привѣтственное восклицаніе сѣчевыхъ братчиковъ.

Пудяко—футляръ, ящикъ.

Пудити—мочить; бить, гнать.

Пудофѣт—тяжелый на подъемъ.

Пужало, пужально, пужалко—енутовиче.

Пужина—сѣменная оболочка.

Пужник—растение *Tuwitis glabra L.*

Пузбън—брюхачъ.

Пуздзо, пуздѣрко, пуздерок—погребецъ-ящикъ для хранения напитковъ, ларчикъ, футляръ.

Пузирчатко—растение *Coluthaca arborescens L.*

Пукати—стрѣлять.

Пукатися-тъця — лопаться, удариться, развиться.

Пукнути—произвести шумъ, лопнуть.

Пула—пола.

Шла дівчина через двір,

На ній суконька в девять пил. Пѣс.

Пуляресик—бумажникъ.

Пундики—родъ пирожнаго.

Пункта—(*puncta*) точка.

Пуншт—пуншъ.

Пуньяшок—цвѣточная почка.

Пурнати—вырять.

Пустельник—пустынный.

Пустий—пустой.

Пустити—отпустить, освободить.

Пуститися-тъця—пуститься, оторваться; *він духу пустився*—умеръ. *Берега пустився*—отчаялся, погибаетъ.

Пустка—пустая изба; дикое уединенное мѣсто.

Пустовати—1) шалѣть, рѣзвиться.

Ой мати, мати, козак у хаті:

Пустуе. жартуе, не дає спати. Пѣс.

2) Пустовать.

Пустота—шалость, вѣтренность, пустота въ душѣ, въ головѣ, сердцѣ.

Пустовливий—рѣзвый, вѣтренный.

Пустун, пустунчик—шалунъ, шалунчикъ.

Пустунька—шалунья.

Путивочка—круглое яблоко.

Путница—эклиптика.

Пуття—удача, толкъ, порядокъ, умѣніе, прокъ.

Путря—родъ толокна.

Путящий, путный—хороший.

Пух—растение *Euphorum vaginatum* L.

Пузырь—пузырь, нарывъ.

Пуховица, пуховик—пуховая подушка.

Пуховиш—насъкомое *Philopterus*.

Пузь—междоименіе бахъ.

Пуцьверінок, пуцьвірок—птенчикъ.

Пучка—палець ручной.

Пучкар—начальникъ артиллеріи; артиллеристъ; пушечный мастеръ.

Пуца—дебрь, драмувій лѣсъ.

Пуцальный тиждень—мясопустная недѣля.

Пуцання—запустъ, загодѣны.

На пуцання, як завязано Порог.

Пхельный—ничтожный.

Пхкання е—всклпываніе.

Пхкати—(въ насѣшку) всклпывать.

Пшик—*вишце пицик*—пустяки.

Пюрця—перья.

Пьсцух—пѣтухъ.

Пятлистник, пятиперстник—растение *Potentilla alba* L.

Пяцати—пятигивать, распинать, мучить.
Один пятитъ, друиий хвалитъ.

Пянога—горькій пьяница.

Пясти—пучить. *В верцадло очі все пята*

Пятина—5-я часть.

Пятро—(съ Польск. яз.) этажъ.

Р.

Рабин—раввинъ.

Рабваний—награбленный, поработченный.

„От Припеті до Сынюхи,

Вславили себе Обухи,

Та й не злотом рабованим,

Не гонором купованим,

*Не гербами—клейнодами,
А своїми природами.“*

П. Куліш.

Рабованне—поработченіе; грабежъ.

Работати—поработчать, грабить, опустошать.

Рабунок—грабительство.

Рабуха—судьба, невзгода.

Равлик—кротъ.

Рада—1) совѣтъ, рада, дума. судъ, судебное совѣщаніе. 2) Митингъ, сходка, собраніе.

Кияне, кияне, панове громада, поана ваша рада. Посл.

Рада генеральна—парламентъ, конгрессъ, сеймъ.

Единомасною всіх образою і узвалою назначаються три Генеральниї, в кожному року, Рады. Орлик.

Рада черна—простонародный митингъ.

Ради—*панове ради*—высшій гетманскій ядъ королевскій совѣтъ, сенатъ.

Радити—совѣтовать.

Радич—совѣтникъ; члены рады.

Радичка—совѣтница.

Радитель—попечитель, покровитель.

Радити—радоваться.

Радний—парламентскій.

Радник—радич. См. выше.

Раднишій—радъ, доволенъ.

Яб сам раднишій був, колиб воно так скоїлось.

Радовати—быть на радѣ, держать совѣтъ.

Радовик, рядовик—растение *Sanguisorba officinalis* L.

„Корінь цією зілля дуже гарно помагає коли жінка при родах дуже кривлею зходить.“ Народ. цог.

Радощи—радость.

Радуг—уютное, безопасное, отрадное, утѣшительное мѣсто.

Раз-ураз, раз-по-раз— нар. безирестанно, поминутно, то и дѣло.
Рáзи—земледѣльческая борона.
Разноцвіт—растение *Delphinium Ajacis* L.; иначе по-Украински—*симецвіт. сікирти.*
Разовий хлѣб—хлѣбъ изъ муки, одинъ только разъ пропущенной сквозъ сито.
Разбк—1) нитка монета, шнурокъ 2) Слѣдъ, черта. 3) Борозна.
Раіна—рябина.
Рáйтися—совѣтоваться, совѣщаться.
Райдревó, екомпія—дерево *Rhus Cofinus* L.
Рáйця, рáдця— совѣтникъ въ ратушѣ или магистратѣ.
Раків некти—враснѣть, конфузиться.
Ракіта—ветла, верба, дерево *Salix vitellina*.
Ракітник—*Salix rosmarinifolia* L.
Ракітовий кунц—*Cytisus biflorus* L.
Ракови-шийки, рачешийки, рачки—растение *Polygonum Bistorta* L.
Ралець—1) совѣщаніе, совѣтъ. *Ходити на ралець.* 2) Поздравительный подарокъ, взятка, пошлина, подать. *За Хмельницького старого жили ми, не узнаючи аренд, индукт, сердюків, подвод, ралеців і иних долемливостей.* Петрикъ, 1692. 3) Добровольная дань отъ рала (рало, главная часть плуга) приносимая землевладѣльцу въ день Рождества Христова. Хоречко.
Рáло—рѣзецъ у плуга.
Рама—плеча.
Рамецъ—ранець.
Рáме—рука, употребляется въ формѣ *з-раменя, зраменя*—по силѣ, по праву, въ силу, именемъ кого. *З-раменя пастирьства.* Грамота Патр. Кирилла. 1623 г.

Рáнда—мѣра жидкости. *Вино продавати бочкою на ранди, а жива і мед гарнцем.* Гетьманські статті 1659 року ст. 5.

Рандáр—арендаторъ.

Рандарський—арендаторскій.

*Де спіткали порубали,
Рандарські ридвани.* П. Кулін.

Ранкѣр—(акт. сл.) ненависть, злоба.

Ляжи своїми ранкорами привеми Польщу до остатнѣї руйни. Величко.

Рáнный—раненый. Величко.

Рáнный—растение *Scrophularia aquatica* L., а подругимъ *Paris quadri folia* L.

Ранній дуб—дуб. См. Д.

Раннійшій—раннѣйшій, самый ранній.

Рáнок—утро.

Рáнс—сурпница, свѣрина. См. С.

Рантом—нар. вдругъ, сразу.

Рарог—родъ совола *Falco buteo*.

Рáса—1) родъ матерія. 2) Порода, поколѣніе. *За молодого расою перти.* Прибура.

Расопша—растение *Silybum marianum* Gaerton.

Раструб—ястребъ.

Расходник—растение.

Рáта—1) срозъ платежа. 2) Сумма уплачиваемая, въ каждый изъ нѣсколькихъ сроковъ, на которые разложень платежъ.

Ратай—1) плугатарь. 2) Кротъ.

Рáтельный—старательный.

Рáтище—бревко конья.

Рáтиця—копыть.

*Мясо розідратъ суддям на рівні часті
Лисци ж ратици оддати.*

І. Гребінка.

Рáтман—помощникъ бургомистра въ магистратѣ; отъ нѣмецкаго *Rathmann*.

Рáтовати, рятувати—спасать избавлять, освобождать.

Рапунок—помощь, защита.
Раховати, рахувати — считать, соображать. *Раховати сир, масло: то й вареників не їсти.* Посл.
Рахуба—счетъ, отчетъ, понятіе, толкъ, смыслъ, соображеніе.
Рахунок—разсужденіе, расчетъ.
Рація—рѣчь; основная, побудительная причина; отъ Латинскаго Oratio.
Рач—изволь, благоволи. *Рач твоє Царське Величєство.* См. Договорныя статьи Гетмана Богдана Михайловича Хмѣльницкаго съ Царемъ Алексѣемъ Михайловичемъ 1654 г. *Рач зі мною обачитися для устнєї розмови.* Мазепа.
Рачей, рачій—(акт. нар.) охотнѣе, справедливѣе, тѣмъ болѣе, вѣрнѣе, точнѣе.
Рачей би належало скаржитися на свою жєну. Мазепа.
Рачити—изволить, долженствовать, стараться, почитать за достойное, справедливое, потчивать, угощать.
Рачки—нар. на карячвахъ, на четверенькахъ, ползкомъ.
Рѣя, рѣяніє—совѣтъ.
Рѣяній—совѣтованный.
Рѣяти—совѣтовать, рекомендовать.
Рвѣти—рвать, срывать.
Рвнїй—ревнивый.
Рвїя—ревность. Куцїй.
Ребрце—ребро.
Реверенція—(акт. сл. reverenter) учтливое, почтительное къ кому обращеніе съ кѣмъ-либо.
Ревнїй—настоящїй, истинный.
Воно виходить ревною драмою життя сирїтського. П. Кулиш.
Ревє — позванный, отвѣтчикъ, pars citata.
Регіт, регот, реготнїа — громкїй смѣхъ, хохотъ.

Реготати—хохотать.
Реготатися-гнїя — смѣяться изо всей мочи.
Рѣгула—(акт. сл. regula) правило, образецъ, устройство.
Редїска, редька — Raphus sativus L. Var. Radicula Pers. *Редька дика* — Raphanus Raphanistrum L.
Реент, реент присяглий—(акт. сл. regens, regent) урядникъ ведшїй актовыя книги и выдавшїй изъ нихъ выписи; назначался онъ писаремъ.
Реестѣр козацїй—регистръ или списокъ лицъ составлявшихъ казачье войско; отъ того всѣ записанные въ немъ назывались *реестровиками*.
Реестрованнє—регистрация.
Резеда—растеніе Reseda odorata L.
Резовїй, режовїй—ржаной.
Рѣйвах—шумъ, бѣшенство.
Реймєнт, реїмент—(акт. сл.) правитель, главнокомандующїй; гетманъ.
Ми реїментарь отцєвськїи упоминаємо. Самойлович 1682.
Рейментарювати—диктаторствовать, управлять, командовать.
Рекогниція—(акт. сл.) росписка въ полученїи на сохраненїе какого-либо имущества или денегъ, сохраняющая росписку.
Рекрутчина, некрутчина — рекрутскїй наборъ, обязанность идти въ солдаты.
Релїя—(акт. сл. religio) религія, вѣроисповѣданїе.
Релїїнїй—религіозный.
Реляція—донесенїе, показанїе вознаго, сознанїе.
Ремєснїй—ремесленный.
Ремєсник—ремесленникъ.
Ремєсниця—ремесленница.
Ремєство—ремесло.
Ремство—претензія, неудовольствїе.

Ремствовать—гнѣваться, сердиться.

Ремунеровать—вознаградить.

Рѣпатися-тыця—трескаться, лопаться.

Решет—крикъ отъ злости, шумъ, содомт.

Решетовати—кричать съ досады во все горло.

Рѣпнути—разстреснуться.

Репозитум—(акт. сл. *repositum*) возраженія отвѣтчика противъ каждаго отдѣльнаго пункта иска объ убыткахъ.

Репреманд—(отъ франц. *reprimande*) выговоръ, брань.

Репротестация—(акт. сл. *reprotestacya*, *reprotestatio*) 1) встрѣчная жалоба, протестъ противъ чужой жалобы. 2) Протестъ суда противъ обвиненія его тяжущимся въ незаконныхъ дѣйствіяхъ при разбирательствѣ дѣла.

Репьях—репейникъ, *Arctium Lappa*.

Репьяхи полѣви—растение *Carduus nutans L.*

Репьяшки—растение *Xanthium Strumarium L.*; иначе по-Украински—*зачмучник, зобник.*

Ресерите—растение *Heliathus annuus L.*

Ресигнация—(акт. сл. *resignatio*) продажа.

Респект—(акт. сл. *respectus*) почтене вниманіе.

Респектум—нар. по поводу, относительно

Респисне—(акт. сл. *responsum*) письменный отвѣтъ.

Реставровати—(акт. сл. *restauro*) возобновлять.

Ретѣльный—рительный. См. ниже.

Рѣтязъ, рѣтязѣк—дѣпочка, верѣвочка.

Реуруска—(Бессараб. сл.) дикій виноградъ.

Резлѣкція—(акт. сл. *reflexio*) 1) отраженіе. 2) Размышленіе.

Реформація—(акт. сл. *reformatio*) вѣновная запись; актъ которымъ мужъ обезпечиваетъ своей женѣ сумму, равную полученному за него приданному.

Рецессія—(акт. сл. *recessio*) отказъ отъ какихъ либо правъ, напр. отказъ оставшагося въ живыхъ супруга, въ пользу своихъ дѣтей, отъ права пожизненнаго владѣнія имуществомъ супруга умершаго.

Рѣч—вещь.

Реченець—срокъ.

Реченство—вещество.

Речник—адвокатъ, ходатай по дѣламъ.

Речництво—адвокатура.

Ржій—*Leslia paniculata*.

Ржевень—растение *Phleum pratense L.*

Рибалка—рыболовъ.

Рибалський цех—рыбной цехъ.

Рибалчица—рыбачка, жена рыбака.

Рибка—*Lepisma saccharinum*.

Рибѣвчик—рибалка. См. выше.

Риботвѣр—царство рыбъ.

А царь всѣю зѣрря і риботвору.

П. Ратай.

Ривіти—ревѣть.

Ридван—парадная карета, ридванъ.

Риж—рисъ, сорачинское пшено *Oryza sativa L.*

Рижик—грибъ *Agaricus deliciosus L.*

Рижій—растение *Camelina sativa Cranz.*

Рижуха—растение *Draba nemorosa L.*

Римар—лімар. См. Л.

Римигати, римигати—жевать жвачку. (о волахъ).

Гей із-за гори, із-за кручи

Скриплять вози идучи,

Вози скриплять, ярма риплять,

Вѣли римигають. Пѣс.

Рива—жолобъ для скота воды.

Ринка, риночка—глиняная вазка, вазочка.

Рінути—быстро течь.
Рінати—скрипѣть дверью отворя оную медленно, или часто.
Рінатися- тьця—безпрестанно отворять двери; выходит и снова входитъ.
Рінити—скрипѣть.
Рінливий—скрипучій.
Ріннути—скрипнуть.
Ріса, ріска—черта, черточка.
Рисовати—1) чертить. 2) Бороздить, раздирать.
Рись-коза—быстроногая коза.
„*Ой рись-коза! твій син плаче,
Твій син плаче, їсти хоче.*“
Изъ народ. сказки.
Рів—ровъ, канава.
Рівний—ровный.
Рівновѣса—равновѣсіе.
Рівнознака—синонимъ.
*Хананейці чи хвилюккі довоо орудо-
вами торями; через се слово хананець
стало рівнознкою слова купець.* П. Ра-
тай.
Рівчак—жолобовъ.
Ріг—рогъ.
Рід, род—родъ, фамилія, родство; на-
примѣръ: *свекор* — мужнинъ отецъ;
свекруха — мужнина мать; *дівгер* —
—мужнинъ братъ; *зовиця* — золовка,
мужнина сестра.
Тесть—женинъ отецъ. *Теща*—же-
нина сестра. *Зять*—сестранъ мужъ;
сноха, невістка, невісна—братнина;
жена. *Брат-у-дружик*—двоюродный
братъ; *ятривка*—своячница, невістка;
жена деверная, т. е. мужница брата.
Рідусенький, рідусенький — родствен-
никъ, ближній человекъ.
Рідний—родной.
Рідня—родня.
Рідокоханець—любимецъ рода или фа-
миліи.
Рідокоханий—любимый родомъ.

Рідокоханка — всеобщая любимица въ
родѣ.
Ріж—ріж. См. выше.
Ріжка—грибъ *Agaricum deliciosus* L.
Ріжок—1) рожокъ. 2) Уголь. 3) Око-
нечность.
Різак—1) ножъ острый. 2) Рѣзецъ. 3)
Отважный человекъ. 4) Растеніе
Stratiotes Aloides L.
Різак стеновой—растеніе *Falcaria Rivi-
pi* Host; иначе по-Украински—*сер-
поріз*.
Різаня—рѣзня, рѣзаніе.
Рідво Хрестове—Рождество Христово.
Рідвяний—рождественскій.
Різка—1) розга. 2) Растеніе *Najas ma-
jor* All.
Ріжник—рѣзникъ, мясникъ.
Різницький цѣх—цехъ мясниковъ.
Різня—мясная лавка; салатать; бойня.
Різноція — разъединенность, разноглас-
сія, неурядица.
Різопути—разрѣзать однажды.
Рік, рок—годъ, срокъ.
Рік завитий—окончательный срокъ.
Ріковина—годовщина.
Рілля—борозды на вспаханомъ полѣ;
сѣбранная земля.
Рінь—(Австр. Укр. сл.) пѣски. *Перуня-
на рінь*—Перуновы пѣски. Лаврен.
Лѣт. Кіевлянннъ Максимовича II.
22.
Ріпа—рѣпа: *Brassica Rapa* L.
Ріпка — родъ вубка, имѣющаго форму
рѣпы.
рїжяк—решей *Cardus nutans* L.; ина-
че по-Украински—*ским, бодяк, чор-
тополох*.
Рісна—(Галиц. сл.) 1) росинна. 2) Ско-
рость, быстрота. 3) Десна.
Ріскій—скорый, быстрый.
Ріско—нар. скоро, быстро.
Річ—вещь, предметъ; причина.

Річ-посполіта— республика, народоправство.

Річка, річенька, річечка—рѣчка, рѣченька, рѣчонка.

Рішець—рѣшеніе приговоръ.

Рѣб, рѣба, рѣбота—работа.

Рѣбак, рѣбачок—дождевой червь.

Рѣбати, чинити—работать, дѣлать.

Вона тільки і робить трихи да мичи.

Рѣбильний—фабричный, заводской.

Рѣбильник—фабрикантъ.

Рѣбильниковати, рѣбильничати—изготавливать, готовить, фабричить.

Рѣбильня—фабрика заводъ.

Рѣбом—нар. способомъ, образомъ, манеромъ.

Рѣборація—(акт. сл. *rogatio*) утверждение на судѣ составленаго домашнимъ образомъ акта.

Рѣборовати—(акт. сл. *rogare, rogare*) утверждать совершенный домашнимъ порядкомъ актъ личнымъ признаемъ его въ присутствіи уряды.

Рѣботящий—трудолюбивый, прилежный.

Рѣбѣч—1) ухватъ. 2) жуекъ *Lycopus scargus*; иначе по-Украински—*ведмедчук, тур, дубовий рак, ронгалик, оленок, олінець, Божа коровиця*.

Рѣбѣчка—родъ шапки.

Рѣбіз, рогоз, рогоза—толстый ситникъ, который ѣдятъ; водяное растеніе *Scirpus palustris*.

Рѣбіз, палочник, султанчик—растеніе *Typha angustifolia* L.

Рѣбѣва, рѣбѣве, рѣбѣво—роговая подать, т. е. плата съ роговъ. Плата землевладѣльцу земли за пастбище скота, съ вола и коровы 4 крейцера, съ яловки 3, съ овцы и теленка 1 крейцеръ за цѣлый годъ въ Стрыйскомъ Округѣ или уѣздѣ (обводѣ).

Рѣгульки—чортові оріхи. См. Ч.

Рѣдѣйки—изюмъ.

Рѣдѣлець, рѣдѣльці—родитель, родители.

Рѣдѣмець—падучая болѣзнь, или параличъ.

Рѣдина—родные, родство, мѣстороженіе, родина.

Рѣдини—роды.

Рѣдиний—родовой.

Рѣдѣтелька—родительница, мать.

Рѣдѣчий—плодоносный, плодородный.

Рѣдѣчка—плодородіе, плодородный.

Рѣж, жито—рожъ *Secale cereale* L.

Рѣжа городня—роза *Althea rosea* L.

Рѣжа дика, шипшина, голодовина, свербло—роза шиповникъ *Rosa canina*.

Рѣжаний, рѣжѣвий, рѣжѣвий—розовый.
„Серце мое, кохане, квіте мій рожевий. Мазена.

Зроблю тобі хату з рожового цвіту. Пѣс.

Мій квіту рожаний. Котляревський.

Рѣжѣн—1) колъ. 2) Бѣда.

Рѣжки—растеніе *Scleotium clavus* Des; иначе по-Украински—*чорні тирижки, спорини, споринья*.

Рѣжѣний—родный, урожденный.

Рѣзалия—*Caragana*.

Рѣзѣшака—разбойникъ, сорванецъ, бунякъ.

Рѣзѣшацький—разбойническій.

Рѣзѣборона—разнятіе дерущихся или сражающихся.

Рѣзѣбороняти—разнимать.

Рѣзѣбрат—изъ друга брата, стать врагомъ.

Хан учинився рѣзѣбрат Хмельницького. Величко.

Рѣзѣбуркати—разбудить, расшевелить.

Рѣзѣбурхотѣтися-тѣця—разбушеваться.

Рѣзѣбути—снять обувь.

Рѣзѣвага—утѣшеніе.

Розва́дити, розва́жати, розва́жити—утішати, забавляти, розс'яти, розв'ішувати.

Розва́жати—утішати.

Розва́жити—розв'ісити.

Розва́жовати—зв'ішувати, соображати, в'ісити.

Скарбі і срібла Самойловичови і синів їб всі на двоє розділени і шалаями чрез кілька неділь розважени; бо лічучи їх мусим би много забавити часу.

Величю.

Розвередов'ятися-тьця—розкапризяться, б'єся.

Розви́нути—ропустити, развернуть.

Розви́нутися-тьця—раскрыться, развернуться, распуститься.

Розві́дка, розві́дки—ислѣдование, развѣдъ.

Розв'і́й, розв'і́й—развитіе.

*Бажаємо ми і тепер небагато—
Рідного розвою родині.
М. Старицький.*

Розв'і́ди—узоры.

Розга́рш—оргія.

*Сами ж мимились при розгарші,
Де на товариша і ждуть.*

І. Верхратський.

Розга́дати—разгадать, р'ішити.

Розга́датися-тьця—разговориться.

Розга́діаш—приволье, обжорство, чревоб'ісіе, неурядица, безпорядокъ.

„Отамане наші;

Недбаеш за нас;

Бо бач наше товариство.

Як розгадіаш.“? П'єс.

Розга́дки—разглядываніе, осматриваніе.

Розгов'і́ти—утішити, розс'яти, уговорити.

Розго́лосити, розго́лошати—разглашати.

Розг'і́рити—добути съ трудомъ.

Розгорну́ти—разворотить.

Розгорну́тися-тьця—разворотиться.

Розгорта́ти—разворачивати, раскрывать.

Розгорта́тися-тьця—разворачиваться.

Розгорювати—розг'і́рити. См. выше.

Розгреб'і́ти—разбросати, раскидати, разворушити.

Розгрі́шенне—разр'і́шеніе, прощеніе грѣховъ.

Розгуде́ць—хулитель, порицатель.

Розгудити—отсовѣтовати, осуждати.

Роздивля́тися-тьця—разсматривати.

Розд'і́мати—разнимати.

Розді́л—отдѣленіе, раздѣленіе, глава.

Роздобу́ти—достати, добыти.

Роздов'і́ти—раздолбити, разстолковать.

Роздовк'і́ти—расстолочь, разбити.

Роздрол'і́тися-тьця—разсвир'і́п'іть, разъяряться.

Роздроч'і́ти—раздразнити, разсердити.

Роздроч'і́тися-тьця—раззапризяться.

Розду́в'і́ти—раздѣлити.

Роздум—размышленіе, раздумье.

Роздяга́ти—раздѣвати.

Роздяга́тися—раздѣтись.

Роздяг'і́ти—раздѣти.

Роздяг'і́ся—раздѣтись.

Роздя́коватися-тьця—поблагодарить, распрощаться, раскланяться.

Розжев'і́лий—растлѣвшійся, ввавшійся жаромъ.

Розжев'і́тися-тьця—разгорѣтись, распалитись.

Розжив'і́тися-тьця—пріобрѣтати, разживаться.

Роззу́вало—сапожная подножка.

Роззува́ти, роззу́ти—снять обувь съ ногъ.

Розза́ва—разина, ротозѣй.

Розза́вити—разинуть.

Розза́влений—разинутый.

Роззявля́ти—раскрывать ротъ или пасть.

Роззигри—1) Запустъ, заговоры. *Роззигри у перший понеділок Петрівки.*

Гатцує. 2) Роззигригъ.

Розіаки — наємъ.

Розібгати — разворотить, раскрыть, разогнуть.

Розказати — порелѣть.

Цесарь Турецький ханові сурово розказав. Величю.

Розказні — балагурство, болтовня, повѣсть.

Розквітній — разцвѣвшій, цвѣтистый.

Розкомпоновати — смѣлнуть, усмотрѣть, выдумать.

Розкбланий, розкбманий = распатланий. См. ниже.

Розкросис — разодраніе, разрывъ.

Розкудѣчати — растрепать.

Роблад — ссора.

Розлаяти — избранить, разбранить.

Розлѣглый — отдаленный.

Розлѣглость — отдаленность, пространство,

Розледащій — разлѣниться, стать нерадивымъ.

Розлѣчитися-тьця — растеряться.

Розлѣчити — рассчитать.

Розлѣчитися-тьця — рассчитаться, расплатиться.

Розлогій — обширный.

Розлюбити — разлучить влюбленныхъ.

Ой на серцю діачинюньки

Великая тудя.

Любив її козаченько

Розлюбил друца.

I. Верхратскій.

Розмаїтій — различный, разнообразный.

Розмай — развлеченіе, удовольствіе.

Розмайка — мотовство.

Розмаїцій — разлѣвлюющійся, волнистый.

Розмайрані — растеніе майранъ, Origanium Majorana.

Розмайрни — растеніе Rosmarinus.

Розмаяти — проногать, растрагить.

Розминути-тьця — разоутися, пройти мимо.

Рѳомир — перемиріе.

Розмир Сербів с Турками вчинився зменацька.

Рѳомир — шли а м б ю за смюку е —
повыго хлѣба, въ польду в а п
мельницы.

Ще недавно діди сиві

Млннв доглядали,

Та з унуків розмір брли,

Панові зсипали. П. Кулш.

Розмѣва — разговоръ.

Розмовляти — разговаривать.

Рознемігтися — рознемоцься, разболѣть-ся.

Розній — различный, всякій.

Рознокалѣрній — разноцвѣтний.

Розноція = різноція. См. выше.

Розова чина — растеніе Lathirus tuberosus L.

Розовій цини — растеніе Antennaria divisa Gärt.

Розор — разореніе.

Розпатронити — разбить.

Рознач, розпач — отчаяніе.

Розначливий — рыдающій отчаавшійся, вопящій.

Розперезати, розперезувати — распоясать, распоясывать.

Розперезати-тьця — распоясаться.

Розплатати — очистить вырѣзваньемъ, разрѣзать на двое или на части.

Розплатавис-тьця — растеряться.

Розпорошити — разбить, въ нель, въ прахъ, на голову.

Розпорядкувати — привести въ порядокъ.

Розправати — рассказывать.

Розправляє о всіх чудях,

Дивомядах, барбак, трудох.

Гагиде. Зоря 2 стр.

Розпридѣтити-тьця — раскариватися,
Розпукавти-тьця, розпукаватися-тьця,

- розпукнутися-тьця** — распускаться, расцвѣтаться, лопаться.
- Розпукровка** — распускающійся бутонъ.
- Розпустиий**—розвращенный, распущенный.
- Розрѣіня**—разлука.
- Розрѣяти**—отсовѣтовать.
- Розрив** = черевички Божої Матері.
См. Ч.
- Розрѣба**—разработка.
- Розроблений**—разработанный.
- Розробляти**—разрабатывать.
- Розруй**—разрушеніе, истребленіе.
- Розруйбований**—разрушенный.
- Розруйбовати**—разрушить, истребить.
- Розруйбованіе**—развалины послѣ разрушенія.
- Рѣзрух**—шумъ, грохотъ, крикъ.
- Розсада заяча**—растеніе *Sedum Telephium* L.
- Розсѣлвити**—разнести, рассказать.
- Розслѣдний**—розосланный.
- Розстервѣтися-тьця**—остервениться.
- Рѣзсуд**—мнѣніе.
- Розташовѣтися-тьця** — разобрать, разложить товаръ.
- Розтипати**—разнимать.
- Розтипатися-тьця**—раздаваться.
- Розтропность**—расторопность.
- Розуміня**—понятіе.
- Розхвѣлітися-тьця**—въ волноваться (о водѣ).
- Розхѣтія**—высшее удовольствіе, наслажденіе.
- Розхрѣстаний**—распахнутый.
- Розхрѣстатися-тьця**—растегнуться, распахнуться.
- Розчавити**—раздавить.
- Розчати, розчинати**—начать, начинать.
- Розчовѣти, розчовѣти, розчовити** — познать, догадаться, разобрать.
- Розчумати**—опомниться, почувствовать, узнать.
- Розчурupati** = розчовѣти. См. выше.
- Розчухати, роцухати**—разобрать, распознать.
- Розчухрати**—разсѣять, разбигъ, раздробить.
- Розшариати**—разорвать.
- Розшматковати**—разорвать на части.
- Розшолопати**—понять, уразумѣть.
- Розшрубити**—развинтить, раздѣлить, на части.
- Розщастя**—блаженство.
- Розщербаний**—расколотый, растреснувшійся.
- Розятрити**—развередить.
- Рок, рік**—годъ.
- Роки, рочки**—(акт. сл.) судебная сессія городскихъ судовъ; сессій въ году было 4: мартовская, майская, сентябрьская и декабрьская.
- Роковый, рочний**—годовой.
- Рокош**—ропотъ, волненіе, мятежъ.
- Рокошанецъ, рокошанни**—недовольный, мятежный.
- Рокошанка**—мятежница.
- Рокошовати**—роптать, волноваться, возставать.
- Рокошовий**—глава мятежъ, мятежный.
- Рольник**—земледѣлецъ.
- Рѣля**—пашня, пахатное поле, борозда.
- Ром**—цыганскій паренъ.
- Ромашка, румянок**—растеніе *Matricaria Chamomilla* L.
- Ромѣи**—Ромны уѣздный городъ Полтавской губерніи.
- Ромѣи, ромѣи, ромѣнцъ, ромун зиле**—растеніе *Leucanthemum vulgare* Lam.
- Рѣмш**—цыганская дѣвушка.
- Ромодѣи**—дорога, проложенная войсками Кнзя Ромодановскаго въ 1708 году.

Рбид, рбнда, рбндик—конскій нарядъ.
Ропѣ—мокрота или пѣна на лицѣ мертвеца
Росѣда—молодая капуста въ стебелькахъ, для расѣдки въ огородѣ.
Роска, рѣска—росинка, роса.
Росквѣтити—разбитъ.
Рѣсквасъ—грязь, распутица.
Роскндовати—раскндывать, разбрасывать.
Роскш—роскошь.
Рѣскоши—предметы роскоши.
Роскштитися—тъця—роскошничать.
Роскошувати—роскошничать, сибаритничать.
Роскблщик—раскольникъ.
Роскблщиця—раскольница.
Рослина—растение.
Рослиниця—Ботаника.
Росѣха—вилы, вилки у плуга.
Роспалина—разсѣлина.
Роспалити—разжечь.
Роспанахѣти—разорвать, сильно разрѣзывать.
Роспѣтланий—съ растрепанными волосами.
Рбспач—отчаяніе.
Росперѣзати—распоясать.
Роспестѣтисѣ—тъця—избаловаться.
Роспис—утвержденное судомъ соглашеніе сторонъ объ отсрочкѣ разбирательства дѣла.
Роспѣтати, роспѣтувати—распросить, спрашивать.
Росплатѣтисѣ—тъця—растануться упавши.
Росплодженій—размноженный, расплодившійся, увеличившійся въ числѣ.
Росплбщити—раскрыть (о глазахъ), раздавить, расплескать.
Росповѣдок—рассказъ, повѣствованіе.
Роспорощити—распустить, рассыпать.

Роспрѣва прѣвна—(акт. сл.) судебныя пренія, разбирательство дѣла.
Роспрѣвити—разослать, распредѣлить.
Роспрѣднитисѣ—тъця—раскаприться, возгордиться, надуться, похвастать.
Роспук—растрескъ.
Роспукнути—трѣснуть.
Вин смѣтѣця до роспуку.
Роспуста—развратъ.
Роспуття—сѣ—распутица, непогода, грязь.
Ростанъ—распустіе.
Ростиканий—разложенный по разнымъ мѣстамъ.
Ростикати—раскладывать, или разбрасывать по разнымъ мѣстамъ.
Ростикѣтисѣ—тъця—распространяться звуку.
Рѣстич, в—рѣстич—нар. въ рассыпную.
Ростикѣтисѣ—тъця—разбѣгаться, расходиться, исчезать.
Рѣбѣрка, рѣбѣрка—(акт. сл.) ссора, не согласіе, разъединеніе, брань, размолвка, пакость, растрата, гибель.
Ростопаш—чистотіл. См. *И.*
Росторопша—растение *Aristolochia Clematitis L.*
Росѣвій—росистый.
Росчѣхнути—разломать, разорвать, разодрать.
Рослика, росичка—растение *Drosera rotundifolia L.*
Рѣба—клятва, присяга.
Повинен кожний формальную присягу, ведмг роти, публично узваленої, виконати. Орликъ.
Рѣгати—разбойническій, забіячній.
Рѣчѣстий—годовой, нарѣчатый.
Рѣчѣтисѣ—тъця—поклѣться, проклинать.
Рѣчний—годовой, срѣчный.
Рѣчник, рѣчниця—календарь, альманахъ.
Рѣщина—мучной растворъ.
Рѣщувати—растворять муку.

Рубанець—отрубокъ, волѣно.

Рубанка—рубленіе.

*Леч онем, рубанками і мордерством
руйновати і городи в свою область од-
брати пришли.* Мазепа.

Рубанок—полѣно.

Рубати—рубить.

Рубель—1) валѣтъ коннѣ бѣлье ватають
на скалкѣ. 2) Жердь которой при-
крѣпляютъ сѣво къ возу.

Рубець, рубці—рубница, дѣтскія пелѣн-
ки.

Рубом—нар. ребромъ.

Руба—земля, отдаваемая въ пожизнен-
ное владѣніе какому либо чиновни-
ку или священнику.

Руда—кровь.

Рудий—рыжий, бурый.

*Дід рудий, баба руда,
Батько рудий, мати руда,
І я рудий, руду взяв;
Бо рудую сподобав.* Пѣс.

Рудня—литейный заводъ.

*Пан Полуботок власним коштом
на одній шреблі рудню, а на другій ды-
марку на річці Борзні виставив.* Са-
мойлович 10 Февр. 1681 г.

Рудяний—кровоной, кровавый.

Ружье, ружниця, рушниця, ружниця—
ружье.

Ружьяний—розовый, румяный.

Руїна—развалины, разрушеніе.

Руїна Велика—гетманскія междоусобія
послѣ смерти Богдана Хмѣльницкаго.

Руївати, руйновати—разрушать.

Руйнованне—разрушеніе.

Рукавчига—рукавички.

Рукодѣйний—на честное слово съ по-
даніемъ руки.

Рукодѣльний—мануфактурный.

Рукодѣльня—мануфактура.

Рукомяство—(акт. сл.) поручительство,
отдача на поруки.

Рукодѣльш—нар. въ скватуку.

Рулка—кранъ, горлышко.

Рум, рума—(акт. сл.) движеніе (?)

*Едним румом увезъ город тот Азев
услами і загрузим.* Величко.

Рума—дорога, путь, направление.

Рума́к—ретивый конь, жеребедъ.

*Прийшла свиня до коня, таі нарде:
ось бо я, рума́к.* Посл.

Румати, румсати, рѣмсати—годосать,

Румація—(акт. сл. гшасца) видъ
аренднаго или заставнаго владѣль-
ца изъ имѣнія; время которое да-
валось такому владѣльцу для пе-
реѣзда и перевозки своего имуще-
ства, сверхъ срока аренды или по-
слѣ выкуда имѣнія.

Руйний—разрушительный.

*Як звірюка мотий, руйний
Все в дарозі пометав.*

I. Верхратський.

Руменовати—отжевать, пережевать.

Руморѣти, румувати—(акт. сл.) переже-
ляться, очистить мѣсто.

Румянка—растеніе *Anchusa officinalis* L.

Румянок—растеніе *Matricaria Chamomilla* L.

Рудюк, рудочок—1) крыльцо, крылеч-
ко. 2) Галлерей. 3) Базарный ларь.

Рутура—кила, грижа, бѣльзнь.

Рура, руля—дуло, стволъ.

Русалка—умершій некрощенный ребе-
нокъ.

Русальки Великдень—Русальний свѣт-
лый праздникъ; онъ иначе еще на-
зывается *Сухий четверг* и бываетъ на
*Троїцькому тиждню, після клечаль-
ною.* Гатцук.

Русавий—бѣлокурый

Рута—растеніе часто упоминаемое въ
пѣсняхъ *Ruta graveolens* L.

Рутка полевъ, пшавий рута—растеніе
Fumaria officinalis L.

Рутыйй — цѣломудренный, всечистый, непорочный.

Рух—движеніе.

Рухва—жолобъ.

Рухомий—движимый.

Рухомость, рухомість—движимое имущество, рухлядь.

Ручай—ручей, источникъ, ключъ.

*При дримаючимъ ручаю,
Булямъ в небо кримаці ормиці.*

Н. Устіянович.

Ручий—ловкій, способный.

От-це ж Сарра, хоч і стара,

Та бач жінка руча,

Вся золота шла в ворота,

Вона ж куда-муча!

Изъ вірши на Велпкленъ.

Ручковий—изъ собственныхъ рукъ данный.

Ручник, рушник — полотенце, утиральникъ.

Ручно—нар. ловко, удобно.

Рушай!—трогай! маршъ!

Рушати, рушити—трогаться съ мѣста, начинать, прикасаться; подняться, возстать, двинуться, ополчиться.

Рушѣние—помятіе, возстаніе, ополченіе.

Рушѣние носилоте—всеобщее ополченіе.

Рушязна—(авт. сл.) Русь, Русины т. е. Малороссіяне и Червоноруссы.

Румсати—руматн. См. выше.

Рябать—рябчикъ.

Рябий—пестрый.

Рябки—родъ мясного запорожскаго кушанья.

Рябка—бровко. См. Б.

Ряди-годи—*в-ряди-годи*—рѣдко, изрѣдка, иногда.

Рядий, рядиша—дерюга, простыня изъ грубаго полотна.

Ряжка—родъ ведра съ ушвомъ.

Ряшьє—рубяща; отъ *рама, рамення*—плечи.

Рясати, рясити—потряхивать, вѣтвю.

Ряска—родъ рѣчной водоросли.

Рясний—частый, обильный, вѣтвистый, многоплодный, многолистый.

Рясно—нар. густо.

Ряст—1) почва, земля покрытая травю. 2) Растеніе водяная ряса *Cotyledon umbilicus*. 3) Вообще всякая стелющаяся трава; *ряст топтати*—жпть; *пустия рясту топтати*—пощадилъ жпзнь.

Ряст білий—*Coridalis cava* Schweiget. Coert.

Рятований—спасаемый, избавляемый.

Рятовати—спасать; помогать.

Рятовник—избавитель, благодѣтель.

Рятовница—благодѣтельница.

С.

Сага, сага—заливъ.

Сагайдак—лукъ (оружіе).

Садиба—усадьба.

Садовина, садовника—садъ, растенія садовыя.

Садовити—сажать, садить.

Сабт, саѣта, сіѣта—англійское сунно.

Сажалка, сажавка, саживка—бассейвъ у источника; небольшое озеро, въ которомъ разводять рыбу.

Сайдак—сагайдакъ. См. выше.

Сайдакар—воинъ вооруженный лукомъ.

Сак—сѣть рыболовъ.

Сакви—мѣшокъ съ двумя посредниѣ отверстиями.

Саклак—растеніе *Evonimus europaeus* L. иначе по-Украински—*бруслина вовче мико, вовчі сери*.

Сѣкма—военный строй и маршъ колонами.

Сакора — (Бессараб. сл.) рожь *Secale cereale* L.

Саламѣха—салата.

Салат—салата—*Lactuca sativa* L.

Салатник — чистник. См. Ч.

Салва—(salva) обыкновенно въ концѣ жалобъ, объявленій и т. под. обозначалось, что жалобникъ оставляетъ за собою „salvam meliorationem, но иногда послѣднее слово опускалось, и salva употреблялось какъ бы существительное. *Salva tenente* — имѣя еще право дополнить, исправить и проч....

Салгѣн—салотопня: строеніе въ конхъ убиваютъ половъ; вывариваютъ сало и т. под.

Салитра—селитра.

Салогуб—мѣщанинъ, торговецъ въ бранномъ смыслѣ.

Саломоѣк—нашатърь *Salammoniacum*.

Сальси—ива *Salix Fragilis* L.

Самбір—виноградъ (?).

В мене ганки малѣвани

Садами самбір. Ю Федькович.

Самѣ—пар именно.

Самѣ-тоді—вар. въ ту пору, въ то время, именно тогда.

Самісінький—совершенно самъ, одинокій

Самволецъ—своевольный.

Самволека—своевольница.

Самогрій, самограй—(въ шутку) самоваръ.

Самозброецъ—бѣглець, выходець, преступникъ, наkostenикъ.

Самостійний—самостоятельный, независимый.

Самостійность—автономія, самостоятельность, независимость.

Самонѣл—ружьё.

Самоправда—аксіома.

Саморух—автоматъ.

Самосил — растение *henirium Chamomaidrys* L.

Самоспосббний—существующій самъ по себѣ, индивидуальный, автономный.

Самостай — 1) нарѣч. самостоятельно.

2) Растеніе *Senetio agrisaefolius* L.

Самостайность, самостойность—самостоятельность, независимость.

Самота—уединеніе, одиночество; *на самоті*—на едпнѣ, съ глазу на глазъ, про себя.

Самотній, самотній—одинокій, уединенный.

Самотія—одиночество.

Самотужки—пар. скоро, разомъ.

Самохіть—пар. добровольно.

Санджѣк—(турецк. сл.) намѣстничество, провинція.

Санджарівка—иселитница. См. Н.

Сановитий—статный.

Сановитость—статность.

Сап—пасморъ, охриплость, сморканіе, тяжелое дыханіе.

Санати—очищать гряды отъ сорныхъ травъ.

Санаті—осиплый (говориться о лоша-дяхъ)

Сапѣтка—арендаторъ, скотоводъ. (?)

Да тішов би ти на Дон,

Та наняся в сапѣтки,

А в сапѣтки добре

Там хлѣба доволі. Пѣс.

Сапкѣ—инструментъ для полотья грядъ.

Сапѣян—сафьянъ.

Сапѣянци—красные или желтые сафьяновые сапоги.

Саранѣ—саранча, иначе по-Украински она называется еще: *Гнів Божий*, вѣруя что эти слова написаны у саранчи на крыльяхъ Израильскими буквами.

Сахарія—сахарный заводъ.

Сачевія—чечевица.

Сбава—1) уменьшение, уничтожение. 2) Смертная казнь.

Сбавляти—уменьшать; погублять; казнить.

Сваблѣця, свавѣлец, свавѣльник—своевольникъ.

Свара, свѣрка, пѣсвар—ссора, брань.

Сваритися-тъця—сориться, грозиться, угрожать.

Сваркий, сварливый—бранчивый.

Свахѣ, свѣшка, свѣшечка, свѣшечка, мчалка—свахѣ. Свахою избирается обыкновенно молодая и ловкая женщина.

Сваховати—сватать, высватывать, содѣйствовать при сватовствѣ.

Свѣкор—мужниязъ отецъ.

Свѣкруха—мужинна мать.

Свербига—растение *Bunias orientalis* L. иначе еще оно называется въ Восточной Украинѣ—*катрин, порчак*.

Свербигуз—опуцьки. См. *О*.

Свербити—чесаться.

Свѣрдел, свѣрло, свѣрлик—буравъ, буравчикъ.

Свѣрлити—буравить.

Свѣртковѣ шкло—такъ называлось стекло, которое употреблялось въ старину для оконъ; оно имѣло обыкновенно въ диаметръ около 3-хъ вершковъ, а по срединѣ небольшую выпуклость; стекла эти укрѣплялись въ оловянные рамки.

Сверечи—сбросить.

Свидина—растение *Cornus sanguinea* L.; иначе еще называется—*стиж*.

Свѣдомість—извѣстность.

Свинѣр—свинопасъ.

Свинки—*грами у свинки*—играть въ гонродки.

Свинѣта—свинство; собираютъ свиньи.

Свиношиник—1) растение *Salvia verticillata* L. 2) Свиной хлѣвъ.

Свиничий—свиной, свинскій.

Свирид, Свиридко—Спиридонъ.

З 12-го дня студня з Свиридѣ сонцеворота починає день бѣлшатись, а нѣч меншатись. Гатцукъ.

Свирѣна—сурѣница.—См. ниже.

Свирѣница—растение *Sinapis arvensis* L.

Свирка—дерево.

Свистѣлка—свирѣль.

Свистѣля—омег. См. *О*.

Свѣта, свѣтка, свѣтина—смурый кафтанъ, сермяга, сермяжка; женская свѣта бѣлая, а мужская обыкновенно черная или темносѣрая.

Свѣтиак—торгующій свѣтами.

Свѣдок—свидѣтель.

Свѣдомий—извѣстный, знакомый, вѣдомый.

Свѣдоцтво—свидѣтельство, свидѣтельское показаніе.

Свѣдчина—свидѣтельство, аттестатъ.

Свѣдчити—свидѣтельствовать противъ кого-либо; жаловаться, заносить жалобу.

Свѣдчниця, свѣдка—свидѣтельница.

Свѣкла—свѣкла *Beta vulgaris* L.

Свѣнтопиське зѣлля—растение *Hypericum elegans* L.

Свѣнути—разсвѣтать.

Свѣрка—сверчокъ *Gryllus*.

Свѣт—мѣръ, вселенная, свѣтъ; *свѣт завязати*—лишить свободы, сдѣлать несчастнымъ *Свѣт за очима*—безцѣльно, куда глаза глядятъ; *свѣт віднявся*—послѣ бѣды получить отраду.

Свѣтане-я—разсвѣтъ.

Свѣтати—разсвѣтать.

Свѣтелка, свѣтлиця, свѣтловка—большая чистая горница, пріемная, гостинная, залъ.

Світліка—младшая сестра невісты или родственница ея очень молодецкая, которая при вѣнчаніи держитъ саблю съ прикрѣпленною къ ней свѣчой.

Світло—освѣщеніе.

Світлуха—растеніе *Carthamus tinctorius* L.

Світниця—лампа.

Світобудівля, світобудова—мірозданіе.

Світобудовник—Міросоздатель, Богъ, Творецъ.

Світгляд—міросозерцаніе.

Світоспурода—світобудівля. См. выше.

Світоспуродач—Богъ, Творецъ.

Свічадо—зеркало; иначе по-Украински—*дзеркало, люстро*.

Свіченне—просвѣщеніе.

Свічтися-тьця—1) просвѣщаться, учиться.
*Свічтись, моде, добре буде,
Свічтись, хоч помалу.*
Прибура.

2) наказывать, пріучать, упражнять.

3) Обучать въ наукахъ, просвѣщать.

Свічник—пономарь, слуга церковный.

Свірка—свинное стадо.

Свободний—актовое слово, означающее боярина.

Своеумецъ—дуракъ, глупецъ.

Своеумка—дура.

Свблок—перекладина.

Святе Письмо—священное писаніе.

Святковати—праздновать святки.

Свято, свята, святки—празднiе, святыня, праздники.

Святоблiвий—святой, набожный.

Святоблiвость—святость, набожность.

Свячѣний—святой, освященный.

Свячене—пасха; освященный предметъ.

Сдаток—матеріаль, вещь.

Сдвiгнути—сдвинуть.

Сдiрство—сдирство.

Се, сее—это.

Себе—возврат. мѣст. себя.

Себелі—названіе рыбы.

Сего-бiчній—по сю сторону находящійся, т. е. на восточной сторонѣ Днѣпра; говорится объ Украинѣ, которая теченіемъ Днѣпра раздѣляется на *сегобочну і тогобочну*.

Сегорбчiй—настоящаго года.

Седиця—(акт. сл. *sedecio*) мятежь.

Седно—(Австр. Укр.) лядвія, ляшка.
Трафив то в седно. Посл.

Сей—цей. См. Ц.

Сеймик—сѣздъ, митингъ. *Сеймик во пі ordiinis*—сеймикъ, для обсужденія мѣстныхъ нуждъ и составленія постановленій по этому предмету. *Сеймик депутатський*—сеймикъ для выбора депутатовъ въ трибунальскій судъ. *Сеймик елекційний*—сеймикъ для избранія должностныхъ лицъ. *Сеймик посольскій*—сеймикъ для избранія депутатовъ или пословъ на общій государственный сеймъ.

Сеймовати—отправлять сеймъ.

Секлета—Сингелитикія.

Секотерень—тетрадь.

Секстѣри—(акт. сл. *sextern.*) 1) дѣсть бумаги. 2) Листъ бумаги въ разъ согнутый. 3) Тетрадка.

Сект—ликеры, варенье и проч.

Сѣкта—округъ, околотовъ.

Сѣлех—селезень.

Селидьба—усадьба.

Сельбище—поселеніе.

Селюк—поселянинъ.

Селючка—поселянка.

Сѣмак—1) 3½ гроша. 2) Послушникъ, келейникъ.

Сѣмака, сѣмачка—семерка, семерочка.

Сембриля—жалованья, заработанная плата.

*А гаді ще недогода!
Хвалитця неситий,
Що й самбрилю не виплатить...
Оттакі-то люде?*

Ю. Федькович.

- Сѣмий**—седьмой.
- Сѣмилатний**—семь латокъ, заплатокъ, т. е. одежда изношенная, изорван-ная вси въ заплаткахъ.
- Сене**—(агт. сл. *sensus*) умъ, смыслъ.
- Сеньга**—рыба сѣмга.
- Сѣрбати**—хлѣбать, выхлѣбывать.
Сѣрбай, недбай; хоч рідке аби багач-цачко. Посл.
- Сердѣк, сердачина**—камзолъ, куртка.
*Здерми з мене сердачину,
Ще хотіли й бити.* Пѣс.
- Сердѣга**—бѣдняга.
- Сердечний, сердешний**—бѣдный, несчаст-ный.
- Сердѣшна трава**—растение *Orobis ver-
pus* L.; иначе по-Украински—*півни-
ки, черевички*.
- Сердущник**—растение *Erytraea centau-
rium* Pers; по-Украински—*центав-
рія, центурия, золототисячник*.
- Сердюк**—гвардѣецъ, тѣлохранитель.
- Сердючина**—малороссійская гетман-ская гвардія; она состояла пзъ 4-хъ кавалерійскихъ полковъ, набирае-мыхъ изъ охотниковъ пли какъ тог-да говорили *охочихъ козаків*; *Сер-
дючина* всегда содержалась на соб-ственный счетъ гетмановъ; учреж-дена она въ 1674 году славнымъ гетманомъ Петромъ Дорошенкомъ. При гетманѣ Мазепѣ *Сердючина* состояла изъ всякаго сброда, питава-шаго собачью привязанность къ Ма-зепѣ, и была тѣмъ же самымъ для Украинны, чѣмъ были *Опричники* для Московіи, а *Лычары* для Тур-ціи; въ 1776 г. они были преобра-

зованны въ три полка строевой ка-валеріи, а въ 1785 разбиты по карабинернымъ полкамъ составлен-нымъ изъ южноруссовъ и такимъ образомъ кончили свое существова-ніе полное славы до Мазепы и на оборотъ полное пятень при немъ и послѣ него.

Серебриста липа—липа *Tulia argentea* Dc.

Серед—нар. среди.

Середохрѣсти, середохрѣстна серед—серед на 4-й недѣлѣ Великаго по-ста.

Середущий, середульший—средній.

Сѣреп—ожеледь. См. *О*.

Сермага—1) кафтанъ или свита сѣраго сукна. 2) Бѣдняга.

Серпанка, серпанок—кисея, барежъ.

Серпень—мѣсяць Августъ.

Серпоріз, стеновий ризак—растение *Fal-
saria Rivini* Host.

Серпуха—растение *Serratula tinctoria* L.

Сестрѣнецъ—сестринъ сынъ.

Сестрики, Иван-да-Маруся—растение *Me-
lamrugum nemorosum* L.

Сивий—сѣдой.

Сивіти—сѣдѣть, сѣрѣть.

Сиворакша—птица вонючка.

Сивоусий—сѣдоусый.

Сидіти—сидѣть.

Сікавка—1) спринцовка. 2) Растение *Conium maculatum* L.

Сікатися-тьця, сикнутися-тьця—сунуть-ся, броситься.

Сикѣр—хорошая водка.

Сикізка—настойка.

Сикомор—смоковница *Ficus sycomorus*.

Сила—нар. много.

Силковѣтися-тьця—силиться.

Сіловати—принуждать.

Силодій—механикъ.

Силодійня—механика.

Силодійство—механизмъ
Силомиць—нар. насильственно, силою.
Силоснит—физикъ.
Сильдирій—растеніе *Arrium graveolens* L.
Сильне—нар. рѣдко.
Сильница—фзика.
Сильвичий—физическій.
Сильтунс—пшеница *Triticum vulgare* Will.
Симгривеник—двадцатиковѣчная монета.
Синеголов—растеніе *Eryngium planum* L.; иначе по-Украински—*Миколайки*, *сині колочки*.
Синець—растеніе *Echium vulgare* L.
Сидецит—растеніе *Nepeta nuda* E.; пначе еще называется—*маточник*.
Синички—растеніе *Delphinium elatum* L.; иначе по-Украински—*Цар-зілля*, *Цар-сил*.
Сині колочки—синеголов. См. выше.
Синій домиціо—циганки. См. Ц.
Синьва—невѣстка, жена сына.
Синьвѣць—братнаць сынъ, племянникъ.
Синьвський—сидновій.
Синодвний—судодальный.
Синюха—растеніе *Agaricus violaceus* L.
Синявка—растеніе *Knautia arvensis* Coult.
Синякъ—1) синяя опухоль. 2) Растеніе *Echium vulgare* L.
Синятка—плахта синяго цвѣта.
Синячник—растеніе *Isotis tinctoria* L.; иначе по-Украински—*вайда*.
Синяти—сыпать; лить.
Сиперей—печерия.—См. П.
Сирѣць—невидѣланная кожа.
Сиряця—невидѣланний ремень.
Сиріцький, сирюцький—сиротскій.
Сирно—родъ круглаго, низкаго, стола, при которомъ сидятъ на землѣ, его

употребляютъ будочники и обитатели землянокъ или куреней.
Сирватка, сирватка—сыворотка, простокваша; жидкость, оставшаяся отъ творогу.
Сировець—хлѣбный квасъ.
Сирожки—родъ грибовъ *Agaricus Russula Schäf.*
Сиротень—растеніе *Crocus reticulatus* L.
Сисюрка—мисюрка. См. М.
Сита—вода подслащенная медомъ.
Ситити—насыщать; *ситити мед*—варить медъ.
Ситний—питательный.
Ситница—ситникъ; пожеланный хлѣбъ.
Ситпэг—рогъ, рогоз. см. Р.
Ситовній, ситовний—плодоносный, обильный.
Сі—сіп, эти.
Сібриний—кагоржний.
Сів—посѣвъ.
*Ой які то будем живи
С того сіву мати.* П. Куліш.
Сіва—сѣянціе.
Сіверко—сѣверный вѣтеръ.
Сіви—сито для просѣванія.
Сідало—наѣсть, мѣсто гдѣ садятся на ночь птицы.
Сідати—садиться.
Сідатися-тия—надрываться, увередиться, озлиться.
Сідач—растеніе *Inula hirta* L.
Сідляр—сѣдельникъ.
Сідуха—торговка; посадѣлка.
Сідь—сѣдина.
Сіканка—1) родъ кушанья изъ мелкоизрубленныхъ жаренныхъ почечъ. 2) Наказаніе розгами 3) Истребленіе мечемъ.
Сікирки—растеніе *Delphinium Ajacis* L.; иначе по Украински—*разноцвіт, синьцайт*.
Сікути—однажды ударить.

Сікти—сѣчь; крошить.
 Сіль—соль.
 Сількісь, сількось—нар. нужды нѣтъ, какъ хочешь, про меня.
 „Ну сількісь! Ке мені посидать“, *Кавая Церері змій, Борей*. Носенко.
 Сіряжка—сермяга, старая свита.
 Сіюжѣть—сіюжось.
 Сіп—междомн. дѣргъ!
 Сіпати, сіпнути—дѣргать, дернуть.
 Сінач—муштель.
 Сіре зілля, хрещатий барвінок—растение *Trifolium repens L.*
 Сірий—сѣрый.
 Сірки—растение *Capsella Bursa pastoris Mönch.*
 Сіріти—сірѣть.
 Сірка—сѣра.
 Сірко—собачья вличка, одна изъ общепотребительныхъ.
 Сіринки—зажигательныя спички.
 Сірома—1) сѣрый. 2) Собираетъ голь, пролетаріятъ.
*Закитіла на Вкраїні
 Страшенна тривога
 Як на шляхту піднялася
 Сірома збога. П. Куліш.*
 Сіроманець, сіроманци—волкъ.
 Сіромѣха, сіромьяга—бѣднѣвъ; уменьш. *с'ромѣся.*
 Сіра́к, сірячина—сѣрый армякъ.
 Сітованне—печеніе.
 Січ — главный лагерный или *Кошовой* городъ, Земли Войска Запорожскаго находившійся, какъ и Кіевъ, на правой сторонѣ рѣки Днѣпра; Сѣчь нѣсколько разъ мѣняла свое мѣсто, но никогда не переходила выше Днѣпровскыхъ Пороговъ: первая *Стара* или *Велика Січ* была на днѣпровскомъ островѣ *Хортиці*, находящемся близъ мыса *Кичваса*, за Порогами; обаяніе Сѣчи было

такъ велико, что она иначе не называлась въ народѣ, какъ *Січ—Мати*, а паденіе ея оплакано въ южнорусскихъ пѣсняхъ еще болѣе чѣмъ паденіе Іерусалима или Трои, ибо она была выразительницею народныхъ идей и стремленій къ свободѣ, а также защитницею правъ и имущества крестьянскаго и казацкаго сословія, стражемъ церкви и родины. Сѣчь сослужила незабвенную услугу Европѣ, въ качествѣ ея стражницы, но эта слава ея въ сравненіи съ тѣмъ величіемъ, которое состояло въ необычайно громадномъ вліяніи ея на умъ Южнорусскаго народа ничто; ни одно событіе въ Южной Руси не происходило безъ содѣйствія Сѣчи и подчиненнаго ей Запорожья. Отдѣленіе Украины и Запорожья Обѣихъ Сторонъ Днѣпра отъ Польши было бы невозможно, безъ Сѣчи, безъ Сѣчи не возможенъ бы былъ успѣхъ и самое предпріятіе Богдана Хмѣльницкаго положившаго основаніе соединенію Русскаго Юга съ Московскимъ Государствомъ. Женщины въ *Січ* не допускались подѣ страхомъ смертной казни, а самая Сѣчь дѣлилась на участки или такъ называемыя *Курені*, которыхъ всегда было столько сколько было въ Украинѣ *полковъ*, т. е. провинцій.

Січовий—сѣчевой.
 Січовик—сѣчевикъ.
 Сіявий—сѣяющій.
 Сіяние—сѣваніе.
 Сіяти—сѣять.
 Сіяч—сѣятель.
 Сжалю—нар. съ печали, отъ горя,
 Ска́бка—заноза,

Скажѣнный—бѣшеный.
 Скажѣти—бѣсноваться.
 Сказитися-тьця—збѣситися.
 Скалѣти—скалить зубы.
 Скалѣтити—звувѣчить.
 Скалка—1) щепка, осколокъ. 2) Искры отъ камня. 3) Брызги отъ воды.
 Скалѣзорій—насмѣшливый.
 Скалубина—трещина.
 Скатидця—скамья.
 Скандзѣбити—скорчать.
 Скапаритися-тьця—торопиться.
 Скарайний—неумолимый, строгій, наказывающій.
 Скарати—наказатъ, казнить.
 Скарѣ—казна, капиталъ, владѣ, сокровище.
 Скарбийк,—казначей.
 Скарбийця—казнохранилище.
 Скарбийчка—копилка; кружка для сбора общественныхъ пожертвованій.
 Скарга—жалоба.
 Скаржитися-тьця—жаловаться.
 Скатерниця, скатертина—скатерть, настольникъ.
 Скаѣти—искать.
 Скѣля, шкѣля—скала.
 Скиба, скѣбка—лѣста. См. Л.
 Скибка—щепка.
 Скиглѣти—выть по собачьему.
 Скиксувати, скиксувати—ошибаться; струсить; уничтожить.
 Скин—растение *Carduus nutans* L.
 Скиндяк—повязка, лента.
 Скиндячка, скиндячка—родъ женской повязки или вѣнчика.
 Скинути—смѣнить, сбросить.
 Скира—шкура. См. III.
 Скирта—скирта.
 Скик, скиць—межд. прыгъ.
 Скикнути—соскочить.
 Скильки, скѣлько—нар. сколько
 Скилькосъ—нар. неизвѣстно сколько.

Скинчанне—окончаніе.
 Скипѣтися-тьця—скипѣть, закипѣть.
 Скипчина, скопчина—*віддати землю за скипчину*—значить отдать въ другія руки, подъ посѣвъ, съ получениемъ за это неизвѣстнаго числа копѣекъ жнива.
 Складати—складывать, уповать.
 Складатися-тьця—полагаться.
 Складенѣць—составитель.
 Скласти—сложить.
 Скластися—приключиться, сложиться.
 Склеп—гробница; погребъ.
 Склеплѣнне—сводъ.
 Склепитися-тьця—сомкнуться, смежаться.
 Склѣцѣк—осколокъ.
 Склизнути—исчезнуть.
 Скликаньчик—колокольчикъ.
 Сликати—сзывать, собирать.
 Склинювати—набить стѣны клеюшками, для обмазыванія потомъ главою.
 Скло, шкло—стекло.
 Складний—стекляной.
 Складка—ставанъ; стекляная вещь вообще, а также и часть съ разбитой стекляной вещи.
 Склад, шклад—стенальщикъ.
 Складра—скряга.
 Складрость—скарденость.
 Скобуни—коньки.
 Скоѣтися-тьця—сдѣлаться.
 Скоки—скачки.
 Сколотити—взболтать.
 Скомпія рай-дерево. См. Р.
 Скомпювати—составить, сочинить.
 Скомпнитися-тьця—збитися въ комокъ.
 Скопати—умереть.
 Скопья, с-кѣпья—нар. сначала, съ изнова.
 Скопъчити, скѣпъчити—окончить.
 Скопъчтися-тьця—окончиться.
 Скоп, скопецъ—баранъ.

*Взяв корову і скотця,
Дупить хлопа як скота. Посл.*

Скідна—воршунъ.
Скопковий—сбережений.
Скбра—скіра. См. выше.
Скорбѣта—скорбѣ.
Скорботний—скорбный, печальный.
Скордія—растение *Tenurium Scordium*.

L.

Скоринка—хлѣбная корка.
Скорити—торопиться.
Скоріше—нар. скорѣе.
Скорода—растение *Carex digitata* L.
Скорбдити—разбивать, разметать.
Скорозримий—скороспѣлый.
Скорбник—лакомка на скромную ни-
щу.

Скорихвацький—молодецькій.
Скѣта—яма, нора, берлога, углубленіе.
Скотарь—скотѣвѣдъ.

Скотарський—скотоводническій, пасту-
шескій.

Скотарсьтво—скотоводство.

Скочки—растение *Sempervivum hirtum*
L и *S. tectorum* L.

*„Кажуть, що тим воно так во-
веться, що шапочки в которых воно
виплоджується як доспіють то відска-
кують від материного зілля.“*

Скоштувати—сиробовать.

Скрабиний—складный, ловкій.

Скрагли—родъ игры въ палки или от-
рубки.

Скреготати—скрежетать.

Скреплий—окоченѣвшій.

*Горе бере трути скрепли,
На дунай пускає.*

I. Верхратський.

Скрести—треснуть, тронуться, (о весен-
немъ льдѣ).

Скриня—сундукъ.

Скринька, скринечка—ларецъ, шкату-
лочка.

Скрізь—нар. вездѣ.

Скрізьний—сквозной.

Скрізьник—сквозникъ.

Скрізьнити—сквозить.

Скромѣдити—скрестъ, скребти, згребать

Скромѣдити моркву. Посл.

Скрань—лира.

*—То жь думну мою скраню вам тід
ноги ложу,*

*Веліте віщи руки на ту скрань
вложити. Ю. Федькович.*

Скрут—забота, тоска, суета, многодѣліе,

Скрута—соврушеніе, тяжелое состояніе.

Скрутітися-тьця—1) свернуться, 2) Взбѣ-
ситься.

Скрутний—многохлопотный.

Скрутно—нар. очень трудно.

Скруха—раскаяніе, печаль, горестъ.

Скубнути—дѣрнуть, рвануть.

Скубті—щипать перья, рвать шерсть,
драть за волоса.

Скуйвдати, скуйвдити—смять, помять.

Скулочник—растение *Malva Crispa* L.

Скупердѣга—скряга.

Скунида—скупецъ (въ насмѣшку.)

Скупія, купека, кунша—растение *Con-
vallaria multiflora* L.

Скупчїтися-тьця—соединиться, сгруппи-
роваться.

Скурчати—пользоваться.

Скут—складъ (?)

*В третє тютюну із скуту в волю
накурився.*

Макаровський.

Скутѣчний—готовый, совершенно окон-
ченный.

Скуток—дѣйствіе, слѣдствіе, исполненіе,
результаты, окончаніе.

Слабшати—слабѣть, ослабѣвать.

Слѣва—1) повѣсть, молва, извѣстность.
2) Ура.

Славѣта—исторія.

Славѣтний—1) историческій, славный.
2) Мѣщанинъ.

Славити—славить, толковать, рассказывать.

Славута—Днѣпръ.

Дніпро—Славута іде по простору.
М. А. Максимович.

Славутія—1) рѣка Днѣпръ. 2) Знаменитость.

Славутній—славный, знаменитый.

Сластѣни—пышки, алады на постномъ маслѣ.

Слаѣти—посылать, отправлять.

Слабезувати—калякать, болтать.

Слѣз креслатий—цвѣтокъ волокольчизъ(?)

Похилився слѣз креслатий.

І плакучая верба,

Сохла, чахла бідна мати,

Аж забила ю туа.

І. Верхратський.

Слѣзъ, слѣзонька—слеза слезка.

Слѣта—непогода, невастье, распутица.

Слй—союзъ если, сжели.

Мнов першим наказуеш тихо;

Велика ж бѣда, ой мхо,

См другою з третім нема;

А в купці все, то я сама.

Шарада.

Сли-бим—союзъ если бы.

Сливѣ—нар. почти.

Сливѣвка—водка настоящая на сливахъ.

Слизвуги—попасть.

Слизѣта—слизь.

Слизський—скользкій.

Слизько—нар. скользко.

Слимак—послушникъ, монастырскій служитель.

Сляинити—плакать.

Слѣд—слѣдъ.

Слѣдити, слѣдовати—слѣдить, преслѣдовать.

Слѣдою—нар. слѣдкомъ.

Слѣнак, куколиця—растение *Lychnis vespertina* Sibthorp.

Слѣпий—слѣпой, невидящій.

Слѣпий-мак—растение *Paraver oriental* L.

Слѣпота—слѣпота.

Слѣпота куряча—растение *Ranunculus polyanthemos* L.

Слѣпучий—ослѣпительный.

Слѣпцуи—(Галице. сл.) слѣпецъ.

Слѣпцуни—слѣпая.

Слобѣда—свобода.

Слобѣдний—свободный.

Слобонити—освобождать.

Словен—ораторъ, краснорѣчивый.

Словник—словарь, лексиконъ.

Словницький—лексическій.

Словниця—небольшой лексиконъ, словарчикъ.

Служба—Литургія, Богослужение.

Служка—слуга, лакей.

Слуи—столикъ.

Слухати—слушать; *слухати прислу*—присутствовать въ судѣ при выполненіи присяги противной стороны.

Слухатися-тъця—слушаться, повиноваться.

Слуханий, слуханий—послушный, покорный, услужливый.

Слушний—законный, благопріятный.

Слушно—нар. надлежащимъ порядкомъ, законно, по закону.

Слушность—справедливость.

Слюна—слина.

Смага—изсыхающія и запекиающія отъ жару и жажды уста.

А на милу смага впала

Мила перед милом на колѣнѣхъ впала.

Пѣс.

Смажѣний—жаренный на маслѣ.

Смажити—жарить на маслѣ.

Смажний—привлекательный, горячій.

Смажні уста.

Смак—вкусъ.

Смакій, смакуи—лакомка.

Смаковати—находитьъ хорошій вкусъ.

Смалъвий—смуглый, черный.
Смалець—топленый жиръ, птицй, ба-
 равйй.
Смалити—обжигать.
Смалълуга—1) смольчукъ, или смола чер-
 мая и желтая добываемая пзъ обы-
 кновенной сосны. 2) Засаленный ко-
 стюмъ.
Смаркатиця-тьця—высморкать носъ.
Смаркач—неопратный, гадкйй, запачкан-
 ный.
Смаровати—шмаровати. См. III.
Смерд, опир—насъкомое *Blaps (obtusa)*.
Смердючка—растение *Valeriana officina-
 lis L.*
Смердѣчйй—смердячйй, вонючйй.
Смерека—(карпатск. сл.) сосна
Смерк, смёркло—сумерки.
Смерѣльвий, смерѣнный—смергный.
Смпк! = сип! См выше.
Смикати, смикнути—дёргать, дернуть.
Смирна—*Galium Mollugo L.*
Смиганняк—насъкомое *Agrimonia cu-
 ratoria.*
Смѣливість—смѣлость.
Смѣлка—растение *Lychnis Floscucli L.*
Смѣлка, смолянка—*Viscaria vulgaris L.*
Смѣлка-червола—*Lychnis viscaria L.*
Смѣрна—растение *Nasturium sylvestre
 R. Br.*
Смитати—сметать.
Смитте-я—сорь, смѣтти.
Смѣховище—посмѣшище.
Смѣшки—шутки.
Смѣшаввий—смѣшувѣйся.
Смовдъ, мовдъ—растение *Peucedanum
 Oreoselinum Moench*
Смовтъ—растение *P. arenarium Valdst
 et Kit.*
Смок—1) водяной насосъ. 2) Змѣй,
 родъ ящерицы.
Смоктати—сосать.

Сморчок—растение *Morchella esculenta
 Pers.*
Смотолока—(Галицк. сл.) кризисъ, труд-
 ное положение.
 — „*Еле хлопці смотолока?*—
Яке нове мизо
Навіяло, що між вами
Як в церкові тиско?“
 Ю. Федькович.
Смуга, смужка—полоса, полоска, отъ
 удара.
Яка нуа така й смуга. Посл.
Смута—анархія.
Смутковати—грустить, горевать.
Смутковбвий—грустный, горестный.
Смүтний—анархическйй, задумчввий,
 грустный.
Смутовати—смутковати. См. выше.
Смүток, сумдта—смущеніе, грусть, пе-
 чаль.
Снѣга—способность, сила, возможность,
 знаніе, средства, охота.
*Як би снага, тоб пошизся і я про-
 меж моде.* Шинцацькйй—Ильч.
Скільки було ёо снаги і кибети.
 П. Кулиш.
Снѣдний—соблазняющййся, легко подат-
 ливый.
Снѣдне—нар. достаточно, легко, спо-
 собно, готово.
Чого требовати будеш все снѣдне
одержши. I. Копяньскйй.
Снѣсть—остовъ, скелеть, подпорки, лѣ-
 сы, снасти.
Снѣтъ—(акт. сл.) можетъ быть, вѣроятнo.
Снѣшки—сливки.
Снѣще—сонъ, видѣніе, кошмаръ.
Снѣг—снѣгъ.
Снѣговниця—паденіе снѣга.
Ей на дворі метелиця,
Ей на дворі снѣговниця.
 I. Верхратскйй.
Снѣгур—снѣгиръ.

Сніданне-я—пища на завтракъ.
Сніданок—завтракъ.
Снідати—завтракать.
Снітій—насъкомое *Uredo segetum*
Снітка—растение *Aegopodium Podagraria* L.
Сніцарь—колѣсникъ, каретникъ.
Сніцаренко—сынъ каретника.
Сніцариха—колѣсница, каретница.
Сніцарівна—дочь *сніцаря*.
Сніцарський—колесницікій, каретницікій.
Сніцарювати—изготовлять экипажи или части оныхъ.
Сніцер—рѣзчикъ.
Сніцерський—рѣзной.
Сніблливий—мягкій, воспримчивый.
Сновати—1) тѣать. 2) Шнцрять, таскаться.
Сновига—насъкомое *Anthomyia (meteorica)*.
Сновигати—мелькать, двигаться, ходить по почамъ. *Як тінъ сновигае*.
Сновідати—болтаться по свѣту, бродить безъ цѣли.
Соб—цбб. См. Ц.
Собача кропива—растение *Leonurus Cardias* L.
Собача петрушка—растение *Aethusa Suparium* L.
Собача рѣжа—растение *Lavatera thurinigiasa* L.
Собача ромашка—раст. *Maruta Cotula* Dec.
Собаче мило—раст. *Sanonaria officinalis* L.; иначе по-Украински—*чистула*.
Собачитися-тѣця—злѣться, нападать по собачьи.
Собачі коноплі—растение *Galanthus versicolor*.
Собачи ренъяхи—раст. *Rideus tripartita* L.

Собачі язички—раст. *Plantago lanceolata* L.
Собачий перець—раст. *Polygonum Hydgoriper* L.
Собачка—чорнокорінь. См. Ч.
Собачки—растение Бессъ, кандыкъ съ красными цвѣтами *Erythronium denscanis*.
Собитіе—(акт. сл.) исполнение, дѣйствительность.
В собитіе привести.
I. Скоропадський.
Совати—совать, двигать.
Совито—акт. нар. вдвойнѣ; такъ опредѣлилось въ нѣкоторыхъ случаяхъ вознагражденіе за убытки.
Совитость—удвоение платежа; если такая уплата была постановляема, то говорилось, чтобы платѣжь, былъ произведенъ и з *совитостью*.
Содержовати—держать.
Союз святобливе содержували.
Соживець—сожигатель.
Соживниця—сожигательница.
Сознавати—объявлять лично и устно на судѣ для внесенія въ актовія книги.
Сознаше—1) личное признаніе на судѣ документа. 2) Донесеніе Вознаго по какому нибудь дѣлу.
Сойко—(галицк. сл.) лѣсная ворона.
Соймъ—сеймъ.
Сокіра—топоръ.
Сокірки—раст. *Delphinium consolida* L.
Сокбли—соколы очи.
І в небо соком
Вознесла по волі,
І верлась з тідковъ в глубину.
Н. Устіянович.
Соколий перелѣт—растение *Anthyllis Vulneraria* L.
Сокор, сокорина—осокоръ, дерево, родъ тополи *Populus alba*.

Солерос, соляника—растение *Salicornia herbacea*. L.
Солець—натръ.
Солбдкій—сладкій.
Солоди́ча—сладость.
Солома́ха—родъ кушанья, приготовляемаго изъ ржаной муки и воды съ солью.
*Дивують Ляхи, вражїи сини,
Шо ті козаки вживають:
Вживають вони шуку-рибаху,
Ще й соломаху з водою.* Пѣс.
Солѳни—большая корзина для храненія рожи въ землянкахъ.
Саломбѣак—саламбѣак. См. выше.
Солони́ца, солонище—соляная копъ, мѣсторожденіе соли.
Солопій—растение *Statice tomentella* Boiss.
Солопій—ротозѣй.
Солопити—*солопити языка*—держать высунутый языкъ.
Солѳха—Соломонида.
Сом—рыба *Silurus glanis*.
Сон—растение *Pulsatilla pratensis* Mill.
Сон-білий—раст. *Anemone sylvestris* L.
Сон-блakitний, сон трава—дикорастущіе цвѣты *P. patens* Mill.
Сбнечко—Божья коровка, насѣкомое *Chrysomelae Murgasa*.
Сѳнце, сбнечко—солнце, солнышко.
Сонцеворѳт—12-е Декабря.
Сонько—1) по дѣтски сонъ. *Соньки-дрїмки в колисоньцї.* Пѣс. 2) Соня 3) Сонливица.
Сонько—сонливецъ.
Сбняшнїй, сбняшнїй—солнечный.
Сбняшник, соняшник—подсолнечникъ.
Сбняшниковїй—подсолнечный.
Сбняшницї—боль въ животѣ; *Сбняшницї знати*—вылѣчить отъ боли живота.
Сопїлка—жоломїйка. См. Ж.
Сблїлї, сонлякї—возгри.

Сопрїн, Супрун, Супрусь—Софронъ.
Соптї—храпѣть во время сна.
Сопуха—1) сажа. 2) Дымовая труба.
Сорокївка—40 грошей, 20-ти копѣечная монета.
Сорокопрїточка—трава Воронежъ *Actaea spicata*.
Сбром—стыдъ.
Сорѳмиткєся-тѣця—стыдпѣся, краснѣть.
Соромїцькїй—безстыдный, пахабный.
Соромлївнїй, соромлѣжїй, соромбляжлївнїй, соромблязлївнїй—стыдливый.
Сосна, соснїна—сосна *Pinus*.
Сосонка—растение *Equisetum sylvestre*.
Сососонка полева—растение *Equisetum arvense* L.; *болотна*—*Hippuris vulgaris* L.
Сотник—начальникъ украинской казацкой станицы.
Сотникївна—дочь Сотника.
Сотниця— $\frac{1}{100}$ часть.
Сотничиха—жена сотника.
Сотня—часть полковой провинціи; войсковая станица, волость.
Софброк—фаршъ; *до софровку*—съ фаршемъ.
Сохранї Боже смертї на Пана Гетьмана—выраженіе находящееся почти во всѣхъ Гетманскихъ Статяхъ а также въ универсалахъ и грамотахъ.
Соцькїй—сотскїй.
Сочити—(въ переносномъ смыслѣ) поджидать съ нетерпѣнїемъ.
Сбшки—тредножнїкъ.
Соляшо—нар. солнечно, свѣтло.
Спагнуги—догадаться, смѣнуги.
Спадати—выпадать, упасть.
Спадєнь—западъ.
Спадѳк, спадѳа, спадѳка—наслѣдство, остатокъ, спаденїе, *спадками живитися*—1) поживитися наслѣдїемъ. 2) Что падѣтъ, спадѣтъ, перепадѣтъ.

Спак, **вспак**—нар. напротивъ.
Спалахнути—вспахнути. См. В.
Спалений—сожженный, обгорѣвшій.
Спальный—усплѣнный.
Спалити—сжечь.
Спальня—родъ экипажа для сна въ походѣ.
Спальний—аристократизовавшійся, возгордившійся барствомъ своимъ выскочка.
Спальнотъ—блескъ.
Спаржа—холодок, заячий холодок. См. Х и З.
Спаря—ширя. См. III.
Спарий—возбужденный, возвышенный чувствомъ.
Спаряти—возносить, воспарять.
Спаси-Бо! спаси-Біг!—нар. благодарю, спаси-Богъ, спасибо.
Спасити—погубить.
*Спасила мя хуста дівки,
 Та спасив мя кухоль зорівки.*
 Галицк. пѣс.
Спасівка—Спасовка, постъ съ 1-го по 15-е Августа.
Спасти—1) прийти на мысль, задуматься, запечалиться. 2) Вытравить скотомъ траву.
Спахнути—вспахнуть.
Спахи—потрава.
Спака—зной, жара.
Спекти—сжечь, высушить.
Спектися-тьця—изжариться.
Сперед, спереду—нар. спереди, прежде, съ лицевой стороны, въ прежнее время.
Спермацет—мозгъ изъ костей вѣта бы; отъ Латинскаго spermaleti.
Спёрчати—противиться, спорить.
Спершу, сперву—нар. сперва, вначалѣ.
Спеціал—монета. Величко.
Спиж—1) колокольный металлъ, а иногда бронза. 2) Растеніе *Cornus sanguinea* L.

Снижовий—мѣдный, бронзовый.
*В неділю рано пораненьку з города дістали,
 Всім церквам Українським верхи по;
 збивали.*
*Полотняні образи під кульбаки клали.
 Дзвонами стижовими коні наповали,
 В святих церквах коні становили.*
 Народная пѣсня о разореніи Кіева Батнею.
Спикатися-тьця—сбѣжаться, собраться.
Музництво з челядю лѣною спикувшиися город загло. Величко.
Спійальна—нар. пристально.
Спийатися-тьця—взбираться на что.
Спийити—остановить, упать.
Спийитися-тьця—остановиться, удержаться, перестать.
Спийити—удерживать.
Спис—копѣе, пика.
Списати—списывать.
Списиця—1) копѣйка 2) Бревно у пика.
Списовидий—остроконечный.
Спит, спітка—вопросъ.
Спитаний—спрошенный.
Спитати—спросить.
Спитатися-тьця—взять позволеніе, спроситься.
Спитник—вопросительный знакъ.
Спіток—опытъ, проба.
Спичка—указка.
Спів, співка, співи—пѣсня, пѣсенка, пѣсни.
Співак, співака, співач, співець—пѣвунъ, пѣвецъ, пѣвчій.
Співакка—пѣсенка.
Співати—пѣть.
Співачка—пѣвица.
Співуча пташка—пѣвчая птичка.
Співучий—пѣвчій, поющій.
Спід, спуд—низъ, домъ, подъ, изъ.
Спідниця—юбка.
*Се дівки честні, непорочні
 Яким спідниці не було*

Сідняк—нижній мельничний камінь въ отличіе отъ *середняка*, верхняго.

Сідтиха—нар. сподтишка.

Сізнатися-тьця—познакомиться.

Сізнитися-тьця—опоздать.

Сіпльний—общій.

Сіпльность, сіплка—общность, складчина

Сіпканій—захваченній, пайденный.

Сіпкати—1) встрѣтить, напасть въ рас-
пложь, застать, постигнуть, случить-
ся. 2) Поддѣть, постигнуть, поку-
сить.

Сіпкати-тьця—встрѣтиться, приклю-
читься.

Сіпвѣти, сіпвѣти—пеленать.

Сіпвѣтій—находящійся въ пеленахъ.

Сіпвѣток—пелёнки.

Сіпвѣтуха—повивальная бабка.

Сіпвѣданій—исповѣдующий.

Сіпвѣдати—исповѣдывать.

Сіпвѣдатися-тьця—исповѣдываться.

Сіпвѣдач, сіпвѣдник—исповѣдникъ.

Сіпвѣдачка—исповѣдница.

Сіпвѣдъ—исповѣдъ.

Сіпвѣстити—оповѣстити, извѣстити.

Сіпвѣд—воспоминаніе.

Сіпвѣдати—вспомнить, вздумать.

Сіпвѣдувати—воспоминать.

Сіпвѣдути—взглянуть, посмотрѣть.

Сіпвѣдній—старинный, древній.

Сіпвѣдъ—сударь.

Сіпвѣрка—сударыня.

Сіпвѣрство—домохозяйство.

Сіпвѣрський—хозяйскій.

Сіпвѣване, сіпвѣванія, сіпвѣваннѣчко—
надѣжда, ожиданіе.

Сіпвѣватися-тьця—надѣяться, ожидать.

Сіпвѣба—до *сподоби*—по душѣ.

Сіпвѣбанне-я—любовь, привязанность.

Сіпвѣбати—полюбить.

Сіпвѣбатися-тьця—полюбиться, попра-
виться.

Сіпвѣвок—употребленіе въ пищу.

Сіпвѣтте-я—пожива, прибыль, употреб-
леніе.

Сіпвѣдка—нар. очень давно.

Сіпвѣдвий—давнoproшедній.

Сіпвѣдшій—давнoбывшій.

Сіпвѣранок—нар. очень рано.

Сіпвѣ час—нар. сначала. *Сіпвѣ час*
траці—сначала работы.

Сіпвѣсити, сіпвѣсати—искушать, соб-
лазнять.

Біда Польку сіпвѣсила,

Шила Польку ва Русина.

Галицк. гѣс.

Сіпвѣта—покаяніе, эпитемія.

Сіпвѣтовати—каяться, вести эпитемію.

Сіпвѣчний—общій.

Сіпвѣлка, сіпвѣлка—1) дружба, согласіе, об-
щество, братство, пріязнь, знаком-
ство. 2) Право на половину чего-
либо; съ-обща.

Сіпвѣлом, сіпвѣлье—нар. вмѣстѣ, совмѣ-
сно.

Сіпвѣтнати—поблѣдвѣть, сдѣлаться бѣ-
лымъ какъ полотно.

Сіпвѣхати—испугать.

Сіпвѣгати—помогать, вспомошествовать.

Сіпвѣгач—помощникъ.

Сіпвѣгнати—растеніе *Sclerotium clavus*
Des.

Сіпвѣрш—мелкая трава *Polygonum avi-
culare* L.

Сіпвѣрчки—смородина.

Сіпвѣрмвий—спорыщій.

Сіпвѣрудѣ—созданіе, твореніе. произве-
деніе.

Сіпвѣрудити—создать.

Сіпвѣрудник—создатель, творецъ, зодчій.

Сіпвѣрудниця—создательница, строитель-
ница.

Сіпвѣрудити, сіпвѣрудити—снарядить.

Сіпвѣстити—пропустить.

Сіпвѣткайло—1) водка. 2) Храмой.

Сіпвѣткач—настойка, наливка.

Спотивгѣ—нар. печально, неожиданно.
Спочив, спочинок, спочівка—отдыхъ,
сонъ.
Спочивальня—спальня.
Спочувати—заслышать, раздѣлять серд-
цемъ, переживать.
Спочуйний—сочувственный.
Спочуття—сочувствіе.
Спохялость—покатость.
Справа—1) механизмъ, устройство. 2)
Дѣло, тяжба, процессъ, слѣдствіе,
справва управление, обстоятельство,
треба духовная.
Справдѣнный—настоящій, истинный
справедливый.
Справдити—осуществить, исполнить.
Справдитися-тьця—сдѣлаться, испол-
нить.
Справді—нар. точно такъ, въ самомъ
дѣлѣ.
Спражки—нар. серьезно, не шутя.
Справляти—сдѣлать, заказать, окончить.
Справниця—зала гдѣ засѣдаетъ судъ.
*Заковали, та й одвели
У катуш варшові,
А в справниці остались.
Судні з аудитором.*
Ю. Федькович.
Справованне—(акт. сл.) употребленіе,
распоряженіе.
Справовати—управлять.
Справоздавство—изданіе.
Справоздаця—(Галицк. сл.) издатель.
Справщик—корректоръ.
Справщиця—корректорша.
Спражний—настоящій, истинный, точный
Спрѣжду—нар. прежде, въ былое время.
Спритисний—(Галицк. сл.) выразитель-
ный.
Спритомний—настоящій, присутствующ-
щій.
Спріяти—благоприятствовать.
Спроба—опытъ.

Спробований—испытанный, дознанный.
Спрожиток—пробываніе.
Спромогѣтися-тьця—снискивать сред-
ства.
Спромогѣся—(гл. средн.) разжиться на
что либо.
Спробний—(акт. сл.) безстыдный, безче-
стный, мерзкій.
Спрят—вещи, аммуниція.
*Вольно уступити з арматою і зо
всіми спрятами.* Величко.
Спудѣя—ученикъ.
Спуза—пропасть, бездна.
*Божє, Божє!... „Як стояла“—
Так упала в спузу.*
Ю. Федькович.
Спуку—нар. отъ пупа, съ малолѣтства.
Спускалка—дѣтская забава зимой, ка-
танье со снѣжной или ледяной горы.
Спуст—заторъ въ 3 ведра.
Спустошѣлий—опустошенный.
Спустошити—опустошить разорить.
Срач—отхожее мѣсто, сортиръ.
Срачка, бігунка, дрисля—поносъ, раз-
слабленіе желудка.
Сребло, срібло—серебро.
Сребло живе—рутъ.
Сребло-злото—богатство.
*Возьміть собі сребло-злото
Та будьте богати.* Шевченко.
Сребний, сребраний—серебрянный.
Среброглав, зотоглав—серебристая или
золотистая парча, глазеть.
Среброзлоцістий—серебрянный, вызол-
ченный.
В сосудах среброзлоцістих. Величко.
Срѣдок—средство.
Срѣбловхвѣлий—сереброволнистый.
Срѣбляник—серебрянный.
Срѣбний—серебрянный.
Срѣбриста тополя—тополь *Betus alba L.*
Срдгіи—строгий, страшный, ужасный,
жестокій.

Срого—нар. строго.

Срамбний—постыдный, мерзкий, срамный.

Срамбчу—нар. стыдно.

Срубштак—столярный станокъ.

Ссати—сосать.

Став, ставок, ставина, ставочок—прудь, озеро, озерце.

Ставати—1) становиться происходить, совершаться. 2) Являться въ судъ для разбирательства.

Ставене—представленіе кого либо къ суду.

Ставити—представлять въ судъ кого-либо.

Ставленій—лицо которое должно было быть представлено въ судъ.

Ставний—статный стройный.

Ставник—церковный подсвѣшникъ.

Стадник—1) пастухъ, табунычикъ. 2) Жеребецъ, также быкъ, боровъ и проч. для приплоду въ стадѣ вообще животное самецъ, руководящее стадомъ.

Стадниця—загонъ для скота.

Стадбл, стодбла—1) житница, гумно, овинъ; строеніе гдѣ рожь складываютъ, сушатъ и молотятъ. 2) Скотный дворъ. 3) Въ постояломъ дворѣ намѣтъ вокругъ забора, подъ коимъ ставятъ лошадей и вozy.

Стак—такъ.

Ставий—постоянный, существовавшій, бывшій.

Стайка, сталька—1) простая нитка. 2) Каждая изъ тѣхъ бичевокъ, изъ которыхъ свита верѣвка.

Стан—1) положеніе, сословіе, классъ. 2) Талія; станъ.

Станій—верхняя часть женской сорочки, которая бывасть обыкновенно изъ лучшаго холста.

Становисько—лагерь, обиталище, становище, ночлегъ, квартира.

По силі своій неприятеля громячи, на становиська до війська его жаднихъ живностей і запасів не возимъ. Скоропадський.

Становище—военный постой.

Доми козацькїї од всякихъ становищъ вільни буми.

Станок—кусокъ холста.

Станя—конюшня.

Старà—старуха.

Старезний, старезний—очень старый

Старець, стари!—пищій, ищіе

Старецький—нищенскій.

Старій—старикъ.

Старовати—1) стараться, пецпсь, начальствовать, руководить. 2) Проводить старость, ованчивать жизнь.

Старовина—старое, бывшее, старина; прибрѣтенное отъ предковъ.

Старовичій—древній, исконный.

Старовний—старательный.

Стародуб—растение *Lasergium latifolium* L. 2) Уѣздный городъ Черниговской губерніи, прежній *Стародубовський Полк.*

Стародубка—растение *Helleborus niger* L.

Старосвітський—старинный.

Староста—1) градоначальникъ, старшина, управитель, намѣстникъ королевскій. 2) Въ свадебныхъ обрядахъ старосты, люди старшіе: *дружко* и *сват*, есть и *идстароста*.

Старостич, старостенко—сынъ старосты.

Старбетка—старостинка.

Нещобтливому Чаплинському, бенкартові Литовському, опіякові Польському, злодію і бездушному здирці Українському, Старостку Черинському ледящій, злодюзі, марю, пъянці, ошусту і служці хорунжого. Величко.

Старостянка—дочь старосты.

Старощи—старость.

Старушек—(акт. сл.) старикъ,

До Риму прийшли два старушки.

Величко.

Старчук—презрѣнный нищій.

Стасько—Степанъ.

Стата—состояніе.

Статск, отаток—имѣніе.

Статѣчний—годный, постоянный, личный.

Стати—статья.

Статися-тъця—сдѣлаться.

Статковати—выдержать, вытерпѣть, хазяйничать, повиноваться.

В щасті неаміе чоловік статковати. Посл.

Статковий — принадлежащій къ какой либо посудѣ; находящійся въ сосудѣ.

Статок—1) рогатый скотъ. 2) Имѣніе. 3) Посуда. 4) Судно. 5) Мѣстопробываніе. 6) Порядок; благоустройство.

Стеблина—стебель

Стебнути, стебнути—ударить, хватить.

Стегіб—лядвія, бедро.

Стежити—слѣдить, преслѣдовать.

Стежка, стежечка—травинка, тропиночка; отъ церковно-Славянскаго — *стежа*.

Стежка, стѣжка—лента, застежка.

Стельмах—колѣсникъ, тѣлежникъ.

Стельмахський—колесницій.

Стеля—потолокъ.

Стеменицько—нар. точнѣховько.

Степ—поле, на коемъ растѣтъ обильная трава и изрѣдка деревья.

Степан, Стецькб, Стець—Стефанъ.

Степова нивонія—растение *Raconia tenuifolia* L., иначе по-Украински—*воронецъ*.

Степовий—степной.

Степовий василѣк—цвѣтокъ *Salvia sylvestris* L.

Степовий молочай—растение *Euphorbia picaensis* Allion.

Степовий ряст—раст. *Muscari pallens* Fischr.

Степовий яцинт—цвѣтокъ *Muscari comosum* Mill.

Степовики—запорожцы (т. е. жители Херсонской и Екатеринославской губерн.)

Стербельковѣтий—малорослый человѣкъ.

Стерегти—стеречь.

Стери, етерня—пахатное поле, на которомъ снята жатва.

Стерникъ звичайний—насъкомое *Emberiza milliaris* L., иначе по-Украински *каразій, ячминник*.

Стерничий—кормчій, рулевой.

Стидка—руль, кормило.

Стеха, Стешка—Степанида.

Стидка—безстыдна.

Стидкий—постыдный, мерзкій.

Стидний—срамный, позорный.

Стикати—сажать на коль.

Стикати—обезглавить.

Вішано, стимано і мордовано, як злочинців. Лѣт. Самовидца

Стигтися-тъця—схватываться.

Стирта—скирда.

Стирчати—торчать.

Стис—прессъ.

Стислий—сдавленный, сжатый, точный, тѣсный, скупой, опредѣленный.

Стислость—все узкое, точность, аккуратность.

Стих—1) стихъ, стихи. 2) Урокъ изъ Псалтира или Часослова.

Стиха—нар. тихо, потихоньку.

Стибок—стѣжокъ.

Стиг—стогъ сѣна.

Стижка—стойка, стовніе въ караулѣ.

Мов перед судовим на стійці козаки.

I. Гребінка.

Стигло—стойло.

Стиг—столь.

Стилець, стелець—столѣкъ, каедрa.

Стильний—стольный.

Стілка—роща по отлогостямъ горы надъ рѣкою.
Стіпник—сцільник. См. ниже.
Стіпний—способный.
Сто з оком—сто одинъ; *отдѣлити сто з оком*—воздать съ ляхвою, отомстить.
Стовб, стовба, стовн—столбъ, свая уменьш. *стовпецъ, стовбчикъ*.
Стовбула—*стовбула перекидатися*—коверкаться, паясничать.
Стовбур—1) столбъ. 2) Неуклюжій чоловікъ.
Стовбці, стовци—гречишники.
Стовкті—столоць.
Стопнати—стонать, охать.
Стоголовник—растение *Vaccaria vulgaris Host.*
Стожара—мѣсто гдѣ стоить сѣно во дворѣ.
Стожильник—растение *Cnedium venosum Koch.*
Стоколос—раст. *Bromus Mollis L. B. squarrosus L.*
Стоколоса—растение *Bromus secalinus.*
Стократки—маргаритки *Bonnis peregrinis L.*
Стокротъ—маргаритка *Bellis peregrinis.*
Столець—1) аналой церковный. *Поставили столець і молодих звінчани.* 2) *Stolec*, тронъ, кресло, ваедрa, сѣдалище, мѣсто.
Столець вдовій—акт. сл.) 1) промежутокъ времени, когда вдова, вслѣдъ за смертью мужа, не имѣла права вступать во 2-й бракъ. 2) Часть имущества приходящаяся вдовѣ.
Столѣчний—столічний.
Столечний городъ Києв. Орлик.
Сто-лих—несчастіе, бѣда.
Стільний—престольный.
Стільник—земскій, урядникъ, на обязанности котораго было попеченіе о

королевскомъ столѣ, въ случаѣ призѣда короля. Впрочемъ, это былъ скорѣе только почетный титулъ.
Стома—усталость.
Стонадцять—112.
Столбити—сдѣлать тонкимъ.
Стоновилк—грибъ *Pugola minor L.*
Стоньга—сороконожка *Oniscus asperatus.*
Стопцѣваний—истоптанный.
Сторік, сторіччя—столѣтіе, вѣкъ.
Сторжити—торговать.
Сторбга—сторожъ.
Сторбжа—стража.
Сторожѣвщина—крестьянскій оброкъ по 2 гроша съ дыму. Памят. Києвъ. III
Сторожкий—осторожный.
Сторожне—нар. осторожно
Сторбна—страна; партія.
Сторбна отпорна—(акт. сл.) отвѣтчикъ.
Сторочній—столѣтній.
Сторбжити—наставлять уши.
Сторч, сторчак, сторчака, сторчаком—нарѣч. къ верху ногами, стремглавъ.
Сторчати—стирчати. См. выше.
Стосоватися-тця—сообразяться съ чѣмъ, относиться къ кому.
До того стосуючися і Гетьман рѣзислав свої універсали. Лѣт. Самов.
Стосоткротъ—10,000.
Стосуюнок—отношенія.
Я во всімъ въ добрихъ стосункахъ маюся.
Стоба—смердючка. См. выше.
Стоятися-тця—стоять, имѣть цѣну.
На ёму була біла свита сім кпн столася вона. I. Котларевський.
Страва—яство, пища, кушанье.
Стравити—1) съѣсть, издержать. 2) Потерять.
Стравний—питательный.
Стракатий—пѣгій.
Страній—путникъ, путешественникъ.
Странія—путешественница.
Страстник—мученикъ, страдалецъ.

страстница—мученица.
тра́та—потеря, утрата, казнь, усѣкнове́ніе.
тра́тити—постребить, убить, издержать.
Стра́х—1) ужась. 2) Нарѣчіе много.
Страха́тися-тъця—страшиться.
Страховина—сказка объ ужасахъ.
Страхови́нний—страшный.
Страхоноло́х—1) трусь. 2) Растеніе *Xanthium spinosum*.
Страхоно́д—(въ насмѣшку) трустъ.
Стре́мя—слѣдь.
Орликъ зоставши зянемъ Герцику, вступивъ в ѣдъ стремея тесневське.
В. Л. Кочубей
Стрепену́тися-тъця—вздогнуть.
Стриб!—межд. прыгъ!
Стриба́ти—прыгать.
Стрибулькватый—отличный (?)
Стрибу́чий—1) легко скачущій. Сухой, и легкой.
Стригти—стричь, колотить, бить.
Стригу́н, стригунѣцъ—жеребенокъ, у котораго еще не выросла грива.
Стриже́нь—середина. сердцевина; быстрина рѣки.
Строй, стрій—уборъ, нарядъ.
Стри́лка—1) стрекоза. 2) Коромисло въ вѣсахъ.
Стриміти—торчать, выдаваться.
Стри́х—черта, сглаживанье.
Стрива́й!—погоди!
Стрива́ти—встрѣчать; ожидать.
Стрива́тися-тъця—встрѣчаться.
Стрѣла, стрѣлка, стрѣлочка—стрѣла, стрѣлка, стрѣлочка.
Стрѣле́цъ—стрѣлокъ.
Стрѣли́ца—растеніе *Sagittaria sagittae-folia L.*
Стрѣльцювати—охотничать.
Стрѣльчи́ха—жена стрѣлка.
Стрѣмкий—отвѣсный.
Стрѣмляти—натягивать.

Стрѣте́ннѣя—праздникъ Срѣтенія Господня.
Стрѣт—встрѣча.
Стрѣти—встрѣтить.
Стрѣха—кровля, крыша.
Стрѣча́ти—встрѣчать.
Стрѣчка, стрѣчечка—лента, повязка, ленточка.
Строй—машина.
Стройни́й—машинный.
Стройник—машинистъ.
Стройни́ца—машинистка.
Строкѣта полева—растеніе *Centaurea Iacea L.*
Строп—потолокъ въ комнатѣ.
Строфовати—(акт. сл.) штрафовать, наказывать.
Строчити—1) дѣлать строку (о шитьѣ) 2) Писать.
Строчка—полоса другаго пѣвта.
Строчок—растеніе *Helvella esculenta Pers.*
Струг—байдак. См. Б.
Стругати—строгать.
Стругну́ти—1) одинъ разъ стругнуть 2) Быстро пойти.
Струми́нь, струмѣчок—струя, ручеекъ.
Струнчити—разсерчать, выговаривать.
Струньки́й—тонкій, стройный.
Струсну́тися-тъця—содрогнуться.
Струти́ти—отравить.
Стрямкий—перпендикулярный.
Стрямко—нар. перпендикулярно.
Студе́нь—сѣверъ.
Студени́й—сѣверный, холодный.
Студо́ла—стодол. См. выше.
Стужати—стягивать.
*Не разъ я бачив, що добро стужають
Бреде свободно собі розбішак.*
І. Верхратський.
Стужка—плетеная кадушка или **коробка**.
Стукотѣти—стучать.
Стукотѣя—стучь.

Студень—родъ пирога.

Студигуз—растеніе *Lestera ovata* L.;
иначе по-Украински—*золушки руш-*
нички; золушки слѣзи.

Стулитн—сжать рукою, сомкнуть.

Стума—мракъ, темнота.

Ступа—толчек, иготь.

Ступак—рысакъ, бѣгунъ.

Ступень—градусъ.

Ступѣр—пестъ, въ толченяхъ, мельницахъ.

Носитъца, якъ баба зо ступѣром.

Посл.

Стус—толчокъ.

Стусѣн—ударъ кулакомъ, толчекъ.

Стуснѣтисѣ-тѣця—сшибитисѣ, сбѣтисѣ,
сдвинутисѣ.

Стягѣ—полоса.

Стягѣтисѣ-тѣця—стягиватисѣ, отклю-

спѣтисѣ.

Стягач—растеніе *Plantago lanceolata* L.

а подругимъ *Saponaria officinalis* L.

Стягнѣти—собрать.

Панъцину і стацію стягнути.

Хапенко.

Стѣм—смысль.

Стѣмитисѣ-тѣця—опомнитисѣ.

Стѣмок—понятіе, смыслъ.

Стѣти—срубить, сомкнуть.

Субделекгат—(акт. сл. *subdelegatus*)
исправляющій должность какого ни-
будь урядника по его порученію;
иногда такое исправленіе должности
поручалось только для внесенія въ
книги одного какого либо докумен-
та, ибо документъ этотъ вносился
самимъ должностнымъ лицомъ, и
тогда субделекгатъ былъ только „ad
hunc solum actum.“

Субделекгація—(акт. сл. *subdelegatio*).
исправленіе должности какого-ни-
будь урядника по его порученію.

Субѣтка, субѣтисѣ, субѣтковѣ—наказаніе,

коему подвергались нѣкогда въ шко-
лахъ ученики каждую субботу.

*По обѣдѣ в субботу маеть даскал з
дѣтьми намовлятися, як мають би-
ти противъ Бога, родитом: на що
Ім і памятною, субѣткового, маеть
неборонити по часѣ школьній исти-
ти. Писано бо есть: Не любляй си-
на шдидитъ жезлм. Уставъ Луцкой
Школы 1624.*

Сувій, сувійчик, сувійник, сувійничок—
кусокъ, свѣртокъ, свитокъ холста.

*Тобі мамко, да навійнички, а мені
да сувійнички. Пѣс.*

Сувѣра—потація, выговоръ. суровая
рѣчь, торжественно-внушительный
тонъ.

Сувѣрий—суровый.

Сугѣк, сайгѣк—дикія степная коза съ
съ бѣлыми рогами.

Судѣтити—судить, ридить.

Судженнй—суженный.

Судина—сосудъ.

Судѣвнй—принадлежащій с лу; судья.

Судовик—судебный чиновникъ.

Судонисѣ—(акт. сл.) запись, написанное
дѣло, процессъ, произведенный судеб-
нымъ порядкомъ.

Судѣвна—дочь судьи.

Судѣннй—судейскій.

Судѣя, судѣя—1) *Судѣя Генеральный*—
президентъ Главнаго Суда въ гет-
маніи. 2) *Земелький в повітовому
суді.* 3) *Повковий*—первый членъ
Городскаго суда.

Сук—сучекъ, свѣртокъ.

Сука, сукага, сучище—сука.

Сукамина—туговое дерево.

Сукѣти—сучить.

Сукман, сукманка, сукмана—родъ сюр-
тука.

Сукня—женское платье.

Сукняннй—принадлежащій къ платью.

Сукроватий—угреватий, нечистый, грязный.
Сулб—1 родъ рыбы. 2) Рѣка въ Полтавской губерніи.
Сулія—большая бутылъ.
Султанчик—рогіз, палочник—См. Р. и П.
Султанчики—мячка, рогоза. М. и Р.
Сумбѣня—вонзель именной.
Сумирній—смирный, скромный, тихій.
Сумірно—нар. тихо, смирно.
Сумленне, сумлѣння, сумління—совѣсть.
Сумма Істна—(акт. сл.) капиталъ независимо отъ процентовъ иначе еще *сумма Істотня або оригінальна, summa originalis.*
Сумний—печальный, боязливый, опасный, страшный.
Сумно—нар. страшно.
Сумованне, сумѣта, сум—уныніе, грусть, печаль, тоска, страхъ.
Сумовати—печалиться, грустить, горевать, тосковать, страшиться.
Сумоватій, сумоватенькій—печальный.
Сумит—(акт. сл. *sumo, sumpsi, sumptum*) вздержки, счетъ.
Сумяття—смятеніе, тревога.
Сунія, сунічник—земляника *Fragaria.*
Сунка, суночка—котомка, сумочка.
Сунути—двинуть.
Сунутися-тъця—двинутися.
Суперѣчка—споръ, противорѣчіе.
І межъ святыми буває суперѣчка. Посл.
Сунити—хмурять, морщить.
Сунлаття—костюмъ, гардеробъ.
*Нехай срібла намножать, як полови,
 А сунлаття надбають повні скрині,—
 Оддянуція у ту одѣжу праві,
 Поділяція грошима непорочні.*
 П. Ратай.
Супліка—письмо, прозба, жалоба, челобитье; отъ Латинскаго *supplices literae.*

Суплікованне—челобитье, прозба.
Супліковати—просить письменно.
Супдіити—бить ремнемъ.
Супдія—ремень у хомута.
Супорбса—беременная (о свиньяхъ).
Супруг, супруга—пара воловъ.
Суптѣльний—хорошо сложенный, красивый.
Сурѣжний, сурѣжній—смѣшанный, печистый.
Сургач—сургучъ.
Сурѣлі—ляшки.
Суремка—труба, рожокъ музыкальный.
Суржик—смѣшанный зерновой хлѣбъ, когда бѣ засѣву новаго хлѣба поднимется прошлогодній.
Сурпінця, свіріца—рапсъ *Brassica Napus L. Var. oleifera Dc.*
Сурма—труба музыкальная.
Сурмач—трубачъ.
Сурмити—трубить.

Сурми засурмили,

Бубни забубнили, заорали. Пѣс.

Сусіда—сосѣдъ; безземельный крестьянинъ; *пійти у сусіди*—жить въ чужомъ домѣ, продавши свой, или не имѣя онаго.

Сусідами тут зовутьця, хто біля кого живе... тільки і ті ще, хто в чужій хаті не наймом. Буде от-се в чоловіка хата порожня, і він пустив в її кого жить, той вже і сусіда єд, хотъ би та хата була геть денебудъ од Ёго хотъ би за селом, або і в друтому селі. Сіх сусідиѣ ще иноді і підсусідками зовуть; тільки то вже по письменному, а народ просто: „Сей чоловік“ каже, „сусіда мій.“ Нѣис.

Сусіаль—междоиметіе выражающее собою моментъ внезапнаго появленія.

Ті стережуть, а вони сусіаль у хату.

Сусілка—сосуля, замерзшая въ рожокъ вода подъ ервлюю.

Суслик—небольшой звѣрь, составляющій съ родами бѣлки и сурка одно семейство *Mus citulus vulgaris, spermophilus*.

Суслики—родъ прыпковъ.

Сутемно—нар. сумрачно, темновато.

Сутенѣти—смеркаться, темнѣть.

Сутий—сущій, настоящій; богато чѣмъ преисполненный.

Сутинь—полутѣнь.

Сутки—узкій коридоръ, проходъ.

Сутю—костюмъ.

Сутюзолотий—настоящій, золотой, червонный.

Суточки—уголъ.

Завіши мене в суточки та й каже: „пристаньмо й ми, братіку, в коліі.“

П. Куліш.

Сутяга—ябедникъ.

Сухий четвер = Русальчи Великдень.

См. Р.

Сухменс—сухое мѣсто.

На острові лодки водниі сухменем позатягали. Величко.

Суховершки—лобъ, локъ.—См. Л.

Суходіл, суходіл—матеріеъ.

Сухозлѣтниця—фольга, мшпура.

Сухомлявий—чахотный, сухой.

Сухоберий—вымытый на просто (обѣлье), безъ бученія.

Сухобогий вл—худощавый тощій быкъ.

Сухота, сухотонька печаль, зазнобушка.

Дівчино сухотонько моя!

Сучасний—современный, настоящій.

Сучий—суепяъ.

Суш—сухое дерево.

Сущики—сухіе крендели.

Схѣб—плечо, ребро свянное или баранье

Схѣзка—сходка.

Аби жадних схадзок і бесід не мали.

Величко.

Схажка—собраніе сходка.

Не отходючи, мають поставити два брати до другої схажки. Чинъ Львовск. Братства.

Схамеңутися-тъця—опомниться, прийти въ себя.

Схибнути—отступиться, промахнуться сойти съ правого пути.

Схиэмаѣтик—отступникъ, раскольникъ. Этимъ именемъ Поляки! называли православныхъ.

Схиэмаѣцький, схиэмаѣчичий—расколническій, отщепенскій.

Схилнй, схилнний—склонный.

Схилѣти, схилѣти—склонять, наклонять.

Схильчивий—сговорчивый.

Схильчивость—податливость, сговорчливость.

Схилѣтися-тъця—наклоняться, склоняться.

Схованка—спрятанка.

Схованс—сбереженіе.

Сховати—1) спрятать. 2) Похоронити мертвое тѣло.

Сховѣтися-тъця—спрятаться.

Схобник—ларецъ.

Схобок=схованка. См. выше.

Лихий сховок і доброго попусе. Посл.

Сход—1) восхожденіе, востокъ. 2) Сельское кладбище.

Сходень—востокъ.

Сходн, сходці—ступени, сходы, лѣстница.

Сходовий—восточный.

Сходжий—похожий.

Схонити—схватить.

Схонитися-тъця, схоблюватися-тъця—вскочить на ноги-схватиться.

Сцільники—медовые соты.

Сцільущий—цѣлебный, цѣлительный.

Сцїплати—сжимать. *Сцїтила зуби від злості.*

Стахата—остывать, охлаждаться.

Сцепити—сцѣпить.

Сченурлати—очищать, убирать.
Счервонити—покраснѣть.
Счлальнш-с—нар. плотнѣе, тѣснѣе.
Счлвнити—сдѣлать, совершить, поднять
Счлвнитися-тьця—произойти, сдѣлаться.
Счлсток—чистецъ, чистякъ См. Ч.
Счутиися-тьця, счуватися-тьця—опом-
 ниться, оглядѣться.
Сфора—свора, соединеніе
Сфоровати, схворовати—соединить.
Сфороватися-тьця—соединиться.
Сфорцоватися-тьця—ускорять.
Сябриня, сяброба—сосѣдка.
Сябрѣ—сосѣдъ.
Сягати—посигать, отваживаться.
Сяйво, сяево північнш—сѣверное сіявіе.
Сякати—сморгаться.
Сякий—таковой, таковскій.
Сяпра—соперница, антагонистка, про-
 тивница.
Сяпро—противникъ.
Сяти, сяяти—сіять, блистать.

Т.

Та—союзъ и, да. *Пан та собака.*
Та-ба!—и чюжь! но увь!
Табака—нюхательный табакъ.
Табах—гуль гуль, шумъ.
Табачка—растеніе *Ranunculus sceler-
 rutus.*
Табачний—табачный.
Табачник—потребитель табаку.
Табин—родъ материн.
*Даровавъ лектичку свою з балдахин-
 ном табину зеленого з золотими квіточ-
 ками. Велпчко.*
Табур, табур—лагерь; обозъ; вагенбургъ;
 стадо.

Табуляція—рописка.
Табун—стадо птицъ или лошадей.
Табунщик—стадникъ.
Таджѣж—разумѣтся, конечно.
Тасмний—тайный.
Тасмность, тасмница—тайна.
Тай, та й—союзъ да, и.
Так-де!—такъ куда.
Такн-так—нар. совершенно такъ.
Таківський—таковскій.
Такічки, такечки—такъ, вотъ какъ.
Такса—1) оцѣнка судомъ какой либо
 вещи. 2) Определенное закономъ воз-
 награжденіе за украденнаго, и уби-
 таго и т. под. крестьянина и вооб-
 ще за убытки.
Так-саме—нар. совершенно такъ, точно
 такъ.
Талабан, тарлабан—растеніе *Spiraea Fi-
 lipendula L.* иначе по-Украински—
поритник.
Талап—участь, счастье, доля; дарованіе,
 способность, талантъ.
Талимбаси, таламбас, телембас, тулумбас
 —тимпанъ, родъ бубна.
Талірка, тарілка—тарѣлка.
Таловірка—родъ сельдя.
Талир—талеръ, 2 гульдена.
Тамбор—барабанщикъ.
*Як стали тамбори дрібний вірбиль
 прати. Ю. Федькович.*
Таметов—цвинтаръ. См. Ц.
Тамечка, тамечки—нар. тамъ, въ томъ
 мѣстѣ, въ той сторонѣ.
Тамовати—гатишь, запрудить, остановить
 теченіе воды
*Тиха вода берси ложить, а бистра
 тамуе. Псал.*
Таній, танійшій—дешевый.
Тандок, тандочок—хороводная игра дѣ-
 виць.
*Ой у місті Немірові дівок танок
 ходить. Пѣс.*

Ташути—таять, угасать, истрѣвать.

Танцювати, таньчити—танцевать.

Танцюбра—танцоръ, любитель танцевъ.

Танцюристка—танцовщица.

Тарабан—барабанъ.

А за Дністра тарабани.

Глухо-глухо чули.

Ю. Федькович.

Тарадайка—малая повозка; возокъ на двухъ колёсахъ.

Таранковатий—пѣгій, рыбой отъ оспы.

Тарань—родъ рыбы, лабарданъ, сушеная треска.

Тарган—Blatta.

Тарель—талар. См. выше.

Тарифа—(акт. сл. toguffa) раскладка податей, окладной листъ извѣстнаго воеводства, въ которомъ показывалось и число жителей или „дымовъ“, подлежащихъ обложенію.

Тасовати—колотить, бить.

Татарва—(собирает.) Татары.

Татарське зілля—аер. См. А.

Татарщина—Татарин.

Татарюга, Татарюка—Татаринъ.

Тато, татусь—отецъ, батюшка.

Тэхелька—дощечка.

Тахтарити—тащить.

Таця—поднось.

Тачати—шить сапоги.

Ташовати—тасовать, раскладывать.

Ташоватися-тьця—приводить въ порядокъ.

Тая—та, сія.

Твань, тванюка—тина, грязь, болото.

З помяненої твані і гружкості вибейкавшися, деруться Дяхи на прикрую гору, а часть їх зарузли і другим путем затарасовала.
Величко.

Твар—лице.

Тварь, тварюка—тварь, животное.

Твій—твой.

Твориво—созданіе.

Тевкати—сильно качать или трусить.

Теди—(акт. союзь) тогда.

Теж—тоже, также, то самое.

Тескач—просо.

Телемак—колокольчикъ.

Телѣнькати—звенѣть.

Телесень—болтунъ; болванъ, дуракъ.

Теленний—болтливый, глупый.

Телессовангся-тьця—скупать, нудиться.

Телиця—телушка, корова.

Тѣлбухи=требухи. См. ниже.

Тельмом—нар. съ азартомъ.

Або рвоне опять тельмом,

То знав вольнійше его спускає

Мотилѣк в муках загибає.

І. Вѣрхратскій.

Теля, телятко—теленокъ.

Теменжене—давленіе, преслѣдованіе.

Теменжити—преслѣдовать.

Темник—погребъ, лёхъ.

Темнісінький—самый темный.

Тембота—невѣжественность; безграмотный людъ; темнота.

Темперовати—(акт. сл.) чинить.

Темрява—мракъ, темнота.

Темрявий—сумрачный, темный.

Темгериня—кукуруза.

Темдітний—нѣжный, деликатный, тонкій, учтивый, смиренный.

Темдітник—изнѣженный, избалованный человекъ.

Темдітниця—нѣженка.

Темдітничати, темдітниковати—нѣжничать.

Тѣнтра, Тѣнтрів—островъ близъ Днѣпровскаго Лимана и Кинбургской косы.

Тенута—(акт. сл. tenuta) арендная плата.

Тенѣр, теперѣчки, тепѣреньки—нар. нынѣ, теперь.

Тенѣречний—настоящій, теперешній.

Теплець—теплородъ.

Теплий—тёплый, южный.

Теплий край—южный берегъ.

Теплівщина—тропическія страны.

Теплоб—теплота.

Тёплого Олѣкси—17-е Марта Алексѣя Божія Человѣка. Съ этого дня въ Украинѣ начинаютъ выставлять пчелиные ульи.

Тепломір—термометръ.

Тепре—нар. теперь.

Теревѣні-вѣні—галиматья, чепуха.

Терезі—коромысло на вѣсахъ.

Поламались терези, сія вѣзучи на вози.

Теремок—бумажные цвѣты для украшенія образовъ.

Терен, тери, теривник—кустарное плодовитое дерево *Prunus spinosa* L.; другой видъ терновника называется *тарносми*.

Терліця—1) деревянное сѣдло, въ которомъ назади находится небольшой лучокъ *Mrgongovius*. 2) Терка, или инструментъ, коимъ растирають лёнъ.

Терментія—растение *Potentilla Tormentella Schrank*; иначе по-Украински—*дубровка, кур-зілля*.

Термини—окончаніе, заключеніе, *в термини*—нар. кратко,

Терниця—терліця. См. выше.

Тернівка—водка настоящая на терновыхъ ягодахъ.

Терпібѣда—растение *Ranunculus acris*.

Терпїжка—терпїніе, ожиданіе.

Терпїчий—терпїливый.

Тертіця—тѣсъ, доска.

Тертішник—пильщикъ, выпиливающій изъ брусевъ доски.

Тѣртушка—терка.

Тѣсельскій—столярный.

Тескїиця—тоска, печаль.

Тесля—плотникъ, столяръ, зодчій, ремесленникъ.

Тѣсник, тесельчик—столяръ.

Ой шло, шло, два тесельчика;

Сичуть, рубають самбор деревце.

Пѣс.

Тестъ—женинъ отецъ.

Тестамент—(акт. сл. *testamentum*) духовное завѣщаніе.

Тестатор—(акт. сл. *testator*) завѣщатель.

Тестимонія—(акт. сл. *testimonium*) свидѣтельство, свидѣтельское показаніе.

Тетеря, тетервак—1) тура; остатки вислаго ржаного тѣста солью приправленнаго. 2) Птица тетеревъ. 3) *Тетері дати*—убрать всё; съѣсть все.

Тихоможный—тихий, скрытный.

Тїць, тїці—(Галиц. сл.) полнота, тучность.

Вок через носи не тїе. Пословица.

Тїць!—междом. тыкъ! *Тїць ёму піро в руки.*

Тїчет—*що ся тїчеш*—что касается.

Тїчина—вѣха.

Тїчок—1) *тїчка подуми*—попробовать силы. 2) Болъ.

Тїша—тишина, затишье.

Тїшковатися-тїця—говорить, сидѣть тихо.

Панночки звістно тїшкуютися, на смїх ёго спаничками піднімаи. П. Куліш.

Тїждень—7 дней, недѣля.

Тїждівий, тїжівий—недѣльный, седмичный.

Тїзкѣні—(акт. сл.) возжи.

Брюховецкий своєму щастю тїзкѣнів попустивши Велпко.

Тїй, тїя, тїе—тотъ, та, то.

Тїкати—(акт. сл.) касаться, относить. *Тїкати рішення.*

Тїква—1) родъ кувшина. 2) Арбузь—кабакъ.

Тілекрот, клекрот—нар. столько; сколько.

Клекрот Військо Запорозьке насильство терпіло, тилекрот принуждено було кровію і одвагами цілості прав і вільностей своїх боронити.

Орлик.

Тильчастий—массивный.

Тяляги—латы изъ желѣзныхъ или се-ребрянныхъ дощечевъ, нашитыхъ на бархатъ, сукні, или кожѣ, то что у Великороссіявъ *куяки*. П. Куліш.

Тиміш, Тимось—Тимофѣй.

Тимуш—союзъ будетъ, каеъ-бы, словно.

Закопили пику, тимуш тертого хрину понюхав.

Тин—плетень, заборъ, частоколь.

Тина—растение Conferva.

Тинѣця—(безл. гл.) случиться, попадет-ся, встрѣтится.

Тифа, тифа—1) грубая шутка пускати кому (сонному) дымъ въ носъ или въ глаза. *Тинфи дати.* 2) Польская старая монета въ 20 коп.

Тинѣтися-тьця—шляться около забо-ровъ, безцѣльно бродить.

Тинѣць—растение Festuca ovina L.

Тирити—тащить. *Коняка на силу ти-рить.*

Тиркѣтій—драчливый.

Тирліч—трава горечавка Gentiana Ama-rella L.

„Хто тирлич носить на шиї, той завше буде в ласці у панів.“ „Кажуть, що як відьми збираються летіти то мастять собі під пахвами.“

Народ. пов.

Тірло—мѣсто для сходки, соединенія, препровожденія времени и проч.

Тірса—ковыль-трава.

Тис—дерево тисъ Taxus baccata L.

Тиск—толпа, множество.

Тіснява—тѣснота.

І тиснява і зук і драча.

Бодянский.

Тисъ—ты. *Тисъ покинув сестру сиротоньку.* І. Федькович.

Тисячаголов, стоголов—растение Vaccaria vulgaris Host.

Титар—ктиторъ, настоятель, церковный староста.

Титаренко—сынъ ктитора или церков-наго старосты.

Титариха—жена титаря.

Титарівна—дочь ктитора.

Титарія—ктиторія, столъ, сундукъ, на которомъ въ церквахъ продають во-сковья свѣчи. *)

Тишком—нар. втихомолку.

Тікати—уходить, бѣжать.

Тіки—нар. столько.

Тіліпатися-тьця—болтаться, качаться.

А китици то сюди, то туди тілі-паються.

Гр. Квітка.

Тілки, тілько—нар. только, столько.

Тімаха—повѣса, разгульный удалый.

Тіменниця—головная нечистота.

Тімін—цімін. См. Ц.

Тінь—тѣнь.

Тінявий—темноватый.

Тісна баба—игра въ тиски.

Тітка, тіточка, тітуся—тѣтка, тѣтушка, тѣтинька.

Тікаля—женщина ткачъ.

Тікаїна—ткань, матерія.

Тікавка—шерстянная тканная матерія.

Продай дівчино тканку—шерстянку.

Пѣс.

Тікацький—ткаческій.

Тіломити—уничтожать, загашать.

*) Примѣч. По недосмотру слѣдующее за симъ слово *тихомолкий* и 7 другихъ слѣдующихъ за нимъ словъ помѣщены на предъидущей страницѣ. Ошибка явилась при перетасовкѣ словъ, произведенной вслѣдствіе (независагаго отъ меня) намѣ-ненія принятаго мною алфавита. *Асторъ.*

Тломок—1) узѣль, чемоданъ. 2) Багажъ.
Тлумачѣннє—переводъ, изъясненіе.
Тлумачити—переводити, изъяснить.
Тлумка—мерещенье, отуманеніе взора, или понятія.
Тлустий—толстый, жирный.
Тmäßig—нар, печально сучно.
Товальня, тувальня—большое пологенце на алтарѣ.
Товар—рогатый скотъ.
Жениха придбаємо самі із товаром і вісьями. Пѣс.
Товарина, товаряка—скотина, животное.
Товариство—1) товарищество, компанія. 2) Чиновничество Казацкаго Войска. 3) Артель.
Товарищ—1) другъ, пріятель. 2) *Товарищ Військовий*—адъютантъ въ козацкой сотнѣ. 3) *Товарищ значковий*—хранитель малаго знамени.
Товарята—телята.
Товарячий—скотской.
Товк—толкъ.
Товкати—толкать, пихать.
Товкаться-тьця—шататься.
Товкач, товкачка—толкачъ, пестивъ для ступки.
Товкмачити—толочь, колотить, бить, вколачивать, затверживать.
Товкти—толочь, твердить, заучивать.
Товктися—(гл. средн.) толочься, возить-ся.
Товкувати—толковать.
Товкущій—2) толкущій. 2) Заботявний, неугомонный, прилежный, разбитый.
Тѣпа—толпа.
Тѣпнїтися-тьця—толпиться, тѣсниться.
Тѣпнїга—толстякъ, здоровякъ, несладный мужчина.
Тѣстий—толстый.
Тѣстук—растение *Nuphar luteum* Smith.
Тѣстула—растение *Gentiana cruciata* L.; иначе по-Украински—*мисоманник*.

Тѣстѣчий—очев^б тѣстѣй, ширякій.
Тѣдї, тѣдї—нар. тогда.
Тѣдїшній—тогдашній.
Тѣгобчній—по правой сторонѣ рѣки Днѣпра находящійся.
Тѣгбдїй—принадлежащій тому прошедшему времени, о которомъ говорится.
Тѣс—союзъ то, какъ бы.
Тѣж-бѣк, тѣж-пѣк—вотъ еще! еще бы! какъ-же!
Тѣжто—союзъ то-то.
Тѣй, таї, тѣс—тотъ, та, то.
Тѣйдї—тѣдї. См. выше.
Тѣк, тѣк—гумно, мѣсто гдѣ молотятъ хлѣбъ.
Тѣкотити—мѣрно и тихо стучать (о часахъ).
Тѣлань—растение *Berteroa incana* DC. иначе по-Украински—*иковка, бабшиник*.
Тѣлока—выгонъ, пастбище для скота.
Тѣлка—1) смятый, потолоченный хлѣбъ. 2) Работа обществомъ за угощеніе для священника, помѣщика и проч.
Тѣлѣтити—мять вытаптывать.
Тѣлуб, тѣлуп—туловище.
Тѣнокѣг, тѣнокѣжка—полевая трава *Festuca ovina* L.; иначе по-Украински—*типець*.
Тѣня—1) мѣсто гдѣ ловить рыбу. 2) Крайняя опасность.
В якій нещастливій тоні будучи Дмитрашко писав до Гетьмана слѣзне обширне виміржочмо. Величко.
Тѣпелиця—(Галиц. сл.) русалка.
Тѣпїло—ложбина съ водою, лужа.
Тѣпїлка—*Aegonaria sepulchifolia*.
Тѣр—дорога, путь, слѣды, колея.
Тѣрба, тѣрбїя, тѣрбїяка, тѣрбїючка—котомка, котомочка, мѣшокъ у пшцихъ.

*Коли кого лиш налякає, то послі й
торба спашь не дасть. Погѣв.*

Тѣрт—рынокъ, базаръ.

Торік—нар. прошлаго году, въ прошед-
шеть году.

Торіч, сіріч—то есть.

Торічний, торочній—прошлогодній.

Торкати—слабо толкать, поталкивать.

Торкати́ся-тьця—прикасаться, дотроги-
ваться.

Торкнути—тронуть, прикоснуться.

Торок—торік. См. выше.

Торока—ремни у задней сѣдельной лу-
ки, коими что-либо привязывается.

Торопѣлий—остодбенѣвший.

Торох—стувъ, гуль.

Торохкотіти—болтать безъ умолку, гре-
мѣть.

Торохтій—болтунъ.

Торохтійка—болтунья, тренотка.

Торохтити—чѣмъ-либо производить
шумъ, гремѣть, стучать.

Торѣчити—болтать, говорить вздоръ.

Торчак—растение *Helvella esculenta*
Pers.

То-те—нар. именно, такъ и есть.

Тосклявць—тоскующій.

Тоскно—нар. печально, грустно.

Ой і в мене журні думи

Тоскно замуслили.

Ю. Федькович.

Тотѣжній—тождественный.

Тотѣжность—тождественность.

Тѣя—растение *Aconitum Napellus* L.;
иначе по-Украински—*борець*.

Тра, трѣба—надо, нужно.

Травень—Апрѣль.

Травний—вкусный, питательный.

Травник—гербарій.

Травяний—травянистый.

Травьякка—распорядитель на сѣноко-
сахъ и смотритель за сѣномъ.

Травянецъ—растение *Diathus Carthusia-*
porum L.; иначе по-Украински—*по-*
лєві гвоздички.

Трактовати—угощать.

Традафилъ, нежна рожа—роза *Rosa*
centifolia L.

Трапа—случай, происшествіе.

Трапѣзна кімната—столовая.

Трапити—трафить.

Трапитися-тьця—случиться.

Трапля—трапа. См. выше.

Траплатися-тьця—случаться, попадать-
ся.

Трафунок—(акт. сл.) 1) случай. 2) Бѣда.

*Вперед було дожидатися смерті,
а нежेलі такового трафунку родичеві
моему. Гр. Самойлович, 1687.*

Трѣа—тра, трѣба. См. выше.

Трѣба, тріба—1) необходимость, потреб-
ность. 2) Нарѣчіе надо, нужно.

Требуха—тельбухи. См. выше.

Трейцятій—(Галицк. сл.) тридцатый.

Трѣйчи, трічі—нар. трижды, три раза.

Трембач—трубачъ.

Тремтѣти—дрожать трепещать.

Трѣтяк—трехлѣтній бычокъ.

Трѣпати, тріпати—шумѣть.

Трѣб—(акт. сл.) побужденіе, средство,
путь.

Трибулька—растение *Allium Schoena-*
grasum L.

Трибунал—(акт. сл. *tribunal*) судъ вы-
сшей инстанціи, въ который пере-
ходили дѣла по апелляціи изъ град-
скихъ и земскихъ судовъ. Трибу-
нальскихъ судовъ было нѣсколько
и каждый изъ нихъ имѣлъ свой ок-
ругъ; нынѣшнія югозападными губер-
ніи входили нар. въ составъ окру-
га Люблинскаго Трибунала.

Тривалий, тревалий—прочный.

Громадковъ працевъ зодвигнутъ

*Хороший хором і тревалий—
Нерукотворний, вічно сталий.*

I. Верхратський.

- Тривання**—ожиданіє.
Тридцятковий—состоящій изъ 30-ти.
Тризище—поле битвы.
Тризувати—сражаться, пировать послѣ боя.
Трийцятый—тридцатый.
Трикрѣт—кубъ.
Трикрѣтний—кубическій.
Трилистник—бобовник. См. Б.
Тримати—держатъ, владѣть.
Тримбѣта, трумбета—пастушій или охотничій рогъ.
Аби по мені з-раз хотъ затужила.
Тримбѣта мила. I. Федькович.
Триндикати—бить баклуши.
Трискотати—трещать.
Трѣстя—1) болото, лужа. 2) Тюрма.
Тривай—погоди, жди, постой.
Тривальний—прочный.
Тривати—ожидать, терпѣть.
Тримати—тримати. См. выше.
Трипотати—трепетать, дрожать.
Триски, трисочки—щепки, щепочки.
Трискотня—трескотня, частый трескъ.
Триснути—производить трескъ, сильно ударить.
Трись!—межд. тресь!
Трой-зімле—трилистникъ.
Тройко—трое.
Тройця—растение *Veronica prostrata* L.
Тройчак—растение *Lytrum Salicaria* L.;
 иначе по-Украински—*плакун, твер-
дьяк, замізняк червоний.*
Тройчатка—плеть съ тремя концами.
Трѣста музика—скрыпка, цымбалы и бубень.
Тройстий—тройственный.
Тройстность—тройственность.
Тройцькі пісні—пѣсни которыя поютъ обыкновенно во время *Зелѣних Свѣт,*

начиная съ Духова дня, которымъ называется въ Украинѣ и Запорожьѣ обѣихъ сторонъ Днѣпра, а также и въ Черноморіи, воскресеніе, а *Тройця*, т. е. Троицынъ день празднуется въ понедѣльникъ.

Тройця—Троица.

Трѣбки—родъ сѣдельнаго прибора, состоящаго изъ разныхъ ремешковъ и тесемокъ.

Тропѣ—стезя, слѣдъ.

Тропѣк, гоцѣк—родъ танца.

Трѣска—печальная мысль, забота.

Троскати—пожирать.

А сестрицю-жалібницю

Люта троскала печаль.

I. Федькович.

Троскливий—снѣдающій, пожирающій.

Трохѣ—чуть ли, едвали, немного; нѣ-сколько.

Трѣхи, трѣшки, трѣшѣчки—немного, мало, нѣсколько, мало по малу, по-немногу, по-немножку, чуть-чуть.

Трошѣти—сокрушать, ломать на мелкія части, превращать въ щепки, трощить.

Трѣяк—1) три четвертака или 75 коп. сер. 2) Триумвиратъ, тройца.

Тройяні—1) растение *Trifolium pratense* L.; иначе по-Украински—*Івасик, конюшина, попки, вязіль, дятовина.* 2) Родъ дѣтской игры.

Тройянда—роза (центифоля) *Rosa centifolia* L.

Трудовитий—трудолюбивый, прилежный, прибрѣтенный трудомъ.

Трудящій—дѣятельный.

Труна—гробъ, гробница.

Трунок—напитокъ, отъ Нѣмецкаго *trinken*.

Трунарня—часовня для мертвыхъ тѣлъ.

*Що ступить, камінь йойки, білжиче
нічь не чути,*

Хиба в кутку в трупарні розтаччаві нуті. І. Федькович.

Трус—1) землетрясеніе. 2) Обыскъ.

Трусити—сыпать, чистить, обыскивать, потрясать.

Ресидовати і трусити їх річей, в обозі ніхто не будеть. Величко.

Сенодня комин трусили

Труситися-тьця—трастись.

Труск—сухой хворостъ.

Трут—1) губна, труть. 2) Растеніе *Rupagus igniarius* Fr.; иначе по-Украински—*губка, трутник*.

Трута—отрава, ядъ.

Трутизна—отравленіе, ядовитое вещество.

Трутий—ядовитый.

Труфель—растеніе *Tuber cibarium* Sibth.

Трухати, тріхати—бѣжать рысцой.

Труха—гниль въ деревѣ, труха.

Трухла—согнившая колода.

Трухлий, трухлявий—согнившій, истлѣвшій.

Очи свѣтятьця, як трухле дерево у в-осені. І. Галка.

Тручати—толкать, пихать, ставить.

Трѣд—болѣзнь, недугъ.

Трѣмки—перекладны, подъ потолкомъ.

Трѣсучка, трѣсця—лихорадка.

Трѣскати—хлытать, щелкать.

Трѣсучка—растеніе *Brisa media* L.

Тубалець, тубалець—туземець.

Туболя—туземное народонаселеніе.

Тубѣлка, тубѣлка—туземка.

Тубольний—туземный.

Тувальня—товальня. См. выше.

Туга—нечаль.

Тудож—(акт. сл.) туда же, притомъ, близко, сейчасъ.

Тудю—туда, сюда.

Тужурѣк—баранья куртка.

Тузник—самое дешевое сукно.

Туляти—прижимать, прикладывать.

Тулятися-тьця—прижиматься, сторониться.

Тулоб—туловище.

Туломбае, тулумбае—бубежь.

Тулятися-тьця—скататься, слоняться.

Туманѣти—покрываться туманомъ; глумѣть.

Тумульт—(акт. сл. *tumultus*) тревога, шумъ.

В обозі учинилося тумульт. Величко.

Тунѣти—стучать ногами.

Тунѣрь, тунѣрь—глупецъ, тупоумный человекъ.

Тунѣця—1) тупой топоръ. 2) Глупецъ.

Тункати—клепать, клеветать.

Тунотѣти—тонать, стучать ногами.

Тунцювати—толочь ногами на одномъ мѣстѣ.

Тур—буйволъ, быкъ, дивій волъ.

Турба, турбѣта—забота.

Турбація—безпокойство; *заживати турбаці*—безпокоиться.

Турбовѣти, турбовѣти—безпокоить, утруждать, тревожить.

Турготѣти—стучать, дребезжать.

Тургуш—растеніе *Artemisia Dracunculius* L.; иначе по-Украински—*экстрогон, острогон*.

Турѣцький, турѣцький—турецкій.

Турѣччина, Турѣччина—Турція.

Туркати—наговорить, оболгать, навести на мысль.

Туркот, туркут—турманъ, косматый голубь.

Турѣн—*Carabus*.

Тусѣн—толчокъ кулакомъ.

Тута, тутеньки, тутка, тутки, тутенка, тутечки—нар. тутъ, здѣсь.

Тутеля—(акт. сл. *tutella*) опека, попечительство.

Тутѣшний—здѣшний, мѣстный.

Тутѣр, тутѣр—(акт. сл. *tutor*) опекунь, попечитель.

Тутерія—актъ который поручалась ко-
му-либо опека надъ малолѣтними
и ихъ имуществомъ.

Тыа—*тыху дати*—разбѣть, крѣпко на-
казать., *чимъ тыху*—что есть силы, со
всей мочи.

Тютюница—табачница.

Тьмавий—туманный.

*А тьмавий зникнуть мороки по волі,
Тяженний зикне тих мороків знер.*

I. Верхратський.

Тюкати—покривлять тю! тю!

Тюліпан—тюльпанъ Tulipa Gevneriana
L.

Тюпати—трухати. См. выше.

Тюпки—нар. рысью, рясцою.

Тюпотити—производить шумъ своимъ
бѣгомъ.

Аж топотить; ледві посидіається.

Номис.

Тюпки—нар. не вдогадъ, не вдомеръ.

Тютю!—эхъ, вакой! *Тютю дурна!*—о
дура!

Тютюп—курительный табакъ Nicotiana
rustica L.

Тютюшник—табачникъ.

Тютюшовой, тютюшовой—табачный.

Тяблиця—таблица, доска.

Тябличка—влагалище (Вернидѣ).

Тяг—*тыгу дати*—уйти; убѣжать,
скрыться.

Тягальник—работникъ на сѣнокосѣ.

Тягарь—пространство.

I під мук ёго зводивтий

Найвисши! караблі

Ідуть вісною; не волоцуть,

Горі на мій тгарі.

I. Верхратський.

Тягиня—городъ, нынѣ селеніе въ Хер-
сонскомъ уѣздѣ, между рѣкою Ин-
гульцемъ и гор. Бериславомъ или
Кизикерманомъ.

Тяглий—оброчный, податной; имѣющій
рабочій скотъ крестьянинъ.

Тягта, тягити—тягнуть.

Тяж—баластъ.

Тяжар, тяжари—тижесть, бремя.

Притиснути будучи тяжарем сил.

Самойлович. 1686 г.

Тяжина—1) вѣсъ, тяжесть, 2) Пестрядь,
пестрое, полосатое платно.

Тяжиновий, тяжбвий—сдѣланный, сви-
тый изъ пестряды, полосатого ко-
ста.

Тяжко, тяжько—нар тяжело, тяже-
ленько.

Тяжти—понимать, разумѣть, смислѣть,
также помнить, памятовать.

Тямушый—смысленный, разумный; по-
нимающій, смисляющій.

Тяп!—междом. стукъ!

Тяпати—давать маленькими части-
ми.

Тяти—рубить.

У.

У—предлогъ въ, у.

Убава—уменьшеніе.

Убавити—уменьшить.

Убавленіе—убава. См. выше.

Убавлений—уменьшенный, обращен-
ный.

Убгати—сѣять; схватить, убрать.

Убвѣтися-тѣця—заботиться, горевать,
соболезновать о чемъ или о комъ.

Убийний—убійственный.

Убийник—убійца.

Ублагати—умолить.

Убогачене—обогащеніе.

Убожати, убожити—бѣдѣть.

Уболіпати—спрадати, соболбанувати.

Уббч—усторонье, сторона, бокъ.

Сидить пугач на убоу,

На вітер надуся:

Іде козак в Україну,

На мито здобуся.

П'єс.

Убр'анис-я—нарядъ.

Убр'ати—нарядить, одѣть.

Убр'атися-тьця—одѣтись, нарядиться.

Ув'ага—вниманіе; *звернути увагу*—обратити вниманіе.

Увенерувати—почтити.

Уверед—надривъ, поврежденіе.

Уверелитися-тьця—надриваться, получить вредъ отъ чрезмѣрнаго напряженія физическихъ силъ.

Увесъ—денѣчки — нар. цѣлый, увесъ день.

Увилѣвати—уклоняться, уйти.

Увійти—1) убѣжать, избѣгнуть. 2) Войти.

У-вісні—нар. весною.

Увіходити—вхожденіе, вступленіе.

Увіх'одити—входить, вступити.

Увол'ба, в'лок, вол'ба—мѣра 40 морговъ, или около 19 десятинъ, въ жоргѣ 3 квадр. шнура, или 300 квадр. пренговъ.

Уволити—освободить, увольнить.

Ув'яданне—увяданіе.

Ув'ядити—вызвать.

Угадати—угадать.

Угадувати—угадывать.

Угамов'атися-тьця—успокоиться.

Угамати—угнать, гонять, догонять, преслѣдовать, стремиться.

За дорозими напитками гуляем. П'єс.

Угарок—(Галицк. сл.) отарокъ.

Угаяти—хлопотать.

Угад'іти—увидать.

Уг'одливий—достойный примѣчанія, уг'одный, нужный.

В сей день до замкнення в діаріумі нічого г'одного не пишався. Ханенко.

Уг'омб'на Палата—(въ шутку) Уголовная Палата.

Уг'омонити—успокоить.

Уг'онз'ати, уг'онз'нути—ускользнуть.

У-г'ору—нар. вверхъ.

Угризок—угрызенеіе.

Угризки, троски всі ся укол'ли.

І. Федькович.

Удавати—играть, доносить, вѣрвать, выставить, притворяться, казаться.

Удаватися-тьця—огиоситься, обращаться съ чемъ къ кому.

Аби жаден в справах своїх душовний до свѣцкого роду не мая удаватися.

І. Ковинський.

Удање—вымысль, ложь.

Ударув'ати—дарить, обдарить.

Удати—представить, скопировать, потрафить.

Добрый майстер удає як слід.

Удача, в'дача—способность, сноровка.

Уджиг'нути—ускользнуть, уйти; сдѣлать что либо скоро по молодецки.

Удов'а—вдова.

Удовецъ—вдовецъ.

Удовж, в'довж—нар. вдоль.

Удовувати—вдовствовать.

Удовольити, удовольитися-тьця—удовлетворить, удовлетворяться.

Удр'яп'нути—царапать.

Ужака—ужь.

Ужан'ця—обычай.

Ужив'анне—употребленіе, удовольствіе, наслажденіе.

Уживати—употреблять, довольствоваться.

Уживки—верѣвки.

Узанасити—занастись.

Узбр'ітися-тьця—надѣть збрую, вооружиться.

Узвар, взвар—кушанье изъ сушенныхъ грушъ, сливъ, вишень, и яблокъ съ корицею и лимонными корками сваренными въ водѣ.

Узваръ родинний—узваръ который послается къ лицу приглашаемому на банкетъ, по случаю рожденія ребенка.

*Приїхав слуга от Пана А. Полу-
ботка із з родинним взваром і пісьмом,
що ёму родилась доч Уліяна.*

Маркович.

Уздріти—увидѣть, усмотрѣть, узрѣть.

Узійка—заёмъ.

Узичити—ножелать.

Узліссе-я—опушка лѣса, перелѣсье.

Узійка—взятіе.

Узійти—взять, занять.

Уйма—ущербъ, потеря, уменьшеніе, отнятіе.

З уймою нашої слави і чести. Рубан.

Удливий—непокойный, неотвязный, мучительный.

Не будь удливий і впартий мов оса.
Артемовський—Гулак.

Удливость—неотвязчивость, удливость.

Ущєненє—выполненіе, исполненіе, приведеніе въ дѣйствіе.

О ущєню должного платежу. Величко.

Укаліти—замарать, загрязнить.

Уквічати, уквічати—украсить цвѣтами.

Уквічаний—убранный цвѣтами.

Уклад—уговоръ, соединеніе, порядокъ.

Укладник—растеніе *Lathyrus sylvestris* L; вначе по-Украински—*люби—мене не-покинь, горошок журавлинный.*

Укласти—уложить.

Укластися—уложиться, улечься.

Уклястися-тъця—обознаться.

уклоѣ—повлонъ.

Уклоненій—преклоненный.

Уклонітися-тъця—поклониться, преклониться.

Уклований—приготовленный, готовящийся.

Укѣити—сдѣлать учинить.

Уконтєнтувати—удовлетворить, наорить.

Укорпнути—оторвать, отламать, тронуть, отдѣлать часть.

Україна, Вкраїна—1) Киевская Русь, губерніи лежащія по Днѣпру и Днѣстру. 2) Область, страна край.

Мати Україна,

Наше горе наша радість,

Надія єдина

Святе слово—рідна Мати

Єсть ище святиня

Вища, Богові милійша—

Рідная Вкраїна. П. Куліш.

Чи то ж стара мати

Замовкла на вік

Чи то-ж народила

Німих та калік?

Чи тож відцуралась

Від неї сини,

Чи тож насміялись

Над нею вони.

И. Кулик.

Поляки жалюючи утрати України, расм світа її наричалу. См. Лѣтопись Величко.

Українець—Южноруссъ (т. е. Малоросіянинъ, Червонорусъ, Буковинець, Черноморець и проч.).

Українка—Малоросіянка.

Україний—пограничный.

Україський—южнорусскій, малоросійско-червонорусскій.

Укривало—одѣло.

Укривджати, укривджати—обиджаты обманывать.

Укривдженне — обида, несправедливе обмеження.

Укривджений — обманутий, обв'язаний.

Укрѣпа — одѣльність.

У-куні — нар. вмѣстѣ.

Укутати — 1) укутувати. 2) Сѣсть, випити чого-либо много.

Улагодити — привести в порядок, смягчити.

Але Дорошенко кільконадцятьми кучами горілки улагодив звіроравне військо козацьке. Величко.

Уламок — отломок, кусок, часть.

Улестити — уласкати.

Улещати — соблазнять, льстити.

Улей — улей.

Улиця, улонька — улица; улочное сборище.

Улічтиса-тѣця — лічтиса; обчислюватиса.

Уламок — уламок. См. вище.

Улабність — слабость; розстройство, слабосиліе.

Улуда — мечта, обмань.

*Унятливій пісні вторую з тихенька,
Лит марно минулих задалась улуда —
І ледві стямився — з очій як річенька
Гірких слѣз поплине і будитьця тура.*

I. Верхратський.

Улузати — (акт. сл.) уйти.

Улучити, влучити — попасти.

Улягати — налегати.

Улягатиса-тѣця — прилечь, утѣшити, уступити, погодитиса.

Уляна, Улька, Улечка — Улянія.

Уманець — житель г. Умани.

Уманка — пѣвнота гайдамацкая пѣсня.

„Свиснув вітер, свиснув,
Загула холодна хвортуна;
Словце Максим писнув —
Зібралась війсьчина.

Дві тисячі бурлак
Лепнули на Україну Польску,

Рушили вони з байрак
Дати ляхам хлосту.

Ой годі ж нам козаченьки.
Рибу по Дністру і Богові ловити,
Сідайте в човники бурлаченьки
Та підемо жидову і ляха палити.

Зібрав Максим, зібрав бурлак
І всю Україну збунтовав;
Тисячу сіромах, тисячу гайдамак,
В ватагу свою звербував.

— „Ой батьки, отамани,
Що то буде з нами?
Здається, що наше життя мице
І нас візьмуть з нами.“

— „Не тужіте мої діти,
Не журітеся бистрі орленята
Ще дамо ми Уманеві крові пити
Ще дадуть нам горілки ляха і жи-
денята.“

— „Ох батьку Максиме, прости
Ми й забули що є тобою;
Кажи, вели, куди йти,
А-ми хоч в пекло з тобою.“

— „Ой Полковнику Залізняку
Ходімо ж ми палити
Кого спершу почнемо бити,
А кого будемо полонити.“

„Ляхів будемо бити,
А жидів шаблями хрестити,
Ляшина превража дитина,
А жидовим зайцеви дружина.

Із жидом усе втнеш,
Куди треба то й пошлеш,
А не хоче то й обдереш,
А вражого ляха того не вжуеш.“

— „Ох Максиме Залізняку!
Ходімо в Смілу ляхів гафтовати
А після тої поживи
Підемо Умань штурмувати.“

— „Ой ходімо діти,
Умань штурмувати
І свою братську кров.
Від кателика одбивати.

„Ой братці годиночка дорога,
Треба ж нам починати
Од Нухима до Бороха,
Всім голови счипати!“

В Умань вже ми пішли,
Та й почали штурмувати,
Там багато панів знайшли
Та й давай їм ніжки розсправляти.

Теперичка ляхи щось починають.
Кондирацію і панів собі збирають;
Ходімо до Потоцького мості
До єго графської вельможності.

Що тільки там у єго найдено,
То все у єго візьмемо,
Ой пішов Залізник до воріт
Та й сдибав три копи хлопіт

Ой пішов Швачка голкою шити
Ляхів, жидів по Умані лунити;
А нам Неживий цюоче,
Аж Умань зубами скригоче.

А Журба хідючи зажурився,
Що б головко-бідна Умань загорівся,
Та в бандуру міцно грає
Себе козака піснею розважає.

А паш Сотник Гонта валєр від Цариці
дав

Тай давши нам, всім в голос сказав:

— „Що Цариця Кошовому звиліла так
служити,

Щоб ити в Україну Польску жидову
й ляха бити.

І жидам і ляхам ратунку не робити,
А всіх жидів та ляхів колоти,

Та тєнцє;

А добра їх і пожитє меж нами ділити.

Тільки Сотник Мотилниця
Ні в чортовому батькові не годитьця,
Мабуть він хотів змилити
І на нас залізни цяцьки надіти.

— „Знай кобила де брикати,
А тут тобі вже не фіцяти,
Оттак Сотнику Мотилниця
Так робити негодитьця.“

Кажє єму Швачка
І Залізник:

„Ти хотів нас в шори вбрати
Тепер же тобі світа не видати.

„Слухай Максиме, Швачка й Неживий
Бодай же кінець ваш був нудний та
гіркий
Махнув Максим раз, махнув Швачка
два,
Покотилася Іванова на землю голова.

Умань до-вілка спалили;
Ляхів і жидів до-ноги побили;
А сами коні посідлали,
Тай за Бог і Синюху влупили.

Буде Смїла і Чигирин нас знати
Коли були ми в гостях,
Буде Умань памьятати,
Як був в наших пазурах.

Умнїати — жрати.

Умкнїти — уйти; отнати.

Умова, умівка — договоръ, условіє, уго-
воръ.

„Годї глузувати з чортами!

Слова — не полова:

Чи забув, яка між нами

З тобою умова? Артемовськїй.

Умовити — уговорити, урезонити.

Умовитися-тьця — уговоритися, усло-
виться.

Умовлений — условленный.

Умовляти — урезонивати, уговаривати.

Умовлятися-тьця — уговариватися, усло-
вляється.

Умодеровати—(акт. сл.) умірять.
Умор—смерть; *стояти до умору*—т. е. до смерті стояти.
Умоціяти—уврѣплять, утверждать, скрѣплять.
Умоцований—(акт. сл. *умосовану*) уполномоченный.
Умочати, умочити—умочать, умочить, размочить.
Умудруватися-тьця—умудриться.
Унада—повадка.
Унадитися-тьця—повадиться.
Унадний—повадный.
Универсал, унесерсал, ниверсал—гетманскій манифестъ или грамота; доводящая до всеобщаго свѣдѣнія о какомъ либо событіи, или же содержащая въ себѣ распоряженія, преимущественно военныя, касающіяся всего народа; прокламація, всеобщее возваніе Гетмана къ членамъ Генеральной Рады, къ народу, къ войску и проч.
Унижний—покорный. *Вашої Милости унижний слуга*.
Унішкнути—стихнуть, смолкнуть, утишиться.
Уніт—уніать.
Унітовий, унітвиний—союзный, федеративный.
Уніт—союз, лига, федерація, конфедерація.
Уніятка, унітка—уніятка.
Уніяр—федералистъ.
Уніярна—федералистка.
Уніярний—федераціонный. *Північно-Американські Уніярні Землі*—Сѣверо-Американскіе Соединѣнные Штаты.
Уніятливий—внимательный.
Уніятливість—внимательность.
Упад—вредъ, несчастіе.
Упадати—ападать на долю.
Упадоватися-тьця—приобрѣсть господство

Убѣлити, унесвати—удовлетворить, обнадѣживать.
Уперелѣти—опередить, оборнать.
Упертий—упрямый, капризный.
Уперш, уперсе—нар. въ первый разъ.
Упинѣтися-тьця—отказываться.
Упинѣти—остановить.
Упир, упирѣка—уродъ, волхвъ, а там же по народному повѣртію хвостатый человекъ, который по ночахъ возить на себѣ вѣдьмъ.
Упирстий, упартий—упорный, неуступчивый.
Упис—списокъ, перечень.
Уписаний—вписанный, внесѣнный (въ реестръ).
Уписати—1) събѣсть, сожрать; 2) *вписати, записати*.
Уповні—нар. вполнѣ, полностью.
Уподобѣ, уподобленіе—икусъ, удовлетвореніе, милость, любовь.
Уподобѣти—полюбить.
Уподобѣтися-тьця—похвалиться.
Уподобѣж, уподобш—нар. вдоль.
Упокорѣтися-тьця—покорѣться, раскаяваться.
Упомиене—напоминаніе.
Упомя—(Галицк. сл.) постремна, верѣвѣ.
Упоперек—нар. поперекъ.
Упорати—1) покончить съ дѣломъ, 2) умертвить, уходить.
Упоратися-тьця—окончить хозяйственныя работы.
Упоруч—нар. объ руку, около рукъ, возлѣ, подлѣ себя.
Упорливість—упорность, упрямство.
Упосл—ислѣя, опіслѣ. См. *П и Q*.
Упрацѣваний—утружденный, отягощенный.
Упрѣме—нар. сердечно, искренно.
Упримасовати—снабдить привилегіями. Велико.
Урадѣти—посоветовать, обсудить.

Уражаються-тьця — обижаться, оскорбляться, сердиться, злоститься.

Ураза, уразка — рана, порча, неприятность, оскорбление, укоризна, проступокъ.

Уразити — ранить, портить, оскорбить, попрекать.

Уразівський — уразовскій.

Свита з уразівскою сукни. Квітка.

Уразливий — обидный, оскорбительный, ёдкій, колкій, пивантный.

Уразовий — раненный, болѣзненный.

Урачити — честить, отличать, а также кричать ура.

Як ся убрав, так го урачили. Посл.

Урвиголова — забійца, дебошпръ.

Урда — збоиннъ.

Урежати — рядить.

Уривок — отрывокъ.

Уріяньський, уріяньський — восточный.

Перед самою жінки моєї пер. уріяньських 3 шмури. В. Л. Кочубей.

Уробити — выстроить, составить, обдѣлать.

Уробляти — зарабатывать.

Урода, уродонька — красота, дородство, пригожество.

Уродливий — хорошій, красивый, дородный.

Уродник — красавецъ.

Уродниця — красавица, красотка.

Урожданий — (акт. сл.) дворянствъ.

Уробк, вробк, уроки — болѣзнь отъ глазъ; испортить кого глазомъ, по понятіямъ черни.

Уроковина — уронъ, потеря.

Уростати — растить, вырастать.

Уростич — нар. въ разсыпную, куда кто попало.

Урочістость — празднество, церемонія.

Уруганіє — ругательство.

Уряд — 1) постъ, должность, самъ, до-

стоинство, мѣсто. 2) Судъ, присутственное мѣсто и старшій присутствующій въ данное время въ судѣ чиновникъ, какъ представитель этого суда.

Урядник — чиновникъ.

Урядниця — чиновница, должностное лицо женскаго пола.

Уряжений — наряженный.

Уряжник — франтъ, щеголь.

Уряжниця — франтиха.

Усажоватися-тьця — разсѣсться; сѣсть по мѣстамъ.

Уси, вуси — 1) усы. 2) Галуны нашитые на крестъ по сторонамъ листа на женскихъ кунтушахъ.

Услобуватися-тьця — силиться; стараться.

Ускаржатися-тьця — жаловаться.

Ускоба — перебѣжчикъ, перемѣтчикъ; бѣглець приставшій къ Запорожцамъ.

Ускробати — уйтн.

Ускромити, ускромляти — усмирить, умѣрять.

Ускубути — дернуть за волоса.

Уславити — прославить.

Усмѣх, усмѣшка — улыбка, усмѣшка.

Усправедливити — оправдать, признать законнымъ.

Устава — (акт. сл.) уставъ, узаконеніе.

Уставичне — нар. всегда, совершенно, безпрестанно, постоянно.

Уставичне при боку гетьманськимъ резидуючи. Орликъ.

Усталѣвати — утвердить на мѣстѣ.

Устапова — постановленіе.

Устати — подняться съ мѣста, возстать, возмутиться.

Устний — разговорный, словесный.

Устия — гирло. См. Г.

Устовка — нижняя часть рукава въ женской рубахѣ.

Устрахнітися-тьця—устрашитися испугаться.

Устригти—схватить.

Устрой—часник. См. Ч.

Устромити, устромляти—вонзить; втыкать.

Устя, Усточка—Устинія.

Усюди, усюдечки—нар. вездѣ.

Утѣрка—стычка, схватка.

Утвор, утвора—произведеніе, сочиненіе.

Утеменжене—притѣсненіе, обида.

Незносну шкоду, праволомство і утеменжене учинено. Орлик.

Утеменжити—утѣснять, преслѣдовать.

Утечка—богатство.

Утиск—притѣсненіе.

Утискати—притѣснять, утѣснять, прятать.

Утихомірити—успокоить, смирить.

Утихоміритися-тьця—успокоиться, утѣшиться.

Уткати—убѣгать, уходить.

Уткѣч—бѣглець.

Уткѣчка—бѣглянка.

Утка, утопка, утинка—утка, уточка.

Утияти—сдѣлать, отрубить, укоротить.

Утома—усталость, утомленіе.

Утомити—измучить.

Утор—вырѣзка въ бочкѣ, куда вставляється дно.

Баби на утори слабѣ Пословица.

Уторѣпати—уразумѣть, постигнуть, понять.

Утрактованне—угощеніе, пріємъ.

Утрактовати—угощать, задобрить.

Утрапити, утрапляти—попадать, потрафлять.

Утраплене, утрапене—печаль, скорѣбь, мученіе.

Утраѣта—вздержка.

Утраѣтисся-тьця—вздержаться.

Оженився, утратився,

Тай жінки чорт-мас.

Пѣс.

У-тріконь—нар. тройкою лошадей.

Утрібки—внутренность, потрохъ, родъ кушанья.

У-тріці—нар. по слѣдамъ.

Уті, утѣтко—утѣновъ. утѣночекъ.

Утягчѣне, утяжѣне—угнетеніе, отягощеніе.

Умѣмити—уторѣпати. См. выше.

Утѣмки—нар. вдогадъ, понятно.

А мені й не утямки про що він каже.

Утѣти, утѣти—1) Отрубить, снять. 2) Смастерить, съ умѣть, ударить.

Увѣдсть—надежда. *Полагаючи сталую увѣдсть в помощи Божої.* Орлик

Ухвала—1) предписаніе, положеніе, заключеніе, сентенція утвержденія. 2) Постановленіе сеймика, laudum.

Ухвалений—принятый, законами подтвержденный.

Присягу, публічне ухвалено, виконати. Орлик.

Ухвалость—надежда, довѣріе, расположеніе.

Ухѣкати—утомить, доконать, вепотѣть.

Ухибляти—пропустить, минуть, прозвѣвать, сдѣлать ошибку, не исполнить.

Ухилити—уйти, избѣжать.

Ухилитися-тьця—скрыться, избѣгнуть.

Ухилѣтисся-тьця—избѣгать, уклоняться.

Ухиття—наслажденіе.

Ухмілка—улыбка.

Ухпаль—допавинный гвоздь.

Не жалуй ухпалю, бо підкову зубиш. Посл.

Ухѣ, вухѣ, вухі—ухо, уши.

Ухѣвний—ушной.

Ухопити—ухватить, схватить, вбѣжать.

Ухопитися-тьця—ухватиться, схватиться

Учадіти—угорѣть.

Учень—ученикъ.

Ученьский—ученический.

Ученитися-тьця—привязаться.

Учиня́ти—начинать.
Учи́нати—учинить, сдѣлать.
Учи́нок—поступокъ, дѣло, дѣйстви́е.
Учи́нати — 1) причинять. 2) **Замѣсѣть**
 тѣсто.
Учи́ти, вчи́ти—учить, поставлять.
Учку́р—гашникъ-
Учли́вий—учтивый.
Учня́—ученица.
Учи́ркати—уразумѣть, понять, смѣлнуть
Учора́—нар. вчера, прошлаго дня.
Учта́, ушта́—пріемъ, угощеніе, ширь,
 потчваніе.
Учтивый́—(авт. сл. uczciwy) слово, озна-
 чающее чело́вѣка свободнаго состо-
 янія, но не дворянина.
Учу́т—слухъ, молва.
Учу́ти—услышать.
Учу́тий—услышанный.
Уше́стя, Вше́стя—Вознесеніе Господне.
Уши́к—приведеніе въ порядокъ.
Уши́кованны́й—устроенный, упорядочен-
 ный.
Уши́ковати́—устроить, привести въ по-
 рядокъ.
Уши́ковати́ся-тъця́—устроиться,
Уши́кал, ушкуй́—рѣчной пиратъ, разбой-
 никъ.
*То не верби мурови́ замутили,
 Як безбожні́и ушками налетіли,
 Хведора Безрідного,
 Отамана Курі́нного,
 Пострелями, порубали,—
 Тільки чури не піймали.* Дума.
Уши́варити—ударить, сдѣлать съ азар-
 томъ. Сильно политься.
Ушки́—вареники съ говядиною.
Ушко́жѣе—вредъ, убытокъ.
Ушну́я—рѣчное пиратское судно.
Ушни́гнути—уволокъ, увзвѣтъ.
Ушта́—учта. См. выше.
Ушу́ла—столбъ вкопанный въ землю.
Ушнїли́вий—волкъ, лавягельный.

Ушухати́—почувствовать.
Ушухнути́—утихнуть.

Ф.

Ф—произносится по-Украински почти
 какъ хв.
Фай́—междом. фя!
Фавор́—(авт. сл. favor) милость,
Фасрка́—жаровня.
Фай́ний—тонкій, хорошій, иѣжный, ми-
 лый.
Фалесдини́—дорогая матерія; ридсъ,
Фальшер́—обманщикъ, мошенникъ,
Скарати горломъ яко фальшера, Ус-
тавъ о воловахъ.
Фамузний́—толковый.
Фамузно́—нар. толково. *Фамузно наги-*
сано.
Фана́—знамя.
*Прїїхали,
 Роскотили фану;
 Прочитали артикули
 В неділеньку рано,
 Та й замили у чужину
 Як камінь у море.* Ю. Федькович.
Фанабѣри́—(авт. сл. fanaberye) жеман-
 ство, лицемѣріе, гордость. •
Фаналѣвий́—фланельный.
Фанель́—фланель.
Фандо́ля—(Галицк. сл.) ендова (?)
Дав Бо йї долю як фандолю. Посл.
Фант́—закладъ; игра въ фанты; драго-
 цѣвность.
Велика в скарбах і фантах здобича.
 Ведичко.
Фарба́—краска, цвѣтъ, колоритъ.
Фарбовалець́—красильщикъ,
Фарбований́—крашеный.

Фарбованіє—окраска, окрашивание.
Фарбовати—красить, окрашивать.
Фарботи—красные сапожки, тоже что и *сатянци*. См. С.

*Купи боти зелені;
Ще й фарботи червоні.
Изъ пѣсни о Дворяннѣ.*

Фармуза—альковъ.
Фартух, фартушина, фартушок — передникъ, передничекъ.

Фарча—парча.
Фарчовий—парчевый.
Фаськовати—промышлять.

Фаталашки—бездѣлушки, пустяки.
Фатига—(fatigatio) усталость, трудъ.
По тих фатигах відпочити. Величко.

Фейсерок—фейерверкъ.
Фель—1) шуба. 2) Родъ, сортъ, видъ.
Дивного фельо чоловік. Поговорка.

Фельфебер — (Галицк. сл.) фельдфебель.
*Фельфеברי, а ви що?-,
„Ми усе так як пан Маіор;
Ми у всьму нмці,—
Хай улиця.* Ю. Федькович.

Феровати—мнѣніе полагать, условиться, присуждать, опредѣлять.
Скасоване ферованих декретів.

Величко.

Фѣртик—пустой. вѣтранный человѣкъ.

Ферфелити—шелохнуть.
*На раз внишло—всюди тило,
Більш вже не ферфелить.*
І. Федькович.

Фѣська, Хвѣська—Феодосія.
Фѣськб, Хвѣсько—Феодосій.
Фига—кукишъ.
Фигель, фиглі—шутка, шлука, фокусы.
Фигляр—фокусникъ.

Фіги, хвіги—винныя ягоды смоквы *Ficus carica* L.

Фиги-мги—1) фокусъ-покусъ. 2) Лаконства.

Фижка—сильная матель.
Фижвий—мятежный.
Филбѣшники—гвоздички *Dianthus*.
Филжѣшка—чайная чашка.
Филонник—растение *Aristolachia Clematitidis*; вначе по-Украински—*хвилічанк*, *хвилічанк*.

Филька—1) валеть. 2) Родъ игры въ карты для 4 особъ.

Филюванне—водная зыбъ.
Филювати—волновать, производить волны.

Филюватися-тыя — волноваться, вдыматься валами.

Філя—волна.
Філястий—волнистый.
Финджал—бокаль.

Горілки доброї финджал з рук ії випив. Маркович.

Финдюрна—потаскуха, проститутка.
Финдюрованне—развратъ, проститутничанье.

Финдюровати — развратничать, проститутничать.

Фіртка, фірточка—калитка, калиточка.
Фіялка — цвѣтокъ *Violina canina* L.

Флѣрес—трауръ. траурный нарядъ.
Флѣресний, флѣрессовий — траурный, печальный.

Флѣрка, димчѣнка—вѣтренница.
Флѣркованне—вѣтренничество, вѣтренность.

Флѣрковати—вѣтренничать.
Флінка—любовница.

Флінта—родъ ружья.
Флояра—свирѣль.
Фляжка, фляшка, пляшка—бутылка.

Фольварок—проселокъ, дача, хуторъ, предмѣстіе.

Фобльга—1) порядокъ, смягченіе, облегченіе. 2) Тонкій металлическій лис-

токъ покрытый краскою для обдѣлки образцовъ.

Фольговати — давать послабленіе, потворствовать, щадить, потажать.

Фолюш — суконная валяльня.

Форбмний — правильный, форменный, хорошаго образца.

Фбрес — форрейторъ.

Фортель — 1) прибыль, барышъ, польза.
2) Хитроеть, уловка, возни, искусство.

Фортеця — крѣпость.

Фортуна — (акт. сл. fortuna) пмущество, собственность, преимущественно недвижимая.

Форум — (акт. сл.) соотвѣтственный дѣлу и участвующимъ въ немъ лицамъ судъ; если дѣло оказывалось подсуднымъ извѣстному суду, то этотъ судъ по отношенію къ данному дѣлу назывался *forum comrens*, въ противномъ же случаѣ — *forum incompetentis*; если же судъ, то деректъ его признавался незаконнымъ, какъ состоявшийся *justa forum*.

Фосс — (Le fosse) каналъ, баціонъ.

В самихъ бо фоссахъ передъ обозомъ яничари падаю. Величко.

Фрайтер — рекрутъ.

Пійшовъ фрайтеръ молоденькій

Стойку мазовати,

За нимъ иде облюзуюк. Ю. Федькович.

Фрасен — есень *Fratinus excelsior* L.

Фрасунок — печаль, скорбь, зло, неприятность, горе, трудность.

Фрашки — смѣшки, шутки.

*Неділя завтра, на вечерню звоня,
О якъ ти нути жалостливо піють,
Ажъ годі чути, — ойкми, вже німіють,*

А людямъ фрашки, зрадоци гомонять. I. Федькович.

Фрізк — малина *Rubus jdaeusl.* L.

Фришт — срокъ.

Фуга — вьюга, мятель.

Така фуга, що світа не видно.

Шевченко.

Фудулити — показывать високомѣріе.

Фудулитця отъ що скажуть,

Така моя доля. Ю. Федькович.

Фузья, фузія — родъ ружья, винтовка; отъ Французскаго *Le fusil*.

Фузіишник — воинъ вооруженный фузіей.

Фукати, фукнути — прикривнуть, дѣлать пакость, озлиться, напасть.

Але військо на Втовського фукнувши, одержало позволене. Величко.

Фундатор — основатель.

Фундувати — строить, создавать, созидать.

Фундуш — документъ, крѣпость, крѣпостный актъ, данный изъ суда, или какимъ либо владѣльцемъ, съ обезпеченіемъ правъ на учрежденіе какого либо заведенія и владѣнія онымъ; или на основаніи монастыря, школы и проч.

Фуркальце — часть женскаго одѣянія.

Фуркати — скоро проноситься. можно летѣть.

Фуру — Фуркальце. См. выше.

Футити — крутить.

І свище і футити жуужмом.

I. Верхратський.

Футро, хутро — мѣхъ.

Фуѳра — большая флейта.

Вийти при бубнахъ і фуѳрахъ з оружжемъ.

Фуярець — флейтцъ.

X.

Хабалница — развратница.

За-длі Дзвінки хабалниці

Свого брата хочеш вбити.

I. Федькович.

× **Хабар, хавтур, хавтур**—взятка, подарокъ.

*Судь, підсудки, тисарі
Що одбірали хабарі.*

I. Котляревський.

Хабарник, хабарій—взяточникъ.

Хавтуровати—пользоваться отъ приходажъ по большимъ праздникамъ подарками и приношеніями, состоящими, большею частію въ съѣстномъ.

Нехай попи хавтурують. I. Сірко.

Хазійка—хозяйка.

Хазійноватий—бережливый.

Вона хазійновита хазійка. Номис.

Хазіи—хозяйнѣ.

Хазіиувати, хазійновати—хозяйничать.

Хай—нар. пусть, пускай.

Хай тобі всячина, відчемися від мене зла личина. Поговорка.

Хакати—заспать, тяжело дышать.

Халабуда—(въ нутку) будка, шалашъ, навѣсъ; кибитка, еврейскій крытый фургонъ.

Халазія—наказаніе; потасовка; *халазію дати*—отодратъ розгами.

Халастра—(акт. сл.) сволочь.

Поляки мають множество з посполі, того рушення в війську своєму халастри. Величко.

Халена—бѣда, напасть, нелѣгая.

Халиндя—Филимонъ.

Халуна—простая набѣнка.

Халунина—старая бѣдная изба.

Халѣва—1) голенище. 2) Ничтожная личность по своему бездѣйствію.

Халѣндра—цыганская пляска; *халѣндри скакати*—танцовать по-Цыгански; въ переносномъ смыслѣ: трусить, бояться, беспокоиться.

Хамаркати—говорить на непонятномъ языкѣ.

Хамб—2) неуклюжий и невѣжествен-

ный человекъ. *Важе й з тебе хамло.* 2) Хворость. *Заховавсь за хамлом що під ногами ёму плуталося.* Гр. Квітка.

Хамбжити—чистить, убрать, украсить.

Хамдрижний—напускающий на себя кандру, хандрящій.

Хамдрижинця, хамдрижка—ханжа, хандрящая.

Ханьки—(въ насмѣшку) бездѣлье.

Нехай тепер ханьки мне.

Хан!—междом. хватъ!

Хананка—вынужденная взятка или подарокъ. *Він хананкою тільки й живе.*

Ханати—хватать.

Ханатися-тьця—торопиться, спѣшить, хвататься.

Ханця—(иносказательно) рука.

Ханам в ханці, ханця ж по нці. Погов.

Ханкий—живой, быстрый; проворный; вороватый, нечестный на руку.

Хантура—хабарь. См. выше.

Хантурний—лихоимный, стяжательный.

Хануга, хануи—взяточникъ, сдирщикъ, стяжатель.

Ханун такий що й з рідного батька злунить. Погов.

Характерний—колдовской, знахарскій.

Характерник—колдунъ, знахарь.

Характерниця—колдунья, знахарка.

Характерство—колдовство, знахарство.

„Ой велике характерство!

Нам ёв не вбити.

Треба, браття, срібним гудьком.

Ручийцю набити.“ П. Куліш.

Харамаркати, хархамаркати—бормотать или невнятно произносить.

Харамаркає там собі щось під ніс, лхгий ёв розбере, що він там верзе.

Харамаркач—плохо читающий дьячекъ.

Хараби—Фараонъ.

Хараонський—фараонскій.

Ой щимає, не діжде рід твої харьомський мене двічі обманювати. Ша-лопутнява.

Харитін, Харько—Харитонъ.

Харки—плевки, флігма.

Харніа—бѣдняга, грубий мужикъ.

Харнатий—бѣдный, невѣжественный.

Харначка—крайне бѣдная женщина.

Харначковати, харначати—бѣдствовать, страдать.

Хархіровати—хитритъ лукавить

Колоб і чорт, Пане Гетьмане, по-могав людям... То брезловати тім не годитьця... а нам то тільки дивно, що ти багато коло нас хархіруєш; мов твоїй покойний батько на хавтурах с паравлянами у Зінкові, чою ми і вам у прийме жадаємо. Сірко.

Харціз, харцізіа—удалець, нахаль, разбойникъ.

Харцізство—удальство, грабѣжъ.

Харчовати—корипть

Харчоватися-тьця—кормиться.

Харьків—Харьковъ. Городъ зтой по-строєнъ казакомъ Харькомъ, отсю-да я названіе его.

Харьківщина—гайдамацкое возстаніе въ западной Украинѣ 1786 года подъ руководствомъ Сотника Харька. Отъ имени котораго оно и получило свое названіе и объ которомъ существуетъ въ народѣ слѣдующее предааніе: „*еб хата і тепер есть; він був такий, що одми на сто ляхів, і по-пудить їх. Им здавалось, що у него 12 голів, так і пече од его. Раз пан, що в замку жив, зазав его до себе, до него юсті понаїдми. „Покажи нам, кажуть, Харька! „Він показав.— „Е, се не він, кажуть, як він, кажуть, за нами гонився, та ми*

бачили в его 12 голів“, так то его боялись. Бує пан Паволоцький і за-оав до себе у юсті Харька і на-пове єб вином.—Він він як напи-ся, на панське ліжко похилився, єб і забито.

Хата—кѣба, комната; уменьшит. хат-ка, хатїма, хатїнка, хаточка, хатиночка, хатинюмка. *Прійшов хат-ти холодити*—пришелъ не во вре-мя, нестати.

Хатній—комнатный.

Хатити, хатити—порицать, пренебрегать.

Хвалїтися-тьця—похваляться, угрожать нахвалками.

Лає, лає, да хвалїшця бити. Пѣс.

Хвалка—молва, хвастовство, угрозы.

Хвалба—похвала, хвастовство, величіе.

Хвалкѣ—хвастунъ.

Хвалѣи—фальшь.

Хвасѣя—турецкіе бобы.

Хваст—непотребная трава.

Це все хваст, худоба его не їстиме.

Хвататися-тьця—торопиться, снѣшпть.

Хватається, як понїена замїж. Посл.

Хваткий—живой, посиѣнный, торопли-вый.

Хватко, хватком—нар. скоро.

Хвѣя—Феодосія.

Хверт—буква Ф.

От пан стоїть собі узлявшись в бо-ки, як той хверт що у Кієвській грамати. Гр. Квітка.

Хверцювати—щеголять.

Хвѣст—(Галицк. сл.) праздникъ, праз-денство. *На хвѣст сей созвані.* Пѣс.

Хвїга—ѳїга. См. Ф.

Хвилѣвати—волноваться.

Хвилїна—минута.

Хвилїя—волна.

Хвилїстий—волнистый.

Хвїсь!—межд. хлїсь!

Хвиськання—с—свистъ отъ взмахиванія, прутомъ, плетью и т. п.
Хвиськати—хлестать. *Дерево у лісі так і хвиська по щці.*
Хвиський—бьющій.
Хвіртка—віртка. См. выше.
Хвіст—хвостъ; *хвіста отрутити*—убавить свѣси.
Хвіляковий—флюетовый.
Хвілятися-тьця—(акт. сл.) колебаться, шататься, измѣнять.
Літшю тие славу і повагу мають, которі сумь в вірі свої стамлі; а нежлі тил, що ся хвіють і стамчяв в вірі свої не тривають. I. Кошинський
Хвороба, хороба—болѣзнь.
Хвѣроот—сухая лоза.
Хвостач—растение *Achyrophorus masculatus Scop.*
Хвостик—хвостикъ.
Хвостикъ—растение *Hippuris vulgaris L.*
Хвощ—растение *Equisetum limorum L.*, иначе по-Українски—*хвощ*.
Хвоя—сосна *Pinus sylvestris L.*
Хвуга—хуга. См. ниже.
Хелмнеська міра—старинная польская *Chełmińska мѣра.*
Хелпийвий—(акт. сл. *chełpiwy, chełpiwies chełpiciel*) хвостунъ, лгувъ.
Хиба,—ошибка, порокъ
Хиба—нар. развѣ.
Хибѣта—способность, счастье, удача, умѣніе.
Хибити—кривить, лукавить, измѣнять.
Хибкий—суетный, колеблющійся, пустой
Хибко—нар. шатко.
Хибний—злочащественный, злоковзненный.
Хибнути—склоняться.
Хибчи—пороки, недостатки.
Хижка, хижка—чуланъ, амбаръ, влѣтъ, пзушка.
Хижацтво—хищничество.

Хижий—хищный, жадный. *Хижий на чужо добро.* II. Куліш.
Хижий—комнатный.
Хизувати—хвастать, гордиться.
Хилати—гнуть, клонить, склонять.
Хилатися-тьця—гнутья, клонитяся.
Хилатий—збвний.
Хилатися-тьця—склоняться, увѣривать-ся, избѣгать.
Химера—мечта, вздоръ.
Химерий—вздорный, пустый, несбыточный, невозможный.
Химерник—мечтатель, фантазеръ, чудакъ.
Химерница—мечтательница, чудачка,
Химерувати—фантазировать, мечтать, капризничать.
Химка, Химочка—Евфросиня, Евфросиньюшка.
Химородий—колдовской, фокусническій, фиглярскій, продувной.
Химородинк—колдунъ, фокусникъ, фигляръ, хватъ на всѣ руки, юродивый человекъ.
Химородница—колдунья, фокусница.
Химородничати—колдовать, показывать фокусы, сбивать съ толку разными штуками.
Хирій, хирий—хворый, слабосильный, болѣзненный.
Хирити—хворать, болѣть.
Хиря—1) болѣзнь. 2) Больной человекъ.
Хирявий—хирий. См. выше.
Хист—наклонность, охота, расположение, способность.
Тобі яке діло до чужого хисту. Не хист тобі паном бути.
Хисткий—способный, находчивый, разносторонний.
Да воно в тебе сокровище, бач яка хистка. Ганна Барвінок.
Хита—1) качель. 2) Колыбель. 3) Способность, ловкость.

Хитання-є—качаніє.

Хитати—качать, колебать, колыхать.

Хитатися-тьця—качаться, колыхаться, колебаться.

Хиталець—вѣтренникъ.

Хитаниця—вѣтрянница.

Хитанство—непостоянство, вѣтренность.

Хитун—1) поршень. 2) Мантвникъ.

Хит—хита. См. выше.

Хитъ—сильность, воля, желаніє, охота, хотѣніє.

На всяку хитъ твою неспорни.

I. Котляревський.

Хі-хі!—межд. ха-ха!

Хіхкати—смѣяться, хохотать рѣзко-молку.

Хлѣбчати—осквернять.

Хлипання-є—всклипываніє.

Хлипати—плакать, рыдать.

Хлѣб—хлѣбъ.

Хлѣбний—хлѣбный, доходный.

Хлѣбник—хлѣбникъ.

Хлѣбниця—хлѣбница.

Хлѣба—хлѣбная, хлѣбная.

Хлѣбчик—хлѣбник. См. выше.

Хлѣбчик іде, віз хлѣба везе. Пѣс.

Хлѣборѣб—земледелецъ.

Хлѣборѣбка—земляшка, крестьянка.

Хлѣборѣбство—земледѣліє, земляше-ство.

Хлѣборѣбський—земледѣльческій.

Хлѣра, хлѣра—(въ шутку) наказаніє.

Хлѣм—(съ Польск. chłop) холопъ, му-жикъ.

Хлѣпецъ, хлѣпця, хлѣпчик, хлѣпча, хлѣпчатко, хлѣпчатка—парень, маль-чикъ, мальчишка.

Хлѣпство—холопство, чернь

Хлѣпський—холопскій, мужацкій.

Хлѣста—наказаніє розгами.

Дві тисячи бурлак

Летнули на Вкраїну польську,

Рушили вони з байрак

Дати Дяхам хлѣсту. Пѣс.

Хлѣба—хвала, хвастовство.

Суєта его хлѣба нічим так бардзій обличитьця, як... Скоронадський.

Хлѣпати—брызгать,

Хлѣпатися-тьця—полескаться.

Хлѣпнути, хлѣснути—брызнуть водою.

Хлѣст—1) родъ карточной игры. 2) Эхо, звукъ отъ удара бича.

Хлѣща—ливень, а также сильно про-мошная одежда.

Очуми, як хлѣща, зоч вивисли.

Хлѣщати—(гл. ведест.) промокнуть, об-лечь кого водою. *А в чоботях своє хлѣщить.*

Хлѣга—непогода; иначе по-Українцямъ—*непогода, буга, ауга, хуга.*

Хлѣки—рубцы; желудокъ животныя.

Хлѣра—1) туча, облако; уменьш. *хлѣрка, хмарина, хмаринка, хмарочка, хмаронька.* 2) Мрачество, тѣма.

Хлѣритися-тьця—покрываться тучами, помрачаться.

От се як хмаритьця сьогодні.

Хмаря—пасмурный день, пасмурная погода, дождливое время.

Хмарний—облачный, пасмурный.

Хмарити—хмаритися. См. выше.

Хмарно—нар. облачно, пасмурно, сум-рачно.

Хмаровиця—хмаря. См. выше.

Хмиз, хмизок—сухой, мелкій хворость, изрубленный кустарникъ.

Хмиза—1) хворостина. 2) Малая нев-зрачная лошадь.

Хміль болѣтний—хмѣль *Humulus Lu- pulus L.*

Хмилек полѣвий—растеніє *Trifolium ag- garium L.*

Хмурій, хмурний—пасмурный, сумрач-ный.

Хованка—спрятанка, мѣсто для прятанья

Ховати—прятать, погребать.

Хвост—гуль.

*Той стаду шум і хвост і уряк
В твої мовь грає груди.*

Верхратський.

Ходь—1) переходя, поступь. *Цапівань в
міс тихою ходюю.* 2) Иносказатель-
но свинья.

*Віса вісиль, хода ходиль; віса ста-
ла, хода зъла.* Загадка.

Ходаки—(Галиц. сл.) дѣти.

*Коби м я уря чобот твои не зоралъ,
а то ходак.* Пословица.

Ходати—ходить.

Ходник—аллея.

Ходник—корридоръ.

Ходня, хідня—ходженіе.

Ходор—ходором *ходити*—шататься; три-
стень. *Чарки паячки на столу ходором
ходять; бо діти востузаються в хати.*

Перед паном Хвдорном

Ходить асид ходорком. Шевченко.

Ходусеньки—уменьшительное отъ дожде-
ніе, ходить, имѣть къ тому способность.

А в міженими ходусеньки. Кобиб. нѣс.

Холера—растение *Xanthium Spinescens* L.

Холыва, курень, курінь—1) часть, го-
рода, кварталъ въ Запорожской Сѣ-
чи. 2) Бурка; соломяный или трост-
никовый шалашъ, дѣлѣмый на дугахъ.

3) Общество, община.

Холодѣць—ботвинье, студень.

Холодна мята—растение *Jontha piperi-
ta* L.

Холодича—холодь, морозъ, стужа.

Холодичінький—совешенно холодный.

Холодѣк—1) тѣнь подъ чѣмъ либо отъ
зноя; прохлада. *Сіми собі в холодку.*

Підемо додому в вечері холодком. 2)

Навѣсь, шатѣрь.

Ой напинай козаченку,

Халодок, холодок,

Щоб не зорів у дітчиноньки

Вісенний видок.

3) Растеніе спаржа, заячій холодокъ
Asparagus officinalis L.; по Роговичу;
растеніе смывка, *Viburnum fruticosum*
по Запорожскому.

Холоши—нижняя часть шараваръ.

Хольварок—Фольварок. См. Ф.

Холя—мѣра.

Холява—халыва. См. выше.

Хома, Хомусь—Хома, Хогушка.

Хѣц—хѣи. См. выше.

Хонити—халити. См. выше.

Хорбѣк—визрѣнный, худорадный.

Хорѣти, хорватѣти—хворать, болѣть.

Хороватий, хорий—больной

Хороватѣти—хорѣти. См. выше.

Хорѣмина—зданіе, хоромы; отъ церков-
но-Славянскаго *храмина*.

Хоростѣль—(Галиц. сл.) ивица держать,
коростѣль *Raius*, отъ церковно-Сла-
вянскаго вѣстель или Польскаго
Chrósciel.

Хорохоньки—растение *Cucurbita Pepo*
L. Var. *citriformis*.

Хорошій—красивый, превосходный, доб-
рый. *Така хороша дѣвчина як на-
малевана.*

Хорошѣти—хорошѣть.

Хорошки—хорохоньки. См. выше.

Хорошко—красавецъ, добрякъ.

Хороше—нар. прекрасно.

Хорт—борзая собака.

Хортавий—борзой.

Хоружий, хоружий—1) Знаменосецъ.

2) *Хоружий Полковий*—офицеръ
имѣвшій въ своемъ вѣдѣніи Знамя

Козацкаго Полка. 2) *Генеральний*

Хоружий—блюститель большаго вой-
сковаго знамени или гетманскаго

штандарта, такъ называемой *Гет-
манської Надвірної Корони*.

Хоравий—болѣвальный.

Хоцѣ—нар. хотя.

Хоцто мовлять адверсори наші, же...

Лс. Копинський.

Хоч—1) Сокращ. хочешъ. 2) Союзъ хоти. *Хоч жити признавайся зараз шибеннику. Хоч бы й так, той то дуже добре.*

Хоча́, хоча́й—союзъ хоть, хотя.

Храбу́ст, хробу́ст, хробу́с—растение *Carduus crispus* L. *Cirsium Oleraceum* Scopul. *Зелене як храбу́ст.* Приказка:

Хрест, хрестик—крестъ, крестникъ.

Хрестикки—растение *Trifolium repens* L. иначе по-Украински—*хрещатий барвінок, сіре зілля.*

Хрестини, хрестьбини—крестины, крещение.

Хрестити—крестить.

Хреститися—тъя—креститься.

Хрестиний—крестный. *Хрестиний тиждень*—4-я недѣля Великаго поста.

Хрестник—крестникъ.

Хрестини́ця—крестница.

Хрестці—4 недѣля Великаго поста.

Хрестя, хрестце—середина на 4-й недѣлѣ Великаго поста.

Хрещатий—крестовидный.

Хрещата коро́гов—крестовая хоругвь или знамя.

Хрещати́к—самая главная и самая шумная улица въ Кіевѣ, получившая свое названіе отъ крещенія на этомъ мѣстѣ въ рѣкѣ Почайнѣ (теперь уже не существующей), кіевлянъ при Великомъ Князѣ Владиміръ Равноапостольномъ.

Хрещений—крещенный.

Хрещеник—хрестник. См. выше.

Хрещени́ця—хрестини́ця. См. выше.

Хрещення-е—крещение.

Хрещенський—крещенскій.

Хрещи, Водохреще, Водохрестя—тор-

жественная церемонія освященія воды 6 Января.

Хрещик—хороводная игра.

Хрестов носоток—растение *Phlomis tuberosa* L.

Хрестя—Хрестина.

Хри́н, хри́н—хрѣнь *Cochlearia Armoracia* L.

Хри́нця—растение *Lepidium Catfolium* L.

Хроба́к, гробок, роба́к—червь могильный.

Хробачливи́й—съ червями.

Не червию, хробачливі,

Як бували все тамтї

I. Верхратський.

Хронопис—лѣтопись.

Хронописний—лѣтописный.

Хронописця—лѣтописецъ.

Хро́сти—храпѣть.

Тодї Рябок простяеть, захри́н, в своїй норї. Артемовський.

Хрум—хрупкое тѣло.

Це все хрум треба ео переносити обережно.

Хрум-хрум—межд. хрупъ-хрупъ.

Хрумати, хрумтїти—скрипѣть зубами.

Хрумчати—хрустѣть.

Хрупотїти—хрустѣть.

Хруст—1) хворость. 2) Шумъ.

Хрусты!—межд. хрупъ!

Хра́шнути—ударить.

Хтївость—желаніе, жадность, любостяжаніе, подобострастіе.

Хтїти, хотїти—желать, хотѣть.

Хто—кто.

Хтодонт—Федотъ.

Хуга, хуга—фуга. См. Ф.

Худоба—1) рогатый скоть. 2) Имущество. 3) Бѣдность.

Худоба—художникъ.

Худанаходок—работникъ.

Многі худонаходки на обїтницях

панських звикли заводитися, а панове лати не встидаються. Велючко.

Худоравний—худощавый.

Худородний—ниькаго происхожденія челоуѣкъ.

Чоловік худородний, з жиди перерест. 1. Мазепа.

Хукати—дышать въ руки, согрѣвать дыханіемъ руки отъ мороза.

Хундамент—фундаментъ.

Унію до хундаменту касуємо і нівачилио. Хмельн. Коняск. 94.

Хунт—фунтъ.

Хутовий—фунтовый.

Хунавий—опрятный, красивый.

Нама пані хупава, чепурна. Пѣс.

Хуново—нар. хорошо. Бернечи.

Хунавость—гордость.

Хура—фура, возъ.

Хурба—преступленіе, худое дѣло.

Хурбѣт, хурлѣт—худой челоуѣкъ, мазурикъ.

Хурбѣтський, хурлѣтський—мошеничскій.

Хурбѣтство, хурлѣтство—мошеничество, злое дѣло.

Хурити—волноваться, бурить.

Хурія—мятель.

Хуртовина—напасть, бѣда, буря.

Хуртовина суне, насувається.

Хурувати—нагружать фуры

Хурувати—нагрузка фуры.

Хурчати—гудѣть. *Як дзига, або веретено хурчить.*

Хурщик—фурманъ.

Хусти—бѣлье.

Хустка—платокъ; уменьшит. *хусточка, хустина, хустишка, хустиночка, хустинонька.*

Хут—футъ.

Хуткий—скорый.

Хутко, худко—нар. скоро, срав. ст. *хуткій.*

Хутовий—фуртовый.

Хутор, хутир—мыза, дача, ферма.

Хуторанин—дачникъ, мызникъ.

Хутораника—мызница.

Хуторанський—хуторской.

Хутрѣ—мѣхъ, шуба; собственно подкладка, подбой; отъ Польскаго futro или Нѣмецкаго Futter.

Хутрований—подбитый мѣхомъ.

Хутрованія-є—1) подбивка, подшивка. 2) Внутренняя мазка и мовравка печи.

Хутровати—вымазывать; подбивать мѣхомъ.

Хуть—желаніе, охота, стремленіе.

І тим велику хутью надо все помноження хвали Божої значачи. Привил. Сигизмунда III Вилнесьому Братству.

Ц.

Цабе, сабе!—нар. на лѣво, въ лѣвую руку. Такъ погоняють въ Украинѣ воловъ.

Цаль—дюймъ.

Цалинка—дюймовочка.

Цап—1) козель. 2) Бородачъ. 3) Великорусъ (въ насмѣшку) 5) Междоуметіе хваты! 5) Родъ игры. *Грапи в цапи.*

Цапати—хватать.

Цапістрах—военная зоря.

„Ходім хлопці спати!“—

—„Ходім батьку,—вже цапістрах.

Ю. Федькович.

Цапленій—козлинообразный, шальной, бѣшеный.

Нара—застава.

*Ой гараз то було тутки жити,
Нім я нішов був царями блудити,
О, добре було, добре пам'ятю.*

І. Федкович.

Царювати—царствовать.

Царина—селькій шлагбаумъ, застава, рогатка, таможня.

Цариний—заставний или таможенный. стражъ.

Царівна—царевна.

Царівство, царство—царство.

Царівщина—царское имѣніе или дѣсь.

Царь-зілля—растение *Ranunculus sceleratus* L., по Роговичу; *Asomitum lycostopum* по Закревскому; иначе по-Украински оно называется еще *царь-трава, чорне зілля*—по Симеону—*Orobuz niger* L.

Царь-сил—растение *Daucus elatum* L.; иначе по-Украински—*синичка, мухомор*.

Царьська борода—растение *Mirabilis Jalapa* L.

Царьська лоза—растение *Elaeagnus hortensis* L.; иначе по-Украински—*лож, царградська лоза*.

Царьська свічка—растение *Eurhascium phlomis* L.; иначе по-Украински—*коров'як, канделя*.

Царювалий—царствовавший.

Царюваніе-я—царствованіе.

Царювати—царствовать.

Царя, Цариця—царица.

Царянець, царини—подданный царя; царскій приверженець; роялисть.

Царника—царскоподданная, роялистка.

Царяньскій—анти-польскій, припадле- жащій къ партій *царям*.

Цвѣснати—худо выговаривать.

Цвигати—колотать, бить.

Цвигать—погость, кладбище.

Цвиль—плѣсень.

Цвирити—мотать.

Цвирінькати—чиркати.

Горобець і ластівка цвирінькають.

Цвиріньчати—болтать, щебетать

Зацвиріньчала дівтора.

Цвіркун, цвіріск, цвіргун, свержок— сверчокъ *Gryllus*.

Цвітка, квітка—цвѣтокъ.

Цвітна капуста—капуста *Brassica oleracea* L. Var. *Botrytis* DC.

Цвічєний—образованный, воспитанный.

Цвічєння-є—образование.

Цвічїти—образовывать, цивилизовать.

Цвях—1) цѣль. 2) гвоздь.

Цвяхований—украшенный гвоздями.

Цвяховати—набивать гвоздями, набивая украшать оными.

Цвяхобавний—цвяхобавний. См. выше.

Цвяхок—гвоздикъ.

Цебеніти—сильно литься (о жидкостяхъ)

Дзорить і цебенить мов із відра.

Витавський.

Цѣбер, цѣбрик—ушатъ, чанъ; большое ведро.

Постановили на полі косарям в цѣ- брихъ корілки після толоки.

Цегельний, цегляний—кирпичный.

Цегельник—кирпичникъ.

Цегельня—кирпичный заводъ.

Цѣгла—(собирает.) кирпичъ.

Цегляна—плитка кирпичу.

Цѣбрина—кедровое дерево.

Цѣдула—записка, письмо, запись.

Цей, це, цее, ця, цяя—этотъ, это, эта; сей, сія, сіе.

Цѣкавз—(акт. сл.) артиллерійскій дворъ, арсеналь.

Цѣлюрик—цырульникъ.

Цѣлюрия—цырульня.

Цѣма—(дѣтск. сл.) поцѣлуй.

Цѣмати—цѣловать.

Цѣнтаврія, цѣнтурія—растение *Erythraea*

Centaurium Pers; иначе по-Українськи—*сердушник, золототисячник.*
Цѣна—цѣнь.
Цѣра—цвѣтъ лица, лице.
Посми з цери і розмови Хмельницького зрозуміли, же... Величко.
Церегалі—этикетъ. тонкость въ обра-щеніи.
Цередія—актеръ, дѣйствующее лице.
Цередійство—лицедѣйство, представле-ніе.
Церія—1) фамлія, семейство. 2) Клубъ, собраніе.
Церква—церковь.
Церковенство—духовная ієрархія.
Церковник—духовная особа.
Церковниця—женщина изъ духовнаго званія, монахиня.
Церковця—каплица, часовня, маленькая церковь.
Церковщина—церковная земля.
Церограф—(акт. сл.) долговая роспи-ска.
Цесарь—Австрійскій Императоръ. *Его Цесарська Милость Господарь Це-сарь Франц-Іосиф.*
Цесаревич—императорскій принцъ.
Цесарецъ, цесарчик—Венгерецъ, Мадь-яръ.
Цесариха, Цесариця, Цесарша—Австрій-ская Императрица.
Цесарія, цесарство—имперія.
Цесарівна—Эрцъ-Герцогиня, Цесаревна.
Цесарка—Мадьярка.
Цесарський—императорскій австрійскій.
Цесарщина—Австро-Венгрія.
Цессія—(акт. сл. Cessio) уступка, передача.
Чинить вічистую цессію. Мазепа,
15 Юля 1707 г.
Цет—ацет. См. А.
Цехмістер—глава цеха.
Ци—союзъ или. *Ци ся врачимо, ци не врачимо, хай ся хоч побачимо.*

Цибатий—тонконогіи, длинноногіи.
Цибуля—лузь *Alium Cera L.*; иначе по-Українськи—*сята.*
Цибуляшля—растеніе *Sagittaria sagitae-folia.*
Цибух—чубукъ.
Цыган—цыганъ; обманщикъ.
Цыгане! якої ти віри?—„А якої то-бі треба?“—Цыганська кобила день б-житъ, а три дні лежить.—Цыган ме-жі двама хлібами вмер: старого не стало, а нового неіждав.
Цыганити—мошенничать.
Цыганки—цвѣтокъ *Clematis integrifolia L.*; иначе по-Українськи—*синій ло-миніс, забій круча.*
Колись-то бились козаки з татарвою, татарп почали їх перемогати, козаки побачивши, що нічого не вдіють, давай навіткача, а отаман із серця свиснув собі в тімь ратищем та як сніп з ко-няни звалився. Тоді саме скопилась круча стрешенна, підняла всіх невір-них козаків у—гору, пороздирала їх у шматки, перемішала з чорною землею, і як бачите розсипала їх кісточки аж там десь далеко по Татарві; з цих кі-сточок і поросла *забій-круча.* Ще ка-жуть під ту пору була зима страшенна, то святий Панько пожалував їх тай дав їм кожухи. На чужині мабуть не дуже то добре було, от козацькї душі і ста-ли просить у Бога щоб Він засіяв їх на Україні, щоб дівчата *забій-кручу* рвали, в вінки заплітали, от Біг і зми-лувався над ними.
Посіяв в Україні
По під лісами
По під скирдами,
Щоб дівчата рвали
В вінки заплітали.
В вінки заплітали,
В коси зативали,

Щоб всі люде знали

Яку козаки ганьбу мали.

Так то воно колись діялось! А кажуть, колиб всі хлопці разом *забий-кручу* за пояс заткнули, то всі б то ті козаки знов пооживали.

Циганкуци — (Бессараб. сл.) гвоздички *Tagetes patula L.*; иначе по-Українськи—*чорнобривці*.

Циганчя—цыгаденюць.

Цигари, цигарки—сигары, сигаретки.

Цигирний—обворожительный.

Що там за очі цигирні. І. Федькович.

Цикдестер — отвертка для ружейных винтовъ, носимая козаками вѣстѣ съ ложкою *въ мамані*, т. е. кожаной сумочкѣ

Цимбали — (отъ Славянскаго *кимваль*) родъ гуслей съ металическими струнами, по которымъ бьютъ палочками, а не пальцами.

Цимбалиста, цимбальяр—гусярь.

Цимбальярка—гусярка, арфанка.

Цинамон, цинамок, цинамон—*Cinnamon*, пряность; корица.

Циндра—железныя опилки.

Цици, чици—оброць.

Циприсе—випарисъ.

Циприсовий—випарисный.

Циракка, цирапочка—родъ утки.

Циркювати—хулять, бранить.

Вони циркюють з дурнички.

Цитрика—*Colias rharni*.

Цить!—междометіе цѣць!

Цицак—растение *Pedicularis comosa L.*

Цици, цицьки—сосцы, груди.

В мене цици трясутьця,

З мене хлопці сміютьця. Пѣс.

Цици - vaci — растение *Orobanche alba Steph.*

Цици-капри—растение *Vitis vinifera L.*

Цівка—малая трубочка, которую надѣвають на проволоку, и съ оною

вставляють въ челоць, вѣпмѣ ткуть полотно. Пряжа (нити для означенной трубочки) такъ же называется *цивою*; отъ того: *цивоцьки сукати*. *Цієки сукамі*.

Цідити—цѣдитъ.

Ціділка—цѣдилка.

Цікавий—1) любопытный. 2) Образованный.

Мазени як чоловік цікавий і довірливий, на ласку у Самойловича скоро заслужився. Величко.

Цікнути—рубнуть.

Цікорій—растение *Cynogonium Intybus L.*

Цілеский—цѣлехонкий.

Ціліна—дѣвственная почва.

Купив ниву з ціліною по 100 кіп за 8 рублів. Маркович.

Цілісінький—совершенно цѣлый.

Ціловати, цілувати—цѣловать.

Цілунок—поцѣлуй.

Цілушка—цѣлое.

Хліб зрізаний в цілушки.

Цідрити—мотать, покручивать.

Цідобра—виноваръ, *Sinpa baris*.

Ціобаний—цѣнимый.

Ціювний—цинковый.

Ціювка—родъ рогожи выплетенной изъ болотной травы.

Ціювний—драгоценный.

Ціюк, цінь—цинкъ.

Ціювание—оцѣнка.

Ціювати—оцѣнивать.

Ціи—цѣпь, молотило.

Ци! ци!—такъ зовуть куръ къ корму.

Ціюк—палка.

Ціюра—большая палка съ булавою.

Цици—тмннь *Antenaria divisa Cart.*

Ціюк—1) насосъ; пожарная труба. 2) Поцѣлуй (въ насмѣшку), цюць.

Ціюкати—цѣловаться (въ насмѣшку).

Ціюкнути—производить известный шумъ губами: 1) для побужденія запря-

женной лошади, также для зова или приласканія собаки. 2) Цмобать, чтобы взошло тѣсто. *А вже зничай велить, приміром сказати, замідати діжу... Хрест зробити на тісті пальцем, перехрестити її, захрестити і цмокнуть щоб добре сходило; то для сего баба Миниха.* Номис.

Цний—(акт. сл.) высокопочтенный, добродѣтельный, честный.

Пред вашу княжюю милость, цной дому. Ис. Копинскій.

Цлбта—добродѣтель.

Цлотливий—добродѣтельный, честный, образованный.

Чо би кожному цлотливому не належало чинити. Скоропадскій.

Цоб, соб!—на право, въ правую руку! (на воловъ).

Цок-цок—стукъ-стукъ! *Цок-цок підківками.*

Цокотати—говорится о крикѣ курицы, также означает болтать.

Цокотить—1) зубъ на зубъ бѣется. 2) Болтать, гуторить вздоръ.

Дріжить як мокрий хорт,

Зубами знай цокоче. Гребінка.

Цокотун—болтунъ, щебетунъ, будильникъ.

Цокотуха—болтунья, пустомеля.

Цофати—(акт. сл.) пятиться.

Поляки цофнулись і ошанцовались.

Величко.

Цугел, цуглі—возжа, возжи.

Хмельниченко нестатку своему попустивши цуглі, наміриє уйти.

Величко.

Цукарня—1) сахарный заводъ. 2) Кондитерская.

Цукор—1) сахаръ. 2) Египетскій голубь.

Цунити—тянуть, тащить, хватать.

Цуцкій—крѣпкій, сильный.

Цуцко—нар. крѣпко, сильно.

Цур!—межд. чуръ! *Цур дурня та масла зрудка! Цур тобі та пек тобі!*

Цуратися-тця—чуждаться, отрекаться; отказываться. *Цурається як чорті шадану.* Посл.

Цураха—анафема.

Цураха поганим очам.

Цурка—свернутая солома въ видѣ вѣрѣвки, коей вяжутъ снопы ржи, пшеницы.

Цурки—родъ игры отрубями; игра въ городки.

Цурома, цуромка—труба, рожокъ.

На бубни на цуромки вигравали.

Цѣс.

Цурпалок, цурупалок—отломокъ, отрубень.

Цюкати—бить слабо, мелко колотить, легко рубить.

Цюра, цюрка, цюрочка—дыра, отверстие.

Цябр—срубъ.

Цябрина—колодка въ срубѣ.

Цябро, сябро, сяпро—сосѣдь.

Цямрина—1) рычагъ, коимъ достаютъ воду изъ колодца. 2) Обрубъ. *Цямрину лагодити коло колодця, бо обвалилась, не добре воду тжати.*

Номис.

Цята—крошка, капля.

Цятка—пятно.

Цяткований—въ нятнахъ, испещренный.

Цяцькований—узорчатый.

Цяця, цяцька—цаца, игрушка.

Ч.

Чабак—родъ тарани *L. Cobitis.*

Чабак буває крулий, або платаний.

Чабак—степной пастухъ. *Cirban*
Чабанний—выхоженный, откормленный.
Мої воли чабанніі. Пѣс.
Чабанський—пастушескій.
Чабанувати—пастушествовать.
Чабер—растение *Satureja hortensis* L;
 иначе по-Украинскл—*шабер*.
Чавкати—медленно идти, пробираться.
Чавун, чавунець, чавунчик—железный
 или чугунный горшокъ, горшочекъ.
Чагарь, чагарі, чагаринки—кусты,
 кустарники, перелѣсокъ; камышь
 и кусты прирѣчные.
Чад—угарь.
Чадити—издавать угарь.
Чадвий—угарный.
Чайка—1) птица пиголица, луговка. 2)
 Запорожско-козацкая лодка. 3) Пѣсня
 Чайка, приобрѣвшая универсальную
 извѣстность во всему Русскому Югу,
 которой сочинение приписывается
 Мазепѣ.
*Ой біда, біда чайці небозі,
 Що вивела дітки при битій дорозі.
 Киш! киш! Злетівши в гору—
 Тільки втопитьця в Черному морю!
 Жито поспіло, пристіло діло;
 Йдуть жемці жати, діток збирати.
 Киш! киш!....*
*І кулик чайку взяв за чубайку!
 Чайка киличе; змиь ти, куличе.
 Киш! киш!....*
*А буай буру! не чайку в дуру:
 Не кричи чайко, бо буде тяжко!
 Киш! киш!....*
*Як не кричати, як не літати,
 Дітки маленькі—а я їх мати!
 Киш! киш!....*
Чайковий—чаечный.
Чайковниця—запорожская флотилія изъ
 чаекъ.
Чайковник—чаечникъ.

Чайна—мачта съ парусами.
*Стали корабелі свої чайми підій-
 мать.* Дума.
Чака—шинель.
*Стоять сіромахи
 Укабатах та у чаках—
 В чорних порошницях,
 Через плече реміннячко—
 На плечу рушниця.*
 Ю. Федькович.
Чаклобанне—колдовство.
Чакловати—колдовать, ворожить.
Чаклун—колдунъ, чародѣй.
Чалій—буланый.
Чамбул—татарскій или запорожскій
 развѣздъ; полчища въ степи.
Чаплія—сковорода.
Чаполоть, чануга—растение (*Calamog-
 rostis epigejos* Roth.
Чанула—растение *Slierochloa borealis*
 R. et Sult.
Чари—волшебство, колдовство.
Чарівний—прелестный, обворожитель-
 ный.
Чарівник—колдунъ.
Чарівниця, чаровниця—колдунья, воро-
 жел; красавица.
Чарівничий—чарующій.
Чарка, чарочка, чарчина—рюмка, рю-
 мочка.
Чародійство—чародѣйство.
Чародія—чародѣй.
Чарування—прельщеніе.
Чарувати—привлекать, привораживать
 къ себѣ.
Час—время, пора.
Часловець—часословъ.
Часник—чеснокъ *Allium Sativum* L.
Часом—нар. иногда, порою.
Часпись—газета.
Часописний—газетный.
Частесенький—самый частый, густой.

Чаетесенько—нар. очень часто, густо.
Частина—частица.
Часованне—почтиваніе.
Частова́ти—почтивать, честить, угощать
Частуха—растение *Alisma plantago* L.;
иначе по-Украински—*шильник, во-*
дяний подоріжник.
✕ **Ча́та**—разъѣздъ для наблюденія за не-
приятелемъ, обсерваціонный отрядъ
войска.
Чатовати—дѣлать рекогносцировку, т. е.
разъѣзды для наблюденія за непри-
ятелемъ.
* **Чаус, чауш**—(Туредк. сл.) 1) гонецъ.
2) Придворный, царедворецъ.
Чахниця—растение *Linosisir villosa* Dc.
иначе по-Украински—*грудниця.*
Чахбня, чехбня—рыба *L. Curginus sa-*
latratus.
Чвалай, чвалання-с—неуклюжая и мед-
ленная походка.
Чвалати—тяжело ступать.
Чвалом—нар. тихимъ шагомъ.
В нас празник нині,
Так оповідали,
І чвалом дали. І. Федькович.
Чванецъ—сосудъ.
Чванитися-тьця—хвастать.
Чваняливий—хвастливый.
Чвара, шквара, свбра—смута, гроза,
невзгода.
Бували у нас мори й військові чва-
ри. Дума.
Чварний—грозный, страшный.
Чварнити—дѣлаться грознымъ или
страшнымъ
Чвая—свая.
Чвертка—1) старая польская монета въ
4 нѣмецкихъ гроша, или 12 коп.
серебр. 2) Мѣра водки, 1/4 кварты,
штофа.

Чвертковати—раздѣлить на четверти,
четвертовать.
Чверть—четверть.
Чвир, чвира, чвирк—1) мятель, вьюга.
Остатокъ послѣ перегонки спирта.
3) Остатокъ хмѣля въ головѣ.
Як же чмира злая чвира застука-
ла в полі. Павловскій. 4) Табачный
осадокъ.
Чвиркнути—приснуть.
Чеберячка—танецъ.
А в чеберячці потанцюємо рачки. Пѣс.
Чебрѣць—Богородичная трава *Thymus*
Serpyllum L. по Роговичу; *Satureja*
hortensis по Закревскому и *чебрѣць,*
чѣбчик по Симеренку *Thymus Ser-*
pyllum L. $\beta.$ *villosus* Sect. Рoste на
ліску. Синенько цвіте. Пахуще.
Чебрѣць лісовий—растение *Theurium*
chamaedris L. *Цвіте червоно,* по
Симеренку.
Чеверниця—*Rugochroa coccinea.*
Чей—нар. авось. можетъ быть.
Поїдемо в чисте поле
С Французом-Сардом воювати,
Чей перестану вже думати.
І. Федькович.
Чека—затычка въ оси, чтобы не спа-
дало колесо.
Чекалий—ожиданный.
Чека́ти—ждать, ожидать.
Челси—членъ.
Челєпати—тяжко ходить, тащить ноги,
какъ бы по гризи.
Челомбитствє—челобитіе.
Чель, чєлі—разсказъ, декламація.
Славні Сєрби при бояньскій чєлі
При трі шєздари праздник закінчили.
І. Федькович.
Чєлюсти—1) пасть. 2) Отверстіе въ
печи.

- Челядка, челядовка, челядника**—служанка.
- Челядин, челядинець**—служитель, рабочий.
- Челядь**—1) прислуга. 2) Сельская молодежь обоюга пола въ играхъ.
- Чемерица бѣла**—растение *Veratrum album* L. *β. lobellianum* Koch.
- Чемерица черна**—растение *Veratrum nigrum* E.
- Ченецъ, чорнецъ**—монахъ.
- Чениця, чорниця**—монахня.
- Чешья нектя**—поставить мѣдный чайникъ въ печку для нагрѣтiя воды.
- Чешанк**—вспорченный, старшй, перочинный, ножикъ.
- Чешати, чешати**—прицѣпить; употребляется съ предлогами *за, на, по, пере, при* и проч.
- Чешга**—1) ножки у плуга. 2) Созвѣздіе Близнецы (?). *Віз став супротив півночи над хатами, чешга вияснилась.*
- Чешля**—чапля. См. выше.
- Чепоруха**—1) щеголиха, опрятная женщина. 2) Полная большая рюмка водки.
- Чепурити**—прибирать, охаранивать, дѣлать лучшимъ.
- Чепуратися-тъця**—наряжаться, украшаться.
- Чепурковатий**—жеманный, манерный.
- Чепурний**—опрятный, чистый.
- Чепурница**—чистючка.
- Чепурно**—нар. опрятно, чисто.
- Чепурун**—щеголь, чистючка.
- Чешчик городній**—растение *Thymus vulgaris* L.
- Чешчик степовий**—*Thymus Serpilium* L. *β. angustifolium* Sed.
- Черв, черванк**—*Teredo*.
- Червель**—*Cossus polonicus*.
- Червецъ, чарвишик**—растение *Potentilla* argentea L. по Роговнчу и Л. Соусиллиусъ по Верхратскому.
- Червинецъ**—чевонецъ, имперіаль.
- Червиця**—*Cossus ligniperda*.
- Червинка**—золотая вещь.
- Червинний**—золотой.
- Червоный**—красный.
- Червоність**—красота.
- Червоניתя**—краснѣть, алѣть, рдѣть.
- Червона бузина**—*Sambucus racemosa* L.
- Червона лобода**—растение *Atriplex hortensis* L.
- Червоне древо**—красное дерево.
- Червонь**—рыба красноперъ.
- Червотока**—червь *Apobium*.
- Червяки**—1) родъ постнаго жуицкыи изъ гороховой муки приготавлимаго 2) Черви.
- Чѣрга**—очередъ.
- Черговатися-тъця**—чередоваться, слѣдовать по очередно одинъ за другимъ.
- Черговий**—очередный.
- Чердак**—палуба.
- Черевань**—брюхачъ.
- Черевата**—беременная.
- Черевки, черевички**—башмаки, башмачки.
- Черевички**—растение *Orobus vernus* L. и *Sarpyredium Calceolus* L. по Роговнчу.
- Черевички Вожої Матері**—растение *Impatiens nolitangere* L.
- Черевичний**—башмачный.
- Черевичник**—башмачникъ.
- Черевичница**—башмачница.
- Черевичник**—растение *Nepeta nuda* L.
- Черевко**—чрево, брюхо, животъ.
- Черета**—1) сборное общественное стадо. 2) Растение *Bidens tripartita* L. иначе по-Украински—*стрилки, собачки*.
- Чередий**—пастушескій.
- Чередник**—пастухъ.

Череди́ця—пастушка.

Черему́ха — черемха Prunus Padus; иначе по-Украински—*калакалуша*.

Че́рес, чересло́б, че́рез, череш—1) кожаный поясъ отъ цевковно-Славянскаго чресла. 2) Борозднякъ, какъ принадлежность пива.

Он що дурний жидови ститьця! По нашому череслоб, а в їх ножжака. П. Кулиш.

Черешня́на, черешня — дерево Prunus Aviaц L.

Чери́нь—поль, подъ въ печкѣ, на которомъ горять дрова.

Черка́ти—пуститься куда, начать что скоро. *Черк ёб в пику.*

Черкѣ́ска—чекмень.

Черне́ць—1) монахъ. 2) растение Acaea spicata L, иначе по-Украински—*вовчи тоди*.

Черне́дький—монашескій, монастырскій.

Черне́цтво—монашество.

Черне́ча—(обират.) монашествующіе.

Черне́чий—монашескій.

Черни́ця, черни́чка — 1) монахиня. 2) Раст. Vaccinium myrtillus.

Черноклё́н, чернокли́на—кленъ Acer tataricum L.; иначе это дерево еще называется *джуастро, negro*.

Чернота́ль—растение Salix cinerea L; иначе еще—*черноміз, івина лоза*.

Черну́шка—растение Nigella sativa L.

Черну́шка дика—раст. Nigella arvensis L.

Черсаки—растение Amygdalus nanna L; иначе по-Украински — *дівоча кров, бабчук, заяч орішки*.

Черто́хайка—натечанка.

Че́сати—уходить, спасться.

Че́сный—честный. *На чесного, знанить на Воздвиженіе.*

Че́сник, ча́шник—земскій урядникъ, который въ приѣздъ короля заботился о напиткахъ.

Чет—частица, доля, часть.

Четве́р—четвергъ.

Чех—старая монета.

І хоч би не рад, мусить косарів за тлати, по 5 чехів і по три шами на день давати. Климентай.

Чечеви́ця—растение Ervum Lens L.

Чесу́га—родъ рыбы (какой?)

Чи—союзъ ли, или, не развѣ.

Чи́гати—выжидать случая, или минуты для нападанія.

Чи́ж—развѣ.

Чи́жмар—(Галицк. сл.) сапожникъ.

Чи́жни—сапоги.

Чи́й, чия, чие—чей, чья, чье.

Чи́кчѣри—панталоны военного покроя.

Чи́ли—союзъ или.

Чильчи́бель—растение цѣлибуха Scychnos Nux vomica.

Чи́мблій—довольно большой, порядочный, изрядный.

Чи́мало—нар. изрядно, довольно, достаточно.

Чи́мбори—шелковый поясъ.

*Як же єчи прибрані
У красні шати, у чимбори брані,
При боці шабля у Дамшкву бита.*
І. Федькович.

Чи́м-дуж—чѣмъ сильнѣе, тѣмъ болѣе, сколько есть силы.

Чи́мчикува́ти, чѣмчикува́ти—скоро идти.

Чи́мбарь—кожевникъ.

Чи́мбарський—кожевницкій.

Чи́мгал—винжалъ.

Чи́нити—дѣлать, произвестъ, причинять, употребляются съ предлогами: *в, за, од, у*.

Чи́нча, чинш—оброкъ, налогъ, подать, дань, контрибуція.

Чи́ншовий—оброчный, податной.

Чи́ншовик—данникъ, оброчный чело-вѣкъ.

Чи́ншовни́ця—дачница, оброчница.

Чип, чіп, чоп — деревянный гвоздь, втулка въ боченкѣ, затычка вмѣсто крана.

Чипати—задѣвать.

Чипуга—растущій дико-кустарникъ *Sagana frutescens* Dc.; иначе по-Украински—*дереза, мокреція*.

Чирва—черви.

Чирва—карты червей.

Чирвий—содержащій въ себѣ гервей.

Чирвовий—червенный, первова филька —валеть червей.

Чирейник—растение *Thalictrum angustifolium* Jacq; по-Украински—*яложник, медуница*.

Чирянка, чиряночка, чирка—родъ утки *Anas Querquedula*.

Ой наставу наставочку.

Там плавають чиряночки. Пѣс.

Чирка, чиряк—чирей, болячка, вередь.

Числення—математика.

Числити—числить, считать, почитать.

Чистець—растение *Statia Holostea* L. (*Orobus albus* L. β . *versicolor* Ld.

Чистик — раст. *Sedum acre* L.; иначе по-Украински — *очиток, молодень, інець, росхідник, мошнач*.

Чистяк — растение *Stachus recta* L.; иначе еще называется *счисток*.

Чистобрѣха—изворотливый лжець.

Чистотіл—растение *Chelidonium majus* L.; иначе по-Украински—*ростопаш, жовтий чистик, меконар, гладшник*.

Чистотис—нар. чисто, цѣломудрено.

Читач, чительник—чтець, читатель.

Читачка, чительница—читалка, читательница.

Чип—чипъ.

Чит—пара, четъ.

Чкурити—скоро уходить.

Чкурнути—дать драла, махнуть, уйти.

Члобок—членъ; составъ.

І всі члонки цілую любезно. Мазепа.

Чмалений—пасмурный.

Під чмалену сю незоду,

Мов чмалені люде сплять.

Чмара—пугалище.

Чмель, чміль, джміль, бжів, шершень—

1) насѣкомое изъ породы ось *Вомбис*; *чмелі смужати*—быть ошеломленнымъ, впасть въ безпамятство; не скоро образумпться. 2) Растение *Helichrusum orenarium* Dc.; иначе по-Украински — *свармивець, головокрут, жовтушка, жовта гарячка*.

Чмига, шмига—1) до шмиги—съ толкомъ, со вкусомъ, кстати, гъ дѣлу. 2) Вѣтренная женщина. 3) *Szmiga*, крыло вѣтренной мельницы.

Чмир—хмѣль въ головѣ; пьяное состояніе, опьяненіе.

І шов з корчми Вакула Чмир—т. е. горькій пьяница. Павловскій.

Чмола—*Xylocopa Violacea*.

Чмутник—шалунъ.

Чмутовати—обласкать, потчивать.

Стусанами по губах,

Коцюбою по зубах,

Охоче ёму чмутуе. Пѣс

Чо—нар. отъ чего, почему.

Чо я така несщаслива,

В широкому світі,

Чого мене убивають

Як тебе залізо?

Чо він мене незарізає,

Ножем незарізає

На неділю в опівночи.

Ю. Федькович.

Чобіт удобів—растение *Viola tricolor* L.; иначе по-Украински—*полуцвіт, Іван да Марья, братки, братіки*.

Чоботарь—чижмар. См. выше.

Чоботаренко—снѣз сапожника.

Чоботариха, чоботарка—сапожница.

Чоботаріана—дочь сапожника.

Чоботи, чобітки, чоботки—сапоги, сапожки. Пѣсня *чоботи*, очень популярная въ народѣ. По принятому въ Украинѣ обычаю женихъ предъ свадьбою обязанъ, въ видѣ выкупа за будущую жену свою, принести матери ея пару *червоных чобіт*; въ такомъ случаѣ они получаютъ для нея важное значеніе. Подгулявши на *весіллі* мать поетъ эту пѣсню пританцевывая трепака почти всегда со слезами на глазахъ.

Чи се тії чоботи, що зять дав?

А за тії чоботи дочку взяв!

Чоботи, чоботи, ви мої,

Чом діла не робите ви мені?

На річку йшла чоботи—рипали;

А з річки шла чоботи—алпали,

Чоботи, чоботи із бична,

Не хочете робити діла ж дочка.

Чобел, човник—челнъ, челнокъ.

Човити—разбирать, понимать, смыслить.

Човник—растение *Sagittaria sagittifolia* L.

Чого?—чего; зачѣмъ?

Чогось—почему.

Чобілий—главный, главенствующій, лобный.

Чбло—лобъ, чело; *чолом дати*—бить челою, отдавать поклонъ, привѣтствуя дать руку.

Чоловик, чоловьяга, чоловічина—человѣкъ, мужчина; мужъ.

Чоловічий вік—растение *Немогасалліс fulva* L.; иначе по-Украински—*жовта лалія*.

Чом, чому—почему, отчего, зачѣмъ.

Чомусь—отчего-то.

Чорна рѣда—митингъ черни во время на гетманіи.

Чорна рожа городева—роза *Altaea rosea*

Чорні ріжки—растение *Sclerotium Clavus Dec*; иначе по-Украински. *чорні пиріжки, спорши*.

Чорнобилъ—растение *Artemisia vulgaris* L.; иначе по-Украински—*несво роц забудьки*.

Влпзко одного села находился большой лѣсъ. Въ этотъ лѣсъ одинъ разъ на *Здвиги* (Воздвиженіе Честнаго Креста) за грибами пошла дѣвочка; долго она ходила по лѣсу и не находила грибовъ, по замѣтила, что въ одну сторону движется множество разныхъ гадовъ, свившихся между собою, и когда начала возвращаться домой, то упала въ глубокую яму, въ которой сначала было темно, но потомъ она замѣтила свѣтящійся камень и свившихся въ клубки тьму тьмушую разнаго рода гадовъ, между ними была змѣя царица больше другихъ и съ золотыми рожками, которой всѣ остальные повиновались. Всѣ эти гады ничего не ѣли, но когда хотѣлось имъ ѣсть, то онѣ одна за другой приползали ко свѣтящемуся камню и лизали его, сначала царица, а потомъ всѣ остальные; такъ и дѣвочка, когда хотѣлось ей ѣсть, то она лизнула камень и отъ этого голодъ прошелъ! Такимъ образомъ она просидѣла до самой весны, когда пришло время расползаться гадамъ. Тогда гадны, по приказанію царицы, переплелись въ видѣ лѣстницы, по которой вышла на свѣтъ сначала дѣвочка, а потомъ царица, но когда она выходила, то царица ей сказала: „ну теперь ты будешь понимать разговоръ всѣхъ травъ, каждая изъ нихъ будетъ говорить одна другой, какія болѣзни излѣчаетъ и какую пользу можетъ принести человекъ, только не говори: *чорнобилъ*, а если скажешь это слово, то все забудешь. Дѣвочка была

очень рада, что вышла изъ ямы, и когда она возвращалась въ деревню лѣсомъ и лугами, то слышала весь разговоръ деревьевъ и травъ; какъ вдругъ слышитъ, что кто-то за нею бѣжитъ и спрашиваетъ какая трава на межахъ растеть съ *чорными быльями!* она не долго думавши и сказала: „*чорнобилъ*“, какъ сказала это слово, то вдругъ всё, что слышала отъ деревьевъ и травъ забыла, отъ этого *чорнобилъ* называется *забудькою*. (Разсказъ записанъ въ Стародубскомъ уѣздѣ) См. Записки Юго-Западнаго отдѣла Русскаго Императорскаго Географическаго Общества т. I. 1873 г.

Чорнобривці—1) чорнобровые людп. 2)

Растение бархатцы и его цвѣтокъ *Tagetes patula* L. 3) Отборные орѣхи. *Горіхѣ було носить, та ще все, один в один, чорнобривці.* Номис.

Чорноклеп—дерево *Acer campestre*.

Чорнокоринь—растение *Cynoglossum officinale* L.; еще называется *воловий язык, собачка*.

Чорномазій — (въ шутку) чернявый, смуглый, черноволосый.

Чориз зілля—растение *Orobus niger* L.

Чорне ребро—раст. *Thalaspis arvense* L.

Чорнушка—раст. *Nigella sativa*.

Чорт-ма, чорт-мас, чорт мав—самъ бѣсъ ничего не сыщеть, нѣту, не имѣется.

Чортеня—чертенокъ.

Чортѣха—чертовка.

Чортів хлѣб—растение *Nanpa pulla* Dec.

Чортова борода—растение *Vincetoxicum officinale* L. Moench., иначе по-Украински—*бородач, зміїний коринь, ранник*.

Чортова веселка—растение *Phallus scapinus* L.

Чортова вишня—дерево *Prunus Cha-maescragus* Jacq.

Чортове ребро—растение *Valeriana dubia* Bung.

Чортове яйце—растение *Phallus impudicus*

Чортови горіхи—растение *Trapa natans* L.

Чортополох—растение *Xanthium Spinosum* L.

Чортѣка—сатана, дѣвольт.

Чортѣтко—чортеня. См. выше.

Чортѣтство—чертовщина, чертя.

Чортѣчий—чертовскій.

Чбс—ударь. *Cіс*

Чотірі—4.

Чотирнадцять—14.

Чуб—хохолъ на головѣ.

Чубайка—птичій хохолокъ.

І кулик чайку взяв за чубайку! Пѣс.

Чубатій—хохлатый.

Чубѣти—драть за волоса.

Чубѣтися-тьця—драть одинъ другого за волосы.

Пани чублятьця, а в крепаків чуби болять. Погов.

Чубрѣкатися-тьця — (въ шутку) низко кланяться.

Чудасія—удивительная штука, комедія, диво.

Чудасійний—комедіантскій, смѣшной.

Чудемний—удивительный.

Чудо—диво.

Чудний—странный.

Чудоватися-тьця—удивляться, дивиться

Чудовий—чудесный, превосходный.

Чудовний—чудотворный.

Чудодивний—восхитительный.

Чужеварник—раст. *Phlomis tuberosa* L.

Чужинецький—чужой, чуждый совершенно.

Чужиня—чужбина.

Чуйка—власть съ рукавами.

Чуйний—сознательный, чуткій.

Чук!—междоиметіе гопъ!

Ой чук Тетяна

Чорнобрива кохана! П'єс.

Чукати—подбрасывать на рукавхъ вверххъ (говорится о дѣтяхъ).

Чулий—нѣжный, осторожный.

Чулость—нѣжность, чувство, осторожность, чувствительность.

Чума́к—человѣкъ, ѣздящій на волахъ за рыбою, (особенно таранью) и солью, обыкновенно въ Крымъ и на Донъ.

Чумакувати—быть чумакомъ, заниматься взвозомъ рыбы и соли.

Чумандра—чумичка; п'єсня чумандра.

А хто любить гарбуз,—а я люблю диню;

А хто любить господаря, а я господиню.

Гоп, чук, чумандра,—чумандриха молода

А хто любить губи, губи,—а я пещериці,

А хто любить тільки дівок—а я молодиці.

Гоп, чук і то-що.

Хотів Сава женитися,—та що ему з того!

Бо не стає десять грошей—до півзолотого!

Гоп, чук і то-що.

Недавно й я оженився;—буде рік в Пс-трівку;

Ой заберу дітей в торбу,—пійду на мандрівку.

Гоп, чук і то-що.

Та й вийду я на село, і стану на горбі.

Оглянуся назад себе,—чи всі діти в торбі?

Гоп, чук і то-що.

Чумацька валка—чумацкій обозъ.

Чупер—чубъ, хохоль.

Оба і в попелі ми грались,

Оба ходили й нізда драць,

Обом і чупер обрубали,

Оба ходили й франка знать.

І самаю моря пити.

Ю. Федькович.

Чупні—(съ Цыганск. яз.) плеть, служащая знакомъ достоинства для предводителя цыганскаго табора.

Чуприна—тоже что и чуб; иначе еще чуприна въ шутку называлась оселедцем.

Чуприндирь—здоровякъ съ большимъ чубомъ или чуприною.

Чупрун—мужпекъ.

Хвортуна зробила паном із чупруна. Котляревський.

Чура, джура—слуга; отъ Турецкаго джляръ, что значить невѣрный,—такъ какъ джяуры были у Турокъ рабами.

Чустрити—давать нагоняя.

Чути, чувати—слышать, ощущать, чувствовать.

Чутка, чуття—вѣсть, слухъ.

А що Миколо яка чутка в горді?

—Нема й чуття.

Чутливий—чуткій, чувствительный, нѣжный.

Чуткий—слышный.

Чутно, чуть—пар. слышно.

Чухати—чесать.

Чухирчити—подкрадываться, обманывать, льстить.

Чухмаритися-тьця—чесаться.

Чухрати—убираться, уходить, улизнуть.

Чучверити—корявѣть, изживаться, пропадать.

Чхати—чихать.

III.

Ша!—междом. цыць!

Шабаш—еврейскій праздникъ; суббота.

Шабаш!—нар. баста! довольно! конецъ дѣлу!

Шабельний, шаблєвий—сабельный.
Шабельтас—сабельныя ножны; отъ Нѣмцкаго *Sebeltasche*.
Шаблєваний—знатный, шляхетскій, козацкій, имѣющій право носить саблю.
Шабля—сабля; уменьш. *шабелька*; увеличивает. *шаблюка*.
Шавля, шалхвєя, бѣбки—растение *Salvia pratensis* L.
Шѣг, шѣжок—грошъ, грошикъ.
Шаговий—грошевой.
Шайтан—(съ Турецк. яз.) сатана, чортъ.
Шалбїр, шалвїр—мошенникъ, негодай.
Коли мнѣшу честь у вас мають похлѣби, плути і шалвїри, нежли ми Запорѣзї. Т. Сагайдачний.
Шалбїрний—мошеннический.
Шалѣвки, тертїня—тѣсъ, доска.
Шалѣний—сумасшедшій.
Шалїти—сходить съума.
Шалївлївий—шалунъ.
Шалькї—небольшіе вѣсы.
Шамкїй—скорый, быстрый, шелестящій.
Шамотїти—шелестѣть.
Тополї листом шамотїм
Шамотїя—суета, шумъ.
Шана, шанба, шанованє—почтение, уваженіе, прїемъ, угощеніе.
З веселої учти
Голка утїкає,
І панська шаноба
Его не втїшає. П. Кулїн.
Шандра—растение *Marrubium vulgare* L.
Шановѣти—беречь, хранить, почитать, честить.
Шановѣтитя-тѣця—быть благопристойнымъ, беречься.
Шанѣвий—почтенный.
Шанѣвник—почтитель, послѣдователь.
Шанѣвниця—почтительница, послѣдовательница.
Шанта—растение *Nepeta Catartica* L.

Шанар—продавецъ церковнаго мѣду.
Шанка-рогачка—старинная малоросійская шапка въ родѣ кучерской.
Шанковѣти—кланяться, снимать шапку при встрѣчѣ.
Шанлик—срѣзь.
Шановѣл—шерстобой, валяльщикъ.
Шановѣлка—шерстобойница.
Шановѣльскїй—шерстобойнический. *Свѣта з шановѣльскою сукна.*
Шанрѣя—шафранъ, растение *Crocus Sativus* MB.
Шарѣвий—сѣрватый.
Шарасть!—междом. шарахъ!
Шарбалам-барамурачїий—безтолковый, безсвязный.
Шарїй—(Галиц. сл.) сѣрый.
На ѣму був шарїй жупан.
Шарїло—растение *Echium vulgare* L.; иначе по-Украински—*синець, сїяк, колочки*.
Шарж—нижній воинскій чинъ въ Австріи.
Штїри шаржї, два гемѣїни
Всі будуть судити
Арештанта молодого. Ю. Федькович.
Шарварок, шарварка—шумъ, бѣготня.
Шарѣвѣти—вытирать или мыть, что-либо, съ помощью хвощанки.
Шарпак—злѣдїй, грабитель, оборванецъ.
Шарпанїна—1) грабѣжь. 2) Рѣдь мушанья изъ рыбы.
Збожїтїлися шарпанїною добрїя хетських і жидївских. Лѣт. Самов.
Прївезмї сожини і ляцїв на шарпанїну.
Шарпанїя-є—дерганье.
Шарпанїти—рвать, драть.
Шарпанїтий—оборванный, ободранный.
Шарпанїся-тѣця—рваться на куски.
Шарпанїти—схватить.
Шаснути—мелькнуть, пробѣжать.
Шастатїся-тѣця—таскаться.

Шата—риза на конѣ, окладъ, броня.
Шатанський—сатанинскій.
Шатёрник—человѣкъ живущій въ палаткѣ
Шати—богатая одежда.
Ой зминула любодонька із мизда;
Грає конем Парожанька жолда;
Біли шати, золотий берези;
Сиплоть искрими каміння дорой.

П. Мухиш.

Шатковати—шпиковать, крошить, мелко пзрѣзать
Шатковийця—1) инструментъ на которомъ крошатъ капусту. 2) Женщина крошащая капусту.
Шатно—нар. параднымъ образомъ.
Шатнутися-тьця—поспѣшно обратиться къ чему, пачать что.
Шатовося, шатовосяць—броненосецъ.
Шатрак—зѣятикъ.
Шафир—сафиръ.
Шафировий—сафирный.
Шахрай—шалбѣр. См. выше.
Шахрайничати, шахрайовати—мошничать, плутовать.

Шваб—1) насекомое *Carabus Scheidlgr.*
 2) *Шваба дати*—ваказать, отодраить.
Швагр—зять.
Швагра—эскадра.
Швагри—эскадронъ.
Швагриистий—эскадронный командиръ.
Швайка, швайда—шило.

Гди же таковыя речі без швайки золотой зшитися не можуть. Унзверсаль П. Могилы, 1640 г.

Шваля—швей, портниха.
Швайдгати—лѣтать, шнырять.
Швайдати—таскаться, бродить.
Шванк—(акт. сл.) 1) колебаніе, неустойка. 2) Несчастіе.
Шванковати—колебаться, быть не устойчивымъ.

Гна всіх потребах Турки шванковали. Лѣт. Сѣмьв.

Шварнути—ударить. *Шварнула блискавка, грім трюкнув і залув.* I. Гребінка.

Швацький—швейный.
Швацьтво—швейное ремесло.
Швач—портной.
Швачка—шваля. См. выше.
Швачковати—портняжить, шить.
Шведчнина—Швеція.
Швець—сапожникъ; во множествѣ, чашлѣ—*шевиці.*

Шведдати, шведдати, шведдѣвати—часто ходить, тасваться.

Шведли—непосѣда.
Швигавки полеві—раст. *Plantago media L.*
Швидкий—скорый, быстрый, пльбий.
Швидко—нар. быстро, скоро; сравнит. ст. *швидче, швидкаше.*

Швиргати—бросать.
Швирнути—кинуть.
Шваршварк—святя.
Швора—свора собакъ.
Шеб—ещебъ.

Шебер—растеніе *Satureia hortensis L.*
Шевлюга—мерзавка.

Шевья—швальня.
Шевський—сапожническій.
Шевченко—быль сапожника.

Шедвий—(акт. сл.) старый; сѣдой, почтенный.

Безпалій в подейилкх і шедвиох жисті літях суцш... Величю.

Шелест—шумъ листьевъ.
Шелестіти—пужѣть листьями. *Очеретом не шелестне.*

Шелюг, шелюга, шелюжина, красноталь, червоный верболоз—красная лоза, растущая по низменнымъ мѣстамъ *Salix acutifolia Willd.*

Шелет, шеляжок, шеляжочок—мелкая старинная монета; грошь; отъ церковно-Славянскаго шилль.

„... Давай гроши!“
 — „Де мнѣ их азяти?“

Ні шелта; я панською ласкою багатий". Шевченко.

Шемерований—вышитый золотомъ, серебромъ.

Локаї в шемерованні золотом і сріблом сукні побірані. Ханенко.

Шемеровати—гантовати. См. Г.

Шемраше—(акт. сл.) ропотъ, роптаніе.

Шемрати—роптать.

Шеноташе—шопотъ.

Шенотати—шентать.

Шентуха—знахарка, ворожея, лѣкарка.

Шерстуваніе-я—очистка отъ шелухи или чешуекъ.

Шерстувати—очинять (говорятся о зерновомъ хлѣбѣ).

Шердаше—ворчаніе, журчаніе.

Шернищія—фехтованіе, схватка, стычка, сшибка.

Шермір—фехтующійся.

Шермірство—фехтованіе.

Шермель, **шершуя**—дикая оса *Vespa crabro*.

Шибеник—вѣсѣльникъ, негодяй.

Шибка—оконное стекло.

Розбив шибку в вікні, тепер дірка.

Шидѣрство—(акт. сл.) глумленіе, усмѣшка

Усмотрін з облудою і шидѣрством.

Величко.

Шельвах—часовой; *на шельваху*—на часахъ, въ караулѣ.

1.

А тим часом дали знати,

Що шельвах убився.

2.

Серед Відня на шельваху.

Ю. Федькович.

Шездара—арфа, гусли (?).

Будуть срібні струни на шездари жити. І. Федькович.

Шик—строй, дисциплина; *до шикун!* стройся.

Шиковати—устроить, приготовить.

Шикуйсь в лава!—стройся въ ряды—*Належитим своїм порядком ушиковались.* Ханенко.

Шило—швака.

Шильник—растеніе *Alisma plantago* L.

Шник, **шник**—питейное заведеніе.

Шникарь—цѣловальникъ.

Шникарка—цѣловальница.

Шниковати—торговать водкою.

Шинований—обтнутый желѣзною полосою. *Возик на шинованих колесах.*

Шикотинник—злоумышленникъ.

Шикотинница—змѣя, злая женщина, злоумышленница.

Шикотити—шипѣть.

Шикотять мов кадуки.

Шипшина—шиповникъ *Rosa canina* L.

Ширачитися-тьця—ширяться. увеличиваться

Ширецъ—Васильки, растеніе *Amarantus paniculatus* L.

Ширѣнка, **ширѣчка**—платокъ изъ холста.

Ширѣня—рѣянье, плаванье въ воздухѣ.

Ширѣти—рѣять, носиться въ воздухѣ; распространяться, расширять.

Ширѣває—срѣзь, чанъ, расцѣпленная на 2 кади бочка.

Ширѣр—шермірь. См. выше.

Ширѣрство—шермірство. См. выше.

Ширѣвати—фехтовать, защищать, подвизаться, заслонять.

Ширѣвний—ширѣвній.

Ширѣвчик—родъ горшка.

Шішка—1) шишка, почка. 2) Особенный родъ печенаго бѣлаго хлѣба на свадьбахъ.

Шія—шея.

Шкабуртина—отломокъ, часть.

Ранен гарматним ядром, одломанною з окренту шкабуртиною. Величко.

Шкалѣвати—поносить, безславить, безчестить.

Шкалешник — торговецъ стежляными штофиками.

Шкалешниця — бугылочница.

Шкалик—штофизъ.

Шкандибал, шкиндибал—1) хромый чело-вѣкъ. 2) Все то, отъ чего чело-вѣкъ хромаеть, качается, а также *водка*.

*Як ся напиє шкандибалу,
То став не тверевий. Пѣс.*

Шкаидовати—сочинять стихи.

Шкаидор—стихотворецъ.

Шкана—кляча.

Хмельницький Виговського у тата-рина за одну виміняв шкану. Величко.

Шкана, шахва, шафа—шкафъ.

Шкапвий — 1) лошадиный, яловый.

Шкапові чоботи набув. 2) Шкафный.

Шкаповитий—истасканный, измученный, загнанный.

Шкарбдний—скарбдный, гадкій

Шкаралупа—скорлупа.

Шкарбани, шкарбуни—старые истасканные сапоги.

Шкатула—ларецъ.

Шквар—толика, доза, малая часть.

Пісня дума пани браття

Від самого Бога,

Ні купити, ні продати,

Ні шваровь посіять,

Ні у жиди заложити,

Така чародія!

Ю. Федькович.

Шкварити—жарить, жечь.

Шкваркотія—шумъ или кипѣніе воды на раскаленномъ желѣзѣ или камнѣ.

Шкварчати—трещать на огнѣ; говорится о маслѣ или салѣ, когда ихъ топ-лятъ.

Шквіра—чвара, хляха, фуга, фуга. См. Ч. X и Ф.

Школа, скбля—скала.

Шкеребѣртъ — нар. вверхъ ногами, на выворотъ, обратнымъ порядкомъ, вверхъ дномъ.

Шкіра, скира — (Галиц. сл.) кожа, шкура.

Шкіряні грѣши—кожаные деньги.

Шкітільгати—прихрамывать.

Шкѣда—нар. тщетно, жаль, досадно, дурно.

Шкодѣ—вредъ, убытокъ, уронъ, поте-ря, изъязъ.

Шкодити—портить, вредить.

Шкодливий—вредный.

Шкодия—(акт. сл.) вредитель.

Тою Маховського, шкодио і розо-рителя отчизни, на голову поразилем.

Петро Дорошенко.

Школа—синагога; школа; умъ.

Школяр—ученикъ; педагогъ.

Школярка—ученица.

Школярство—ученичество, ученики; пе-даггство. безтолковые схоластики.

Школярський—школьнический, педагог-ский.

Шкрѣпати—царапать.

Шкула—скула.

Шкулявий—скулистый.

Шкура — 1) кожа. *Він мені залиє за шкуру сала.* т. е. сильно надосо-диль. Иронія. *Іх же салом та по Іх же шкурі й мажуть.* Посл. 2) Непотребная женщина. *Хиба то дієка—то шкура.*

Шкурат, шкураток — старая засохшая кожа. *Дметья, мов шкурат на омі.* Посл.

Шкурятиний—кожаный.

Шкуратяним катукуком чванитця.

Шкута, шкѣта—родъ рѣчного судна.

Шейка—нѣмецкая упряжь вѣста жомута. *Пара коней у шлейках.*

Шейка — силезской породѣ овца; шерсть оныхъ.

Шейск—Силезія.

Шляк, шлячок — коническая, высокая барашковая шапка.

За гордостю, за пишмоство з лави шлика нездидьтала. Дума.

Шляхи, шляхи—эполеты.

Шлянок—горло, желудокъ.

По третій чарці скинуи на шлюнок. Макаревський.

Шлюб—1) бракъ, вѣнчальный обрядъ.

Чи станеш ти двичино зо мною до шлюбу? 2) Обѣтъ, общаніе. Добрам словом і шлюбом себе обявятии.

Справа о Грековичѣ 1605 р.

Шлюбний—вѣнчальный, брачный.

Шлюбник—женихъ.

Шлюбниця—невѣста.

Шлюдра—перяха.

Шлюха—потаскуха.

Шлях — большая дорога, пограничный трактъ.

Гей од Висли до Києва пробиши шляхи. Завладаи неправдиво нашим краем Ляхи. Пис.

Шляхѣтний — дворянский, благородный, честный.

Шляхѣтник—бвземельный дворянинъ.

Шляхѣство — дворянство, дворянское званіе.

Шляхта—сословіе дворянъ; правилигированное сословіе.

Шляхтич—дворянинъ.

Шляхтичка—дворянка.

Шлягати—бить чѣмъ либо.

Шмаргад—смарagdъ.

Шмальцуга—смола изъ сосны.

Шмарованій—назанный.

Шмаровати—мазати,

Шмарова—подмазывать возовъ; неприятный человекъ.

Шматок — 1) кусокъ, часть, отрывокъ, отрѣзокъ. 2) Часть *отарки*, т. е. овечьего стада.

Шмаття—дохмотья; тряпви.

Шматувати—раздѣлять на части.

Шмерка—дерево *Pinus Picea L.*; иначе по Украински—*свирка, свиркове дерево.*

Шмига—чмига. См. Ч.

Шмиглати—метаться, бѣгать, соваться. *Знай шмигале, наливає. Шевченко.*

Шмигнути—внезапно убраться, уйти.

Шморгати—теретьъ.

Шморгатися—тѣця — совокупляться съ женщиною.

Шморгнути—шмигнути. См. выше.

З пробиши здуріе, дірку, Тай шморнуе із хати.

Артемовський.

Шмуга—рава отъ удара.

Шмукляр—позументный мастеръ.

Шнипорити—понимать, смыслидъ.

Шнур—(старинная льняная мѣра, называемая *хелминська*) 10 прентовъ, или 100 прентиковъ, или 75 дюймовъ, 63 аршина.

Шнуровиця—корсетъ, шнуровка.

Шо?—что? что такое?

Шоб—чтобы.

Шовк—шелкъ.

Шовкова трава—трава *Phalaris arundinacea L. Var. picta.*

Шовковий—шелковый.

Шовковина—шелковина.

Шовкуи—шелковичное или тутовое дерево *Morus alba, nigra, rubra.*

Шовкуи—безплодное шелковое дерево.

Шокати—говорить какъ старый беззубый человекъ.

Шоландя—бердина, барка.

Шолопай—зѣвака, простакъ, невѣжда.

Усі мовлять! Гай, гай як щолопати.
Гребінка.

Щолопати, щолопати—такъ называются малороссійскіе сектанты живущіе въ южной части Полтавской и Екатеринославской губерній; секта эта очень малоизвѣстна, все что объ ней извѣстно желающіе могутъ прочесть „въ Киевскомъ Телеграфѣ“ въ рефератѣ И. Левицкаго и въ статьѣ „Нисколько словъ объ щолопатахъ.“ Ф. Цискунова, тоже въ Киевск. Телегр. за 1874 № 101.

Щолопати́ти — обманывать зѣвакъ, престаковъ.

Щолопати́ня, щолопати́нява—плутовство.
Цианську щолопати́няву бачивъ.

Щолопати́вий—варяжвий.

Щолуді—1) дурши. 2) жолуди.

Щолудівник—раст. *Pedicularis comosa* L.

Щопа—сарай.

Щори—*убрати в щори*—значить взять въ руки, прибрать, одурачить.

Щорь—что-тр.

Щост—шесть, жердь.

Щада—щага.

Військо своє флинтами, щестолетамми, шпадами, палацями німецькими наповнивши. Величко.

Щжак—скворець.

Щжаковий—скворцовый.

Щжаковія—1) казематы, темница. 2) Кля́жка для скворцовъ. 3) Дупло скворцовъ въ ямѣ или безводномъ колодыѣ или въ стволахъ вѣковыхъ деревьевъ.

Щжаковий—казематный, дулистый.

Щжаргал—старая испанская бумага.

Щжаргалія—1) складъ старой испанской бумаги. 2) Собирательница старыхъ бумагъ

Щжаргалійний—старобумажный.

Щжаргалійник—собиратель старыхъ бумагъ.

Щжаргаліти—бросать, швырять.

В трубу такъ туди в отре щжаргаліти все. Артемовський.

Щжари—1) трещины, 2) Оя́жвіе: палицевъ отъ мороза. 3) Падльци. 4) Кровля, стропила на кровлѣ.

Щжарити—1) морозить. 2) Наполнять, приневоливать, бить, доневать.

Щжаркий—скорый, быстрый, живой.

Щжарко—нар. вдругъ, скоро, немедленно, сейчасъ.

Щжарун—подпорка.

Щжаруни коло жати скривъ.

Щжєник—конецъ стрѣлы или вообще острія.

Щжєнити—обезобразить, доносить, бранить.

Щжєтний—сваредный. (Вермуда).

Щжєтно, щжєтєнько—нар. аккуратно, аккуратноенько.

Щжєтність, щжєтєдєзство—безобразіє.

Щжєгунти—убодоть, кольнуть.

Щжєгон—шпіонъ.

Щжєгонка—шпіонка.

Щжєгунка—колька.

Щжєклярк—подвальная дверь.

Щжєлечок—возвышеніє, бугоръ.

Щжєлька—булавка.

Щжєлястий—остроконечный, готическій

Щжєнат—растение *Spiraea obfusa* Mill.

Щжєршуді—шпигунти. См. выше.

Щжєталь—госпиталь.

Щжєг—лазутчикъ, сыщикъ.

Щжєговати—лазутничать, шпіонничать.

Щжєль—вершина, остріє.

Щжєровати—драть, мучить.

Щжєшка—запонка.

Щжєриж—мелкая стелющаяся по землѣ травка *Polygonum aviculare* L. (?)

Щжєвати—блевать; волноваться. *Море шпуге, хурія буде*

Шпуги—железные полосы или шины.
Шпуйний—сильный, пронзительный (о вѣтрѣ).
Шпуйдри—часть тѣла животнаго между спиной и реберъ.
Шпунт—деревянная затyczка, втулка въ днѣ бочка.
Шпунтовати—1) заткнуть дыру. 2) Запереться.
Сам комендант в замку зашпунтовався Величко.
Шпурляти—бросать, швырять.
Шпурнути—бросить, винуть.
Шрам—рубець.
Штаба—металлическая полоса.
Штабдари—подпечье.
Штахета—рѣшетка.
Штаподрам—растение *Azalea pontica* L.; иначе по-Украински—*братустан*.
Шти—6 (шесть).
Штилі—вилы.
Штиль—стиль, строй, родъ, образъ.
Штимовати—имѣющей пробѣлы, имѣющей голыя, непокрытыя шерстью мѣста (о животныхъ).
Штирі—(4) четыре.
Штиркати—колоть.
Штирковути—шингути. См. выше.
Штиб—орденъ въ архитектурѣ.
Штовкати, штовхати—толкать, совать, пырять.
Штовхувати—толкнуть.
Штрикувати—шингути. См. выше.
Штука—1) что нибуть странное, не совсѣмъ понятное. 2) Пушка.
З трех штук полѣвих—(армат) часло вчинено. Величко.
Штумда—нововозникшая, подобно шалопутамъ, малороссійскыя релігіозная секта между жителями Одесскаго и Ананьевского уѣздовъ Херсонской губ. Секта эта отвергаетъ почитаніе иконъ и проч.

Штудер—франтъ, щоголь.
Штучний—искусственный.
Шубовсвуги—упасть съ шумомъ въ воду.
Шубовств!—междоиметіе бултыхъ!
Шувар—аер. См. А.
Шуга!—а гншь!
Ой, шуги в луки, райські пташки. Колядка
Шугалия—большая лодка.
А роблять окренти, корабелі і землі, каторги, обшлюні, струни й шуалі.
Также особно роблять липи й байдаки, шкути, дуби, лоді, човни, і плавники.
Климентій около 1700 г.
Шугути—начать что, подняться вверхъ.
Як шуме грозою.
Шуйбіч—лѣвая сторона.
Шуйбічний—лѣвосторонній.
Шукайка, шукака, шукайница—ищѣйка.
Шуканина, шукание—искательство исканіе.
Шукати—искать.
Шуляки—сухія лепешки съ макомъ и медомъ дѣлаемыя въ день 40 Мучениковъ 9 марта.
Шулік—придаточный, неразвившійся качанъ капусты.
Шуліка, шулік, шуляк, шульик—воршунъ.
Шульга—лѣвшя.
Шуляк—(Галицк. сл.) родъ рыбы.
Шуміха—мишура; сусальное книжное золото.
Шумний—веселый, рѣзвый.
Взяв він жінку шумну, жладу, що вичеше сиву браду. Пѣс.
Шумно—шатино. См. выше.
Шумовати—пѣниться. *Шумує горілка.*
Шуп—смысль, понятіе.
Шунити—смыслить, понимать.
Шура—амбаръ.
Шурм—бунтъ, возстаніе, волненіе, безпорядка.
Шурмовати—бушевать.

Шурхнути — 1) зашелестѣть. взлетѣть.

3) Уйти.

Шуряк — женинъ братъ.

Шусты! — межд. счастье!

Шуткованья — шутки

Шутковати — шутить.

Шуниби, шуни — родъ капота.

Щ.

Щавель водяний — растение *Rumex Hydrolarathum* L.

Щавель кінський — растение *Rumex obtusifolius* L.

Щавель п'яський — *R. Acetosa* L.

Щавух заячий — раст. *Oxalis acetosella* L.

Ща́док — отдаленный потомокъ.

Щасливість — счастье.

Жадаемо помислимих щасливостей.

1720 г.

Щасиця — счастьевецъ.

Щасте — счастье.

Щастити — благопріятствовать.

Щебетати — щебетать, рѣзво рассказывать.

Щебетливий — болтливый.

Доню, пташка моя, щебетлива.

Щебетун — болтунъ.

Щебетуха — болтуныя.

Щедрий вечір — канунъ Нового Года, 31-е

Декабря.

Щедрик, Багата Куця — Щедрий вечір.

Щедрівки — пѣсни которыя поють подѣ Новый Годъ, вотъ напр. одна изъ нихъ.

В чистім полі да намет стоить,

Щедрий вечор, добрий вечор,

Добрим модям да на здоровья!

Під тим наметом пан N сидить,

Держить коня да за поводья,

Держить хорта да на ретязі,

Держить сокола да нарученьках.

Пустив коня в чисте поле,

Пустив хорта в темні ліси,

Пустив сокола по під небеса;

I кінь біжить. пару коней мчить,

I хорт біжить; заємка мчить,

I сокіл летить і утинку мчить,

Тож панну N да на кушанья

Добрим людям да на здоровья.

Щедровати — пѣть подѣ окнами поздравительную пѣсню съ Новымъ Годомъ.

Щедрувальник — пѣвецъ *щедривок*.

Щелени — челюсти.

Розявляє свої щелени, щоб у роті поковирати.

П. Ратай.

Щемелива — растение *Pulmonaria officinalis* L.

Щентити — уничтожать совершенно.

Щеня, щеня́тко, щеню́к — щенокъ.

Щепина — балка, связывающая снѣгу стропила.

Щеплуватий — тощій, худощавый.

Щеплуватость — худощавость.

Щерб, щѣрба, щѣрбина — 1) пища Запорожцевъ изъ квашенной жидковаренной муки житной съ рыбою.
2) Вызубрина.

Щербак — тупой вызубренный ножъ.

Щербатий — вызубренный.

Щербець = чебрець. См. Ч.

Ще-сѣрце — на *тщѣ сѣрце* — значитъ на тощавъ.

Щерт — сгребаніе мѣры, гребло.

Міра орліонна муки в щерт без верха
Маркович.

Щиголь — щигленокъ.

Щиколоток — взгнѣбъ у пальца.

Щилина — щель, скважина.

Щильне — нар. безскважно.

Щанавка — 1) клещатый жукъ, насѣкомое *Staphilinus*. 2) Взяточникъ, плутъ.

Щанавка водяна — насѣкомое *Bitisius*.

Щипель — растение *Festuca ovina* L; иначе по-Украински — *тонконі*.

Щипка — *щипки дати* — значитъ пощипать.

Щир, **щурій**, **щурець**, **щур**, **щирія**—
растение *Amaranthus retroflexus* L.
Щирей, **щирія**—раст. *Amaranthus Bli-*
tum L.
Щирій—чистый, искренний, прямой,
истинный, подлинный, настоящий,
ревностный, роскошный.
Щирозлотий—настоящий золотой.
Щиро—нар. искренно.
Щиросердно—нар. чистосердечно.
Щирость—искренность.
Щиростий—справедливый, неподдель-
ный.
Щиростность—ширость. См. выше.
Щиростзе—нар. вѣрно, справедливо,
искренно.
Щитатися-тъця—защищаться, отраж-
даться.
Щитячися привілегіями обрами со-
бі Гетьмана. Величко.
Щивик, **дика гречка**, **шавій**, **щевій**—
растение *Rumex acetosa*.
Щильдйй—плотно прилегающий, без-
скважный.
Щильдо—щильдс. См. выше.
Щильность—безскважность.
Щіточки—*Dipsacus sylvestris*.
Щічки—дечки.
Щі?—южнорусскій плеоназм *а?* что?
сколько.
Кому що, або що: то недай мені
Бо знаю, а не тільки що.
Щов єб служок, що воліє, що
грошей, той не передіччи всьго.
Щоб—союз *чтобы*. *Щоб і дух твоій*
не пах.
Щовечір, **щовечора**—нар. каждый ве-
черь.
Щоденний—ежедневный.
Що-день, **що-дня**—нар. ежедневно.
Щодробрядість—(акт. сл.) щедлость.
Що-дочі, **щонічно**, **щепочо**—нар. каж-
дую ночь,

Що-ранку—нар. каждое утро.
Що-року, **щорочис**—нар. ежегодно.
Щорочій—ежегодный.
Щось—что-то.
Щочасний—всегдашний.
Щуд—1) чудо. 2) уродь. *Ахи щуд ячмія*
чорний в обози жорждажу, Ведичко,
Щулиги—прижимать, опускать что. *Щу-*
лик шумить вули.
Щупак—щука.
Рібовчик їде, віз риби везе:
Батькові щупак, матері щупак,
А дітятам по щупачинтам. П'єс.
Щулий—дѣльный, тонкій, худощавый,
невзрачный, малый, слабватый.
Щур—птичка *Merops apicter*.
Щурик—*Amar (fulva)*.
Ще—еще.

Э.

Э—э, оно еще имѣетъ другую форму
е, которая въ противоположность
первой формѣ а ставится всегда въ
концѣ словъ, наир. *сине, чарне* и
т. д.; въ началѣ же словъ всегда
употреблялась первая форма э.
Эвасія—(акт. сл. *evasia* оправданіе,
объясненіе дѣла.
Эвект, **эвекта**—свект. См. *Е*.
Эвкція—(акт. сл.) обезпеченіе (долга,
платежа) какимъ-либо не движи-
мымъ имуществомъ.
Эвнковати—(акт. сл.) обезпечить долгъ
имѣнцемъ; поручиться.
Эге!—межд. да, да! какъ бы не такъ
то-то! такъ-ди?
Эге! ухотив шилом патом. Посл.
Эгекати—агагать.
Эксактор—(акт. сл.) сборщикъ податей.
Эксуза—(акт. сл. *excusatio*) наивидіе.

При такій екскузі; як тоє сталося ненарочне, Ведицьк.

Екскузовати́ся—тя́дл—извинятися.

Елекційний—избирательный.

Елекція—(акт. сл. electio) избраніє.

Эмбарь—амбарь, сарай.

Эмбарний—анбарный.

Эн—вотъ, вотъ гдѣ.

Эн-геть—далеко.

Энварь—(Галицк. сл.) январь.

Энварьскій—январскій.

Энцихоньска рожа—растение Anastatica hierochuntica L.; иначе до-Украински—*ручка Божої матери.*

Эрра́та—(акт. сл.) ошибка, промакъ, пропускъ.

Эстрогон—растение Artemisia Dracuculus L.; иначе до-Украински—*турци.*

Эть—вѣдь. *Эть тут пробує ти не годок.*

Эч!—ишь, смотри!

Эч-як!—ишь какъ!

Эч-який!—ишь какой!

Ю.

Ю—предлогъ у, въ.

Ювеліра—ювелирь.

Юга—тепло, теплый вѣтеръ, зной, жаръ.

Югивецъ—южанинъ, Мадороссъ, Червонорусъ.

Югивський—мадороссійско-червонорусскій, южнорусскій.

Югидити—шмыгнуть, нырнуть, выскочить.

Юговий—1) южный. 2) знойный, жаркій, жгучій.

Юго-руський—южнорусскій. *Слованиа Украинської (або юговѣ руської) мови праця Ф. Пастухова.*

Юда—негодяй, предатель, Іуда.

Южак, юговецъ—югивецъ. См. выше.

Южевий, южовий—юговий. См. выше.

Юзефка—растение *Nyssoria officinalis* L.; иначе по-Украински—*мисси, бзул.*

Юла—1) вертлявая женщина. 2) Родъ игры въ деньги, посредствомъ оскрабаго волчка.

Юлити—вертѣться, метаться, лазить.

Юлиця—улица, уличное сборище; уменьш. *цалючка.*

Юлиця охотниця, та до сліз доводниця. Посл.

Юлкий—вертлявый

Юлка—волчокъ.

Юмір—юморъ.

Юмірний, юмористичний—юмористическій.

Юн—налимъ.

Юнак—(новосербск. сл.) молодець, паренъ, возакъ.

Юнаръ—рыбакъ-налимникъ.

Юнацький—молодецкій.

Юнацьство—молодечество, козацкая ухватка, хвастовство, самохвальство.

Юначка—молодая дѣвица.

Юначний, юначий—юношескій.

Юначесьство—юношество.

Юпка, юпчина—фуфайка, кофта; кофточка.

Юрба; юрбия—толпа, стая.

Юрда—збоины изъ коноплянаго сѣмени.

Юргельт, юргельт—годовое жалованье, пенсія, отъ Нѣмецкаго Jahrgeld и Польскаго Jurgield

Маючи в двораз своіа старожу сєрдюцькую, которим плачували роковий кригельт. Лѣт. Самов. 78.

Юриста—законникъ, прововѣдъ, адвокатъ.

Юристичний—юридическій.

Юриставис—нар. юридически.

Юрити—дуться, сердиться, налить.

*Дідона дуже заюрила,
Горшок з вареною розбила.*

I. Котляревський.

Юрко, Юрась—Георгій, Егорка.

Юрливий—вертлявий.

Юрлитн—юритн. См. выше.

Юрма—толпа, ватага, отрядъ, дружина.
сборище.

Юрмитися—тъця—толпиться.

Юрність—похоть, разсвирѣбніе, свое-
волие, иначе по-Украински—*нешота,*
роспуса, вшитечность, сваволя, пре-
квінтоване. Берында.

Юрта—юрба. См. выше.

Юртоватися—юрнитися. См. выше.

Юхѧ, юшкѧ—уха, супъ, жижи.

Юхатий — ушатый, имѣющий больше
уши.

Юхи, ухи вухи—уши.

Юхта—юфта.

Юхтовий—юфтовий.

Юшити — (глаг. средн.) выступать въ
большомъ количествѣ, появляться
(о вровц, о жидкостяхъ.)

Юшитися—тъця—литися.

Юща—гуща.

Я.

Ябло, яблуко—яблоко.

Яблуя—яблоня *Rugus malus.*

*Яблучко від яблоньки не далеко від-
котитьця.*

Явдѧха, Явдѧшка — Евдокія, Авдотья.

*От Явдохи (1 Марта) починаетьця
оранка на ярини.* Гатцук.

Явзѧ—самолюбіе.

Явзатися—тъця—любить только себя.

Явзач—эгонсть, самолюбецъ.

Явір, явор, яворенько — дерево *Aser*
Pseudoplatanus L.

*Стоить явір над водою,
В воду похилився.* Пѣс.

Явтух—Евтихий. *Явтух явка все знай
по жижицках чеше.* Артемовський.

Яга—вѣдьма.

Ягідки—растение *Daphne Mezereum L.*;
иначе по-Украински—*вовче лико.*

Ягідник—растение *Fragaria Vesca L.*

Яглиця—растение *Aegorodium podagra-*
ria L.; иначе по-Украински—*снитка.*

Ягни—родъ кушанья.

Ягнїця—овечка.

Ягвусик—крупное мочисто съ дукатами.

Ягвятко, ягвяточко—ягненокъ, ягнено-
чекъ.

Ягода—сунница. См. С.

Язик—переводчикъ, драгоманъ; плѣн-
никъ.

Язкатий—говорливый.

Язковати — переводить, шпіоничать,
сплѣтничать; болтать чепуху.

Язички—растение *Veronica longifolia L.*

Язичник — растение *Ophioglossum vul-*
gatum L. „Язичник погане зілле,
коли воно в юсподі, то буде між
людьми лайка.“ Парод. погов.

Як—какъ. *Як дерево зотнуть, каждый
тріски збірае* Погов. *Як есть то
шелестъ; як нема, то скверестъ.*
Погов.

Як-кольвек—(приказ. сл.) какъ бы то
ни было, но то вѣрно. *Як-кольвек
теди есть, то уже певно....* Величко.

Як-мога, яко-мога—нар. сколько можно,
сколько силы.

*Яко-мога старався ёго з тої тісно-
ти увольнити.* Величко.

Який—какой. *Який дідько печений та-
кий і верений.—Який Сава така
ему й слава.* Погов.

Який-кольвек—какойнибудь.

Якийсь-я—какой то.
 Яків, Якусь—Яковъ, Яша.
 Яковѣ?—каково?
 Яктан—вогнутая турецкая сабля.
 Ялина, ялинка—1) шесть, багоръ. 2)
 Елка, ель, Pinus Abies L.
 Ялібно, слобно—нар. прстойно.
 Ялмужна—(акт. сл.) милостыня, пода-
 ніе.
 Ялова бузина—раст. Sambucus Ebulus L.
 Яловѣць—можжевельникъ Juniperus com-
 munis L.
 Яловиця—яловая корова, т. е. пеймѣв-
 шая еще приплода.
 Яловичина—говядина. *Наварили борщу*
з яловичиною.
 Яловник—(Галицк. сл.) 1) корови и те-
 лята. 2) *Thalictrum angustifolium*
Iacq.; иначе по-Українски — *меду-*
ниця.
 Ялѣзити—пачкати.
 Яломѣк—скуфія, круглая шапка вален-
 ная изъ воровьей шерсти.
 Яма—могила.
 Ямлити, наямлити—купить, закупить.
Наямлив товар. Магаровський.
 Яп, Ячик—(Галицк.) Иванъ, Ванюша.
 Ядролѣ—большая глиняная миска.
 Янигарка—родъ ружья.
 Яр, ярок, ярочок—оврагъ, овражокъ.
 Ярѣма, Ярѣмко—Іеремія. *На пророка*
Яреми (1-го мая) починається сівба
ярини пооранках, які підняті з
осени на яб. Гатцук.
 Ярепуд—срепуд. См. Е.
 Ярепудовий—(въ шутку) безпокойный.
 Яріяга, яріяза, ярижник—1) чиновникъ,
 взяточникъ, стяжатель, лихоимецъ.
 2) Сыщикъ.
 Ярий—весенній, лѣтній.
Виночок із ярой рѣти. Народ. пѣс.
 Ярий базилек—растание *Syringa vulgaris.*

Ярина, ярина—1) Яровой хлѣбъ. 2)
 Разная огородная зелень. *Саранча*
ую ярину зѣла. Маркович.
 Ярка—1) однолѣтняя овца. 2) Яровой
 хлѣбъ. яровая пшеница.
 Ярковатий—дольный.
Завалом ярковате поле зелєніє мо-
лодими хлѣбами. Куліш.
 Ярмалка, армарок—ярмарка.
 Ярмарковати—производить торговлю на
 ярмаркахъ.
 Ярмарковий—все что куплено на яр-
 маркѣ, Гостинець, подарокъ куп-
 ленный на ярмаркѣ.
 Ярміз—безпорядокъ, неприятность.
Юнона повернула, щоб зараз учи-
нить ярміз. Котляревський.
 Ярмѣ, яреш—яго.
 Ярмолдѣ—ирмологій потнаго пѣнія.
 Яровати—яриться.
 Ярослиний—яростный, злобный, бѣшен-
 ный.
 Ярчук — собака съ волчьимъ зубомъ,
таку має натуру, що й од чорта
устереже і відьму задавить; хоч яку
мару чуттєм почує. А. Стороженко.
 Ярѣ—весна.
Ярѣ наш отець і мати; хто не по-
ле, nebude збирати. Погов.
 Ясѣнь—дерево *Fraxinus excelsior*; ина-
 че по-Українски—*фрасен.*
 Ясенѣць—растение *Dentaria bulbifera* L.
 по Симеренку, а по мнѣнію проф.
 Роговича назв. *ясенець* относится
 къ раст. *Dictamnus Fraxinella* L.
 Ясир—плѣнь, въ собирательномъ смы-
 слѣ; известное число плѣнниковъ! +
Хан у Крим повернув, набравши
ясиру Лѣт. Самов.
Аби добитими мунами; збобичами
і ясирами, не отяматися. Величко.
 Яска, ясочка—звѣзда, звѣздочка.
Очі, як ясочки заграми. Квітка.

Яскія—(ант. сл.) пещера, вертепъ.

*Спишу ти в мойи темній яскині в
добрі. Величко.*

Яскравий—свержающій, блестящій.

Ясли—десны; ясли.

Ясный—свѣтлый.

Ясно—1) ясная погода. 2) Нар. свѣтло.
видно. 3) Свѣтъ, освѣщеніе.

Ясновельможный—высокопревосходи-
тельный.

Ясновельможность—Высокопревосходи-
тельство; президентскій или гер-
манскій титулъ або германовъ титу-
ловали: *Ваша Ясновельможность.*

Ясность—свѣтлость.

Ясовати, ясувати—салютовать, возда-
вать честь; объявлять, публиковать,
открывать тайну.

Ясокір, осокір—осина; иначе по-Украин-
ски—*осика, осичина.*

Ясоа—1) салютъ, залць, почтоть. 2)
Огласка, опубликованіе; *ясоу возда-
вати*—салютовать.

„Ой Хмельо“, каже, Хмельоу!

Вчинав оси ясу

І по між нами великую парусу. Пѣс.

Ястер, гайстер—раст. *Aster chinensis* Н.

Ясь, Ясько—Яцько. См. ниже.

Ятер—верша.

Ятка, яточка—палатка; лабазъ.

Ятричел—съ предл. *за, ров, гл. недостъ*

1) Гнойться, пухнуть. 2) Сердиться,
злоститься.

Ятричка—своляница, невістка, жена до-
верная, т. е. мужнина брата.

Ятричий—сильный, страшный.

Ятричий похидеє само. I. Верхратський

Яцинт—гиацинтъ, растеніе и двѣтокъ
Hyacinthus.

Яць, Яцько—Яковъ, Яша.

Ячати, ячати—вричать по лебединому.

Чи то гуси кричать,

Чи лебеді ячать,

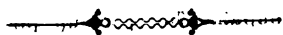
Чи ушками гудуть,

Чи може козаки

Дніпром ідуть. Народ. дума.

Ячати—тихо дѣйствовать, отходить. *Ви
помаленьку ячите.*

Ячміль—ячмень *Hordeum vulgare* L.;
иначе по-Украински—*орда, ячміль
юлий, Н. Vulgaris* L.; var. *Padum.*

ОПЕЧАТКИ.

НАПЕЧАТАНО:

СЛѢДУЕТЪ БЫТЬ:

А.

Страница — строка — столбецъ
 3 — 23 — 1
Та свой ниві.
 5 — 4 — 1
 Примивіе.
 Активанс—
 Акторат—(акт. сл. Actoratus, actoratus).
 Ангельскій—Агелянскій.

|
Та на свой ниві.
 Примиревіе.
 Актикованіе—
 Акторат—(акт. сл. actorat, actoratus).
 Ангельскій—ангелянскій.

Б.

9 — 30 — 1
 mygdalus.
 Банни—
 Безеумліція—

|
 Amygdalus.
 Банний—
 Безеумліція—

В.

Верск—
 Війся—
 Всипляти—

|
 Верск—
 Війя—
 Всипляти—

Г.

Грѣти, гратованіе-я—

|
 Грѣти, гр тованіе-я—

Г.

Габелковий—сафьянный (?)
 47 — 26 — 1
 Сильерь.
 " — 18 — 2
Да Нін риби Істи,
 49 — 35 — 1
 Притоны рыбаловъ,
 Гвер—(Гуцульск. сл.) виверь.

|
 Габелковий—каблужовый, на высюпхъ
 коркахъ.
 Сильфъ.
На Дін риби Істи,
 Притоны рыболововъ,
 Гвер—(Гуцульск. сл.) ружье.

50 — 41 и 42 — 2.
 Вонной республики
 Военный министр.
 4 — 27 — 2
 штата.
 Гостівник—растение *Geranium sanguinum*
 L.

Военной республики
 Военный министр.

Плата.

Гостівник—растение *Geranium sangui-*
neum L.

Д.

Деревій—раст. *Achillea millifolium* L.
 Діворта—(акт. сл. *divortium*).

Деревій—растение *Achillea millifolium* L.
 Діворта—(акт. сл. *divortium*).

Е.

Едностні краї, едності землі—
 Езуїтський—

Едностні краї, едності землі—
 Езуїтський—

Ж.

Ждиір—
 Жрстокий—

Жолиір—
 Жорстокий—

З.

Зостум—
 Збіг—бѣглець, дезертирть.
 Збувати—съ рукъ сбить.
 Здабутій—
 Зіимній—холодный.

Застум—
 Збіг—бѣглець, дезертирь.
 Збувати—съ рукъ сбить.
 Здобутій—
 Зіимній—холодный.

К.

Контина—келія (?)
 Курпка—

Континца—келія, образцой уголь.
 Курпка—

Л.

Льккодух—
 Лѣшки—

Льккодух—
 Лѣшки—

М.

Марс—
 Миколайці—раст. *Neottia N. dus avis* L.
 Маноксіла—
 Мурмур—

Марс—
 Миколайці—раст. *Neottia nidus avis* L.
 Мчноксіла—
 Мурмур—

Н.

Навиршки —
 Навязка—вознагражденіє.
 Надити—приманывать,
 евиокій—
 Нежелі—шж.
 Страница—151 строка—28 столбець 2.
 Неужливо.
 ” — 35 — ”
 Прилоготельно
 Неошкульний—
 Низдвина—

Наввиширшки—
 Навязка—вознагражденіє.
 Надити—приманывать,
 Невиокій—
 Нежелі—шж.
 Неужливо.
 Прилагательное
 Неошкульний—
 Низдвина—

О.

Овиршописати — описати что въ сти-
 нахъ.
 Одкасник—растеніє *Asperugo gallioides*
 М. В.
 Одхильний—уклоняющійся, отстающій.
 Окорм — провіантъ. *Почами незаконні*
окорми і напитки овимати. Куліш.
 Орляк—растеніє папоротникъ *ptris, aqui-*
lina L.
 Орлянка—
 Осить,
 Оцет—

Овиршописати — описати что въ сти-
 нахъ.
 Одкасник — раст. *Asperugo gallioides*
 М. В.
 Одхильний—уклоняющійся. отстающій.
 Окорм — провіантъ. *Почами незаконні*
окорми і напитки овимати. Куліш.
 Орляк—растеніє папоротникъ *Pteris aqui-*
lina L.
 Орлянка—
 Осить,
 Оцет—

П.

Паламарівна—поломарская дочь.
 Панаіський—
 181 — 21 — 2
 Перевела з бурьяну,
 Перегбдам—

Паламарівна—пономарская дочь.
 Панаіський—
 Перевела з бурьяну,
 Перегбдом—

Переполоханий—
 Підпарбочій—
 190 — 33 — 1
 Plenipotentio generalis
 Побризки—бризги.
 Повиновѣцтво—
 Пострачати—
 Послѣсти—
 Покрѣщати—
 Потлумити—

Переполоханий—
 Підпарбочій—
 Plenipotentio generalis
 Побризки—бризги.
 Повиновѣцтво—
 Пострачати—
 Покрѣсти—
 Покрѣщати—
 Потлумити—

Р.

Реєстрованне—
 Рѣга—
 Розшарпати—

Реєстрованне—
 Рѣса—
 Розшарпати—

С.

244 — 37 — 1
 Spermaleti
 244 — 11 — 2
 Город замяло.
 трѣта—
 трѣтити—
 Сумованне, сумѣта—
 Сченурѣти—

Spermaseti
 Город замяло.
 Стрѣта—
 Стрѣтити—
 Сумованне, сумѣта—
 Сченурѣти—

Т.

Табачка — растеніе Ranunculus sceleratus.
 Тарифа—(авт. сл. toryffa).
 262 — 10 — 1
 Зникне тих

Табачка—растеніе Ranunculus sceleratus.
 Тарифа—(авт. сл. taryffa).
 Зникне тих

У.

Уклонитися-тьця—
 Учѣркати—

Уклонитися-тьця—
 Учѣдрокати—

Х.

Хѣтати—
 Хлѣбнатися—

Хѣтати—
 Хлѣбнатися—

Ц.

Цесарь—

| **Цесарь—**

Ч.

Чака—шинель.

| **Чака—заска.**

Чечуга—

| **Чечуга—**

Я.

Яничгарка—

| **Яничгарка—**

70712917

